

Düşünce ve Kuram Dergisi | SAYI 29

Demokratik Modernite

Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi

Yerel Süreli Yayın

Sayı: 29

Ekim- Kasım - Aralık - 2019

ISSN: 2147-1703

Roza Yayınları Adına Sahibi

Nahit Onat

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Berfin Dilan Güven

Yayın Kurulu

Haydar Ergül

Leyla Atabay

Michael Löwy

Eşber Yağmurdereli

Nasrullah Kuran

Cengiz Çiçek

Fatma Özbay

Hebat Veysel Kayacı

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmaması yayın kurulunun kararına bağlıdır.

Roza Yayınları

İletişim
Kuloğlu Mah. Gazeteci Erol Dernek Sk.
No: 7/3 Beyoğlu/İstanbul
Tel: 0212 243 59 59

www.demokratikmodernite.org
facebook.com/demokratikmodernite1
twitter.com/dmodernite
instagram.com/demokratikmodernite

editor@demokratikmodernite.org
demokratikmodernite@gmail.com

Kapak Mizanpaj
Nesimi Aday

İç Mizanpaj
Osman Akın - Saliha Aras

Abonelik Koşulları
Yıllık Abonelik Bedeli: 40 TL
Yurtdışı Abonelik Bedeli: 50 Euro
Türkiye İş Bankası
Sancaktepe Şubesi / Nahit Onat
Hesap No: 1292-0579986
IBAN: TR 92 0006 4000 0011 2920 5799 86

Basım Yeri
Ceylan Matbaacılık Reklam Film
Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. 318 Güven San. Sit.
B Blok Zeytinburnu, İstanbul
Tel: 0 212 613 10 79

İçindekiler

İnsanın İnsanlaşma Hikâyesi

Editör

Bu sayımızda “Tarihsellik ve Şimdilik” dosya konusu olarak belirlenmişti ve çeşitli yönleriyle irdelenmeye çalışıldı. Ortadoğu’da odaklanan 3. Dünya Savaşı herkesi çok yakından etkiliyor ve etkilemeye de devam ediyor. 3. Dünya Savaşını önceki savaşlardan ayıran kendine özgü farklılıkları olan, denilebilir ki adeta yeni bir savaş türüdür. Önceki savaşlar ağırlıklı konvansiyonel savaş türleridir. Yani iki veya daha fazla ordunun yürüttüğü mevzi savaşlarıdır. Elbette esası konvansiyonel olsa da yan çatışma biçimlerine de rastlanır. Ancak bu durum savaşın karakterini belirlemez. Kısmen 2. Dünya Savaşı konvansiyonel türü aşma eğilimine girse de çok önemli bir farklılık ortaya çıkaramayacaktır. Savaşta uçakların kullanımı vardır, yani kentlerin bombalanması, harabeye çevrilmesi vb. Fakat savaş teknolojileri günümüz kadar gelişkin değildir.

3.Dünya Savaşı temelde iki esasa dayanır: Birincisi, teknoloji yoğunlukludur. Uçaklar, helikopterler, nükleer başlıklı füzeler ki, onlarlar kıtalar arası da atıla biliniyor. Diğer önemli bir husus iletişim teknolojilerinde ki gelişmedir. Film seyreder gibi savaşı evlere kadar taşınmış, hatta cep telefonlarıyla anında canlı izlenebilmekte. Medyada ki bu devası gelişme; onları kontrol eden egemenler tarafından yoğun bir psikolojik savaşa döndürülebiliyor. Yıldırmak, korkutma ve teslim almanın araçlarına dönüştürebiliyor. Adeta savaş medyayla yürütülüyor. Hak talep edilemez duygu ve düşüncesi geniş kitlelerde yer edinmesi sağlamaya çalışılıyor. Beyinler ideolojik bombardımana tabi tutuluyor. Milliyetçilik, dincilik ve cinsiyetçilik gibi hastalıklı ruh halleri topluma zerk ediliyor. Günümüz iktidar-devlet modeli olan ulus-devleti varlığının kalıcı olduğu ve değiştirilemiyeceği sabiti yaratılmak isteniyor.

Kapitalist modernitenin insanın yaşayabileceği tek yaşam biçimi olduğu, bazı eksik ve yetersizlikleri olsa da, onun dışında bir yaşamın mümkün değil düşüncesi zihin dünyasına işlenmeye çalışılmaktadır. Ancak 3.Dünya Savaşının karakterin de görüldüğü gibi saldırılar hemen her sahaya dönük yapılmakta, ancak karşı duruşlarda yaygınlık göstermektedir. Kadın özgürlük direnişinden ekoloji mücadelesine, halkların kendi olma mücadelesinden sınıf mücadelesine kadar yaşamın bütün alanlarına kapitalizmin saldırılarına karşı direniş hattı sürekli büyümektedir. Yani 3.Dünya Savaşı hem teknolojik hem de psikolojik saldırıları yapmasına rağmen sinme, korkma aşılanabiliyor. Cesaret yaygınlaşıyor.

Peki, neden bu denli yaygın ve acımasız savaş? Cevabı tarihle günümüz arasında ki ilişkide aranmalıdır. Buradan insan ve toplum olgusu öne çıkıyor. İnsanın insanlaşma hikâyesi doğru bir bakışla ele alınıp çözümlediği oranda hem sorunların kaynağı hem de insan denen varlığın arayışlarını anlam kazanır, günümüz sorunları ve çözüm perspektifleri de açığa çıkmış olur. İnsan insanlaştıkça bir güce dönüşür, yaratıcılık kazanır, maddi ve manevi değerlerin üretiminde başat hale gelir. İnsanın bir geçmişi vardır, o geçmişten süzülerek günümüze ulaşmış ve geleceğe yönelmektedir. Temel yönelimi daha iyi, daha güzel ve özgür yaşama idealidir. Bu idealini nasıl gerçekleştirir?

İnsan tek başına yaşayan bir varlık mıdır? Kuşkusuz insan tek başına insan olma vasfı kazanmıyor. O içinde yer aldığı kümenin ya da toplulukla bir anlam kazanıyor ki, ona toplumsal varlık deniliyor. Yani insanlık geçmişinden beri toplumsal varlık olarak kendisini sürekli kurar ve anlam bulur. İnsan ait olduğu toplumla insandır ve özgürdür. Bir insan bir topluma ait değilse; bütün insani vasıflarını kaybeder, yaşayan bir biyolojik varlığa dönüşür. Her toplum on binlerce yıllık tarihsel geçmişle oluşarak, kendi toplumsal hakikatini kurar ve dolayısıyla insan mensubu bulunduğu toplumsal hakikat özelliklerini kendi kişilik ve yaşamında özümseyip anlam kazanır. Yani her toplum son tahlilde kültürel bir varlıktır, her insanda kültürel bir varlıktır. İşte toplumun oluşum geçmişi ya da oluşu, gelişimi; o geçmiş zaman içinde varlık bulmakta ve ona tarih denilmektedir. Bunun altının çizilmesinin nedeni; hükümran olan bireyi ve toplumu

köleleştiren egemenlerin, en başta yaptıkları tarihi saptırmadır. Tarih yapıcılığını sadece hanedanlara, krallara, imparatorlara mal etmeleri ve yine tarihi kronolojik bir olaylar yığını olarak yansıtmaları insan zihnine çarptırma ve saptırma üzerinde iktidar ve devlet yapısını kurmayı amaçlamışlar ve epeyce de başarılı olmuşlar. Sadece egemenlerin tarihi vardır; toplumsallığın ana gövdesini teşkil eden ve nüfusun yüzde doksanını temsil eden kesimlerin olmadığı, adeta geçmişsiz, köksüz oldukları düşüncesi ikame edilmeye çalışılıyor. Hâlbuki o yok saydıkları, tarihsiz göstermeye çalıştıkları büyük çoğunluk gerçek tarih yapıcılarıdır. Günümüzde toplumsal hakikat bu kesimlerde dile gelmektedir ve anlam bulmaktadır. Hiçbir insan tarihsiz değildir. Aslında yoksullaştırılmış, köleleştirilmiş toplumsal kesimler gerçek tarihin asıl temsilcileridir.

Devletçi uygarlığın son temsilcisi olan kapitalizm, ezilenlerin tarihsel olarak yok sayılanların uyanışına karşı yürüttüğü mücadele o yüzde derinleşiyor. Devletçi uygarlık beş bin yıllık uygarlığının zirvesini yaşamakta ve beş bin yıllık tüm kirliliğinin, saptırılmışlıklarını da zirvede temsil ediyor. İçindeki o pislikler topluma yansıtılmakta, çelişki ve çatışmalar yoğunlaşmaktadır. Bu durum 3.Dünya Savaşının da durumunu belirlemektedir. Devletçi uygarlık nasıl ki beş bin yıllık kendi geleneğinin bütün kirli ideolojik, zihinsel ve yaşamsal tecrübelerini biriktirerek onları ezilen sömürülen ve kişiliği gasp edilen geniş toplumların öfkesine, birikimlerine karşıt biçimde konumlanmaktadır. Yine ezilenlerin temsil ettiği demokratik uygarlık on binlerce yıllık deney ve tecrübe birikimlerine, özellikle son 5000 yıllık ortaya koyduğu direniş ve başkaldırıların yenilgilerin tecrübeleriyle doludur. Tarih bu tecrübeleri daha derin açığa çıkarma, devletçi uygarlık karşısında ki yenilgilerin dersini görme ve paradigmatik çözümleri ortaya koyabilecek düzeyde bir gelişme açığa çıkmaya başlamıştır. Bu iki uygarlığın son vuruşmalarıdır. Devletçi uygarlık miadını doldurmuş, sürekli çürümekte ve adım adım ölüme doğru gitmektedir. Demokratik uygarlık toplumsal hakikatin, ahlaki ve politik toplumun pratik yönelimi içinde kendisini var etme sürecine ulaşmış ve müdahale kapasitesi artmıştır.

3.Dünya Savaşının karakterini belirleyen bu durumlardır. 5000 yıl önce toplumsal yapıyı saptırarak, yararak, çatıştırarak tarihin yönünü değiştirmenin son hamleleri içindedir. Yaşamak için direnmektedir ve saldırganlık kaynağını buradan almaktadır. Kapitalizm derin küresel bir krizdedir. Ortadoğu'da yoğunlaşan 3. Dünya Savaşına bu kaynaklık etmektedir. Tarihte ilk kes Mezopotamya'da devletçi uygarlık toplumu yarmaya başlandı. Ancak ondan daha önce yine Mezopotamya'da neolitik devrimle toplumsal varlık hakikatini bulmuştu. 5000 bin yıl sonra yine Mezopotamya'da bu iki uygarlık karşı karşıya gelmiştir. Ve merkezinde Kürtler yer almaktadır. Denilebilir ki Kürtler neolitik toplumun inşacıları olarak, kadim demokratik uygarlığın çağdaş öncülüğünü de üstlenmiş durumdadırlar. Tarihin diyalektiği öyle tecelli ediyor. Bu Kürtlerin tercihi değil. Tarihin kendilerine yüklediği misyondur. 3.Dünya Savaşı koşullarında egemenler ne Kürtlerle yaşamak istiyor, nede onlarsız yaşamayacak bir hale düşmüşler. Kimi entellektüeller ya da anlam üreticileri bunu anlayamamaktadırlar, anlam zorluğu yaşamaktırlar. Kürtlerin halinin çok kötü olduğunu düşünen bazı kesimlerde vardır. Ancak durumu kötü olan Kürtler değildir, küresel ve bölgesel egemenlerdir. Ulus-devletin inkarcı ve ret edici statükoyu Kürtlere kabul ettirmek istiyorlar. Ancak bunun mümkün olmadığı, tarihin günümüzdeki yansıma ve etkilerini sosyolojik olarak çözümleyebileneler onun cesaret ve kudretini göstere bilenler Kürtlerin bölge halklarıyla özgürlüğe yürüdüklerini anlarlar. Umutsuzluğa ve karamsarlığa yer vermezler. Çünkü tarih olaylar yığını veya birkaç kahramanın eseri değildi, toplumsal hakikatin var olma, varlık olma mücadelesidir ve bu mücadele süreklidir. Toplumsal hakikat inşası başladığı andan itibaren sürekli inşa devam ediyor ve bundan sonrada devam edecektir. Toplumsal varlık yok edilemez; onun yok olması insanlığın, hatta doğanın da yok olmasıdır. Kürtlere burada bir rol düşmüş, hatta bu tarihsel bir misyondur da. Ve o misyonun gereğini yerine getirilecektir.

Dosyamızda bu konuları ele aldık, çeşitli yönleriyle işlendi ve günümüzdeki anlam değeri açığa çıkarılmaya çalışıldı. Umuyoruz ki, bu tartışma okuyucularımızda özgürlük kudretini yükseltip tartıştırmaların zenginleştirmesine katkı sunar. Gelecek dosya konumuzda buluşmak dileğimizle iyi okumalar.

Toplumun Kendisi En Gelişmiş Tarihtir

Ali Fırat

Demokratikleşme sorunları ve çözüm olasılıkları tarihsellikle şimdilik arasındaki ilişkilerin dogru kurulmasıyla yakından bağlantılıdır. Tarihte ilgili sorunları ve çözüm olanaklarını gözardı eden, sansürleyen bir zihniyetin sadece demokratikleşme sorunlarını değil, tüm toplumsal sorunları kavramak şurada kalsın, daha da ağırlaştırıp içinden çıkılmaz bir hale getirmesi, kriz, çatışma ve savaşlara dönüştürmesi kaçınılmazdır. Tarihte olup bitenler şimdi'yi belirleyen en temel koşullardır. Şimdi veya güncel olan, tarihin kendini sorun ve çözüm olanaklarıyla sunma halinden ibarettir. Tek fark şudur: Geçmişe müdahale edemeyiz, ama şimdi'ye, güncele müdahale edebiliriz. Müdahalenin fikri temelleri ve maddi gücüyle bağlantılı olarak günceli de geliştirebiliriz. Degişimi hızlandırabilir, farklı yöne çevirebilir, özgür kılabilir veya daha çok köleleştirebiliriz. Bu tamamen müdahale güçlerinin konumlarıyla baglantılı bir husustur. Önemli olan, "Geçmiş, tarih ana halkas ıyla şimdi'ye nasıl yansıtılmalı?" sorusuna verilecek yanıttır. Şimdi'yi tarihin özellikle ilgilendiği günümüz sorunlarıyla ilgili alanlarının ifadesi olarak çözümlemek, toplumsal sorunların çözüm anahtarıdır. Bu anlamda tarih kavrandıkça en büyük güç kaynagımız olacaktır. Tarihini doğru kavrayamayan ve yazamayanların, şimdi'yi dogru kavrayıp özgürleştirmeleri ve demokratikleştirmeleri çok zayıf bir olasılıktır. El yordamıyla yaçanacak özgürlükler ve demokratikleşmeler kalıcı olamazlar; nasıl elde edilmişlerse öyle elden kaçabilirler. Çok iyi bilmek gerekir ki, toplumun kendisi en gelişmiş tarihtir. Kendisi bir tarih olan toplumu bu yüzüyle, hakikatiyle tanımadıkça, onu sorunlarından kurtarmak, demokratik çözümlere veya tam tarzına kavuçturmak pek olası degildir. Bunun içindir ki, despotların ilk yaptıkları eylem, toplumsal hafızayı yok etmektir. Demokratların da yapmalar ı gereken ilk şey, toplumsal hafızaya yani tarihe olanca doğrularıyla sahip çıkmaktır. Kapitalist modernitenin en büyük tahribatı insanlık hafızasını yok edici darbelere maruz bırakması ve şimdi'yi sonsuzmuş, daha dogrusu tarihin sonuymuş gibi sunmasıdır. Ona göre her şey sıkışmış şimdi'den ibarettir. Bireycilik denilen hastalık bu anlayışla baglantılıdır. "Kendini yaşa da, gerisi boştur" bireyciliği tarihsel toplumun inkârıyla ilişkilidir. Böylesi bir zihniyetten toplumsal hakikat ve onun ifadeye kavuşacagı demokratik toplumculuk beklenemez. Bu açıdan liberal bireycilik demokrasinin inkârıdır. Tarihte anı, anda tarihi görmek sosyal bilimin dogru ilkesidir.

Toplumsal Gelişmede Anlamlı Mekân ve Zaman Ayrımı

Verimli Hilal'de inşa edilen toplumsal gerçeklikler ana hatlarıyla bugünkü yaşamın sürdürülmesinde de varlıklarını devam ettirmektedir. Hem zihniyet hem de maddi kültür unsurları bazı nicel ve nitel değişikliklere rağmen özde benzerdirler. Dil temel yapısında ortaktır. Düşünce biçimleri bilimsel, dinsel ve sanatsal alanlarda ayrımlanmış olarak sürmektedir. Savunma ve saldırı savaşları dün de vardı, bugün de vardır. Temel kurum olarak aile kendi gerçekliğini sürdürmektedir.

Aradaki farklar devlet kurumunun büyümesine dayalı olarak gelişmiştir. Toplum aleyhinde alanını sürekli

genişleten devlet, mülkiyetine geçirdiği toplumsal zihniyet ve maddi kültür birikimlerini ihtiyaçları temelinde sürekli nicel ve nitel değişime uğratmıştır. Sanıldığının aksine, toplumsal gelişmeler gerçekte devlete rağmen sürdürülmüştür. Sümer rahip devletinden kapitalist modernitenin ulus-devletine kadar devlet oluşumlarının toplumsal sonuçlarını ve yol açtıkları uygarlık denilen kent kültürünün esas işlevini anlamlaştırmaya çalışacağız. Özellikle sınıfsallaşmanın devleti ortaya çıkarmadığını, daha çok devletin sınıflaşmayı dal budak halinde yaydığını göreceğiz.

Ne anlık olaylar ne de toplum biçimleri hayatın anlamını kapsamlı yorumlama yeteneğinde olabilir

Fernand Braudel'in değerlendirmelerinde öne çıkan 'süre' kavramının toplumsal gelişmedeki rolünün yeterince kavranmadığı kanısındayım. Özellikle süre-kültür, süre-uygarlık ve süre-toplum biçimleri açımlanmaya muhtaç kavramlardır. Süre kavramına ilişkin bu belirleme tarihe güçlü bir katkıdır, fakat tarih bilimine yetkince uygulanamamaktadır. Buradaki çözümlemede bu kavramı cesaretle açarak kullanmaya çalışacağım.

a- 'En uzun süre' toplumu, yani dördüncü buzul döneminin sona ermesinden sonra gelişen neolitik devrimde ana nehri oluşturan Verimli Hilal toplumu ya benzer yeni bir buzul dönemi ya da nükleer bir felaket, önlenemeyen bir hastalık veya benzer nedenlerle varlığını fiziksel olarak sürdüremez bir duruma gelinceye kadar geçerliliğini sürdürmek durumundadır. Çin ve Semitik kökenli kültürler birer kol olarak bu 'uzun süre' toplumunda yer alırlar. Diğer küçük kültürel kollar ana nehir için birer ırmak gibidir. Tezin içyapısını iyi anlamak gerekir. İnşa edilen toplum zihniyet ve maddi kültürel öğeleriyle o denli güçlüdür ki, hiçbir iç toplumsal neden bu süre dahilinde bu toplumu yıkamaz. 'Temel kültürel toplum' kavramını bu süre karşılığında kullanabiliriz. Kalıplarını, içerik ve birikimlerini tekraren de olsa sıkça vermemin nedeni, 'en uzun süre' kavramına denk düşen 'temel kültürel toplum' tanımına ulaşmaktır. Çünkü süre ve toplum kavramları bu yeni anlamlarıyla toplumbilimine katkı sağlayıcı niteliktedir. Liberal toplumcular daha şimdiden 'tarihin sonu' kavramıyla kendi toplumsal algılarını sahte bir metafizikle sonsuza dek geçerli saymak isterler. Marksistler ve diğer 'mahşerci' yaklaşımlar, zaman-mekân boyutundan kopuk bir 'ebedi saadet çağı'nı vaat ederler. Kötümserler daha çok geçmiş 'altınçağ' anlayışını anımsayarak, şimdiki 'teneke çağı'nın anlamsızlığından dem vururlar.

'En uzun süre' kavramı tüm bu toplumsal teorilere göre daha bilimseldir. Somut koşullar kadar, toplumsal sistemin başı ve sonu için anlaşılır argümanlar sunmaktadır. Tarihi ne olaylar yığınına boğmakta, ne de dar toplum biçimlerinin dönemsellik basitliğine düşmektedir. Ne anlık olaylar ne de toplum biçimleri hayatın anlamını kapsamlı yorumlama yeteneğinde olabilir. Bunlar ancak kısmi anlatımları başarabilirler.

En uzun süre kapsamında temel kültürel toplumda her tür din, devlet, sanat ve hukuk kurumlarına, ekonomik, politik ve diğer temel kurumlara yer vardır. Kurumlar nicel ve nitel yönleriyle sürekli değişirler. Bazıları çok küçülür, karşıtları büyür. Azı yok olurken, işlevleri ya başka kurumlarda ya da yenilerinde anlamını sürdürür. Toptancı bir anlayışla diyebiliriz ki, tüm kavram ve kurumları arasında oluşturucu bir diyalektik ilişki vardır. Ana kültürel toplumun tekliği, onu güçlü ortaklarından ve yeni iç oluşumlarından yoksun kılmamaktadır.

Bu noktada 'evrimcilerle' 'yaratımcılar' arasındaki kavgayı anlayabiliriz. Yaratımcılar 'en uzun süre' kavramının farkındadırlar. Esas güçlerini buradan almaktadırlar. Tanrının evreni yaratım süresi ve sonu hakkındaki ayetler kültürel anlayışla açıklanabilir. Sosyolojik olarak yorumlarsak, yaratıcı görüş inşa edilen toplumun kutsal, yüce, görkemli özelliğinin farkındadır. Zaten Kutsal Kitapların üçü de (Tevrat, İncil ve Kur'an) Verimli Hilal'deki büyüleyici, kutsal yaşamı izah etmeye çalışan yorumlardır. İnsanlığın büyük çoğunluğunun bu üç dine mensubiyeti geliştirdikleri yorumların niteliğinden ileri gelmektedir. Mucizevî olarak gerçekleşen (Dönem

insanlığı için bu kavram anlaşılırdır) yeni kültürel yaşamın ebediyete kadar süreceğini iddia etmek, bunu temel inanış haline getirmek bu kültürün etkileyici gücünü göstermektedir. Düşünelim: Milyonlarca yıl klan halinde yaşamış ve bir nevi primat olmaktan kurtulamamış insan kümeleri, Verimli Hilal'deki devrimle ancak mucize terimiyle izah edilebilecek olağanüstü bir toplumsal inşayla karşılaşıyorlar. Bunu kutsal, yüce, ilahi, bayramsal olarak karşılamaktan geri kalabilirler mi?

Hemen hatırlatalım ki, Durkheim gibi sosyologlar ve diğer bilimciler, toplumu olaylar ve kurumlar toplamından oluşmuş insan grupları biçiminde görmekten öteye gitmiş sayılmazlar. Sınıfsallık, devlet, ekonomi, hukuk, politika, felsefe ve din gibi anlatımlar olay ve kurum mantığını aşmaz. Fakat bu yaklaşımlar neden bir Kitabı Mukaddes kadar değer bulamadıklarını bir türlü anlamak istemezler. Anlatımlarının en önemli zaafı, en uzun süre toplumunun önemini kavramamış olmalarında yatar. Şunu yine önemle belirtmeliyim ki, insanlık kendi öyküsünün derin hafızasına sahiptir ve bunu kolayca terk etmez. Toplumların kutsal din kitaplarına bağlılığı, sanıldığının aksine, soyut bir tanrıdan ve bazı ritüelleri teşkil etmesinden ötürü değildir. Kendi yaşam öykülerinin anlamını ve izini bu kitaplarda bulacaklarını sezdikleri için büyük saygı duyarlar. Bir nevi yaşayan toplumun hafızası rolünü oynadıkları için bu kitaplar vazgeçilmezler arasındadır. İçindeki olaylar ve kavramların doğru olup olmaması ikinci planda kalan ayrıntılardır. Fernand Braudel, çok yerinde olarak, "Tarih sosyolojileşmeli, sosyoloji tarihselleşmeli" derken, temel bir yöntem ve bilim yanlışlığına dikkat çekmektedir. Tarihin de süre-toplum ilişkileri anlamlıca belirlenmedikçe, ayrı ayrı tarih ve sosyoloji anlatımları toplumsal gerçekliği ağır yaralamaktan ve anlam yitimine uğratmaktan kurtulamaz. İstediğiniz kadar belgelere dayalı olay yığın, istediğiniz kadar toplumsal kurum ve kural belleyin, belgelerle açıklayın; nerede, ne zaman, hangi içerikte, yaşayanlar ne diyor sorularına yanıt verilmedikçe, tarih ve sosyolojinin anlambilimine katkıları kaba malzeme olmaktan öteye gitmez.

Evrimciler olaylar ve olguları daha iyi tespit etmelerine rağmen, toplumsal süre kavramının anlamından yoksun oldukları için eleştirilmekten kurtulamazlar. Toplumsal hafıza olgular ve olayların evriminden daha önemlidir. İnsan için anlambilim olgu kayıtlarından önce gelir. Orada yaşamlarının nehir gibi akışı söz konusudur. Tanrıdan vazgeçmeyişleri de toplumsal hafızanın gücünden ileri gelmektedir. Toplum tanrı kavramıyla geçmiş hafızasını özdeşleştirmektedir. Olguculuk bir modernite hastalığı olup esasında toplumun hafızasına, dolayısıyla metafiziğine karşı durdukça eleştirilmekten kurtulamaz. Nasıl hafızasız insan yaşamda büyük güçlüklerle karşılaşıp çocuklaşırsa, hafızasını yitirmiş toplumlar da kendilerini unutup yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar. Hafızasını yitirmiş toplumlar kolay sömürülmekten, işgal ve asimile edilmekten kurtulamazlar.

Pozitivistler toplumu bilimsel olarak tanımladıklarını iddia etmelerine rağmen, pozitivizm toplumun gerçek akışını en az tanıyan düşünce okuludur. Kaba materyalistçe toplumu tarihsiz bir yığın gibi yorumlayarak en çarpık, eksik bir toplum tanımıyla en tehlikeli toplumsal operasyonların yolunu açarlar. Toplumsal mühendislik kavramı pozitivizmle bağlantılıdır. Bunlar dıştan müdahaleyle topluma istenen şekli verebileceklerini sanırlar. Modernitenin de resmi anlayışı olan bu yaklaşımlar, toplumun içinde ve dışında yürütülen iktidar ve istismar savaşlarının meşru gerekçelerini oluştururlar.

b- Yapısal süre kavramını toplumsal gelişmede temel kurumsal dönüşümlere uyarlayabiliriz. Temel yapıların inşa ediliş ve yıkılış sürelerini tanımlamak, toplumsal gerçekliğin anlamlandırılmasına katkıda bulunabilir. İnsanın baskı ve istismar durumu baz alınarak köleci, feodal, kapitalist ve sosyalist toplum ayrımları anlamlı yorumlara konu edilebilir. Yapısal süreleri bu toplum biçimleriyle bağlantılandırmak önemli bir literatüre yol açmıştır. Fakat en uzun ve kısa süre kavramlarıyla bağlantısını anlamlı kuramadığı için pek verimli olamamakta, klişe anlam tekrarına düşmektedir.

Neolitik toplum hem yapısal toplum hem de temel kültürel toplum süreleriyle iç içe yorumlanabilir. Kendisine özgü kurumsal yapılar, zihniyet ve maddi yaşam birikimlerinin olması 'yapısal süreyle' izah edilebileceği gibi, halen sürüp giden kültürel

etkilerinin olası bir fiziksel imha veya yıkılışa kadar devam etmesi nedeniyle 'en uzun süre' kavramıyla da izahatı mümkündür. Temel kültürel toplum sürelerinin konusunu esas olarak çeşitli değişiklikler geçirseler de, sürenin sonuna kadar hep ayakta kalmaları kuvvetle muhtemel olan bilim, sanat, din, dil, aile, etnisite-kavim gibi zihniyet biçimleri ve geniş insan grupları teşkil eder. Ayrıca ekoloji tüm bilim kollarının sonuçlarıyla bağlantılı olarak, bu dönemde ekonomik kurumlaşma bilimi olarak baş köşeye oturtulabilecek konulardandır. Demokratik siyaset de hem bilim hem de kurum olarak sürekli yaşaması gereken konulardandır.

Yapısal sürelerin en temel kurumu devlet kuruluş ve yaşamları olmakla birlikte, devletle birlikte var olan hiyerarşi, sınıflar, devlet sınırları olarak mülk, toprak-vatan, devlet biçimleri olarak rahip devleti, hanedanlık devletleri, cumhuriyet ve ulus-devletler önemli konulardandır. Din biçimleri de yapısal sürenin önemli bir konusunu teşkil ederler. Toplumları üretim tarzları olarak (neolitik, köleci, feodal, kapitalist, sosyalist) ayrımlayan konular da yapısal süre konularındandır. Kurumların çöküş konusu da yapısal süre dahilindedir.

Yapısal konuları inceleyen sosyoloji alt dalına 'yapısal sosyoloji' demek uygun bir adlandırma olabilir. En uzun süre inceleme konularını da 'temel kültür sosyolojisi' olarak adlandırmak, bütünleyici kapsamı itibariyle yerinde olacaktır.

c- Orta ve kısa süre konuları hem sayısal hem de niteliksel olarak çoklu olay ve olgulardır. Tüm kültürel ve yapısal değişim ve dönüşüm olayları kısa ve orta sürelerin konularıdır. Orta dönem konuları biraz daha uzun ömürlü olan ama aynı yapısal kurumlar içinde meydana gelen değişikliklerdir. Örneğin ekonomik bunalımlar, siyasi rejim değişiklikleri, ekonomik, sosyal, siyasal ve eylemsel her tür örgüt kuruluşu bu kapsamda düşünülebilir. Bireyin tüm toplumsal ve toplumsallaşma faaliyetleri de kısa sürenin baş konularındandır. Medya daha çok kısa süreli olay ve olguları esas alır. Her yapısal kurumdaki günlük olaylar da kısa sürenin başköşesinde yer işgal ederler.

Kısa süre dahilindeki olayları temel aldığı için, bu sosyolojiye Auguste Comte Sosyolojisi demek yerinde bir adlandırma olabilir. Diğer deyişle 'pozitif sosyoloji' adlandırması (temel eleştirisini göz ardı etmeden) uygun düşebilir. Gerçekten sosyolojinin olayları inceleyen bir bölümü olmalıdır. Özellikle kaotik dönemlerde olaylar ağırlık ve belirleyicilik kazanırlar. Sosyolojinin temel kültür sosyolojisi ve yapısal sosyolojiyle birlikte olaysal anlatım olan pozitif sosyolojinin bütünleştirilmesi tamamlayıcı nitelikte olacaktır.

d- Ayrıca toplumsal olaylar dahil, tüm evrensel olaylar ve oluşumlar, kuantumsal ve kaotik dediğimiz bir ortamı gereksinirler. Kuantumsal ve kaotik ortamlar yaratılış ortamlarıdır. Henüz derinliğine incelenmemiş olsalar da varlıkları kesindir. Hem 'her an' hem de 'kısa aralıklarda' 'olup bitenler' tarafından ayakta tutulan tüm uzun, orta ve kısa süreli oluşumlar bilimin giderek ilgilendiği temel konulardandır. 'Kuantum anı' ve 'kaos aralığı' olarak da adlandırabileceğimiz bir nevi 'yaratılış anı' ihmale gelmez. Evrende özgürlük olasılığı bu 'an'da gerçekleşmektedir. Özgürlüğün kendisi 'yaratılış anı'yla ilgilidir. Farklı nitelikleri de olsa, doğadaki ve toplumdaki tüm yapılar, hem inşa olarak hem de ayakta kalma ve yaşam süreleri bakımından 'yaratılış anları'na ihtiyaç duyarlar.

Hafızasını yitirmiş toplumlar kolay sömürülmekten, işgal ve asimile edilmekten kurtulamazlar

---

O halde kısaların en kısa süresindeki yaratılış konularını toplumsal açıdan ele alan sosyolojiye de bir ad düşünmek uygun olacaktır. Benim şahsi önerim, toplumsal olaylarda 'yaratılış anı'nı konu edinen sosyolojiye 'özgürlük sosyolojisi' demenin yerinde olacağıdır. Daha da önemlisi, toplumsallık tarafından eşsiz bir kabiliyete erişen insan zihniyetindeki müthiş esneklik ve yol açtığı yaratıcılık nedeniyle bir nevi zihniyet sosyolojisi de diyebileceğimiz özgürlük sosyolojisinin son derece gerekli bir dal olduğu kanısındayım. Özgürlük düşüncesini ve iradesini incelemek en başta gelen

konu olsa gerekir. Kaldı ki, yaratılış anındaki gelişme özgürlük yanı olan gelişme olduğuna göre, bir nevi Yaratılış Sosyolojisi de diyebileceğimiz bu kısalar kısası 'kuantum anı' ve 'kaos aralığı' en çok toplumsal alanı kapsadığından, dolayısıyla ilgilendirdiğinden ötürü, özgürlük sosyolojisi en çok geliştirilecek sosyoloji konularının başında gelmektedir.

Ayrıca konumuzu ilgilendirmeyen, genel fikir babında bir de 'astronomik süre'den bahsetmek gerekir. Bu sürenin konuları henüz belirlenmemiştir. Fakat ana hatlarıyla 'güneş' ve 'gök adaları'nın oluşumunu, çöküşlerini, evrenin muhtemel 'genişleme' ve 'daralma' karakterini ve buna bağlı olarak temel 'çekim' ve 'itim' kuvvetlerini 'astronomik süre' kavram ve konularına dahil edebiliriz. Evrenin ömrü de tartışılacak konuların başında gelmektedir.

Verimli Hilal'deki toplumsal gelişmeleri bir kez de bu sosyolojik bakış açılarıyla araştırdığımızda, özgürlük sosyolojisinin bölgede neolitik devrim sürecinde toplum tarihi açısından en verimli bir kaos aralığına tanıklık ettiğini görürüz. Avcılık ve toplayıcılıkla geçinen gezgin gruplar, buzulların hızla dağların doruk noktalarına çekilmesi üzerine, daha önceki dönem tecrübelerinden kaynaklanan toplum yapılanmalarını çözerek yerleşik yaşama geçtiler, tarımla geçinmeye dayalı bir arayışa girdiler. Yüz binlerce yıllık klan toplulukları yerini daha geniş yapılara bırakmakla karşı karşıyalar. Tam bir zihniyet dönüşümü ve patlamasının yaşandığı bir aşamadayız. Eski klan zihniyeti ve işaret dilinden tam kopmamış dil yapısı yerine, daha geniş köy halkı ve etnisitesi zihniyetine geçiş söz konusudur. Simgesel dil düzeni hızla gelişmektedir. Sayısız besin maddeleri, ulaşım, dokuma, çömlek, öğütme, mimari, dinsel ve sanatsal konular ortaya çıkmış olup, hepsi yeni bir adlandırma düzenini ve zihin kalıplarını gerektirmektedir.

Yeni toplum ağırlıklı olarak köy yaşamına dayanırken, klan bağları etnik bağlara dönüşüyor. Maddi yapılanmanın bu yeni biçimleri daha anlamlı zihniyet çerçevesi olmadan yürüyemez, hatta başlayamaz. Eski klan toplumunun kimliği olan 'totem inancı' sürmekle birlikte, zihniyet dönüşümü ve dili olarak neolitik toplumun simgesi 'ana-tanrıça' figürüdür. Totem figürleri azalırken ana-tanrıça figürleri ortalığı kaplamaktadır. Bu figürler rolü büyüyen ana-kadını simgeliyor. Dinsel açıdan bu bir üst aşama olup, çok zengin bir kavramlaştırmayı beraberinde getiriyor. Dilde dişil ekler öne çıkıyor. Simgesel dil eklerinde dişil öğe uzun süre başat durumunu koruyor. Bugün bile birçok dilde bu özelliği bulmaktayız. Ana-tanrıçayla birlikte toplumsallık yoğun bir kutsallığa da bürünüyor. Yeni toplum yeni kavram ve adlandırma demektir. Zihniyet devrimi dediğimiz süreç yaratıcılık gerektirdiğinden özgürlük sosyolojisine dahil etmemiz gerekir. Bu sürecin yoğunca yaşandığı önde gelen tarihçilerin üzerinde birleştikleri bir konudur. Binlerce olgu binlerce zihniyet devrimi ve ad demektir. Avrupa'daki zihniyet devriminden daha kapsamlı, orijinal ve yaratıcı çaba isteyen bir patlama söz konusudur. Bugün kullandığımız tüm kavram ve buluşların büyük çoğunluğunun bu dönemde gerçekleştirildiği tarihen tespit edilebilen bir husustur.

Kaba bir tasnif yaparsak, bugünkünün en az yarısı kadar bilimsel-teknik buluşların gerçekleştirildiği bir toplumsal yaratıcılık dönemi söz konusudur. Din, sanat, bilim, ulaşım, mimari, tahıl, meyve, evcil hayvan (büyük ve küçükbaş olarak), dokuma, çömlekçilik, öğütme, mutfak, bayram, aile, hiyerarşi, yönetim, savunma ve saldırı, armağan, tarımsal araçlar ve daha da sıralanabilecek bir liste, nicel ve nitel gelişmeye uğramış haliyle bugün de toplumsal yaşamın temel listesi düzeyindedir. Neolitikten kalma köy ve aile yapısına baktığımızda, en asil, topluma güç veren ve yaşamı anlamlı kılan toplumsal ahlâk, saygı, sevgi, komşuluk ve yardımlaşma başta olmak üzere oluşan değerlerin kapitalist modernitenin değer yargılarının (veya ahlâksızlığının) çok üstünde olduğunu görürüz. Toplumun hiç eskimeyecek temel zihniyet kalıpları esas olarak bu dönemin damgasını taşımaktadır.

Pozitif sosyoloji açısından bölgedeki olaysal yaşam da dönemine göre çok zengindir. Klan toplumunun yeknesak avcılık, savunma ve toplayıcılık yaşamına kıyasla Verimli Hilal'deki olaylar ve yeni olgular tam patlama halindedir. Yeni bir adlandırmaya kavuşmuş sayısız olay ve olgu insan sesini ve eylemini en zengin haliyle sergilemektedir. Dönemin insan

zihnine bıraktığı temel anlamın daha sonraları 'cennet' kavramına yol açtığını Kutsal Kitaplardaki anlatımlardan da çıkarabilmekteyiz. Belki de pozitif sosyolojinin en şanslı anlarından biriyle karşı karşıyayız. İnsanlık açısından yıldız yağmuru misâli bir gelişme söz konusudur. Birer ışık, yıldız aydınlığında olan olaylar ve olgular dünyanın dört yanını yağmurlamakta, toplumsal gelişmenin cennet hayalini, hatta bu hayalin gerçekleşme anlarını ekmekte, KÜLTÜRLEŞTİRMEKTEDİR.

Yapısal sosyoloji açısından toplumsal gelişmeye damgasını vurmuş tüm kurumsal düzenlemelerin izini Verimli Hilal'de gözlemek mümkündür. Özellikle M.Ö. 6000-4000 dönemi tam bir kurumlaşma dönemidir. Tüm köy ve kent yapılarının temel alacağı yerleşim alanları belirlenmiş, yerleşkelere geçilmiş, hiyerarşi doğmuş, din kurumlaşmış, ilk mabetler ortaya çıkmış, etnisite varlık kazanmış, dil yapıları netleşmiş, komşuluk gelenekleri oturmuş, ahlâkla yönetim en güçlü dönemini kurmuş gibidir. Diğer bir deyişle neolitik toplumun, tarım ve köy devriminin kalıcılığı, dolayısıyla kurumlaşması kesinleşmiş gibidir. Yapısal sosyolojinin temel konusunu oluşturan toplumsal yapılar ilk defa Verimli Hilal'de bu denli güçlü bir oluşum sergilemektedir. Orijinal kurumlaşmalar olarak bugün de incelenmeyi gerektiren bu yapılaşma gerçeğinden halen öğreneceğimiz çok şey vardır. Hatta insanlığın ilk kurumlaşmış değerleri olarak alandaki yapıları ne kadar incelersek, yapısal sosyolojinin kuruluşu hakkında o kadar sağlam sonuçlara erişebileceğiz. Çok iyi bilmek gerekir ki, günümüz yapısal sosyolojisi ciddi bir 'anlambilim' yoksunluğu yaşamaktadır. Genel sosyolojinin bir parçası olarak kendini gözden geçirirse, anlambilimin yetkin bir ifadesi olabilir.

Temel kültür sosyolojisinin konusu olarak Verimli Hilal'de temeli atılan dil ve kültürün yeri orijinal kaynak değerindedir. Alanda kurulan toplum en uzun süreli olma konumundadır. Daha önce belirttiğimiz gibi, doğal veya toplumsal bir afetle insan yaşamı ciddi oranlarda ortadan kalkmadıkça (söz gelimi yeniden klan çağına dönülmedikçe), Verimli Hilal'e dayalı olarak ortaya çıkan toplumsal kültür ve uygarlık kuşağı başatlığını sürdürebilecek kapsamdadır. Çin veya Semitik kültür kaynaklı bir uygarlığın hegemonik güç haline gelebilmesi kapsam itibariyle teorik olarak imkânsız olmasa da, pratik olarak çok zordur. Nitekim hem yaşanan 'İslâmi saldırılar'a hem de 'Moğolitik' kaynaklı çok büyük saldırılar gerçekleştirilmesine rağmen, Hint-Avrupa kültürü (dolayısıyla kaynak kültür, Aryen dil ve kültürü) hegemonik karakterini hiç yitirmedi. İlerde belki Çin yeni bir saldırıya girişebilir. Fakat dünya çapında anlamlı bir yerleşikliğe sahip Hint-Avrupa kültürünü işgal ve istila etmesi, sömürgeleştirme ve kolonileştirmeye tabi tutması, dış etkenlerin mucizevî bir desteği olmadan (örneğin Çin kültür bölgesi dışında büyük doğal ve toplumsal felaketler) çok zayıf bir olasılıktır.

Temel kültür sosyolojisini genel sosyolojiyle de özdeşleştirebiliriz. Bu durumda zihniyet biçimleri, aile kurumu ve etnik-kavimsel varlıkların (başta üç büyük kültüre dayalı olmak üzere, diğer tüm kültürlere dahil olanlar) değişim ve dönüşümleri Genel Sosyoloji konusu yapılabilir. Daha da önemlisi, Özgürlük Sosyolojisiyle Yapısal Sosyolojinin karşılaştığı, dayanakları ve sonuçları olarak yaşadığı 'kaos ve çürüme ortamları' konu olarak Genel Sosyolojinin kapsamında incelenebilir.

Verimli Hilal'de yükselen toplumun ikinci büyük aşaması olan ve 'Sümer Rahip Devleti'yle başlayan aşaması 'uygar toplum' aşaması olacaktır. Uygar toplum esas olarak Verimli Hilal kültürüne dayanan hiyerarşi-hanedan kökenli bir çıkıştır. Üretim tarzının gelişmesi temelinde artan besin bolluğu ve çeşitliliğinin sınıfsallık ve kentleşmeyle birleşmesine bağlı olarak, herhangi bir hiyerarşik hanedan grubunun eskiden kalma 'güçlü adam'ın olanaklarını harekete geçirip 'devlet' örgütlenmesine geçmesi uygar toplumun özünü oluşturur. Verimli Hilal'de sadece Aşağı Mezopotamya'da değil, Yukarı ve Orta Mezopotamya'da da bu yönlü çok sayıda girişime tanık olmaktayız. Bazıları kalıcılaştıkları halde, bazıları koşullar gereği tutunamıyor. Devlet Kutsal Kitapta Leviathan (denizden çıkan canavar) olarak yorumlanır. Bu canavarın toplumsal gelişme üzerindeki kanlı, istismarcı ve zaman zaman soykırımcı yürüyüşünü maskeli ve maskesiz tanrılar, örtük ve çıplak krallar yönetiminde

insanı köleleştirerek sömürme biçimleri ve bunu meşrulaştırma avadanlıklarıyla birlikte incelemektir.

Tarihsel Topluma Yöntemsel Yaklaşım

Toplumsal Doğa'ya uygulanacak yöntemler ve paradigmalar, Birinci Doğa'ya ilişkin olanlarla aynılaştırılamaz. Birinci Doğa'ya ilişkin evrenselci yaklaşım hakikate daha yakın sonuçlara (Ama mutlak hakikat diye bir şey düşünemiyorum) yol açarken, Toplumsal Doğa'ya ilişkin görecilik gerçeğe daha yakın durur. Evren ne sonsuz evrenselci düz çizgisel anlatımla ne de sonsuz benzer dairesel döngülerle izah edilebilir.

Evrenselci, düz çizgisel-ilerlemeci yaklaşım yöntemi, sosyal bilimlerde en az dinsel dogmatizm kadar gerçeği algılama sorunlarına yol açar. Yargılarının da dinsel kesinlikten farkı yoktur: Evren sonsuz ilerleme halindedir; Levhi Mahfuz'da kayıtlı olan neyse o gerçekleşmektedir. Diğer deyişle gerçekleşen şey, gerçekleşmesi gereken tek şeydir. Her şey öngörüldüğü gibi gerçekleşmektedir.

Tarihin düz çizgisel yorumuna göre, tarımcı köy toplumundan sonra yükselen şehir toplumu 'son söz' hükmündedir. Şehir etrafında geliştirilen uygarlık öykülemeleri gerçeğin ta kendisidir. Şehirde yönetimi ele geçiren ve dinsel devlet olarak örgütleyen güç, egemen sınıf olarak tarihin motor gücüdür. Ne yaptıysa doğru ve kutsaldır; alınyazısındakinin mukadder gerçekleşmesidir. Bunun için tanrısal ideolojik hegemonyalar yükseltilir. Her aykırı ses, ezeli-ebedi söze ve onun hayat ifadesine ihanet sayılarak 'tanrının gazabına' uğratılır. Despotun bütün onursuz işleri (en aşağılık baskı ve sömürü düzenleri), tanrı veya tanrıların en kutsal sözleri halinde rahiplerin ağzından dökülür. Artık kulların tanrı kanunları önünde boyunları kıldan incedir. Boyun kesilse bile acımaz.

Orijinal haliyle mitoloji veya din olarak kabaca anlatı haline getirilip sunulan sermaye ve zor örgütlenmesi olarak şehir çağı, uygarlık, çeşitli dönüşümler geçirerek günümüze kadar taşınır. Özü aynı kalmakla birlikte, retorik ve formu (örgütlenme biçimi) değiştirilerek sunula sunula artık dökülen bütün cilaları karşısında kendini kaskatı bir ulus-devlet faşizmi olarak ebedi ilan etmekten kaçınmaz. Şehrin sermaye ve zor örgütlenmesi olarak bürokratik demir kafes içindekilerle birlikte AIDS ve biyolojik kanserleşmeleri çoğaltırken, daha vahim bir gelişme olarak tüm iç yapılanmaları ve doğal çevresiyle toplum doğasının kanserleşmesi evresine girilmiştir. Bu çok kalın çizgilerle anlatımın abartma olmadığını anlamak için, dünya sisteminin son dört yüz (azami son beş bin yıllık) yılındaki savaşlara, sömürgeciliğe, toplumun tümüne yayılan savaş durumuna ve çevre felaketinin güncel haline bakmak yeterlidir.

Liberal ideolojik hegemonyanın tüm biçimlerine ve daha çok da resmi (devlet ideolojileri) alanlarına baktığımızda, tarihin sonu böyle noktalanmıştır. Diğer deyişle küresel çağın zirvesinde kapitalist sistem son sözün ebedi halidir. Bu anlatının yeni olmadığını, her önemli sermaye ve zorbalık çağlarının sonunda böylesine 'ebedilik' ilanları yapıldığını biliyoruz. İşte beş bin yıllık uygarlık 'bilimlerinin' binlerce kılıfa büründürerek yöntemselleştirdiği hakikat budur. Yöntem hakikat, hakikat yöntem olmuştur.

Bir avuç zorbayı ve tekelciyi kim hakikat olarak ilan ediyor?

Başka tür dünyaların, bilimlerin, metotların olabileceği kulaklara fısıldandığında, cehennemlik, sapkınlık, kâfirlik söylemlerinin yanı sıra, sınır tanımaz 'terör'ün her biçimi (Başı kesilme en basitidir. Çarmıha gerilme, ateşte yakılma, ipe çekilme, ömür boyu kürek cezasına çarptırılma, işkenceye yatırılma, ölünceye kadar çalıştırılma, hapishanelerde çürütülme, karılaştırılma, sömürgeleştirmenin sınırsız biçimleri, asimilasyon vb.) devrededir.

Beş bin yıldır yıkmaya çalıştığı tarım-köy toplumundan adeta intikam alırcasına hareket eden merkezî uygarlığın, 2000'li yıllarda bu toplumu tümüyle iflas ettirip son izlerini de silmeye çalıştığına tanık olmaktayız. Çevrenin yıkımı,

aslında TARIM-KÖY TOPLUMU'ndan intikam almanın son biçimidir. Çok ilginçtir, susturulan Toplumsal Doğa'nın yerine, Birinci Doğa yol açtığı çeşitli felaketlerle (iklimin ısınması, kuraklık, kutup buzlarının hızla erimesi, türlerin hızla yok olması, sel ve hortum felaketleri vb.) bu yıkıma cevabını vermektedir. Bazen insanlık (susturulmuş insanlık) en dilsiz doğa kesilebilmektedir. Bunun acı ama gerçek olduğunu kim inkâr edebilir ki?

Tarih paradigmasındaki en temel değişiklik, tarım-köy toplumu (M.Ö. 10000 - günümüze kadar) olmadan şehir temelli sermaye ve iktidar tekelciliğinin gelişemeyeceğine ilişkin olmalıdır. En temel yöntemsel değişikliğe bu noktadan gidilebilir. Rosa Luxemburg'un çok yüzeysel biçimde dile getirdiği "Kapitalist olmayan toplum olmadan, kapitalizm, sermaye birikimciliği, tekelciliği olmaz" biçimindeki tanımını tüm tarihe ve sermaye biçimlerine yaymak daha doğru bir anlatım tarzıdır; sermayenin çözümlenmesinin tarihsel-toplum boyunca ifadesidir. K. Marks'ın saf kapitalist toplum modeli, yaptığı en temel yanlışlıktır. Çünkü böyle bir toplum ne pratik, ne de teorik olarak mümkündür. İspatı basittir: Diyelim ki, bir toplumda sadece kapitalistler (bürokratlarıyla birlikte) ve işçiler (işsizleriyle birlikte) vardır. Çünkü saf kapitalist toplum bunu öngörmektedir. Sermayenin fabrikalarında toplam yüz mal biriminin üretildiğini varsayalım. Yirmi beş mal birimi ücreti karşılığında işçilerin olmaktadır. Yirmi beş birim ise sermayedar sınıfın kullanımına kalsın. Peki, geriye kalan elli mal birimine ne olacak? Geriye kalanlar ya çürüyecek, ya bedava dağıtacaktır. Saf kapitalist toplum modeline göre başka türlüsü mümkün değildir.

Rosa, bu noktadan kalkarak, elli mal birimi ancak kapitalist olmayan topluma kâr amaçlı satılırsa sistemin mümkün olabileceğini söylerken, doğrunun kıyılarında gezinmektedir. Toplumsal gerçeklik daha kapsamlıdır. Ayrıca kârın ve ona dayalı sermaye birikiminin karşılığı ödenmeyen toplumsal artı olduğunu çok iyi bilmek ve hiç unutmamak gerekir. Kapitalist olmayan toplum kimdir? Başta tarihsel tarım-köy toplumudur; evlere kapatılmış kadın toplumudur; şehrin yoksul, emeğiyle geçinen zanaatkâr ve işsiz (ianeyle geçinen) kesimidir. Gerçeklik böyle konulunca, beş bin yıllık uygarlık ve en sistematik dönemi olan son dört yüz yıllık kapitalist dünya sistemini daha iyi çözümlemek imkân dâhilinde olacaktır. Tüm tarih boyunca sermaye ve iktidar olarak örgütlenen şebeke (aristokrasi, efendi, burjuvazi, devletlû, iktidarlı vb.) toplam nüfusun tahminen hiçbir zaman yüzde on'unun üstüne çıkmamıştır. Dolayısıyla toplumsal doğanın ana gövdesi her zaman yüzde doksanın üstündedir.

O halde yöntem açısından soralım: Yüzde onun tarihselleştirilmesi, sistemleştirilmesi, düşüncenin temel objesi kılınması mı daha bilimsel doğru bir yoldur, yoksa yüzde doksanından fazlasının tarihselleştirilmesi, sistemleştirilmesi, düşüncenin temel objesi kılınması mı daha doğru bilimsel bir yöntemdir? Cevabı aranması gereken temel gerçeklik budur. Belki düşünce, bilim ve yöntem yoğunluğu yüzde onun tekelinde olduğu için başka türlüsü mümkün olmaz denilebilir. Ama bu tekel son tahlilde toplumsal artının gaspı, aşındırılması üzerine kurulmamış mıdır? En örgütlü ve ideolojik grup olması bu ayrıcalığını haklı kılar mı? Yüzde bir bile olsa, iyi örgütlenmiş bir zor, milyonları hükmü altına alabilir, milyonları bile yönetebilir. Söylediklerini en temel bilim ve yöntem olarak dayatabilir. Bu gerçek, hakikat anlamına gelebilir mi? Bir avuç zorbayı ve tekelciyi kim hakikat olarak ilan ediyor? İlan edenlerin, mitoloji, din, felsefe, bilim ve sanat olarak sunanların, sermaye ve zorba şebekenin iktidarına bağlanması toplumsal hakikati (yüzde doksanın hakikatini) değiştirebilir mi? Sorunu böyle koymak gerektiği gayet açıktır. Hiçbir ideolojik, bilimsel, dinsel, felsefi ve sanatsal hegemonyanın bu gerçeği değiştirmeye gücü yetmez, yetmemelidir.

Tarihsel-toplumu bu ana yöntemin ışığında yapısal olarak incelediğimizde, çeşitli düşünce biçimleriyle (mitolojik, dinsel, felsefi, bilimsel ve sanatsal) ifadeye kavuşturmak istediğimizde, hakikatin boyutları çok daha görünür kılınacak ve anlam bulacaktır. Demokratik uygarlık, tarihsel-toplumun bu iki yönlü (yani yapısallığı, nesnelliği ve ifade tarzı olarak öznelliği içinde) anlatımı olan çok daha gelişkin bir sistematikliğe kavuşturulabilir. Toplumsal doğanın daha kapsamlı tarihselliği ve bütünlüğü içinde

sistemleştirilmesi mümkün ve gereklidir. Bilimsel devrimin, sosyal bilimin paradigmatik temeline bu sistematik analiz oturtulmalıdır.

Yöntem sorununa böylesi bir yaklaşım, toplumsal doğayı tüm tarihsel zenginliği ve bütünlüğü içinde daha çok sunma yeteneğindedir. İlk bakışta görülüyor ki,

a-Sermayesiz ve iktidarsız toplum mümkündür, ama toplumsuz sermaye ve iktidar mümkün değildir.

b-Sermayesiz ekonomi mümkündür, ama ekonomisiz sermaye mümkün değildir.

c-Devletsiz toplum mümkündür, ama toplumsuz devlet mümkün değildir.

d-Kapitalistsiz, feodalsiz, efendisiz toplum mümkündür; ama toplumsuz kapitalist, feodal ve efendi mümkün değildir.

e-Sınıfsız toplum mümkündür, ama toplumsuz sınıf mümkün değildir.

f-Şehirsiz köy-tarım mümkündür, ama köy ve tarımsız şehir mümkün değildir.

g-Hukuksuz toplum mümkündür, ama ahlaksız toplum mümkün değildir.

h-Kendi çalıp kendi oynayan kişi misali toplumu politikasız ve ahlaksız duruma düşürmek mümkündür. Ama o zaman toplum yeni Leviathan (ulus-devlet faşizmi) tarafından parçalanıp yutulmaktadır ki, toplumun ve insanın ölüm anı da böyle seyirlik olmaktadır. Soykırımın gerçekleştirildiği andır bu an. Michel Foucault'nun insanın ölümünü ilan ettiği andır bu an. Friedrich Nietzsche'nin toplumun ve insanın iğdişleştirilip cüceleştirildiğini, karıncalaştırıldığını söylediği, sürü ve kitle olarak ilan ettiği andır bu an. Toplumun M. Weber'in 'demir kafesi'ne kapatıldığı andır bu an!

Sermaye ve iktidar tekeli olmadan toplumun doğal hali, ahlaki ve politik toplumdur. Tüm insan toplumu doğuşundan sönüşüne kadar bu niteliği yaşamak durumundadır. Köleci, feodal, kapitalist, sosyalist toplum kalıpları toplumsal doğaya giydirilmek istenen elbise misali gerçeği ifade etmezler. Böyle iddialar olabilir, ama böyle toplumlar yoktur. Toplumların esas hali ahlaki ve politik olup, tarih boyunca sermaye ve iktidar tekelleriyle hep sıkıştırıldıklarından, sömürüldüklerinden, sömürgeleştirildiklerinden ötürü tam gelişme imkânı bulamamışlardır.

Toplum sürekli tekelci sömürü savaşlarına (içinde ve dışında) dayanmak durumunda olmadığından, çeşitli biçimler altında kendi demokratik uygarlığını (hem tarım-köy zemininde, hem kentin emekçileri içinde) geliştirmek durumundadır. Tarih sadece iktidar ve devletler yığınının (en insanlık dışı ve köhne yapılar ve savaşların aracı) toplamı olmayıp, onlardan katbekat (her zaman toplumsal doğanın yüzde doksanın üstündeki varlığı) daha fazla demokratik uygarlık örnekleriyle doludur. Tüm aile, kabile ve aşiret sistemleri, konfederasyonları, kent demokrasileri (Bilindiği kadarıyla en çarpıcı örnek Atina'dır) ve demokratik konfederalizmleri, manastırlar, tekkeler, komünler, eşitlikçi partiler, sivil toplumlar, tarikatlar, mezhepler, iktidarlaşmamış din ve felsefe toplulukları, kadın dayanışmaları, yazıya geçirilmemiş sayısız dayanışmacı cemaat ve meclisleri gibi devasa toplumsal gruplar demokratik uygarlığın hanesine kaydedilmelidir. Ne yazık ki, bu toplulukların tarihi sistemlice yazılmamıştır. Hâlbuki gerçek insancıl tarih bu grupların sistematik ifadesi olabilir.

Resmi iktidar uygarlıkları sermaye ve silah tekelleriyle ideolojik hegemonyayı iç içe sürdürdüklerinden, demokratik uygarlığın ideolojisi hep zayıf ve sistemsiz kalmıştır. İktidarlarca sürekli bastırılmış ve saptırılmış, çoğunlukla yok edilmiştir. Nice bilge, bilim, felsefe, din, mezhep ve sanatçı teslim olmadıklarında, özgür vicdanın sesini dinlediklerinde en ağır cezaya çarptırılmış ve susturulmuşlardır. Bunun tarihinin yazılmamış olması var olmadığı anlamında değildir. Demokratik uygarlığı sistematik bir tarihsel-toplum ifadesine kavuşturmak başta gelen entelektüel görevlerimizdendir.

Dünya kapitalist sisteminin son dört yüz yılındaki tüm ideolojik, idari, askeri, ekonomik, iktidar tekeli olarak ulus-devlet uygarlık sistemine karşılık, demokratik uygarlığın kent demokrasisi (İtalya'da) ve konfederasyonları (Almanya'da), köylü isyanları ve komünleri, işçi isyanları ve komünleri (Paris

Komünü), reel sosyalizm deneyleri (dünyanın üçte birinde), ulusal kurtuluş süreçleri (devlet ve iktidar olmayan halleri), çok sayıda demokratik partiler, sivil toplumlar, en son ekolojik ve feminist hareketler, tüm demokratik gençlik hareketleri, sanat festivalleri ve iktidar amaçlamayan yeni dinsel hareketlere kadar uzanan geniş yelpaze içinde yer alan hareketlerin, tam bütünleşmemiş de olsa, küçümsenmemesi gereken bir sistematiği vardır.

Avrupa merkezli sosyal bilimlerin hakikati araştırma metotları özü gereği hegemonisttir. Hakikatin alternatif yollarını iki temel yöntemle adeta imkânsızlaştırırlar: Birincisi, monist (bireyci) evrenselci yaklaşımdır. Hakikat her zaman 'bir'e indirgenmektedir. İkincisi, sınırsız göreselci modeldir. Herkesin kendine göre bir hakikatinin var olduğunu söylerken, özünde hakikatin olmadığını ifade etmeye çalışmaktadır. Hiçbir şeyin değişmediğini iddia etmek için her şeyin değiştiğini söylemek gibi bir şeydir bu. İki yöntemin de indirgemecilikte birleştikleri açıktır. Gerek evrenselci 'bircilik', gerek göreselci 'tekillik' hakikati tek'e indirgemekle hegemonik karakterlerini açıkça yansıtmış oluyorlar.

Demokratik uygarlığı sistematik bir tarihsel-toplum ifadesine kavuşturmak başta gelen entellektüel görevlerimizdendir

Şüphesiz bu yöntemlerin arkasında uygarlık tekelciliği yatmaktadır. Temelleri Sümer rahiplerinin en büyük tanrı olarak 'En'i inşa ettikleri dönemlere kadar uzanmaktadır. 'En'in yüceltilmesinin nedeni, yükselen hiyerarşi ve şehir-sınıf-devlet tekelciliğini meşrulaştırma, toplumsal zihniyete egemen ve hegemon (Egemen ve hegemonun aynı kökenli olduğunu düşünmekteyim) kılma ihtiyacıdır. Yunan felsefesindeki ilk neden, en büyük icat olarak tanrı (Eflatun ve Aristo'da tanrı anlayışı) hep aynı kaynaktan gelmektedir. Tek tanrılı dinlerde 'En'in büründüğü biçim, âlemlerin tanrısı olan 'Allah'tır. 'El', 'Ellahi'den gelir. Roma yükselişinde karşımıza 'Jüpiter' olarak çıkar. Tanrı-krallık ve imparatorluk rejimlerinin inşa edildikleri her toplumun üstünde bu tip dinler veya mitolojik kavramlarla meşrulaştırılmaya çalışıldıkları çokça gözlemlenen bir husustur. Hemen her krallık, imparatorluk ve despotik rejimde benzer bir kavram yüceltilmesi, bir ideolojik hegemonya çabası görünmektedir. Zira bu yönlü bir zihni hegemonya olmadan, bu rejimlerin kalıcı olmaları zordur.

Avrupa kapitalist tekelciliği (uygarlığın yeni hegemonik merkezi ve biçimi olarak) 16. yüzyılda yükselirken, benzer bir çaba olmadan egemen olmayı başaramayacağının açıkça farkındadır. Tarihte ilk defa o döneme kadar kendini toplumun yarıklarında, dehlizlerinde saklamış para-sermaye (tarım, ticaret ve bizzat iktidar aygıtı olarak sermayeden farklı bir sermaye biçimi), hegemonik güç olarak toplumun üstünde ve giderek tüm gözeneklerinde yükselmek durumundadır.

Hıristiyan kökenli (dolayısıyla Ortadoğu Sümer kökenli) teolojiden gelme Francis ve Roger Bacon'la Rene Descartes'in yeni metot arayışları bu maddi hegemonik çıkışla yakından bağlantılıdır. Gerek yöntemsel, gerek içerik olarak peşinde oldukları 'hakikat', sermayenin bu yeni türüyle hegemonik yükselişte ortaktır. Kapitalist tekel hegemonyasını sağlamlaştırdıkça, ideolojik hegemonyası da bununla iç içe kendini sağlamlaştırmakta ve kalıcı kılmaktadır. Yeni metot, felsefe ve bilim devrimleri ancak bu maddi koşulun dönüştürücü etkisiyle bilimsel izahını bulabilir. Şüphesiz her şeyi kapitalizme bağlamak körlüğe yol açar. Böylesi bir yaklaşım oyuna gelmek ve en kaba indirgemeciliğe düşmek olur. Ama aralarındaki bağın önemi göz ardı edildiğinde hakikat araştırmaları sakat kalır, metafizik anlatımlar içinde değerini yitirir.

İster metafizik ister pozitivist yöntemlerle işlensin, bu yönlü tarih ve toplum anlatımlarını yöntem olarak benimsemediğim gibi, birbirine benzer sonuçlar ürettiklerini, gerçek, hakikat yorumlarının iddia ettiklerinin aksine tutarlı olmadığını da en az kendi açımdan belirtmek durumundayım. Tarih malzemesinin deneyimlerini düşünmek açısından kesin gerekli buluyorum. Sadece tarih malzemesini

değil, doğa malzemesi ve deneyimlerini de gerekli buluyorum. Bu konuda tipik bir ampirist (deneyimci) gibi yaklaşım içinde değilim. Karşıtı olarak doğal ve tarihsel malzeme ve deneyimlerden bağımsız düşünce üretebileceğini iddia eden idealist (mutlak fikircilik) yaklaşım içinde de değilim. Bu yöntemlerle tüm uygarlık tarihi boyunca devasa külliyatların oluşturulduğunu biliyorum. Bunlardan haberdar olmanın gerekliliğine inanmakla birlikte, hakikati yorumlamak açısından vazgeçilmez olmadıklarına da kaniyim. Hakikati bunlar olmaksızın yorumlamanın mümkün olduğunu belirtmek istiyorum. Özellikle tarihin malzeme bolluğuna gömülmüş pozitivist araştırmacı ekolü çok zavallı ve acınacak durumda buluyorum. Aynı biçimde aşırı malzemesiz, kerameti kendinden menkul şeyhlerin gaipten haber vermelerinin de hakikatle pek irtibatlı olduğunu sanmıyorum. Onlar da acınası, sefil bir durumu yaşarlar.

Genelde hakikat ne çizgisel ilerlemeci, ne de göreci yöntemle inşa edilebilir veya keşfedilebilir

Sadece ampirik ve idealist yaklaşımları eleştirmek yetersiz kalır. Bu iki yöntemin daha farklı biçimleri olan evrenselci, düz çizgisel ilerlemecilikle görecilik yöntemlerine de eleştirel yaklaşmak önemlidir. Genelde hakikat ne çizgisel ilerlemeci, ne de göreci yöntemle inşa edilebilir veya keşfedilebilir. Şüphesiz toplumsal doğanın esnek yüksek zekâ düzeyi toplumsal gerçekliğin inşasına geniş bir özgürlük seçeneği sunar. Fakat bu durum göreci (izaficilik) yöntemin iddia ettiği gibi "Herkes kendi gerçeğini istediği gibi inşa edebilir" anlamına gelmez. Aynı gerçekler idealistlerin sandığı gibi "Levhi Mahfuzda yazılı olduğu gibi zamanı gelince gerçekleşir" anlamına da gelmez. Toplumsal gerçekleri (toplumsal doğalar; klandan ulusa kadar, sınıf, devlet vb.), verili zaman ve mekân koşulları dahilindeki toplumsal malzemeyi yeni fikirlerle yeni gerçeklikler olarak inşa etme zihniyeti, yolu en gerçekçi yöntem olarak görünmektedir veya öyle kabul edilebilir.

Tekraren de olsa, açıklamaya çalıştığım, yöntemin mutlaka toplumsal doğaya, özellikle onun temel varoluş hali olan, öyle olduğuna inandığım ve emin olduğum ahlaki ve politik topluma dayanması gerektiğidir. Ahlaki ve politik toplumla bağlantısı olmayan tüm düşünce ekollerinin, bilim, felsefe ve sanat yapıtlarının sakat doğuş yaptıklarını ve er geç sakıncalara yol açacaklarını belirtmeye çalışıyorum. Bağlı kalınması gereken tüm yöntem sorunlarının ve bilgi, etik ve estetik ürünlerinin mutlaka ahlaki ve politik toplumu esas almalarını ilk koşul olarak belirliyorum. Bu ilk koşulun dışında oluşan tüm yöntem, bilgi, etik ve estetiğin güvenilmez ve sakat olduğuna, yanlışlıklarla yüklü, çirkin ve kötülüklerle dolu olacağına dikkatleri çekmek istiyorum. Bu hususların sadece kendime ilişkin şahsi kanı ve düşünceler olmadıklarını, hakikat yolunda temel norm değerinde olduklarını ısrarla açıklıyorum.

Toplumsal doğalar da biyolojik doğalara benzer biçimde genetik kodlara sahiptir. Biyolojizmin farkındayım. Bunun toplumsal doğalara taşınmasının Darwinizm olduğunu ve en kaba materyalizm olarak toplumsal mühendisliklere fikrî malzeme sağladığını biliyorum. Bahsettiğim husus, zekâ düzeyi en yüksek doğa olarak özgürlük seçimine o denli açık olsa bile, yine de tarihsel-toplumların hafıza ve temel yapısal özelliklerini değiştirmenin kendine özgü hususiyetleri taşıdığıdır. Genetik kodlarını değiştirip farklı bitki ve ıslah edilmiş hayvan yetiştirir gibi toplumları değişime uğratamayız. Toplumsal doğanın hafızası, bunu zaten ahlaki ve politik toplum olarak boşuna belirlememiştir. Değişimin toplumsal yolunun ancak ahlaki ve politik toplumsal düzeyi yükseltmesi halinde meşru kabul edilebileceğini, aksinin ise her türlü totaliter ve otoriter yöntemlerle ahlaki ve politik toplum düzeyini düşüreceğini, dolayısıyla sonuçları ne olursa olsun meşru kabul görmeyeceğini belirtmek büyük önem taşır.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Demokratik Uygarlık Devletçi Uygarlığa Karşı; Tarihle Şimdiyi Yapmak!

Nasrullah Kuran

"Tarih hiçbir zaman tek taraflı bir iradenin eseri olarak gelişmez; her zaman iki zıt ucun diyalektik bağı halinde çelişkili olarak gelişir. Yeniyi temsil eden özelliklerinin başatlık kazanmasıyla yeni bir dönemi başlatıyor. Toplumsal olgu ve hareketlilik bu ana çerçevede tüm toplumlar için geçerlidir." (Ali Fırat) Avrupa merkezli bir sosyal bilim anlatısı olarak uygarlık kavramını ve bu kavram kapsamında yer bulan kent, sınıf, devlet yapılanmasını da benzer ana çerçeve içerisine oturtmak ve tarihin ana akışındaki iki zıt uçtan biri olarak tanımlamak pekala mümkündür. Her ne kadar Avrupa merkezli sosyal bilim uygarlık kavramını edep, erkan, ahlak, zerafet ve kültür temelinde insanın kazandığı düzey, farklılık ve ''insanların doğaya egemen olma, toplum olarak iyi bir yaşama ulaşma çabasından çıkan sonuçların, bilim, teknik, sanat ve kültürün tümü"biçiminde tanımlasa da, aslında gerçeklik bunun tam tersidir. Uygarlık, tarihin ana akışındaki iki zıt uçtan toplumsallığa karşı negatif kutbu oluşturan bir karşıt sistem, bir anti toplumculuktur. Anti-toplumcu olma özelliğini devletli ve sınıflı, iktidar odaklı güç olma anlayışından ve bu anlayışın oluşturduğu sermaye-iktidar birikim sisteminden alır.

Toplumsal yaşam, uygarlıkla baskıyı ve sömürüyü tanımış, savaşı ve soykırımı öğrenmiş, asimilasyon ve faşizmi deneyimlemiş, insanın nasıl insanın kurdu haline getirildiğine, mankurtlaştırıldığına tanıklık ederek adeta ''Yaşam nasıl yaşanmaz"ın mekanı haline getirilmiştir. Bu nedenle A.Dicle, Hegel'in "kanlı mezbahalar" tarzındaki uygarlık değerlendirmesini eksik bulur ve şu önemli eklemeyi yapar ; "Sadece tarih kanlı mezbahalar sahnesi değil, daha fazlası olan ; insanın, insan yaşamının biricik nedeni olan özgürlüksel anlamının sürekli soykırıma tabi tutulmasıdır. Gerisi yaşamın posasıdır. Uygarlık en yalın teşhisle özgür yaşam anlamının boşaltılmasından geriye kalandır." Toplum ve iktidar ayrışmasıyla başlayan bu süreç, iktidar ile birlikte oluşan sermaye tekellerinin artı-değere konarak tam güç haline gelmesiyle süreklilik kazanmış ve devlet-iktidar-sermaye üçlemesiyle toplum aleyhine işleyen bir Leviathan'a dönüşmüştür. Uygarlık Leviathan'ın sadece zoru örgütleyen ve zor aygıtlarını (asker, polis, istihbarat tekeli) ayakta tutarak askeri, politik ve ekonomik bir güç haline geldiğini düşünmek yanıltıcı olacaktır. Çünkü hiçbir zor, ideolojik hegemonyaya dayanmadan zor ve zulüm sistemini sürdürememiştir. Zorun yanı başında sürekli rıza oluşturma çabasını, ideolojik hegemonyayı bulundurmuş ve esasta ideolojik hegemonya temelinde başarı sağlayabilmiştir. İdeolojik hegemonya, temelinde altı bin yıllık artı-ürünün yattığı kanlı, işkence ve sömürücü kölecil sistemi yürütebilmenin en bağlayıcı yöntemi, yoludur. Sümer rahiplerinden günümüz ulus-devlet ideologlarına, uygarlık sisteminin üzerinde hakimiyet kurduğu bilim-akademilerinden liberal düşüncenin çoklu ayartmalarına kadar hep bu hegemonyanın izlerini, etkilerini görürüz.

Temel toplumsal çelişkinin sınıfsal olduğu ve sınıflaşma ile gelişme ve ilerlemede mesafe kat edilebileceği çarpıtması da yine uygarlık zihniyetinin oluşturduğu ideolojik kodlardan birisi, ama en önemlilerinden birisidir. Zira uygarlık sistemi, esas tezgahını sınıflaşma üzerinden kurmuş ve sınıflaşma

geliştikçe toplumu daha çok etki alanına alarak sömürme imkanı bulmuştur. Bu konuda A. Dicle, ''Tarih bu anlamda sert bir sınıf mücadelesidir" der, devamında ise sınıflaşmanın gerçekleşmesinin kendisini politik ve ahlaki toplumun daraltılması ve işlevsizleştirilmesi, toplumsal gerileme ve düşüş olarak değerlendirir. Marksizmdeki sınıf çelişkisi ve sömürüsü sınırlı bir gerçekliği ifade etmektedir. Sınıfsallığın, uygarlığın temel karakteristik özelliklerinden birisi olduğu, daima çatışma ve baskı üreten, sürekli yanıltma ve perdeleme işlevi gören bir yapıya sahip olduğunun fark edilmemiş olması Marksist kuram açısından önemli bir handikaptır. Devrim ve demokrasi iddiasındaki birçok örgütlü yapının günümüzde hala doğru bir toplumsal rota tutturamamış olması ve öncülük misyonunun gereklerini yerine getirememesinde bu tarz sınıflaşma algısının belirleyici bir rolü vardır. O halde temel gerçek, temel toplumsal çelişki nedir? Eğer sınıfa karşı sınıf perspektifi uygarlık sistemini aşmak bir tarafa, bu tuzağın bir payandası haline gelmemize yol açıyor ve buna süreklilik kazandırıyorsa mücadele ve direniş yöntemimiz ne olmalıdır? Demokratik modernite paradigmasının buna yanıtı işe, toplumsal problemin ne olduğunun tespitiyle başlanması gerektiği yönündedir. Buna göre toplumsal problem, toplumun temel dinamiğinin çiğnenmesi, toplumun toplum olmaktan çıkarılmasıdır.

Peki bu saldırıyı gerçekleştirerek toplumu temellerinden yıkan ve çözen, dolayısıyla problemi yaratan güçler kimlerdir? Sermaye ve iktidar tekeli, problemi yaratan güçlerin başında gelmektedir. İkiside özünde artık-değer gaspı olarak toplumu temelinden oyma işlevi görmektedirler. Toplumsal sorunu doğuran etkenler ise kendilerini tekelin özü etrafında oluşmuş kent, sınıf ve devlet biçiminde açığa vururlar. Demek ki toplum ve iktidar ayrışmasıyla başlayan sürecin tetikleyicisi konumundaki uygarlık, kurduğu baskı ve sömürü sistemi ile bir karşı uygarlık (sınıflı, iktidarlı ve devletli uygarlık) oluşumunun genel kavramsal tanımı haline gelirken, toplum bu çarpıtmaya karşı insani özgürlüksel anlamını koruma, savunma ve direniş gösterme zihniyet ve pratiğidir. Dolayısıyla tarihsel akış, aslında iki zıt ucun, yani iki farklı uygarlığın, bir tarafını iktidar ve devlet odaklı uygarlığın diğer tarafını devletleşmemiş ve iktidar oyununa bulaşmamış komünal toplum formlarının, çoklu toplumların meydana getirdiği bir demokratik uygarlık akışı ve bu iki uygarlık arasındaki mücadeledir demek, bizi gerçeğe daha yakınlaştıracaktır. Ali Fırat'ın deyişiyle, ''Temel çelişki sadece sınıfsal olmayıp uygarlık düzeyindedir. En azından beş bin yıllık yazılı olarak da izleyebildiğimiz tarihsel mücadele; devletli uygarlıkla (esas olarak sınıflı kent ve devlete dayanır) devletleşmemiş, ana gövdesi tarım ve köy toplumu olan, zamanla kent emekçilerinin de içeriğini oluşturduğu demokratik uygarlık arasındadır. Toplumdaki tüm ideolojik, askeri,politik ve ekonomik ilişki, çelişki ve mücadeleler bu iki ana uygarlık sistemi altında cereyan ederler." Benzer çarpıcı yaklaşımı ibn-i Haldun'un Mukaddimesi'nde bulmak öğreticidir. İbn Haldun, kendi kavram ve düşünce yapısı içerisinde bu gerçeğe şöyle işaret eder; ''Vurgulanması gereken ikinci önemli nokta ; komünal gelenek ile uygarlığın, gerek yazılı tarih öncesinde gerek sonrasında bir arada bulunmuş, aynı zaman ve geniş mekan boyutlarında birlikte yaşamış olmalarıdır. Söz konusu birlikte varoluşun en can alıcı özelliği, komünal gelenek ile uygarlığın sürekli bir kavga, bir savaş içerisinde bulunmuş olmasıdır.

Toplumsal problem, toplumun temel dinamiğinin çiğnenmesi, toplumun toplum olmaktan çıkarılmasıdır

---

Zaman zaman iç içe geçmiş görünümlere bürünmekle birlikte insanlığın çağlar boyu iki büyük 'kamp'a ayrılmış olması tarihsel bir gerçekliktir." İbn Haldun'un bu tarihsel ''kamp'ı '' tanımlarken komünal gelenek ile uygarlığın var oluşlarıyla iki ayrı üretim ve eylem tarzı geliştirdikleri, zamanla komünal geleneğin uygarlık potasında erime riskiyle karşı karşıya gelse de varlığını direniş ve çarpışma yeteneğini canlı tutarak sürdürdüğünü belirlemesi önemlidir. Hele hele komünal geleneğin gelecekteki insanlık

sentezinin ön şartını oluşturduğu yönündeki tespiti, yankısını günümüzde bulan 14. yüzyıldan yapılmış güçlü bir çağrı, bir sesleniş niteliğindedir. Diğer taraftan A.Dicle, uygarlığın tarihsel akış içerisindeki yerini belirlerken, uygarlık tartışmasının temeline uygarlığın bir bütün oluşturduğu ve ana nehir gibi bir akış düzenine sahip olduğu gerçeğini yerleştirir. Bu gerçek, şehir, sınıf ve devlet üçgeni üzerinde hareketlenir. Bu üçgenin aldığı biçimler uygarlığın da biçimini belirler. Bir anlamda uygarlığın grameri rolündedirler. Buna göre Sümer, Mısır, Grek-Romen, İslam, Hristiyanlık ve Avrupa uygarlık dönemi, uygarlık bütününü oluşturan süreçler zincirinin birbirine bağlı ve birbirini besleyen dönemsel halkalarından başka bir şey değildir. Sümer ve Mısır uygarlığın ilk klasik biçimini temsil ederken, Grek-Romen, İslam ve Hıristiyanlık olgunluk dönemini ifade etmiş, Avrupa uygarlık dönemi ise çözülüş ve kaosun yoğunluk kazandığı aşama olarak yaşam bulmuştur. Resmi uygarlık, tarihinin hiçbir versiyonu anti-toplumcu karakterleri sebebiyle toplumsal çözümün bir parçası olmamışlardır. Aksine, resmi uygarlığın çekirdeği olan devlet, demokratik uygarlığın çekirdeği olan komünal düzene (ahlaki-politik topluma) karşı sürekli savaş halinde olmayı varlık sebebi saymış, sömürgeleştirerek ve asimile ederek tasfiye etmeyi amaç edinmiştir. Bu nedenle uygarlık güçlerinin kullandıkları iktidar ve devlet aygıtlarına başvurarak, toplumsal sorunları çözmeye kalkışmak, ya da demokratik özgür yaşamı inşa edebileceği zannına kapılmak, reel sosyalizmin içerisine düştüğü hata ve açmazları tekrarlamaktan başka bir işe yaramayacaktır. Uygarlık sisteminin rekabet ve çatışmadan beslendiğini, dolayısıyla bu savaş halini hem kendi içinde hem de kendi dışına karşı iki koldan yürüttüğünü unutmamak gerekir. Uygarlığın kendi içindeki rekabet ve çatışmaları ‘’genelde tekeller arasında, özelde tarım ve ticaret tekelleri arasında” geçen bir hakimiyet mücadelesi biçiminde somutlaşırken, dışa karşı ise kendisiyle çelişki içerisinde olan tüm toplum güçlerine yönelik gerçekleşir. Sadece bir sınıf değil, tüm toplum hedeflenir. Uygarlık tekellerinin dikkat çekici özelliği, ‘’aralarında ne kadar çatışsalar da, dışa karşı birlikte ve tarihi olarak da bir zincirin halkası gibi hareket etmeleri”dir. Tarihsel süreç içerisinde gerçekleşen hemen hemen tüm savaşların bu iki içerikten kaynaklandığı, başarı için maddi ve manevi kültürün her koşulda geliştirilmesi çabasının da buna bağlı işlediği bilinen bir husustur. Uygarlık sistemi, topluma yöneltilmiş bir savaş hali olarak yarattığı maddi uygarlık kuşatmasıyla ‘’büyüsü bozulmuş dünya” gerçeğine yol açmıştır. Sonuç anlamın büyük yitimidir. Anlamın yitirildiği yerde özgürlük de yitirilmiştir. Anlamdan ve özgürlükten yoksunluk ise, insani varoluş ve gerçekleşme iddiasını yitirmenin de ötesine düşmektir, hiçleşmektir.

Demokratik Uygarlık, Güncele Uyarlanmış Demokratik Modernitedir

“Tarih bir bütün olduğu gibi, bir bütün içinde her parçanın yeri ve değeri vardır. En küçük bir topluluğun ve en sıradan bir bireyin bile değeri yadsınamaz. Nasıl ki tarih bir toplumda, bir toplum da tarihte yansırsa, bir toplum bireyde, birey de bir toplumda yansır. Diyalektik yöntemin tarihe uygulanmasının bir ifadesi olarak, tarihsel materyalizmin varacağı en temel sonucun bu formülde yattığını Toplumsal mücadeleler ne için vardır? Elbette ki toplumsal özgür varoluşu hiçleşmeye karşı korumak ve özgürce sürdürmek için

Peki neden neden tarihseldir?

Çünkü tüm toplumsal mücadeleler geçmişin bir hafızasını taşır ve bu hafıza üzerinden köklenir, kendilerini yeniden üretirler. Çünkü tarihsellik ve köklülük bildirmeyen, tarihsel olmayan hiçbir mücadele ve bilme hali yoktur da ondan. Tarihsiz toplum ya da toplumsuz tarih olamayacağına göre, demokratik modernitenin de bir tarihinin olması ve bir köklülük bildirmesi kaçınılmazdır. Çünkü toplumsal varoluş, temelde özgür ve demokratik bir varoluştur ve bu varoluşla kendini var kılmıştır. Üstelik bu kendini var kılma hali, sınıf-kent-devlet üçgeni üzerinden hareketlenen uygarlık öncesinde gerçekleşen ve kendini ana toplum, demokratik komünal toplum olarak görünür kılan bir var kılma halidir. İşte bu toplumun kabile, aşiret ve halklar halinde özgür, demokratik ve eşit yaşamlarını uygarlık saldırısına karşı direniş ve isyanla karşıladıkları, ahlaki ve politik yaşamında

ısrar ettikleri tarihe demokratik uygarlık tarihi; devletli uygarlıktan ayrı, devletleşme ve uygarlaşma öncesi formları ve sonrasındaki devlet dışında kalmış yapılar toplamına ise demokratik uygarlık diyoruz. Neden böyle bir adlandırmaya gidildiğini Ali Fırat şöyle açıklar; ''Demokratik uygarlık kavramını kent-sınıf-devlet sistemi olarak uygarlığa karşı, içte kölecil sınıflaştırmaya karşı, dıştan kabile ve kavim kimliklerine yönelen baskı, talan ve köleleştirmelere karşı daimi direniş halinde olan kent içi emekçi özgürlükçü güçlerle, kırsal komünal güçlerin oluşturduğu dünyayı tanımlamak için seçtik. Uygarlık tarihi boyunca bu tanımlamanın kapsamında belli bütünsellikleri olan ve hep birbirlerine miras bırakan çok sayıda eşitlikçi, özgür ve demokratik oluşumlar ve yapılanmaları demokratik uygarlık olarak adlandırmanın vazgeçilmez tarihsel bir hak ve görev olduğu açıktır" değerlendirmesinin devamında Fırat, demokratik uygarlık kavramının güncel somut duruma uyarlandığında,bunun kapitalist modernite karşıtlığı içerecek biçimde demokratik modernite olarak belirlenmesi gerektiğinin altını çizer. Anti-kapitalistlik iddiasında bulunanların, anarşistlerin ve bilimsel sosyalistlerin bu gerçeğin farkına varamamış olmaları, kapitalizmden radikal bir çıkış gerçekleştirememelerinin de nedenidir. Başarısızlıklarının nedeni, kapitalizmi hegemonik modernite olarak çözümleyip aşamamalarında yatmaktadır. Burada, kapitalist modernitenin hegemon haline gelerek kendini dayatması ve meşru kılması, karşıtlarını etkisizleştirmesinde ve kendini tek alternatif olarak sunmasında önemli bir etken oluşturdu. Modernite kapsamında derinleştirilmesi gereken tartışmalar, sermaye birikimi gibi tek boyutlu bir alanla sınırlandırılınca, bu sapma kaçınılmaz bir şekilde modernitenin büyük ölçekte benimsenmesi gibi bir durumu açığa çıkardı. Haliyle moderniteyi benimsemiş bir muhalefetin radikal bir direniş gösterme kabiliyeti kazanması beklenemezdi, aksine erime hepsinin ortak kaderi oldu.Reel sosyalizmin kendi kendini tasfiyesinin kökeninde de bu aşırı modernist yaklaşımın izlerini görüyoruz. Bu nedenle demokratik modernite, yaşanmış bu tarihsel hataları tekrarlamamak adına, kapitalizmin sadece ekonomi politiğine takılıp kalmaz, kapitalizmi tüm sistemik yapısı içerisinde görür ve eleştirisini de bu sistemik yapısının geneline yönelik geliştirir. ''Hegemonik bir sistem olarak uygarlık tarihiyle ilişkisini, kent, sınıf ve devlet olgularında yol açtığı değişimleri kendi modernitesinin hangi unsurlar temelinde kurguladığını bir bütün olarak eleştirerek ortaya çıkarır… Demokratik modernitenin zihniyet alanlarına yönelik eleştiri sadece bu alanlardaki dogmatizmi çözmekle kalmaz. Bilim, felsefe ve sanatın toplumdaki rollerini layıkıyla oynayabilmesinin yolunu açar. Demokratik modernitenin kendiside ancak kapitalist modernitenin bilimsel, felsefi ve sanat açısından eleştirisi ile kurumlaşır. Kendi kavramsal araçlarını geliştirir."

Anti-modernizmin öncellenmesi, kapitalist sistematiğin bütünlüklü reddiyesi açısından esas çıkış noktasını oluşturur

Toplumsal mücadeleler tarihinin açığa çıkardığı bütün deneyimler göstermiştir ki, anti-kapitalizmi anti modernizme vardıramamış tüm ideolojik akımlar, politik hareketler ve her renkten devrimler modernite tarafından fethedilmekten kurtulamamışlardır.

Anti-modernizmin öncellenmesi, kapitalist sistematiğin bütünlüklü reddiyesi açısından esas çıkış noktasını oluşturur. Çünkü anti-modernizm, kapitalizmin yaşattığı yaşam tarzını red etmek ve onun dışına çıkmak anlamına gelir. Bu çıkış noktası yeni bir başlangıç çizgisi haline getirildiği takdirde, alternatif bir mücadele kaynağı haline gelmek ve bunda sürekliliği yaratabilmek mümkündür. Bu nedenle A. Dicle, dikkatlerimizi bu noktaya yöneltmeye özen gösterir; ''Anti-kapitalizm anti-modernizm olmadığı gibi, anti-modernist olunmadan tutarlı bir anti-kapitalist olunamaz… Ekim devrimi anti-kapitalizmde yetersiz olduğu için başarısızlığa uğramadı; tersine anti-kapitalizmde başarılıydı. Fakat anti-modernist, dolayısıyla anti-ulus devletçi ve anti-endüstriyalist olmadığı için , anti-kapitalistliğiyle modernitenin diğer iki ayağını

aşamadığı için, yapısal süreyi bir yana bırakıp sadece kısa sürelerle hareket ettiği için yenildi… Marks, Lenin, Mao kapitalizmle boğuşurken samimiydiler. Hatta kapitalizme karşı sosyalizmi kurduklarına da inançları tamdı. Fakat çok geçmeden ortaya çıkan sonuç, kurdukları yapıların kapitalizmden pek farklı olmadığını gösterdi. Burada da gücünü konuşturan yeni uygarlık, yani moderniteydi. Yüzeysel sermaye değerlendirmeleri sosyalizmi geliştirmek için yeterli değildi. Eksik olan modernite çözümlemesiydi. Derinden etkisini yaşadıkları pozitivist dünya görüşü moderniteyi gerçekliğin en kutsal hali olarak sunuyordu. Eleştiri şurada kalsın, onu daha da mükemmelleştireceklerini düşünüyorlardı. Sonuçları ise ortadadır. Tarihsel yanlışlık zincirleme devam ettikçe, en soylu ve kutsal amaçlar bile uygarlık ve modernitenin buzlu hegemonyasına araç olmaktan kurtulamıyor."

A.Dicle, demokratik moderniteyi, köleleştirici kültürüyle insanı geçmişsiz ve geleceksiz kılarak an'ın hayvanca tüketicisi haline getiren kapitalist modernitenin karşısına bir alternatif olarak koyar. Bu anlamda demokratik modernite, yaşamı tüm yöntemlerle daha özgür, eşit ve demokratik kılmanın zihniyet ve yapılanmasını ifade eder. ''Yola düşmüş bir taşı kaldırmak kadar, meşru değişimin tek yolu olarak kalmış bir devrimi yapmak da demokratik modernite kapsamında değerlidir." Yalnız burada devrim, iktidar ve devlet mekanizmalarından arınmış ahlaki ve politik toplum değerlerine bağlanmış kolektif bir eylem özelliğindedir. Ahlaki ve politik toplumun temelleri ise ancak demokratik siyasetle düşünülebilir. Demokratik siyaset ahlaki ve politik toplumun inşası ise, toplumların demokratik siyaset bilinciyle buluşturularak ayağa kaldırılması, kendi örgüt ve önderlerini yetiştirmelerinin sağlanması, demokratik yaşam tarzını uzun süreli deneyimleyip oluşturmasıyla yakından ilişkilidir. Ali Dicle'nin demokratik siyaset olmadan, ''demokratik toplumlar, dolayısıyla demokratik uluslar oluşturulamaz. Demokratik modernite sürecini böylesine uzun süreli demokratik toplumların ulusal bütünlüklerinden oluşan bir yeniçağ olarak tahayyül etmek, kuramlaştırmak, günlük yaşamın ekmek, su, hava kadar vazgeçilmez biçimi olarak değerlendirmek durumundayız." Bu durumda demokratik uygarlık, sadece direniş ve isyan değil, direniş ve isyan örgütleyen ama onu da aşan ''hem bir düşünce sistematiği, düşünce birikimi, hemde ahlaki kurallar ve politik organların bütünlüğünü içeren yeni bir yaşam biçimi" hüviyetini kazanır. Güncel somut duruma vurulduğunda demokratik modernite tanımlaması bize M. Hardt ve A. Negri'nin Alter-modernite terimini hatırlatır. Alter – moderniteyi Hardt ve Negri şöyle tanımlar; '' Alter-modernite terimiyle, anti-modernite geleneğinden doğduğu için, modernite ve onu tanımlayan iktidar ilişkisinden bir kopuşu kastediyoruz; ancak aynı zamanda karşıtlık ve direnişin ötesine geçtiği için anti-moderniteden de ayrılır." Demokratik modernite tam da bunu gerçekleştirir.

Azami iktidar olarak ulus-devlet, azami politik olmayan bir topluma yol açmış, böylesi bir toplumu doğurmuştur

Uygarlık sisteminin devlet öncelikli hegemonik sisteminden kurtulmak için kavramlara yeni içerikler yükler ve yeni kurucu politik projesine seferber eder. Halkın ahlaki ve politik toplum olma özelliği ve onu oluşturan değerlerini, kurucu anlam ilişkisi içerisinde yeniden üretir. Amaç devleti ya da iktidarı ele geçirmek değildir. Tabandan sağlanan toplumsal dönüşümlerle ve üretilen alternatif kurumlarla devleti gündelik yaşamda anlamsız kılmak ve egemenlik gücünü zayıflatarak demokrasiye duyarlı hale getirmektir. Her anlamda alternatifler inşa ederek özerkleşmek bu amaç doğrultusunda demokratik, eşit ve özgür toplum hedefini şimdiki zamanda inşa etmeyi, alternatif yaşam alanları oluşturmayı ve toplumun kendine ait kurumlar yaratmasını hedefler. Bu, doğal olarak devlet-iktidar temelli kurucu mitten bir kopuşu ve ona karşı aynı zamanda biyopolitik bir direnişi tanımlar. Demokratik modernite, bu anlamda hakiki bir alter-modernite özelliği sergilemektedir.

Kapitalist moderniteyi politik toplumun en daralttığı ve işlevsizleştirdiği son uygarlık aşaması olarak değerlendiren A.Dicle, bu hususun iyi kavranması gerektiğini belirtir. İdeolojik hegemonya olarak liberalizmin, kendi döneminde politik mücadele, hatta demokratik siyasetin son derece gelişim gösterdiği iddiasının özünde tam tersi bir durumu açığa çıkardığını, bireycilik ve tekelciliğin azami geliştirilmesi sonucunda ahlaki ve politik toplumun en işlevsiz halini yaşadığını vurgular. Azami iktidar olarak ulus-devlet, azami politik olmayan bir topluma yol açmış, böylesi bir toplumu doğurmuştur. Toplum ulus-devlet ve küreselleşen şirketler içinde adeta eritilmiştir. Bu noktada Dicle, Foucault'un toplumun savunulmasını özgürlüğün temeli olarak gören düşüncesine işaret eder. Toplumun yitirilmesini sadece özgürlüğün değil, insanın da yitirilmesi olarak değerlendiren Foucault'a katıldığını belirtir ve demokratik modernite açısından bunu şöyle formüle eder; ''Demokratik modernite bu anlamda toplum savunulduğu oranda özgürlüğünde kazanılmasında tek çıkış yoludur. Demokratik siyasetle kendini (bireyciliğe, ulus-devlete ve tekellere karşı) savunan toplum, politik dokusunu işlevleştirerek kendini modern demokratik topluma dönüştürür. Modern demokratik toplum ise, kendi tüm toplumsal işlevi üzerinde hem düşünen, söyleyen, hem de kendini karşılaştırarak eyleme geçiren toplum olarak farklılaşmayı, çok kültürlülüğü, bu temelde eşitliği yaşamsallaştırarak üstünlüğünü kanıtlar. Böylelikle demokratik modernite sınıfsal mücadeleyi doğru temelde vermekle kalmıyor; yeni bir iktidar veya devletle kendi toplumunu (reel sosyalizmin tarihsel trajik yanlışı) boğmuyor, bu tarihsel tuzağa düşmüyor. Ne kadar iktidarlaşır ve devletleşirse sınıfsallığın da o oranda geliştiğinin, dolayısıyla sınıfsal mücadelenin kaybedildiğinin farkındadır."

Tarih Şimdidir; Demokratik Modernite Zikir, Fikir Ve Eylem Bütünlüğüdür!

"Tarihi bilinçlilik, kendi zamanından ve kendisinden başka diğer zamanların ve insanların düşüncesini bilmeyi amaçlamasına rağmen, kendisiyle başlamaya mecburdur." (Karl Löwith) Kapitalist sistemin tekçi modernite anlayışını kırmak ve örtbas ettiği muazzam tarihsel toplum varoluşlarını şimdinin vizyonunda görünür kılmak açısından kuram önemli bir rol oynasa da, onları esas var kılacak olan şimdinin pratiğinde kurumsal bir inşaya yönelmektir. Kuram üstlendiği kurucu hal çerçevesinde gerektiği düzeyde devinim yaşatmak, bu devinimler arasında bağlar oluşturmak ve oluşan bağları kurumsal örgütlülüklere dönüştürüp inşayı örgütlemek için vardır. Kuram, zihniyet ve irade oluştururken, kurum oluşan zihniyet ve iradeyi bedene kavuşturarak el ve ayak sahibi yapar, ''yürüyen düşünce" haline getirir. Demokratik modernite paradigmasını, böylesi bir kuram ve kurum ilişkisi içerisinde an'a damgasını vuran şimdinin zihin ve irade çalışması, el ve ayağa kavuşturma çabası olarak özümsemek önemlidir. Çünkü bu tarz bir özümseme olmadan özgür insan doğasının en temel özelliği olan tarihini seçebilme, tarihle yaşamayı bilme ve tarih yapma eylemine içerik kazandırmak mümkün olmayacaktır. Neticede tarihsel bilginin nihai amacı anafikri insan yaşamını kavramak değil midir? Böylesi bir amaç değil midir temelde anlamı kuran? Amacın an'a nüfuz etmesiyle anlam oluşup kuruluyorsa, tarihsel deneyimin biriktirdiği bilinçle, yani kuramla tarih yapmak, şimdide iradeleşerek, etkide bulunarak kurumsallaşmaktır.

A.Dicle, ''Tarihi ; toplumsallığın tüm ilişki ve çelişkisi içinde inşa edici unsur rolünde görmek, temel mantık konusu olarak anlam bulmalıdır" derken, toplumsal gerçeklikte zamanın inşa gücü ve yeteneğinin ilke değerindeki rolüne işaret eder. Zamanı ne kadar kolektif, üretken ve kurucu yeni varlığın özü haline getirebiliyorsan, o kadar zamanın kendisi haline geliyorsun ve tarih yapıyorsun demektir. Ne ölçüde demokratik uygarlık tarihinin yarattığı hafıza ve bilinçle şimdiye yükleniyor, yoğunlaşıyorsak, aynı şekilde şimdi de yoğunlaştığımız ve şimdiyi çözümleyip çözebildiğimiz ölçüde de geleceği inşa etme imkanına kavuşur, tarihselleşiriz. Geçmiş, şimdi ve gelecek ilişkisi içerisinde tarih ve toplum, sadece canlı bir organizma değil, aynı zamanda bir bütündürler. Ali Fırat, bu bütünlüğü tanımlarken şuna dikkat çeker; ''Şimdinin olağanüstü yaratıcı an değerini kavramadan hiçbir özgün toplumsal inşa gerçekleştirilemez. Ne tarihin emrindeki bir iradesiz olmak, ne şimdinin tarihten kopuk sorumsuzu

olmak toplumsal hakikatle yaşamanın ilkesel ifadesidir. Geçmişe boşver demek ne kadar yanlış ve sorumsuzluk haliyse geleceğe bak demek de o denli yanlış ve sorumsuzdur." Demek ki şimdinin yaratıcı an değerini kavramak yaşamsal bir değerdedir ve ancak o an' a hükmedildiği takdirde özgür toplumsal inşayı gerçekleştirmek mümkün hale gelecektir. Kadro ve örgüt, parti ve militan, teori ve eylem bunun için vardır. Amaç, sürekli özgürleşen, özgürleştikçe hakikat zemini haline gelen bir toplum yaratmak ve bu toplumu sosyal, siyasal, ekonomik, ekolojik, komünal, öz savunma, tüm toplumsal alanlarda zihniyet ve irade sahibi kılarak görünüş olmaktan çıkarıp var kılmak ise, an'ı kendi kurucu eylemimizin, inşalarımızın zemini haline getirmek durumundayız. Burada ''eylem alanımız neresidir"sorusu anlamsızdır, çünkü eylem yeri sokaktır, mahalledir, caddedir, köydür, kırlardır kent varoşları, işyerleri, meydanlar ve okullardır. ''Nasıl?" ana verilecek yanıt komünlerle, komitelerle, meclislerle, konsey ve birliklerledir. Demokratik uygarlık tarihinin, tarihsel toplum geleneğinin tüm aşama ve süreçleri bu pratikleşmelerin yaratıcı doğaçlamaları, tecrübe ve birikimleriyle doludur. Yeter ki somut koşulları analiz edebilecek, buna göre direniş ve örgütlenmeyi geliştirebilecek bilinçlilik ve kararlılığa sahip olabilelim.

Akli yaklaşım , düşünce hantallığını, tutukluğu ve çözümsüzlüğü kabul etmez

Kadrosal varoluş, bilinçsel ve eylemsel varoluşun bizatihi kendisi ve çekirdeksel saçılımı olduğuna göre, bu noktada kadronun duruşu belirleyicidir. Herkes kendisi dışında her yerden beklentili olabilir, ama bir tek kadro böyle bir beklenti içerisinde olamaz. Kadro kendisiyle başlamak ve yine kendine dayanmak zorundadır. Zira kadro, ideolojik-politik bilinç, stratejik –taktik güç özelliğini potansiyel bir olgu olmaktan çıkarıyor her koşulda an'ın ihtiyaçlarına yanıt verebilecek, sürekli yayılım gösteren işlevsel bir enerjiye dönüştürebilmektir. ''Kendisine dayanmak" ise, yine kadronun dayanmış olduğu ideolojik-politik ve örgütsel yeteneklerine dayanması, canlı tutması, zamana ve mekana göre yenileyebilme yeteneğini gösterebilmesidir. Kişi bu özellikleri gösterebiliyorsa, evet o bir kadrodur ve kadro vasfının tanımlayıcı bir öncüsüdür. Öncülük, sadece aydınlatma ve örgütleme işlevi gören bir kadroyu tanımlamaz. Bu işlevlerle birlikte, tıkanmanın yaşandığı süreç ve koşullarda ''YA BİR YOL BULACAĞIZ, YA BİR YOL AÇACAĞIZ" kararlılığıyla ortadan kaldıran, çıkışıyla kendini yol haline getirerek kendinden sonrakiler için köprü yapabilendir. Ho Chi Minh, Rosa Lüksemburg, Che,Deniz, Mahir, İbo, Hakki, Mazlum, Kemal-Hayri, Zekiye, Beritan, Zilan, Paramaz…: Dikkat edilirse her birinde yeni bir yol açma vardır, tekrar yoktur. Her birisi yeni bir dönem, yeni bir aşama başlatmıştır. Kadronun hem anlam hem de misyon olarak varlık sebebini başka türlü, hakikat öngörüsünden kopuk bir izaha kavuşturmaya kalkışmak, doğasını bozuma uğratmaktan başka bir anlama gelmez.

Her bozunuma uğrama, bir anlamdan ve özgürlükten düşmedir. Anlamdan ve özgürlükten düşüş ise, niteliğin, vasfın, kişilik ve karakterin yitirilmesi demektir. Bunun için kadroyu doğru tanımlamak ve örgütlemek, Demokratik moderniteyi şimdinin inşa pratiği haline getirmek kadar önemli ve önceliklidir. Kadro doğru tanımlanmadan, doğru bir demokratik modernite inşasına girişmek gerçekçi değildir. Nitekim Ali Fırat'nın uzun süren eylemlilik süreci sebebiyle Mayıs'ta geliştirdiği çağrı ve eleştirileri de bu kapsamda ele almakta yarar vardır. Fırat, irade, kararlılık, ve yetkinlik olgularından söz ederken elbetteki rastgele bir vurgulamada bulunmuyordu. Kurduğu cümlelerle kadronun, zamanın ruhuna uygun hangi özellikleri kuşanması gerektiğini ve nasıl bir anlamlandırma ilişkisi içerisine girmesinin lazım geldiğini belirtiyordu. İrade, ruhta, duyguda, düşüncede ve eylemde örgütlenmeyi , örgütlü bir güç haline gelmeyi ; kararlılık, nasıl bir karşıtlık üzerinden karşılandığının bilincinde ve nasıl bir mücadele yürütülmesi gerektiğinin ayırdında olmayı ve başarma arzusunu ; yetkinlik ise, tüm sorunların üstesinden gelebilecek düzeyde kendini ruh, bilinç ve moralle donatmayı tanımlarken, "RUHEN VE ZİHNEN BENİMLE BİRLİKTE YÜRÜYEBİLECEK BİR DURUMA GELMELİSİNİZ"cümlesi, hem bir özet, hem bütünlüklü bir çağrı hem de bir eleştiri özelliği gösteriyordu.

Ali Fırat'nın bu yaklaşımında kuşkusuz kadronun demokratik modernite çizgisinde şimdiye yüklenerek tarih yapmak ve şimdinin yaratıcı an değerini hakkıyla değerlendirmekte yaşadığı darlıkların ve sıradanlıkların önemli bir payı vardır. Lao çe, ruhen ve zihnen kendisiyle birlikte yürüyebilecek bir durumda olmadığımızı, ancak bu duruma gelmemiz gerektiğini belirtmektedir. Peki ruhen ve zihnen Fırat ile birlikte olmak, onunla yürüyebilmek ne demektir? Her şeyden önce, onun düşünce ve hareket tarzını özümsemek ve buna göre pratikleşebilmektir. Bilimsel ve felsefik temelde incelemek ve anlamaktır. Muazzam stratejik davranmak, stratejide derinlik ve üretkenlik göstermektir. Duygularını politikleşmeye, toplumsallaştırmaya yatırmak ve sezgilerle taktik-politik tutum geliştirebilmektir. Onun ''Ölmeniz gerektiği yerde dahi, kanınızı damla damla dökecek kolay kolay ölmeyeceksiniz" dediği zeminde, son nefese kadar yaşamın her saniyesine büyük mücadele sığdırabilmektir. Fırat'nın çizgisinde, zorluklar ne olursa olsun intihar kişiliğine yer yoktur. Bunun yerine başarı azmi ve zafer tutkusu belirgin ve güçlü bir ritim olarak öne çıkmaktadır. Kadrodan beklenen, tüm yetersizliklerine rağmen kavraması ve ona katılmasıdır. Fırat, her şeye rağmen halka, mücadeleye ve yoldaşa bağlılık ilkesi gereği eleştirileriyle birlikte beklentilerini de sürdürmekte, hatırlatmalarda bulunmaya devam etmektedir ; ''… Öğrenmemekte gösterdiğiniz direnişi, aşk ve tutkuyla ulusal görevlere sarılan varlık olma gerçeğine dönüştürebilseydiniz, kuşkusuz tarihin akışı bambaşka olacaktı. Ancak insan varlığının iddialı özgürlük yürüyüşü devam ediyor. Demokratik modernite paradigmasıyla bu yürüyüşü güçlü bir tarihsel temele ve güçlü bir kavramsal çerçeveye kavuşturduk. Sıra bu büyük inşa hareketinin kadrosunu, zafer tutkusuyla donanmış Mem u Zin'lerini açığa çıkarmakta. Bu da sizlerin iddia, kararlılık ve bağlılık düzeyinize kalmış durumda. Bir kez daha tarihin 'ol' dediği anı hoyratça harcayacak mısınız? Yoksa bütün kaybedişlerinize son veren destansı bir zafere mi dönüştüreceksiniz, bunu da hep birlikte göreceğiz"

Lenin haklı olarak '' Örgütlenme, stratejinin temel koşuludur. Strateji örgütlenme olmaksızın strateji olamaz… Stratejinin motoru yine, kendisini oluşturma ve ayaklanmaya geçişi yönetme ihtiyacı içindeki öncüdür" derken, beraberinde hakikati bir süreç olarak tanımlar ve kadroyu bu sürece irade uygulayarak devrim perspektifini hakikate dönüştüren militan biçiminde yorumlar. A.Dicle'de akli, politik ve kültürel yaklaşımla çözüm üretmekten söz ederken, kuşkusuz örgütlenme ve stratejiyle kadronun yeni döneme göre kendine derinlik kazandırmasına, akli, politik ve kültürel bir güç haline gelmesinin gerekliliğine işaret eder. Bu manada akli yaklaşım, beyni paradigma doğrultusunda yeniden kurarak sürekli işler halde tutmak ve tüm stratejilerin başlangıç noktası haline getirmek her türden mücadele yöntemine hazır kılmaktır.

Kültürel yaklaşım, kültürlerin örgütlü direnişi ; direnişle dile, sanata, bilime ve özgürlüğe kavuşma eylemidir

Zihinsel ve duygusal gerçekliğimizin bütününe ne kadar odaklanır ve ne kadar çoklu derin düşünme düzeyine ulaşırsak o kadar sorunlar karşısında zamanın ruhuna uygun yaratıcı çözümler üretir, tarzı buna göre yenileyip değiştirebilme gücüne erişiriz. Aksi yaklaşım, zihinsel gücün bütün akışkanlığı içerisinde devinerek an'a yöneltilmesi ve an'ı kendi gerçekleşmesinin zamanı ve zemini haline getirmenin canlı projesidir. Bu nedenle akli yaklaşım , düşünce hantallığını, tutukluğu ve çözümsüzlüğü kabul etmez. Politik yaklaşım ise, ''Toplumun hayati çıkarlarını özgürlük, eşitlik ve demokrasiden başka hiçbir kavramlar grubu izah edemez. O halde politika esas olarak ahlaki ve politik toplumun her koşul altında bu niteliğini veya varoluşunu sürdürebilmesi için yapılan özgürlük, eşitlik ve demokratikleşme eylemliliğidir" perspektifinden hareket eder. A. Dicle'de politik yaklaşım, Kuantum kuramında olduğu gibi ''şu an'a /şimdiye odaklanır. Geçmiş şu an'da hatırlanarak ve gelecek şu an'da kurgulanarak yaşanır. Hem geçmiş hem de gelecek potansiyel olarak şu an'a enerjik bağlarla bağlıdır. Bu nedenle politikleşmiş insan, içerisinde bulunduğu

durumlara irade uygulayan, durumlara ve olaylara seyirci kalmaktan çok katılım gösteren bir militandır. Militan, Dicle'in ifadesiyle geçmişin ya da geleceğin değil, şimdinin şu an'ın savaşçısıdır. Şu an kazanılmadan geleceğin kazanılamayacağı açıktır. Dolayısıyla politikleşmiş insan, an'ın savaşçısı olma bilinciyle an'a müdahalede bulunan ve an'ı kendi amacı doğrultusunda dönüşüme uğratmak kolektif, örgütlü varoluşuna kesinlik kazandıran militandır. Hegel, ''İnsanın hakiki varlığı, eylemidir" derken tam da buna, insanın politik varlık olma özelliğine vurgu yapar. Politik kimlik kazanmış insan, örgütlenmeyle kendinin ayırdına varan, bundan hareketle zamanı ve mekanı sahiplenen insandır. Bu noktada politikadan ve politikleşmeden kaçış, özgürlükten ve özgürleşmeden kaçıştır. Bu da, insanı, felsefik ve ideolojik toplumsal bir varlık olmaktan, düşünen ve eyleyen bir varlık olmaktan kaçış anlamına gelir.

Dicle açısından kültürel yaklaşım, kültürün, toplumun kurumsal ve anlamsal bütünlüğünü ve bu bütünlüğün örgütlü direnişini ifade eder. Bu açıdan, toplumun tarihsel süreç içerisinde oluşturduğu anlam dünyası, ahlak yasası, zihniyet, dil, sanat ve bilimin yanı sıra, politik, ekonomik ve sosyal tüm yapılanmalar kültür kavramının içerisine girer. Bir anlamda toplumsal varoluş, kültürel toplumla açığa çıkan varoluştur. Önemli olan, toplumun bu varoluş tarzını kapitalizmin kültür endüstrisiyle oluşturduğu hegemonya, ulus-devletlerin fetih, asimilasyon ve soykırımlarla yürüttüğü kültürel savaşlara karşı koyabilme ve bunlarla mücadele edebilir konuma getirmektir. Doğrudan demokrasinin kültürel bir gerçeklik haline gelmesi, kültürel toplumun hem içerik hem form olarak geliştirilip örgütlendirilmesine bağlıdır.Dolayısıyla kültürün içerik ve form olarak örgütlendirilip her açıdan kendine yetebilir düzeye gelmesi, direniş kabiliyeti kazanması anlamına gelir ki, bu da toplumun varlık bulma ve özgürlüğünü kazanma, kültürel toplumun yaşamın her alanında kendilik bilinciyle kendi kurum ve anlam bütünlüğünü inşa etme gücünü gösterdiği ve başarısıyla öz savunmasını yapabildiği koşullarda varlık bulur. Kültürel yaklaşım, her koşulda kültürünü örgütlemeye ve kültürel bağlar geliştirerek büyütmeye dayanır. Modern kapitalizm ve ulus-devlet faşizmin yol açtığı kültürsüzlük ve tek tipleştirme ortamında farklı kültürler mozağini tekrardan görünür ve var kılmak A.Dicle'nin kültürel yaklaşımının özünü oluşturur. Kültürel yaklaşım, kültürlerin örgütlü direnişi ; direnişle dile, sanata, bilime ve özgürlüğe kavuşma eylemidir. Tersinden yaklaşımlar kültürü değil, kültürsüzlüğü geliştirmiş ve özgürlüğü sonlandırarak esareti başlatmışlardır. Özgürlük mü esaret mi? '' Sorusuna tarihsel toplum geleneğinin, Demokratik uygarlık toplumlarının verdiği yanıt açıktır. ''Cesur Yürek '' filminin son sahnesinde yankısını bulan haykırıştaki o ses binyıllardır sürmekte olan özgürlük arayışının sesidir. Bir ruhun ve bilincin yeniden ayakları üzerine kalktığı 21. Yüzyılın bu günlerinde tarihi ve geleceği şimdide buluşturmak, her türden öz savunma savaşını ve direnişçiliğini ahlaki, politik ve demokratik toplum inşalarına yönelterek başarı yoluna koymak, örgütlü insan olmanın gereğidir. Ziu Zen'in dediği gibi, ''Toplumun sorunları nasıl bir bütünlük arz ediyorsa devrimin ve devrimcinin de tüm söylem ve eylemlerin de siyasi program, strateji, taktik planlamayı iç içe yaşaması gerekir. Yaşam akışkanlığı bir bütündür."

İçindekiler İçin Tıklayınız

Tarihsel Parçalanmışlığın Ortadoğu'da Yarattığı Krizi Aşmak

İmam Hacı Xesen

"Güzel çiçekleri zehirli ve parıltılı öldürücü yılanlara, tanrılığın sembolü parlak ateşleri kötü kokulu dumanlara dönüştürdüler ve dünyaya ölümü sundular."

Binlerce yıldır insanlık tarihinin yaşadığı en uzun ve en tahripkar çatışmalara sahne olan bu kadim topraklar, sınıfsal ve toplumsal ayrışmaların yaratmış olduğu derin parçalanmışlığa, tarihten günümüze kadar, dört büyük din başta olmak üzere hiç bir inançdin, hiç bir politik sistem, fikir-felsefe ve ideoloji kalıcı çare bulamamış, yaşanan derin acılara derman olamamıştır.

Ancak sorunların yaratmış olduğu derin acı ve açmazlar çare arayışlarını her zaman güncel kılmış, çare üretme arayışından hiç bir zaman vazgeçilmemiştir. İnsanın kendi içindeki hastalıklı virüslerin ölümde ısrar eden tüm engellemelerine rağmen çözüm arayışını yaşamın vazgeçilmez koşulu saya gelmiştir.

Kendisinin kurdu durumuna gelen insan denen canlı varlık, tüm diğer canlılardan ayrışarak kendisini yaratan doğaya karşı hükümran bir canlı konumuna gelmekle kalmayarak, hükümranlığını kendi türüne karşı bir hükümranlığa dönüştürme "becerisi(!)" göstererek açmazını derinleştirmiştir.

Parçalanıp çoğalan ve kendi türünü daha da güçlü hale getiren hücrelerin tersine parçalandıkça zayıflayan-çatışan; çatıştıkça daha da zayıflayan insan, daha milyarlarca yıl üzerinde yaşayabileceği gezegeninin ömrünü her gün biraz daha kısaltan noktaya gelmiştir.

Doğa ve toplum artık omuzlarına bindirilmiş bu ağır yükü kaldırabilecek pozisyondan çıkmak üzeredir.

İnsan neden acılarını derinleşerek kendisini sona götürecek akıl almaz bu tutumunda ısrar ettiği gibi, yaşanan sorunları çözme arayışından da vaz geçmemektedir?

Kendisi ve doğayla yaşadığı sorunları hem çözmeye çalışan hem doğa ve toplumun tahribatında rol alan bu varlık ne yapmak istemektedir?

Tarihte yaşananlar ve şimdi yaşanmakta olanlar bundan sonra da yaşanmaya devam mı edecektir? Eğer böyle olmayacaksa neden bu güne kadar çürüyen yanına karşı yürüttüğü kavgada çözümü geliştirerek çirkin ve acı tarafını yenememiştir?

Yoksa çatışma ve çelişki onun varlık sebebi midir? Çatışmadan yaşayabilmenin olanakları yok mudur vb. sorulara cevap arayışı içindedir.

Kuşkusuz insan oğlu, sebep olduğu sorunlar kendisini huzursuz ettiği andan itibaren bunları çözebilmenin arayışı içinde olmuş, dar alanlarda da olsa küçük zaman dilimleri içerisinde dönemsel çareler geliştirebilmiştir. Bu çareler, dar sınırları aşarak dünya ölçekli evrensel karaktere dönüşemediğinden kalıcı olamamış ve insanlık tarihinin yad edilerek esinlenmesi gereken temiz

sayfaları, ya da anıları olarak mirasımızdaki yerlerini almışlardır. Bu çözümlerin ortaya çıkmasında öncülük rolü oynayarak ağır bedeller verenler de insanlığın esin ve ilham kaynakları olmaya devam etmişlerdir.

Bir tarafta bunlar yaşanırken, diğer tarafta ise, yaşanan büyük acılara sebep olanlar vardır ki bunlar

da insan tarihinin karanlık ve çirkin sayfalarını oluşturarak mirasının ders alınması gereken kötü yanını oluşturmuşlardır.

Mücadele iyilik ile kötülük, güzellik ile çirkinlik, doğru ile yanlış arasında bir mücadeledir. Sorunların çözümünü sağlamaya çalışan her tarihsel çıkış bu mücadelenin iki temel tarafını soyut ya da somut boyutuyla net olarak ortaya koymuştur.

> Her tarihsel çıkış, insanlığa biraz nefes aldırmış ve yaşamını sürdürmesine ortam sunmuştur

Bu, kimi zaman Ahura Mazda ile Ehriman'ın kimi zaman mümin ile münafık'ın, kimi zaman zalim ile mazlumun ve en nihayetinde emek ile sermayenin çatışması biçiminde ele alınmışsa da özünde ezen ile ezilenin-haklı ile haksızın binlerce yıllık mücadelesi olarak ortaya çıkarak bugüne kadar gelmiştir.

Tarih bu mücadele de tarafların kavgasında iki yönteme tanıklık etmiştir. Ezilenlerin ve haklının mücadele yöntemi çoğunlukla insani yönü red etmeyen - insancıl karakterde olurken; ezenin ya da haksızın yöntemi ise bunun tersi olagelmiştir.

Ezenler, ya da egemenler kendi sınıfsal ve sosyal çıkarları için her türlü insanlık dışı yönteme başvurmaktan geri durmamış ve en vahimi de bunu meşrulaştırmak için ellerinden gelen her şeyi yapma acizliği ve rezilliği içinde olabilmişlerdir.

Egemenlerin bu amaçla başvurdukları yığınla araç ve yöntemden söz etmek mümkündür. Bu makalemizin sınırlarının çok üzerindedir. Ancak günümüzde ezilen toplumsal kesimlerin; Kapitalist modernist sistemin dayatarak egemenliğinin hizmetinde iyi bir araca dönüştürerek kendisini sürdürmesine büyük olanak sağlayan böl-parçala-yönet siyasetinin güncelliğini en fazla hissettirdiği gerçeği üzerinde durmak gerekiyor. Tarih boyunca parçalanmışlığın, direnenlerin mücadelesinde yaratmış olduğu zayıflık egemenlerin iktidarlarına en fazla hizmet eden olgu olmuştur ki, egemenler tarihin her döneminde bu araca başvurmuş, bölüp parçalayabildikleri oranda etkili kılabilmişlerdir.

Evet, ilham ve de ders alınması gereken iki yönüyle, tarihin doğru tarzda ele alınarak sorgulanması, kalıcı çözüm yol ve yöntemlerinin bulunabilmesi açısından doğru olan yöntemdir.

Doğa - insan ilişkisini, bir de insanla doğa ilişkisini toplumsal sorunlarla bütünsellik ilişkisi içinde ele alarak doğru tahlil ve çözüm yöntemleri geliştirebilmek mümkündür. Lakin sadece Tahlil etmek, yol ve yöntem geliştirmek de sorunların çözümü açısından yetmemektedir. İkinci esaslı konu ise bunun uygulanabilirliğini gerçekleştirebilecek insan ve onların kolektif hareketlerini sağlayacak öncü güce-kurumsallığa da ihtiyaç olduğu gerçeğidir.

Tarihe bakıldığında her önderlik-öncülük, bu her iki temel olgu üzerinden sorunların çözümüne yönelmiş ve geliştirebildiği kadar da çözüme çare olabilmiştir.

Nefes alamayacak noktaya gelindiği anda nefes alabilmenin çarelerini üretemezseniz birkaç dakikalık ömrünüz var demektir. İnsan kendisinin yarattığı sorunlar nedeniyle kendisini bir çok kez nefessiz bırakacak noktaya getirmiştir. İşte böylesi durumlarda kendisinin iyi yanını harekete geçirerek çıkış aramak durumunda kalmıştır.

Her tarihsel çıkış, insanlığa biraz nefes aldırmış ve yaşamını sürdürmesine ortam sunmuştur. Günümüze kadar olan şey; insanın sadece ölmemek için direnişteki kararlılığı ve türünü sürdürüyor olabilmesi başarısıdır. Evet insanlığın bir tek genel başarısından bahsedilebilir o da şimdiye kadar yaşıyor olabilme başarısıdır.

İnsan hala yaşıyor; ne bedensel, ne beyinsel ne de ruhsal ölümüne izin vermemiştir. Kendisini kurtarabilecek güçlü bir bünyeye sahip olma canlılığındadır ve direnme inadını sürdürebilmektedir. Tarih, ona sorunlarla daha iyi nasıl mücadele edilirin devasa olanak ve tecrübelerini aktarmıştır. Önemli olan da, tarihsel olanla günceli doğru buluşturarak hareket edebilme becerisi gösterebilmesidir.

Ezilenler Arası Parçalanmışlığın Kullanımı

Bu çerçevede insanlığın yaşadığı sıkıntıları biraz tarihe giderek hatırlamak önemlidir.

İnsan, onbinlerce yıl doğayla iç içe ve onun yarattığı sorunlarla boğuşan farklı gruplar, geleneksel, aileler, aşiretler, inançlar içerisinde bir arada yaşarken doğadan yararlanma ve yaşamını sürdürebilme çabası ve arayışı dışında ciddi herhangi bir çelişki yaşamıyor. Ne başkalarının yaşam alanlarını talan ederek kendi yaşamlarını daha olanaklı hale getirme hesapları ne de yaşam ihtiyacından fazla bir talep insanın dağarcığında vardır. Yaşamını sürdürmek, türünü devam ettirebilmek dışında insan bir hesap içinde değildir. Tür olarak sosyal, sınıfsal ve cinsel bir ayrışma yoktur. Toplulukların kendi aralarında doğal iş bölümleri dışında herhangi bir ayrışma söz konusu değildir.

Kimi gruplar arasında yaşanan çatışmalar tamamen yaşamlarını sürdürebilme refleksinden kaynaklanmaktadır. Bireyler yaşadıkları sosyal birimlerin birer özgür ve hak sahibi üyeleridir. Gurupların kendi aralarındaki kavgalarda esir alınanlar topluluğun eşit üyesi olarak kabul edilmektedir. Doğaldırlar. Yapay değiller. Yabancılaşma yoktur. Yani doğada kendilerine ne sunulmuşsa onunla yetinebilen eşitlikçi bir yaşam sürdürülmektedir. Komünal ortakçı bir yaşam ile kendi kendini idare etme biçiminde yaşayan insan toplulukları, yaşam koşulları zor da olsa kendi yaşamlarının güvenliğini daha fazla kardeşleşmekte bulabilmektedirler.

"Doğal Demokrasi" olarak tarihte yerini alan insanın insan kurdu ve doğanın düşmanı olmadığı "altın çağ" da denilen bir dönem yaşanmaktadır. Binlerce yıl sürdürülen bu yaşamın içinden daha sonraki toplumsal bölünmelere analık edecek kötülüğün tohumları yavaş yavaş ekilmeye başlanacaktır. Toplulukların yaşamını düzenlemekle görevlendirilenler, emek sarf etmeden yaşamayı tercih eden "kurnaz adam"lar olarak, kolektif yaşamı yavaş yavaş kemirmeye başlayacaklardır.

Bu çağın bozulması; topluluk içinde giderek doğallığından kopmaya başlayan elitleşmiş bu kesimin giderek topluluk bireylerinin kolektif olarak ürettikleri değerler üzerinde tasarruf sahibi olmaya başlamalarıyla gelişmeye başlayacaktır. Bu durum sinsi ve "masum" bir tasarruf biçiminde ortaya çıkarak sosyal ayrışmaya doğru evrilecektir.

Binlerce yılı bulan bu süreç içinde, insanın insana egemen olmaya başlaması ve toplumsal değerlerin parçalanması biçiminde şekillenecek olan yeni bir sistemde ifadeye kavuşacaktır.

İnsanın insan üzerinde egemenlik kurması, onun emeğinin gasp edilmesiyle başlayacak; sadece hırsızlıkla yetinilmeyerek onu mülkleştirme düzeyine ulaştıracaktır. Topluluğun temel dayanağı olan analık hukuku, ananın(kadının) ilk mülk olarak evle sınırlandırılması en büyük parçalanmışlığın yaşanmasına yol açacaktır.

Topluluğun temel dayanağı olan analık hukuku, ananın ilk mülk olarak evle sınırlandırılması en büyük parçalanmışlığın yaşanmasına yol açacaktır

---

Elit-aristokratik bir kesimin ortaya çıkarak topluluğun kolektif dokusunu bozması, eski yaşama olan özlemi ve bunun mücadelesini de beraberinde getirecektir.

Ara kesimler-tabakalar olmakla beraber artık iki temel sosyal sınıf ortaya çıkacaktır; Egemenler (ezenler) ile ezilenler. Komünal toplum olarak da değerlendirilen doğal toplumda gelişen topluluklar arası kavgalar yerini artık çıkar merkezli tahripkar mücadele yöntemlerine bırakacaktır.

Bu mücadelede egemenler, ezilenlerin direnişlerini kırmak amacıyla akıl almaz yöntemlere baş vurmaktan çekinmeyecek, işkencenin, katletmenin türlü türlü yöntem ve araçları kullanılacaktır. Bu yöntemler, kimi zaman direnenler karşısında etkili olsalar da en sonuç alıcı ve etkili yöntem olarak ezilenler arasında parçalanmışlığa-parçalılığa yol açma yöntemi kullanılacaktır.

Savaş ya da diğer tüm mücadele yöntemleri kullanılarak karşı tarafta bölünmeye-parçalanmaya yol açabiliyorsanız önemli oranda kazanmış ve en ciddi sonuçlardan birine ulaşmışsınız demektir. Parçalayabildiğiniz oranda sınıfınızın çıkarlarını

güvence altına almışsınızdır. Bu o kadar etkili ve sonuç alıcı bir yöntemdir ki, egemenler, bunu başarabilmek için en akıl almaz yöntemler icad etmiş, parçalanmışlığı, fiziksel olmanın ötesinde bir karaktere büründürerek, daha etkili sonuçlar elde etmeyi becerebilmişlerdir.

Fiziki parçalanmışlıklar, egemenlerin başarıları açısından kalıcı olmaktan uzaktır. Esas olan insanın duygularında-ruhunda ve beyninde yaratılacak parçalanmışlıktır. Bu başarıldığı oranda iktidarcı egemen güçler; sömürü çarkını, ezilenleri de çarkın önemli dişlileri haline getirerek daha uzun vadeli kılabileceklerdir.

İlk elitler hile, kurnazlık ve fiziksel güç başarılarıyla yarı tanrılar biçiminde toplum karşısına çıkarak; yaratacakları doğaüstü güçler algısı üzerinden sömürülerini meşrulaştırmaya çalışacaklardır. Yarı tanrılar ya da tanrı kralların inanç ve güç eksenli sömürüleri dayanılmaz baskılara dönüştüğü andan itibaren de şiddetli karşı koyuşları doğuracaktır. Toplum, onlarında kendileri gibi insan olduklarını kavrayıp anladıkça, yeryüzündeki tanrılar gökyüzüne çıkmaya başlayacak ve algı; tanrının yeryüzündeki sıfatı ya da temsilcisi olunduğu algısına dönüşmeye başlayacaktır.

İnsan artık kendisine ve toplumuna ait değildir. Tanrının yeryüzündeki temsilcilerine hizmetle yükümlendirilmiştir. Onlara karşı çıkmak tanrılara karşı çıkmaktır; Onlara hizmet tanrıya hizmettir; Artık Tanrıların kulu, efendilerin kölesidirler. Ve artık toplumsal parçalanma ruhun derinliklerine kadar sirayet etmiştir. Onları yönetmek, savaştırmak, ürettiklerini ellerinden almak kolaylaşmıştır. Tanrılar adına üreyecek, tanrılar adına üretecek ve onlar adına kanlarını rahatlıkla efendilerinin çıkarları için dökebileceklerdir.

Ancak tüm bunlar sürgit devam etmeyecek, sömürü ve baskıların dayanılmazlığı tarihsel kişilik, fikir ve inançların doğuşunu da beraberinde getirecektir. Gerek Tarihsel kişilik ve inançlar etrafında bir araya gelen ezilenlerin direnişleri, gerekse de kendiliğinden gelişen örgütsüz toplumsal patlamaların sonucunda olsun direnişte etkili olabildikleri oranda rahatlamalar yaşanacaktır. Bu da, egemenlerin baskı ve sömürü yöntemlerini, bazen çok katı olsa da daha esnek ve inceltilmiş bir karaktere büründürmelerini zorunlu hale getirecektir.

Köle, sahibi tarafından satılabilir, trampa edilebilir, işkence edilebilir ve hatta öldürülebilir. Binlerce yıl süren bu sistemde kölenin ruhsal ve duygusal parçalanmışlığı o kadar derindir ki, köleliğinden memnun hale getirilmiştir. Ancak tüm bu uygulamalar ezilen köle sınıfı ve diğer toplumsal kesimlerin direnişlerini ortadan kaldırmaya yetmeyecektir.

Ölen, öldürülen her köle, her maraba ve her emekçi egemenler açısından kaybedilen mal, para ve çıkarları uğruna ölebilecek savaşçı anlamına da gelecektir. Onların farkında olarak yaşayan insana değil, yaşayan yarı ölülere ihtiyaçları vardır. Toplumu yaşayan ölüler yığınına dönüştürmenin en etkili yöntemi de parçalamak, ayrıştırmak ve yönetilebilirliklerini kolaylaştırmaktan geçmektedir. Bunun için de, zincirleri gevşeterek hareket etmeleri bir zorunluluk ve gereklilik haline gelecektir. Dolayısıyla Köle sahipleri ve köleci devletlere karşı gelişen halk ayaklanmalarını bastırmak sadece şiddet ve kitlesel kırımlarla sağlanamayacak, zulüm altında yaşayanların sınırlı da olsa soluklanmalarına rıza göstermek kaçınılmaz bir gereklilik haline gelecektir; Zamanla Köle serf'e(maraba - xulam'a) serf ise, işçi' ye dönüşecek, ve kavga günümüze kadar aralıksız devam edecektir.

Evet efendi ve onların kurdukları imparatorluklara karşı yürütülen mücadele, binlerce yıla sarkmışsa, bunun en önemli sebeplerinden biri geleceğe ilişkin programsızlık ve çok yönlü parçalanmışlık halidir.

Geçmişe özlem vardır, ancak geleceğe dönük toplumsal ve sistemsel hedefler çok dardır. Bu da direnenlerin saflarında bölünme ve parçalanmışlığı kaçınılmaz bir kader durumuna getirecektir. Üretim araçları, bilim, felsefe, fizik, astroloji vb. alanlarda yaşanan tarihsel gelişmeler toplumsal aydınlanmanın gelişmesi ve sorgulama bilincinin açığa çıkması açısından önemli sonuçlar doğuracaktır. Ancak bu gelişmeler çoğunlukla egemenlerin yararlandığı, beslendiği kaynaklar olacaktır.

Yeni toplumsal sistemde serf, artık köle gibi ailesinden koparılarak kişi olarak değil, üzerinde yaşadığı toprakla birlikte alınıp satılacaktır. Statüsü yaşamındaki kimi değişiklikler düzeyinde değişmiştir.

Marabadır, yarıcıdır. Senyör-ağa onu istediği kadar kendi hizmetinde tutabilir. Özgür ad edilir, ancak özgürlük anlamında köleden çok da farklı değildir.

Küçük arazi parçalarında kendi ihtiyacının bir kısmını karşılayabilecek kadar üretim yapabilmektedir. Hatta daha fazla bağımlı hale gelsin diye çok küçük çapta mülk sahibi olma fırsatı bile verilebilecektir. Ancak bu aldatıcı değişiklik, insan ruhundaki özgürlük özlemini ortadan kaldıramayacak, baskı ve sömürü arttıkça inanç, aile ve aşiret bağlarıyla bir arada tutulan çiftlik, köy ve kasabalarda yaşayanların başkaldırıları feodalitede de egemenleri ve sistemlerini yıkıcı tarzda sarsacak, Köylü isyanları olarak tarihe geçecek olan direniş ve feodal istilacılığa karşı direnen halkların mücadeleleri toplumsal değişimi iradi olarak zorlayacaktır.

Kuşkusuz parçalanma, sadece ezilenlerin toplumsal hareketlerini olumsuz etkileyen bir durum değildir. Direnişlerin engellenememesi ve her yenilgi ya da kırılmanın ardından yeniden daha da büyüyerek ortaya çıkmaları, egemenler arasında da çeşitli parçalanmalara yol açacaktır.

Süreçle, feodallerle iktidara ortak olma düzeyine gelmiş, toprak mülkiyetinden çok paraya dayanarak güç kazanmış olan çevrelerin istem ve talepleri ile toprak mülkiyetine dayanan egemenlerin çıkarları çelişerek çatışmalara dönüşecektir.

Özellikle Ortadoğu'da Peygamberler, sisteme itirazlarıyla kitleler üzerinde tarihsel etkiler bırakacaklardır. Geleceğe ilişkin tasarımları vardır, ancak çoğunlukla, bu tasarımlarının temelinde yaşadığımız dünyanın ötesinde bir dünya tasarımıdır.

Yani bu dünyadan göçüp gittikten sonraki hayat için çalışılmalıdır. Yaşadığımız dünyanın tasarımı bu tasarımın içinde gizlenmiştir; imgeseldir. Dolayısıyla kader ve kadercilik olgusal anlamda insan bilinci üzerinde parçalanmışlığa derinden hizmet ederek egemen güçlerin işini kolaylaştıracaktır.

Zerdüşt'i inançta da, diğer inançların çoğunda olduğu gibi öteki dünya tanımı vardır, ancak esas olan bu dünyada mutluluğun sağlanmasıdır. Bu dünyada mutluluk sağlanırsa ancak o zaman diğer dünyadaki ebedi mutluluğa ulaşılabilir. Daha sonrada İsa'vi ve Muhammed'i inanç içerisinden doğacak mezhepsel kimi çıkış ve tarikatlar dışında, insan öbür dünyadaki yaşamın hesabı içinde olmalıdır. Bu da, baskı ve sömürüye karşı mücadeleyi sorunlu hale getirecektir. Her inanç kendi katı kuralları içerisinde diğer inancı ve inananları karşısına aldığından evrensellik iddiaları da yerini bulmayacaktır. Bu durum, aynı inanç grubu içinden çıkan mezhep ve tarikatlar acısından da geçerlidir.

İnsan emeğinin sömürülmesi ve doğanın bahşettiği olanakların gasp edilmesiyle başlayan parçalanmaya karşı gelişen inançsal, sosyal ve sınıfsal hareketler kendilerini bu anlayıştan tamamen arındıramadıklarından, etkilerini kalıcı ve evrensel düzeyde bir sonuç alıcılığa dönüştürememişlerdir.

Musa Peygamberin dini, İbrani'lerin kurtuluşunu yaşamın merkezine koyduğundan firavunlarla mücadelesi, aynı coğrafyada yaşayan topluluklara karşı tahammülsüz saldırganlığın gölgesinde kalacaktır. Buna karşı Kenan'ı ve diğer toplulukların karşı tutumlarıyla Ortadoğu halkları arasında köleci imparatorluklara karşı birlik olma imkanları zaafa uğrayarak, köleci despotik imparatorluklara karşı ortak direnişin gelişmesi önünde ciddi bir engel olacaktır.

İslam; ortaya çıktığı ilk yıllarda, Ortadoğu'da devrimsel bir gelişme olarak, toplumları ciddi tarzda etkileyecek olan evrensellik iddiası ile kurtuluşun müjdecisi olarak yankı bulacaktır. Arabistan yarımadasını aşan etkileriyle güçlü bir çekim merkezi haline gelen İslamiyetin toplumlarda yarattığı umut ve beklentilerin gerçekleşebilmesi onun adalete dair söylemi ve hukukunun yaşamsallaştırılmasıyla ancak gerçekleşebilecekti. Hz. Muhammed'in yaşamının son yıllarında iktidarda gözü olan etkili aile, birey ve çevrelerin İslam'ı kendi çıkarları doğrultusunda değerlendirme arzuları, ortak ve bütünleşmiş bir toplumun ortaya çıkması açısından, ileride yaşanabilecek sorunların işaretini verecek, ve iktidar kavgalarının temelleri bu istemler etrafında örgütlenmeye başlanacaktır.

Bunun en somut örneği, İslam peygamberinin cenazesinin 3 gün boyunca yerde kalması ve cenaze namazının 17 kişi tarafından kılınarak defnedilmesidir.

İslamdaki ihtiyaç fazlası kazancın zekat olarak verilmesi ilkesine karşı müslümanlığı kabul ettiğini

söyleyen çoğunluğun harekete geçmiş olması ve ilk çatışmaların bu minvalde gerçekleşmesi sonrasında, bu oranın 1/40(kırkta bire) düşürülmesi; İslami yaşamdan kopuş, ayrışma ve parçalanmanın temel sac ayaklarından birini oluşturacaktır.

İktidar ganimet demektir. Ganimet olarak elde edilenlerin büyük çoğunluğunun ihtiyacı olanlara dağıtılacak olması, savaşlara katılımı da riske edeceğinden, islamın bu temel ilkesi reddedilerek kırkta -bir oranı getirilecektir.

Ortadoğu'da Peygamberler, sisteme itirazlarıyla kitleler üzerinde tarihsel etkiler bırakacaklardır

Ayrışma ve çatışmalar, halife Ebubekir sonrasında giderek derinleşecek, halife Osmanın öldürülmesiyle derin ayrılıkların tohumlarını ekerek Ömer ve Ali'nin öldürülmesi düzeyinde keskin bir karakter kazanarak Sünni ve Şia mezhepleri biçiminde derin bir parçalanma sürecine girecektir. Yaşanan bu ayrışma ve çatışmalar islamın manevi ağırlığını zayıflatarak iktidar sahiplerinin faydalanmak istedikleri bir sürece kanalize edecektir.

"İslam(Kuran) hukuku" yerini Emevi hanedanının iktidarıyla birlikte "devlet hukuku"na bırakarak; bugün yaşadığımız temel bunalımın en önemli sebebi olarak Ortadoğu'yu da değil tüm dünyayı etkileyen bir faktör olacaktır. Gerek İslam içi mezhep ve tarikat çatışmaları ve gerekse de islam öncesi gelişen din ve inançlarla yaşanan çatışmalar giderek egemenlerin etnik ve inançsal kimlikler maskesi arkasında yürütecekleri, sinsi ve kirli çıkar çatışmaları biçiminde günümüze kadar devam edecektir.

Evet, bugün, farklı din ve daha alt inanç grupları arasında yaşanan çatışmalar ve derin parçalanmışlık Ortadoğu'nun yaşadığı cehennemi ortamın en temel sebebi konumundadır.

Coğrafyamızın çok boyutlu stratejik konumu dikkate alındığında, parçalanmışlığın sömürgeci egemen güçlere sunduğu olanaklar hayati önemdedir. Dolayısıyla egemen güçler açısından tarihin her döneminde temel politika; halkları ve ezilen toplumsal kesimleri örgütsüz kılmak, var olan örgütlülüklerini dağıtmak ya da ortadan kaldırmaktır. Bunu başarmanın en etkili yollarından biri de direniş dinamiklerinin parçalanmasından geçmektedir.

Egemenlerin başvuracakları tüm baskıcı ve katliamcı yol ve yöntemler değişim ve özgürlük taleplerinin önünü almaya yetmeyecek, köleci sistem yeni ve görece daha az baskıcı bir sisteme-feodaliteye yerini bırakmak zorunda kalacaktır.

Feodalite de insanın sorunlarına çare üretemeyecektir. Hz.İsa'nın insancıl dini, Köleci Romanın hıncına karşı direniş sembolu olarak doğacak; halklarda büyük umutların boy vermesine yol açacak, ancak daha sonra ise başta Roma İmparatorluğu olmak üzere birçok batılı imparatorluğun en etkili teslim alma ve ruhsal parçalama aracına dönüştürülecektir. Avrupa'da baş gösteren mezhep savaşları, binlerce yılda ortaya çıkmış olan maddi ve manevi değerler üzerinde büyük tahribatlara yol açarken, iç bunalımı dışarıya aktarma ve istila edilecek coğrafyalardan beslenme siyaseti izlenecektir.

Bu, kimi zaman din misyonerliği biçiminde okyanus ötesi coğrafyaları talan ve işgal etmek, kimi zaman da "Kutsal Toprakları Kurtarma" adı altında "Din Savaşları" biçiminde geliştirilen sömürgeci istila hareketleri olarak, halkları birbirlerine kırdırarak teslim alma stratejisine dönüştürülecektir. Hıristiyanlık maskesi altında yapılan zulüm, Hz. İsa ve onun barışçı ve eşitlikçi dinine yapılan en büyük hakaret olurken; İslam ve Hilafet adı altında yapılan istila ve işgal hareketleri de büyük kırım ve katliamlara yol açarak Hz.Muhammed ve onun dini İslama yapılan hakaret olacaktır.

Netice de ne büyük dinler adına yapılanların ne de halkların ve ezilen toplumsal kesimlerin feodal dönemdeki baskı ve sömürüye karşı başkaldırıları sorunları çözememiştir. Ancak sistemin kendisi içinde bir alternatif olarak ortaya çıkan yeni bir sınıf ve ideoloji sorunları çözüme iddiasıyla halk ve yığınların karşısına çıkarak özgürlük vaad edecektir. Feodal baskıcı çarkları kırarak halkları feodal boyunduruktan kurtarırken bireyi de özgürleştirmek iddiasındadır. İmparatorluklar

yerine feodal baskıcı çitleri aşarak kendi kendisini yönetmesi gereken ulus topluluklar olmalıdır. Sadece imparatorlar, padişahlar, krallar, sultanlar, şahlar, onların aile ve çevreleri zenginliklerin sahibi olmamalıdır.

Onların saltanatları halkların gasp edilen değerleri ve yığınların ürettiklerinin gasp edilmesi üzerinde yükselmiştir. Dolayısıyla buna dur denilmeli; özgür birey ve ailelerden oluşan bir ulus kimliği etrafında oluşturulacak bir devlet modeliyle sorunların hali yoluna gidilmelidir. Yani adalet olacak, eşitlik ve ekmek olacaktır. İnançta da özgür olunacaktır. Din ile devlet birbirinden ayrılacak ve isteyen herkes istediği inançla yaşayabilecek; devlet de bunun güvencesi olacaktır. Bu iddia ve idealle ortaya çıkan yeni sınıf ve onun etrafında bir araya gelen kitlelerle feodal tiran ve sistemleri arasındaki mücadele yüzlerce yıl devam ederek, burjuvazinin sınıf egemenliğinde ulus-devletlerin kuruluşuyla sonuçlanacaktır.

Ulus-Devlet Yabancılaştırıcı Ve Asimilasyonisttir

Artık yeni bir devlet modeli ve yeni bir ekonomik sistem olan kapitalizm hüküm sürdürecektir. Ve buna karşı da kol ve kafa emeğini satarak geçinen yığınların mücadelesi, insanlık tarihinin gidişatına yön vermeye başlayacaktır.

Bu süreçte bilimlerin devasa boyutlarda gelişmesi, sanayide, tarım ve hayvancılıkta büyük gelişmelerin yaşanmasının kapılarını aralayacaktır. Bu da hem kitlelerin yaşam olanaklarını arttıracak hem de sömürü hırsı üzerinden insanlığı daha ciddi tehditlerle karşı karşıya getirecektir.

Egemen yeni sınıf olarak iktidara gelen burjuvazi doyumsuzdur ve sınırsız bir sermaye birikimine ulaşmak maksadıyla görece özgürlükleri her gün biraz daha daraltırken, sömürüyü en kaba ve en ince yöntemleri iç içe uygulayarak şaha kaldıracaktır. Yeni sistemle birlikte sömürünün biçimi ve karakterinde değişiklikler ortaya çıkacaktır. Bu durum ise, kendi sınıfıyla birlikte ortaya çıkan işçi sınıfı ve diğer emekçi kesimlerle olan çelişkileri derinleştirerek, çatışmalarını keskinleştirecektir. Burjuvazi karakteri gereği feodaliteye karşı birlikte mücadele ettiği müttefiklerine ihanet ederek onları daha fazla iktidarlarının aracı haline getirmeye çalışırken, emekçi kesimler de giderek nitelikli ve örgütlü hale gelen mücadeleleri ile onu zorlamaya ve istediği dozda sömürü geliştirmelerine izin vermeyeceklerdir.

Ancak Burjuvazi egemenlerin sömürü ve sömürgecilik tarihinin tüm olumsuz mirasından tecrübe ederek ezilen sınıf ve sömürge halkları en küçük hücrelerine kadar parçalama yöntemlerini sonuç alıcı tarzda uygulamaya çalışırken, kendi ulus-devlet sınırlarıyla yetinmeyip diğer ulus-devlet egemenlerinin sömürü alanlarını ele geçirmeye çalışacaktır. Bu durum da aralarındaki çelişkileri derinleştirerek dünya ölçekli savaşlar düzeyinde çatışmalara dönüştürecektir.

Kendi ulus-devlet sınırları içindeki sömürüyle yetinmeyen burjuvazi, ilhak ve sömürgeleştirme siyasetiyle sömürüyü globalleştirecektir. iktidarını güçlendirmeyi daha fazla sömürü ve baskıda görerek, hem direniş güçleri saflarında parçalanmayı hemde sömürgeleştirilen coğrafyalarda kendisini kalıcı bir güç haline getirmek amacıyla halkların inanç, dil, kültür, kimlik ve kişilikleri üzerinde tahripkar bir rol oynayarak asimilasyoncu bir siyaseti esas alacaktır.

Kapitalizm iç sömürüyle emekçiyi ürettiğine yabancılaştırıp karşıtlaştırırken, sömürge siyasetiyle de kişiliği kendi etnik, sosyal, kültürel ve inançsal kimliğiyle karşıt hale getirerek ruhta ve bilinçte derin pedagojik bölünmelere yol açacaktır. Bu bazen sömürge halkların kişiliğinde kölenin kendi halinden memnunluk derecesinin de üstünde tahripkar bir rol oynayacaktır. Parçalanma ve yabancılaşma o kadar etkilidir ki, siyahi bireyler derilerinin renginin beyaz olduğunu sanacak kadar kendi gerçekliklerinden uzaklaştırılacaklardır.

Egemenler arası çelişki ve çatışmalar, daha çok zayıflama ve parçalanmalarına yol açarken, henüz toplumsal özgürlük ve temel hedefler açısından buluşma yaratamayıp dağınık olan ezilenler açısından bir başka parçalanmışlığı ifade edecektir. Çünkü her egemen güç ya etnik kimlik, ya inançsal kimlik, ya kültürel ve yerel kimlikler üzerinden kitleleri kendi çıkarları doğrultusunda harekete geçirebileceklerdir.

Dolayısıyla egemenlerin etki alanlarında kalan ezilen toplumsal kesimler, savaş ve çatışmaların kaçınılmaz

kurbanları olmaktan kurtulamayacaklardır. Yani yoksul halk yığınları kırılacak, kan, can ve emekleriyle egemenlerin iktidarlarına can suyu olup daha fazla güçlenmelerine olanak sağlayacaklardır.

Böl-parçala ve yönet stratejisi, kimi zaman din-mezhep, kimi zaman da etnik ulus kimliği ve kültürel farklılıklar üzerinden gelişecek, yürütülen din-mezhep ve kavim istismarcılığı günümüz dünyasında da hala etkili bir silah olarak egemenlerin başvurdukları sonuç alıcı bir araç olmaya devam edecektir.

Buna karşı ezilenlerin de, toplumlar tarihinde ilk defa sömürü ve sömürgeciliğe karşı çeşitli ideolojik programlar etrafında buluşma yaratan örgütlü mücadeleleri toplumları etkilemeye başlayacaktır. Emekçiler, kendi mücadele örgütlerini; sendika, kolektif, dernek ve nihayet partiler biçiminde oluşturarak, kendisini ebedi sayan kapitalist modernist güçlere karşı kapsamlı bir mücadeleye hazırlayacaklardır. Bu mücadelenin ortaya çıkardığı önemli tarihsel gelişmeler toplumları derinden etkileyecek,egemenlerin yenilerek özgür yaşam koşullarının yaratılabileceği bilinci Paris Komünü deneyimiyle tüm dünyada yankı bulacaktır. Paris Komünü deneyimi, 72 günle sınırlı bir özgürlük deneyimi de olsa daha sonra gelişecek direnişlere ilham kaynağı ve ezilenlerin mücadelelerinde karanlığa düşen bir ışık olarak tarihteki yerini alacaktır.

Egemenler arasındaki çelişki ve çatışmalardan yararlanarak bunları derinleştirmek ve ezilenlerin örgütlü mücadelesi açısından sonuç alıcı fırsatlara dönüştürmek istem ve arayışları her zaman olmakla beraber, somut sonuçları boyutuyla ele alındığında; özellikle 20.yy da ciddi başarıların ortaya çıktığı ancak, bunların kalıcılaşmadığı görülecektir.

En genel anlamıyla sömürü ve baskıların biçimi değişsede karakterleri değişmeyecektir. Ezenlerle ezilenlerin savaşı devam ederken, ezilenlerin yaşanan sorunları çözme ve üzerlerindeki baskıları kırmak amacıyla her zaman örgütlü bir karakter içermese de, sürekli bir direniş hali içerisinde oldukları-olacakları ve insanın insanı sömürmediği bir dünya yaratılana kadar direnişlerini sürdüreceklerinede tarih tanıklık edecektir.

O dönem yürütülen din-mezhep ve kavim istismarcılığı, günümüz dünyasında da hala etkili bir böl-parçala-yönet silahı olarak egemenlerin başvurdukları sonuç alıcı araç olmaya devam etmektedir.

Ortadoğu halklarının tarihinde; ve en başat olarak da Kürtlerin tarihinde istilacıların,sömürgecilerin bu siyaseti, coğrafyamızın kaderinde ortaya çıkan tahribatların çok ağır yaşanmasına sebep olmuştur. Bundandır ki binlerce yıldır bu coğrafya kan ağlamakta ve büyük acılar çekmektedir.

Ezilenler, kazanımlarını insanlığı kurtuluşa doğru götürebilecek kadar kalıcılaştıramadıklarından, uzun vadede kapitalist moderniteye yenilmekten kurtulamamışlardır

Her paylaşım(dünya) savaşı insanlığa derin acılar yaşatarak büyük kaybettirmiş ve insanlığın bağrında derin yaralar açmıştır. Ancak bunun yanı sıra, her dünya savaşı bu acılarla birlikte geleceğe umutla bakılmasını sağlayan tarihsel doğuşlara da tanıklık etmiştir.

I.Paylaşım Savaşının sonlarına doğru yeni bir dönemin başlangıcı olan Ekim Sovyet devrimi patlak verirken; II. Paylaşım Savaşı faşist diktatöryal yönetimlerin yıkılışına ve dünyanın birçok yerinde ulusal kurtuluş savaşlarının başarıya ulaşmasına olanak sağlamıştır.

Ancak insanlık, büyük kayıplarına karşın güçlü kazanımlar yaratırken bunları kalıcı kurtuluşunun zaferine dönüştürebilme düzeyine ulaştıramadığından kazanımlarını maddi ve manevi anlamda büyük oranda kaybetmekten de kurtulamayacaktır.

Etnik ulus ya da inançsal kimlik etrafında çoğu zaman halk yığınlarını amaçları doğrultusunda sürükleyen egemen güçler, kimi zaman kendileriyle mücadele halinde olan güçleri şovenist duygular temelinde

yedekleyerek, hem ulusal sınırlar hem de ulus ötesi alanlarda kullanarak kendi sınıf çıkarlarıyla çatışır bir duruma getirebilmişlerdir. Yani bölme ve parçalama yöntemleri çok sinsi ve hainanedir. Çünkü büyük bedeller veren kitlelerin zerre kadar bunda faydaları yoktur. Yenilen taraf zaten büyük kaybetmiştir. Bu büyük kaybetmenin içinde en küçük kaybeden ise egemen güçler olmuştur. Kazanan tarafta ise, ezilenler büyük bedeller verirken, kazançta ise en küçük kazanan ve ardındanda o küçük kazanımları yitirenler olmuşlardır.

Burjuvazi, genel anlamda da egemenler, yanlarına alarak ya da yedekleyerek savaştırdıkları güçleri, ilk fırsatta çelmeleyip düşürmeyi başat karakter haline getirmiş, iktidarlarını onların emekleri ve verdikleri büyük bedeller üzerinden daha da güçlendirmeyi esas alacaktır.

"Ulusal sınırların savunulması" ya da "anavatan savunması" adı altında geçmişe dair tarihsel hesaplaşmaların gerçekleştirilebilmesi ve yeni sömürü alanlarının ele geçirilmesi amacıyla kitleler, paylaşımcı kapitalist güçlerin temel savaş malzemeleri haline getirileceklerdir. İki büyük savaş ve bunların etki alanlarında 70 milyonun üzerinde insan kapitalist burjuva iktidarlarının çıkarlarına kurban edilecektir. Hem günümüz hem de geleceğe ilişkin tarihsel derslerin çıkarılması açısından bu sonuçları doğru ele alıp değerlendirmek hayati önemdedir.

Tarihin farklı dönemlerinde, egemenler; rakipleri karşısında sıkışık bir pozisyona geldiklerinde ya da kimi büyük ihtiyaçlar kendisini dayattığında o güne kadar sömürüp baskılayarak yaşamlarını çekilmez hale getirdikleri ezilen toplumsal kesimlere koşmak, onlara sığınmak zorunda kalmış ve ittifak etmeyi kaçınılmaz bir kurnazlık olarak görmüşlerdir. Bunu yaparken de hem rakiplerini alt etmek, hem de sınıf karşıtları olan toplumsal güçleri denetim altına almayı esas almışlardır.

Bu kirli siyaset, hem I.Paylaşım hem de II.Paylaşım ve Balkan Savaşlarında burjuvazinin yaygınca başvurup etkili kıldığı bir politikadır. Egemen güçler vatan, ulus, bayrak ve din sacayakları üzerinden sınıf karşıtlarını vantuz gibi ideolojik kapanları içine çekmeyi çalışırken, ezilenlerin temsilcisi konumundaki güçler ise, egemenler arasındaki bu parçalanmışlığı derinleştirerek kazanımlarını korumak amacıyla onlarla ittifak edebilmişlerdir.

I.Paylaşım Savaşı ve özellikle de II.Paylaşım Savaşı süreci bunun çarpıcı örnekleriyle dolu süreçlerdir. Her iki savaşta da karşıt sınıf güçleri çeşitli ittifaklar oluşturarak hedeflerini gerçekleştirmeyi esas almışlardır. Egemenler açısından ele alındığında bunların kazanan ve kaybedenleri olurken esas kazanan güç ise ezilenler olmuştur. Ancak ezilenler, kazanımlarını insanlığı kurtuluşa doğru götürebilecek kadar kalıcılaştıramadıklarından, uzun vadede kapitalist moderniteye yenilmekten kurtulamamışlardır.

Egemenlerin çizdikleri sınırların tanınmaması, ve zorunluluklardan kaynaklı kabuller olsa bile bunlarla mücadelenin kesintisiz sürdürülmesi yerine tercih edilenin iki kutuplu bir dünya statüsüdür. İki kutuplu bir dünya biçiminde gelişen parçalanmışlığın bir statü düzeyinde kabul edilmesi, insanlığın kazanımlarının büyütülmesine hizmet etmemiş ve kapitalist modernitenin ömrünün uzatılmasına hizmet eden sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Tarihin Temel Akışı Özgürlüğe Dönüktür

Reel Sosyalist sistemin çöküşü sonrasında kendisini alternatifsiz ilan eden kapitalist emperyalizm ve onun temsilcisi modernistler tek kutuplu bir dünyada kendilerine daha fazla pay ayırma arayışı içine girerlerken; askeri ve ekonomik (NATO -IMF gibi) örgütlerini dağıtmamakla birlikte, birçok üye devlet, Anti-VARŞOVA / Anti-Sosyalist ittifakında olduğu katı hiyerarşik konumdan rahatsız olduklarını yürüttükleri ekonomik-ticari, siyasi ve diplomatik politikaları ve bu eksende geliştirmek istedikleri yeni oluşumlarla ortaya koymaktadırlar.

Üzerinde ittifak ederek birliklerini sürdürmek isteyecekleri güçler tabii ki her zaman olacaktır. Kendi çıkarlarının ciddi tehdit altında olduğunu hissettikleri anda aralarındaki çelişkileri (Paris Komini sürecinde Almanya ve Fransa savaş halinde oldukları halde,yine Ekim Devriminde Avrupalı bir çok güç çatışma halinde oldukları halde vb) dondurarak bir araya geldiklerine tarih çokça kez tanıklık etmiştir. Sermayenin sömürü yöntemleri değişse de karakteri değişmemektedir.

Ancak insan, kendi yaşamının sadece emek sömürüsü ve bunun getirdiği baskı üzerinden değil, bir çok boyutuyla giderek çekilmez hale geldiğinin farkına vararak; temel yaşam haklarının gaspı ve daraltılmasına karşı direniş haline geçebilmektedir. Dolayısıyla salt sınıf mücadelesiyle sınırlandırılmış bir direniş halinin, tüm insanlığı tehdit eden ve yine salt işgal ve istilaya uğramış halkların karşı koyuşlarıyla da değil; bütün bu mücadele alanlarını buluşturacak bir paradigmanın gerekliliği hergünden daha fazla yakıcı hale gelmiştir.

Ezilenlerin direnişleri olmasaydı... anamalcı sermaye sınıfının doymak bilmez açlığı, insanlığı yok oluşa götürebilir düzeyde bir karakter içermektedir

Demokratik, Ekolojik ve Kadın Özgürlükçü paradigmanın, tüm dünyayı tehdit ederek, global terörizmin yayılma merkezi haline getirildiği Ortadoğu'da, terör odaklarını yenilgiye uğratması ve bu mücadele etrafında değişik güçleri bir ittifakta buluşturması tüm insanlığı umutlandıran tarihsel bir gelişme olmuştur. Dolayısıyla insanlığı,doğayı ve bir tüm canlıların yaşam hakkını tehdit eden güç odaklarına karşı, direnişin etrafında örgütlenmesi gereken felsefe Üçüncü Yol olarak da tariflenen paradigmasal yoldur. Ancak hiç unutulmaması gereken şey; Ehriman anlayışı ezilmediği müddetçe evrenimiz tehdit altında olmaya devam edecektir.

Ortadoğu coğrafyası başta olmak üzere oynanan sinsi oyun; III.Paylaşım Savaşı biçiminde dünyanın birçok yerinde oynanmakta olup, insan kırımlarının yaşanmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla ne etnik kimlik ne de inanç ve kültürel kimlikler, ve ne de taktik hesaplar üzerinden stratejik hatalara düşmeden egemen iktidarcı modernist güç ve onların işbirlikçileriyle mücadele etmek önemlidir. Tarihte yaşanan yanlış tercih ve mücadele yöntemlerinin ezilenlere, azınlık ve farklı toplumsal kesimlere ve en genel anlamda da insanlığa kaybettirdikleri dikkate alındığında, yaşamlarını insan emeğini sömürmekte gören sermaye çevrelerine karşı en doğru mücadele yönteminin, halkları ve ezilen yoksul halk kesimlerini doğru ve uygulanabilir proğramlar etrafında buluşturup mücadele ettirmekten geçeceği açıktır.

Bunu gerçekleştirebilmek, kendisini tarihin tüm kötülükleriyle donatarak zırhlayan egemen sisteme karşı, insan denen varlık, kalıplara sığdırılarak kendisini tutsak etmek isteyen negatif yanıyla kavgasında başarılı olamazdı. Yani ezilenlerin egemenlere karşı mücadelelerinde kalıcı başarıya ulaşabilmesi;kalıpların ötesine taşıyan bir mücadele anlayışıyla mümkün olabilecektir. Üretim araçlarına sahip, her türden maddi, teknik-teknolojik ve askeri olanakları ellerinde bulunduran egemen iktidarcı güçlere karşı tarih boyunca gelişen direnişler, insanlığın kendisini tür olarak sürdürebilmesinin en temel dinamiği olmuş ve günümüze kadar gelebilmiştir. Eğer ezilenlerin direnişleri olmasaydı egemenlerin, özellikle de anamalcı sermaye sınıfının doymak bilmez açlığı, insanlığı yok oluşa götürebilir düzeyde bir karakter içermektedir.

Sultacı egemen güçler, çıkarları gereği yaşamı ve yaşatmayı sadece çıkarlarının gerektirdiği ihtiyaç ve ölçüler üzerinden ele alırken; direniş halinde olan topluluk ve bireyleri en vahşi öldürme ve işkence yöntemleri dahil bölme, parçalama ve dirhem dirhem eritip öldürmeyi yaşam felsefesi haline getirip, hem insana hemde doğaya karşı büyük suçlar işlemişlerdir. Bugün tüm insanlık bu zihniyetin büyük tehdidi altında yaşam mücadelesi vermektedir.

Dünyanın her tarafında kapitalist güçlerin yarattıkları global sömürü terörü, insanlığı sadece ağır ekonomik, sosyal-siyasal sorunlarla karşı karşıya getirmekle kalmayarak; insan maneviyatında da ciddi buhranlara sebep olmaktadır.

Kuşkusuz bugün yaşanan maddi ve manevi bunalım, sadece kapitalist modernist sistemin yarattığı bir durum değildir. İnsanın insanı sömürmeye başladığı andan başlayarak günümüze kadar gelen toplumlar tarihinin insana bıraktığı kötü bir mirastır. Bu mirasın yaratıcıları ya da sahipleri günümüzde de insanlığı uçurumun eşiğine getiren politikalarıyla, o karanlık ve kötü tarihe yeni sayfalar eklemektedirler.

Kötülük, rüzgarı arkasına alan yangın gibidir.

Engellenmediği sürece yaşam adına önüne gelen her şeyi yakarak yok eder. Öncelikle rüzgarı arkasına almasına fırsat vermeyerek başladığı yerde söndürebilmek önemlidir. Bunun için bilenler, bu tehlikeyi ve kurtuluş yolunu bilmeyenlere anlatarak oynanan kirli oyunlara karşı duyarlı hale getirebilmektir.Bunu başarmanın yolu da, savaş ve değişik kirli oyunlarla toplumlardaki yarılma ve parçalanmışlığın derinleşmesine daha fazla olanak sunmayarak oyunları boşa çıkarmaktan geçmektedir.

Dünyanın birçok bölgesinde doğrudan ya da dolaylı olarak geliştirdikleri çatışmalar, yerel güçlerin kendi aralarında ki çelişki ve çatışmaları gibi görünsede, bunun böyle olmadığı, tam tersine kapitalizm ve öncesi sömürü ve baskı rejimlerinin binlerce yıldır toplumlarda yarattığı karşıtlık algısının derinleştirilerek kamçılanmasından kaynaklandığı açıktır.

Dünya da ve özellikle de Ortadoğu'da yaratılmış olan fiziki ve buna bağlı olarak geliştirilen düşünsel ve inançsal algıların oluşturduğu zihinsel karşıtlık ve bölünmenin beslediği ortam,tam da egemenlerin üzerinde her türden oyunu devreye koyabildikleri fırsatlar sunmaktadır. Dolayısıyla sömürgeleştirilen toplum ve en önemlisi de ezilen tüm toplumsal kesimlerin, bir kader olarak kabul ettirilmek istenen bu statüye karşı dünya ölçekli örgütlü bir direniş içinde olmadıkları görülmektedir. Ancak güçlü bir direniş damarının umut verici gerçekliği de kapitalist sömürgeciliği ve onun yerli dayanaklarını ciddi tarzda rahatsız etmektedir.

Bu nedenle, öncelikle hareketi kuşatarak sınırlamak, onun evrensel karakteri üzerinde ameliyatlar gerçekleştirerek başkalaştırmaya dönük çeşitli formatlar üretmek öngörülmektedir.

Hiç bir kimliksel, fiziki ve coğrafik kalıpla kendisini sınırlamayan; tamamen insan ve doğa merkezli ideolojik, felsefik ve kültürel yaşam ilkeleri üzerinde hareket ederek, tüm insanlığa kurtuluş çağrısı yapan bir hareketin varlığı; kuşkusuz başta ezilen tüm kimlik ve kültürler olmak üzere, tüm insanlık açısından önemlidir.

Önemlidir, çünkü; tarihten günümüze kadar haksızlığa, adaletsizliğe, inkar ve imhaya, tolumsal parçalanmışlığa ve her türden emek hırsızlığına karşı geliştirilen mücadeleler tüm güzel ve doğru yönleriyle birlikte çağrılarını somutta evrenselleştirememiş ve insanlığı kurtuluşa götürememişlerdir. Çağrıları evrenselik içeren direniş hareketleri kuşkusuz olmuştur. Bunlar farklı kimlik ve renkleriyle birlikte söylem düzeyinde kabul etse bile, gerçekleşmelerini de kendilerine benzeştirerek tekleştirme ve objektif olarak reddetmeyi içermiştir.

Evrensellik iddiasıyla ortaya çıkan dinler, başka hiç bir dini inancın kendisini örgütleyip geliştirmesine rıza göstermedi. Tam tersine binlerce yıllık tarihli diğer inanç gruplarının tasfiyesini merkezine aldı. Bunların içerisinden çıkan mezhep ve tarikatlar bunu daha da derinleştirerek egemen iktidarcı odaklara daha fazla yaşam alanları açma olanağı sundu. Çağrıları evrensellik içerse bile, insanın bireysel ve toplumsal kimliğinde derin parçalanma ve karşıtlaştırmaya yol açan talihsiz roller oynadı.

Kötülük, rüzgarı arkasına alan yangın gibidir. Engellenmediği sürece yaşam adına önüne gelen her şeyi yakarak yok eder

---

Reel sosyalizim, evrensellik ilkesi üzerinden gelişen, eşitlikçi ve özgürlükçü bir tolumsalcılığın yarattığı büyük umutlar üzerinde ortaya çıkan ve önemli oranda da evrensel buluşmaya dönük gelişmeler yaratan direnişlerin miras yedicisi konumuna gelebildi.Amaç bu olmamasına karşın sosyalizmin toplumcu-doğacı ve kadın özgürlükçü evrensel ilkelerinden saparak anamalcı modernizme geniş yaşam ve sömürü alanlarının kapılarını aralayan talihsiz bir rol oynadı. Demokratikleşemeyerek tekçi ve dogmatik kaldı. Buluşturup bütünleştirmek yerine benzeştirme yanılgısına düştü. Dolayısıyla tarihsel fırsatlar doğduğu halde böl-parçala ve yönet siyasetine öldürücü darbeyi indiremeyerek benzeşti ve kendi intiharının yapı taşlarını döşedi.

Elbette ki sosyalizm felsefesinin, sınıfsız-sömürüsüz bir dünya hedefi ve arayışı, dönemsel durağanlıklar yaşansa bile kesintiye uğramaz. Ve de o arayışı temsil

edecek önderliksel çıkışlar ortaya çıkarak bu arayışın sürdürülmesinde tarihsel bir misyon üsleneceklerdi.

Ceberut egemen sisteme karşı tüm farklılıkların buluşması ve özgürlüğü paradigması ekseninde, Ortadoğu'nun ana damarında yaşanan tıkanıklığa son vererek; insanlığa ve doğaya can verecek ırmağın harekete geçişini sağlayacaklardı. Tarihin temel akışı her zaman özgürlüğe dönük olmuş ve diyalektiğin bu kanununu değiştirmeye hiç bir muktedir sınıfın gücü yetmez. İnsanlık, nefes alabilmek için umuda yolculuğun ana halterini en fazla sorunu yaşadığı yerden kaldırarak tutsaklık zincir ve kalıplarını kıracaktı.

Reel sosyalizmin çözülüşünün başladığı andan itibaren her gün kendisini tarihsel ve güncel gelişmeler ışığında değişime uğratan, yenileyen ve büyüyerek gelişme gösteren Özgürlük Hareketi, demokratik sosyalizmin yegane temsilcisi olarak halklarda ve ezilen toplumsal kesimlerde özgür yaşama dair umudu yeniden yaşanır kılmıştır.

Tarihin kendisine yüklemiş olduğu sorumluluğun gereği olarak; halk, inanç, kimlik ve kültürlerin yaşadıkları bütün acı ve sevinçleri, insanlığın ortak acı ve sevinçleri olduğu fikri ve mücadelesi etrafında buluşturarak Rojava Devrimiyle somut ifadeye kavuşturmuştur.

Tüm farklılıkların bir arada özgürce ve devletsiz bir yönetim altında kendilerini yöneterek yaşayabildikleri küçücük bir coğrafya da, büyük bedellerle kazanılan devrimi tasfiye ederek Özgürlük Hareketini yenilgiye götürmek isteyen güçler, kimyasal artık misali ölüm salan pisliklerini bu coğrafyada toprağa gömmek, hemde onun yaratacağı koku ve korku atmosferi içinde hedefleriyle uyumlu bir sonuç elde etmek istemişlerdir.

Kapitalist modernist sistemin yarattığı canavarlar, onları da tehdit eder noktaya geldiklerinden tarihin garip bir cilvesi olarak demokratik özgürlükçü güçlerle taktik ittifak geliştirmek durumunda kalmışlardır.

Rojava Devrimi, sekiz yıllık yaşam pratiğinde büyük bir kuşatma ve saldırı altında olmuş, bölgeyi yeniden bölerek kendi aralarında tanzim etmek isteyen sömürgeci emperyalizm ve onun bölgesel ortağı işgalci faşist güçlerin beslemesi olan katiller sürüsünün saldırılarıyla karşı karşıya kalmış ve büyük bedeller vererek onları yenilgiye götürmüştür.

Tarihin en acımasız katil sürülerinin başarısızlığa uğraması, tasarlanan plan ve projeleri boşa çıkardığından bu kez onların efendileri bizzat harekete geçerek özgürlük topraklarını işgal ve istila etmeye başlamışlardır. Kürtlerin ve büyük kırımlara uğramış halkların yeminli düşmanı olan kimi faşist iktidarcı güçler sonuç alamamakla beraber sevdalarından vaz geçmemektedirler.

Dolayısıyla bölgeye ve gerçekleşen devrime ilişkin değişik amaç ve hedefleri olan güçlerin, kendi aralarındaki çelişkileri yerel müttefikleri olan güçler üzerinden silahlı çatışmalar biçiminde bir karakter kazandırılarak dünya savaşına dönüştürülmüştür.

Kapitalist sistemin yarattığı canavarlar, onları da tehdit eder noktaya geldiklerinden tarihin garip bir cilvesi olarak II. Paylaşım Savaşına benzer tarzda demokratik özgürlükçü güçlerle taktik ittifak geliştirmek durumunda kalmışlardır.

III.Dünya savaşı olarak Ortadoğu'da başlatılan savaşın, parçalanmış halklar, sınıflar, inançlar ve en genel anlamıyla ezilen toplumsal kesimler açısından, doğru ve yanlış sonuçlarıyla beraber bilince çıkarılarak ele alınması ve tarihsel tecrübeler ışığında değerlendirilmesi, sadece bölge halklarının geleceği açısından değil, bütün insanlığın geleceği açısından hayati önem taşımaktadır.

Dolayısıyla insanlığın ortak değeri olarak gelişen Rojava Devriminin yarattığı bütün kazanımların korunarak daha da geliştirilmesi, sadece Ortadoğu toplumlarında yaratılan baskı,sömürü ve parçalanmışlığın aşılması açısından değil, dünyanın ezilen bütün halkları ve emekçileri açısından da büyük önem taşımaktadır.İnsanlığın ortak değeri olarak gelişen devrimi ,insanlığın evrensel değerlerinin buluşarak; birleştiği özgür yaşam alanı haline getirme görevi, yakıcı bir görev olarak durmaktadır.

"Her şeyin sonunda düşmanlarımızın sözlerini değil,

dostlarımızın sessizliğini hatırlayacağız."

İçindekiler İçin Tıklayınız

Kapitalist Modernite "Son Söz" Değildir Çünkü Düşüncenin "Son Sözü" Yoktur

Veysi Sarısözen

1.

Homosapiens ayakları üzerinde yürümeye ve iki elinin başparmaklarının evrimiyle birlikte alet-edavat yaparak üretim temelinde toplumsal yaşama geçtikten ve diliyle kurduğu iletişim sonucu işaret seslerinden, sözcüklere, sözcüklerden kavramlara geçtikten sonra bildiğimiz "politik ya da düşünen hayvan", yani insan oldu.Bu insan varolma mücadelesi içinde yaşadığı amansız zorluklar karşısında bir yandan toplumsal dayanışma yoluyla zorlukları aşmaya çalışırken, bir yandan da bu zorlukların yarattığı umutsuzluğa karşı "ilahi kuvvet" düşüncesine sığındı. Dayanışma zorunluluğu "toplumsal örgütlülüğün", "ilahi kuvvete" sığınma düşüncesi de "nihai kurtuluş" dediğimiz "ütopyanın" kaynağı oldu. Bugünkü terimlerle konuşacak olursak, doğayı fethetme "doğa bilimlerini", dayanışma zorunluluğu "sosyolojiyi", ilahi kuvvete sığınma düşüncesi de "felsefeyi" yarattı.

İnsanın doğaya karşı mücadelesi, kapitalist modernite öncesinde ya da ilkel komünal tarım toplumu döneminde ekolojik dengenin bir parçasıydı. Özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla birlikte insan toplumları sınıflara bölündü. Böylece yaşama mücadelesi doğayla insan arasındaki çelişkinin çözümü mücadelesinin yanı sıra ezenler ile ezilenler arasındaki çelişkinin çözümü mücadelesini de zorunlu kıldı.

Bu iki çelişkiye ise, anaerkil toplumun tarihe karıştığı günden beri de "erkek egemen toplumda" "eril olanla kadın olanın" arasındaki küresel çelişki eşlik etti.

2.

İnsanın bu çelişkilerle boğuşma sürecine "tarih" diyoruz. Eğer tasviri bir ifadeyle konuşacaksak, bu tarih "insanlığın acı çekmesi, bu acılardan kurtulmak için mücadele etmesi ve çektiği acılardan kurtulma ütopyasıyla yaşama tutunmaya çalışması tarihidir" diyebiliriz. Bu tarih kanlı iç savaşların, büyük ihtilallerin, kavimler ve devletler arasındaki yıkıcı savaşların tarihi olduğu gibi, "bu dünyada kurtuluş umutsuzluğundan, öteki dünyada kurtuluş umuduna, oradan da bu dünyada kurtuluşun mümkün olduğu sonucuna varma düşünsel evriminin de tarihidir.

Dinler ve özellikle tek tanrılı dinler "kurtuluş umutsuzluğunun" doğurduğu en yüksek düzeyli ütopyayı yarattı: Kurtuluş umudunu darbeleyen adaletsizliklerin, istismarın, şiddetin, ezcümle günahların cezalandırılacağı "cehennem" ile, bu dünyada acı çeken günahsız insanların mükafatlandırılacağı "cennet" ve "tanrı" düşüncesi, felsefi idealizmin çıkış noktasıdır.

Doğa bilimlerinin gelişmesi ve sınıf mücadelelerinin deneyimi temelinde birçok filozof ve sosyolog, "öteki dünyada kurtuluş" düşüncesinden, "bu dünyada kurtuluş" düşüncesine geçiş sürecinde eserler verdi. Thomas Morus'dan Campenella'ya kadar bir çoğu, "bu dünyada kurtuluş" düşüncesini "ütopik sosyalizm" dediğimiz bir çerçevede temellendirmeye çalıştı. Onların "dinlerin cenneti"nden farksız "ütopik" anlayışlarını Marx ve Engels felsefi materyalizm temelinde aştı.

Aştı ama bugün biz, onların "bilimsel" düşünce ile temellendirdiği "komünizm" düşüncesinin de, "peygamberlerin ve ütopik sosyalistlerin" vaat ettiği "ütopyalar" kadar uzağındayız. "Komünizm ideali" bugün artık, kapitalist modernitenin dejenere ettiği düşünce dünyamızda neredeyse unutulmaya terkedilmiştir.

Bu sonuç, ya yeniden "dinlerin" DAİŞ örneğinde olduğu gibi karanlık dünyasına dönüşe, ya da "bireysel kurtuluşun" bin bir türlü ahlaksızlıkla, hilekarlıkla

dolu dejenerasyon bataklığında boğulmaya yol açıyor.

İnsanın "doğayı fethederek kurtuluş" pratiği, onu yok oluşa doğru sürükleyen akıl almaz bir ekolojik felaketin eşiğine getirdi; çözüldüğünde bizi kurtuluşa götüreceğini düşündüğümüz sınıfsal çelişkiler, yalnız "emek sermaye çelişkisi" değil, "sermayenin sermayeyle çelişkisi" de, bir türlü çözülemediği için insanlık dünya savaşlarıyla, iç savaşlarla, barbarca bastırılan isyanlarla ve görülmemiş silahlanmanın yarattığı termo nükleer felaket tehlikesiyle yüz yüze geldi.

3.

Oysa insanlık, önce ömrü yetmiş gün süren Paris Komünü ile, ardından ömrü yetmiş yıl süren Büyük Ekim Sosyalist devrimiyle "bu dünyada kurtuluş ütopyasına" heyecan uyandıran adımlar atmıştı. 20. Yüzyılın sonunda bu heyecan yerini "kapitalizmin yenilmezliği", onun tarihte "son söz" olduğu karamsarlığına terk etti.

"Kapitalist modernite" insanlığın sosyolojik ve felsefi evriminde gerçekten son söz mü? Kapitalist moderniteye teslim olan insanlık göz göre göre intihar mı edecek?

Bu soruya her şeyden önce felsefi bir yanıt vermeliyiz.

"Mutlak bir determinist ilerleme" yoktur. "Tarihin tekerleğinin kurtuluşa varana kadar döneceği" tezi, insanın yaratıcılığını, ruhsal öz savunma güdüsünü, tehlike karşısında içgüdüsel pratik çare arayışını felce uğratıyor. Bu iyimserlik, kapitalist modernitenin ürkütücü, yıldırıcı, sert gerçekliği ve yarattığı muazzam ideolojik hegemonya karşısında insanlara artık inandırıcı gelmiyor. Onlara hakikati söylemeliyiz: Kapitalist modernite tarihin ileriye doğru yürüyen tekerleğini havaya uçurabilir; uygarlık krizi gezegenimizin yok oluşuna yol açabilir.

Bu tehlike çanını çalmak elbette yetmez.

Kapımıza dayanan felaketi nasıl önleyeceğimizi, bu dünyada kurtuluş ütopyamızın çöküş nedenlerini kavrayarak göstermeliyiz.

4.

Kestirmeden konuşursak, reel sosyalizmin bizi "komünist ütopyaya" neden ulaştıramadığını, Apocu dünya görüşü temelinde şöyle açıklayabiliriz:

Felaketi "üretici güçleri, ister üretim ilişkileriyle uyumlu, ister uyumsuz olsun, çılgınca geliştirerek önlemek mümkün değildir. Asıl paradigma artık "üretim ilişkileriyle üretim güçleri arasındaki uyum" değil, "üretim güçlerinin doğayla uyumu"dur. Reel sosyalizm dünya kapitalizmiyle girdiği "yarışta" üretici güçleri doğayla uyumlu geliştirmeyi başaramadı, başaramazdı da. Rakibinle nükleer silah yarışına girdiysen, en az onun kadar ekolojik felakete yol açacak bir bomba yapacaksın. Sovyetler ve Çin sosyalizmi birer "nükleer dev" oldular. Üretici güçleri uygarlığı yıkacak ölçüde gelişti. Doğayla çelişti.

Çözüm "ekolojik toplumdur." Bu olmadan "kurtuluş ütopyasına" ulaşılamaz.

Sosyalist devrimlere elbette kadınlar da katılmıştı. Ama "azınlık" olarak. O dönemin kadın devrimcilerinin adını ezbere sayabiliriz. Ama erkekleri saymaya rakamlar yetmez. Aynı zamanda bu "azınlıktaki" kadın devrimcilerin özgürlüğü "sosyalizmin" gelişmesine bağımlı kılınmıştı, sosyalizm gelişecek, komünizm gelecek, kadın kurtulacaktı. Böylece tüm devrim ve inşa pratiği, toplumun yarısını oluşturan kadının şiddetten, hegemonyadan arındırıcı pratiğinden mahrum kaldı. Kadın "erkekten bağımsız" örgütlü bir emansipasyon sürecinde erkek egemen toplumu dönüştüremedi. Sosyalizmde kadın hem yönetimde, hem üretimde, hem de ve en önemlisi manevi alanda "bağımsız" bir güce dönüşemeyince sosyalist toplum "yarım toplum" olarak kaldı. Yarım toplumla sosyalizm gerçekleşemez. Gerçekleşmedi de...

Çözüm "kadın özgürlükçü toplumdur." Bu olmadan "kurtuluş ütopyasına" ulaşılamaz. Sorun nicelik sorunu değildir. Kadın ile erkeğin sosyolojik açıdan farkı çok net: Erkeklerin tümü tek bir bağımsız hareket yaratamaz, sınıflara bölünmüşlerdir, birbirlerine karşı örgütlenmek zorundadırlar; farklı sınıflardan oluşsalar bile, teorik bakımdan "erkek egemenliğine karşı tüm kadınların birleşmesi mümkündür." Bu imkan kapitalist moderniteyi çökertme imkanı demektir.

Ve devlet. Leviathan. Yani Canavar. "Eski devlet aygıtını parçalamak ve yerine devlet olmayan devlet kurmak" sosyalist devrimin en önemli ilkesiydi. Ama bu ilke "merkeziyetçilikten" vaz geçmeyi kapsamıyordu. "Merkeziyetçiliği", "demokratik

merkeziyetçilik"le değiştirince, işlerin yoluna gireceği sanılıyordu. "Merkeziyetçilik" demokratik olamaz. Oldu sandığın gün o merkeziyetçilik "bürokratik merkeziyetçiliğe" ilk adımını atar. Öyle de oldu. Merkezde "genel sekreter", bir avuç "Politik Büro ve Merkez Komitesi üyesi", onların etrafındaki parti yönetici eliti yer alırken, yerellerde on milyonlar yaşar. Merkeziyetçilik yerelleri pasifleştirir. Sosyalizm yıkıldığında yereldeki halktan hiçbir ciddi tepki gelmeyişi, merkezin yerel örgütlenmeyi öldürmüş olmasıyla yakından bağlıdır. Merkezi ordu, merkezi polis, merkezi yargı, merkezi ekonomi, kısa zamanda yerellerin üzerinde oligarşik bir zümre hegemonyasına yol açar.

Çözüm adem-i merkeziyetçi komünal toplumdur. Devlet devlet olmaktan çıkmalı, en küçük yerel birim kendi kendini yönetmeli, öz savunması olmalı, "Merkez" bütün bu komünal birimlerin ekonomide, toplumsal yaşamda, savunma alanında, asayişte eşgüdümden başka bir yetkiye sahip olmamalı.

5.

Bu satırları okuyan kişi, "böyle bir toplum", kapitalist modernitenin karşısında nasıl ayakta kalır sorusunu soracaktır. Böyle bir "kadın özgürlükçü, ekolojik, komünal toplum" kapitalist moderniteye karşı ayakta kalmak için kendi varlığını, tıpkı rakibine benzer araç ve yöntemlerle korumak zorunda kalmayacak mı? Nükleer bombaya karşı nükleer bomba yapmadan yaşayabilecek mi? Bu toplum da reel sosyalizmin kaderini paylaşmak zorunda kalmayacak mı?

Haklı sorulardır bunlar. Yanıt devrimci süreçle ilgili yeni anlayışta yatmaktadır. Bunun da özü "sosyalizm yeni insanı yaratmayacak", "yeni insan kadın özgürlükçü, ekolojik, komünal sosyalist toplumu kuracak" önermesinde gizlidir. Burada "objektif koşulların belirleyiciliği" düşüncesi, "subjektif koşulların belirleyiciliği" düşüncesiyle dengeleniyor, maddi yaşam yerine, insan merkeze konuyor. Özgürlük Hareketi saflarında "kişilik çözümlemeleri"ne verilen önemi bilenler, burada ne denmek istediğimizi kolayca anlayacaklardır.

Yeni insan evrensel ölçüde yaratılabilir mi? Bu mümkündür. Nesnel koşullara mahkum olmayan düşünce, günümüz insanının yenilenmesinde belirleyici rol oynayacaktır.

"Kitlelerin gücü" hiç kuşkusuz her değişimin asıl etkenidir. Ama burada ani bir devrimci durumda kitlelerin, dağlardan boşalan sel suları gibi önüne gelen "düzeni" yıkmasından sosyalizm doğacağını sanmanın yanlışlığına dikkat çekmeliyiz. O kitlelerin içinde "birey olarak devrimi hem yapacak hem de toplumu yeniden inşa edecek yeni insan, yeni kişilik" yoksa ya da yetersizse, devrim zafere ulaşır, ama sosyalizm kurulamaz.

Nasıl "hele bir sosyalizmi kuralım, kadını da kurtaralım" önermesi saçma ise, "hele bir düzeni yıkalım, yeni insanı ileride yaratalım" önermesi de o kadar yanlıştır. Yeni insanın, devrimci, dönüştürücü kişiliğin oluşum süreci, aynı zamanda devrim sürecidir. Burada dönüştürücü düşünce kilit role sahiptir. Öcalan'ın Kürt halkı tarafından "önderlik" olarak vasıflandırılması onun bir "yönetici, şef, lider" olmasından dolayı değil, "düşüncelerinden" dolayıdır. Benim anladığıma göre "önderlik" demek, "kitlelere mal olan ve kendini sürekli yenileyen, her yeni durumda yeni yanıtlar yaratan düşünce" demektir. O nedenledir ki, Kürt halkının ve Apocuların Abdullah Öcalan'ı "önderlik" olarak tanımlaması "kişiyi putlaştırmakla, kişiye tapınmayla" uzak yakın ilgisizdir, "düşüncenin büyük dönüştürücü gücüne" olan haklı ve yeni inancı yansıtmaktadır. "Kendini yenileyen Apocu görüşe" tapınmak ise, yaratıcı düşüncenin doğası gereği mümkün değildir.

Bu "düşüncenin" yukarıdaki haklı soruları yanıtlamamıza imkan veren bir bileşeni, örneğin "demokratik ulus" teorisidir. Devrim nerede ortaya çıkıyorsa, orada ilk ve temel mesele "demokratik uluslaşmadır." Demokratik uluslaşma demek, "ilkel milliyetçiliği" aşmak, devrimci süreç içinde, tekrar vurgulayalım, devrimci sürecin zaferinden sonra değil, daha ilk adımda "demokratik uluslaşma sürecini" yaşamaktır.

Reel sosyalizm tecrübesi "sosyalizmin ulusları, milliyetleri, farklı din ve kültürleri adım adım birleştireceği" umudunu yalanlamıştır. Uluslar, milliyetler, farklı din ve kültürler devrimci sürecin ilk gününden başlayarak "demokratik uluslaşma sürecine" girmedikçe, sosyalizm kurulamaz.

Özgürlük Hareketi ne yapıyor diye sorulsa benim

yanıtım şöyle olurdu: Özgürlük Hareketi, geleceğin yeni sosyalizmine küresel bir hazırlık yapıyor; devrimci süreci kadınlaştırıyor; ulusları, dinleri, kültürleri demokratik uluslaşma sürecinde örgütlüyor, kitlelerin her bir bireyini yeni insanlaşma, bağımsız kişilikleşme sürecinde kitleselleştiriyor.

6.

Gelelim gerçek hayata.

Kürdistan'ın "direniş ve isyan tarihi" yüzlerce yıllıktır. Ama Kürdistan devrimci süreci Cumhuriyet sonrasında ve özellikle de PKK'nin kurulması sonrasında şekillenmiştir. Yukarıda ifade edilen "düşünce" temelinde bu devrimci süreç artık yarım yüzyıla yayılmıştır.

Demek ki Kürdistan devrimci süreci, ani bir devrimci durumla ortaya çıkmamıştır. Devrimci durumun ani ve kitlesel bir ürünü olmadığı için devrimci durumun gerilemesiyle de sönümlenen ayaklanmalardan farklı olarak sürekliliğini korumuştur.

Bu hareket "düşüncenin" eseridir. Daha ilk adımında onlarca yıllık bir mücadele göze alınmıştır. Bu mücadele içinde önce "kişilik çözümlemeleri" yöntemiyle ve bireysel cesaret, bilinç ve inanca dayalı "gerilla" pratiği içinde"yeni insanlar" oluşmaya başlamıştır. Arkasında düşman, önünde uçurum olan Beritan kişiliği, uçurumu, ihanetçi kişilik teslimiyeti tercih ede ede yeni insanlaşma süreci derinleşmiştir. Sabırsız devrimci hemen "iktidar olma" tutkusuyla hareket eder. Oysa "hemen iktidar olma", toplumda "yeni insanı" yaratmak şöyle dursun, onu "devlet iktidarının" değirmen taşları arasında eskitir. Devrimci süreç ne kadar uzarsa, yani büyük demokratik kazanımların elde edilmesi, bunların tekrar yitirilmesi, sonra daha üst düzlemde yeniden kazanılması, umutsuzluklar, umutlar sürecinde yeni insan kendi kendini yaratır. "Bu daha ne kadar böyle sürecek" demek, gelgitlerle, yenilgiler ve zaferlerle dolu, bir tarihsel döneme yayılmış Apocu devrim süreci konseptinden fazla bir şey anlamamak olurdu.

Aynı zamanda bu hareket daha kuruluşunda Türkle Kürdü, Sünniyle Aleviyi buluşturmuş, giderek saflarında Ermenilerle, Süryanilerle, Çerkeslerle büyümüştür. Özgürlük mücadelesi Kürdistan coğrafyasının bütün halklarını demokratik uluslaşma sürecinde adım adım birleştirmiştir.

Giderek bütün parçalara yayılmıştır. Ve Öcalan'ın düşünsel tarihinde en önemli moment bu yayılma sürecinde ortaya çıkmıştır: Demokratik Konfederal Ortadoğu Ortak Evi... Bu çok ciddi bir tercihtir. "Büyük Kürdistan" ya da "Tek parçada Kürt devleti" paradigması yerine parçaların içinde yer aldığı bütün kapitalist modernite devletlerini "demokratik cumhuriyetleştirme" sürecinde, tek bir konfederal ortak evde birleştirme düşüncesi "bölgesel devrim" stratejisini yaratmıştır. "Yeni sosyalizm" işte bu "ortak evin" odalarında ikamet eden farklı çıkarların uygar ve barışçı mücadelesi sürecinde ortaya çıkacaktır. Bu ortaya çıkış inişli, çıkışlı uzun bir tarihsel dönemi kapsayacaktır. "Atom bombası" imal etmediği için yenilen komünal toplum, yeniden küllerinden doğacak, ta ki, bütün kıtalarda atom bombalarının yok edildiği, silahların sabana çevrildiği bir büyük kültürel hegemonya gerçekleşene kadar devrimci süreç devam edecek. Halklar saadete ve kurtuluşa "iktidarlaşma" yoluyla değil, "devrimcileşme, yenileşme, kesintisiz mücadele" yoluyla ulaşacaktır. İşte bu da geçen yüzyılın "dünya devrimi" ile "tek ülkede sosyalizm" stratejilerinden farklı bir "üçüncü yol stratejisi" demek oluyor. Marks'ın "dünya devrimi" stratejisinin gerçekleşmemesi, Lenin'in "tek ülkede sosyalizm" umudunun sonuçsuz kalması karşısında "bölgesel devrimin, demokratik uluslaşma sürecinin genişlemesi, yani mücadelenin her yeni aşamasına yeni ulusların, kültürlerin katılımı ile devrimin sosyal, kültürel temelinin genişlemesi, bölgenin demokratik cumhuriyetleşen devletlerin katılımıyla sürekli büyüyecek olması yepyeni bir paradigma ortaya çıkarmıştır.

Özgürlükçü devrim, açıktır ki, "bir anlık" ya da bir "ayaklanmalık" bir süreç değildir. Kesintisiz bir süreçtir. O süreç içinde yeni kişiliklerle yeni insanlaşma, kadınlaşma, demokratik uluslaşma öylesine bir boyuta ulaşacaktır ki, dünyanın diğer bölgeleri, örneğin Latin Amerika bölgesi, Kuzey Afrika bölgesi, Batı Avrupa bölgesi, Uzak Asya bölgesi bu büyük yürüyüşten adım adım esinlenecek, "kadın özgürlükçü, ekolojik, komünal yeni sosyalizm toplumu", önce insanlığın yeni ütopyasına dönüşecek, ardından gerçeklik haline gelecektir.

Demek ki, kapitalizm insanlığın son sözü değildir.

Vatan Yahut Ülke: Bir Yaşam Alanı Olarak Yer'in Aarazileşmesi Üzerine:

H.Neşe Özgen [1]

"Hindistan diye bir ülke var mıydı?"

.

Türkiye diye bir ülke hiç var oldu mu?

Sosyal bilimlerin en heyecanlı ve "iş odaklı" tartışmalarından birisi "muktedirin icat ettiği bir tarihin baskısıyla nasıl vatandaş icat ettiği ve nasıl sürekli kıldığı" mevzusu. Devletin bir kez kurulduktan, sınırları bir kez çizildikten sonra daim ve tek mutlak güç olarak tarihi kendi başına yazdığı iddiasını süreklileştiren bu çalışmalardan binlerce sayfa üretildi. Çoğu birbirinin zayıf bir tekrarı olmaktan öteye geçemeyen bu çalışmaların ortak iddiası; devleti tek ve mutlak aktör olarak temele alır ve böylece muhalefetin itibarını en önce yerle bir ederek, çevrenin ya da muhaliflerin sürekli olarak ezilmeye mahkum oldukları fikrini soğuk bir kibirle buyurur. Bu ezberlenmiş zemin, sadece millet oluşumunda devleti tek iktidar olarak odağa koymakla kalmıyor, ötesinde millet oluşturan unsurların sadece ideolojik olduğu fikrini de meşrulaştırıyor.

Oysa ırk, dil, din birliği... diye sayılıp giden milleti oluşturma unsurlarının içinde en materyal olanı toprak birliği de denilen "Vatan"ın inşasıdır. Ve bu toprak birliği, retorik bir zırhla örtülmüş de olsa, millet kurma mekanizmaları içinde belki de biricik maddi unsurdur: Eğer hepimizin ortak yaşam alanı olduğunu iddia edeceksek, bu vatan hangi topraklardır? Erişebildiğimiz kadar bir alan mı, yoksa tahayyüllerimiz sınırsız mıdır? Etrafını bir kez çizgiledikten (sınırladıktan) itibaren adına vatan denilen toprakların kıymeti, değeri nasıl ölçülecek? Dedelerimizin mezarlarının bulunduğu yeri mi vatan kılacağız, yoksa içine vatan adını koyduğumuz yerin dedelerini mezarından mı edeceğiz? (Hasankeyf'e, Sur'a ve binlerce tarihsel anıta yapılanlar). Kaldı ki kıymet atfedilen dedeleri taşıyarak koyduğumuz yeni yerleri vatan ilan etmek de mümkünse, altıyla üstüyle habire deşilen, değiştirilen bu vatan nasıl bir sabit unsur olabilir? (Süleyman Şah'ın taşınan türbesi vb.).

Sorular çok: Hangi topraklar vatandır? Mülke aldıklarımız mı, ekip biçip fayda sağladıklarımız mı, yoksa uğruna savaş edilen (kanla doldurulmuş) kısım mı? Bu kanla doluluğun ne kadarı tatmin edici bir fiyat sağlar ve hangi kanın kıymetine nasıl karar vereceğiz? Zira, savaş bizim için kayıptır, oysa egemenler için kazancı dikkatle hesap edilen bir "mal" denetimidir. Ki toprağın kendisi, altı üstü, tarihi şimdisi, çevresi politik sınırlandırıldıktan sonra, esas olan zaten bu arazinin egemenliğidir, kontrolüdür. Ki bu da hangi toprağın hangi mitosla süslendiğiyle ilgilidir: Vatanın kurulduğu coğrafyayı, vatan olmadan önceki formundan, vahşilerin kol gezdiği, üzerindeki yerin kıymetinin olmadığı bir boş arazi, çöl, haydutların mekanı olmaktan çıkartarak ideolojik bir kılıfla yeniden süslemek, yani onu geçmişin res nullius ortaklığından çıkartıp önce haritalaştırmak, bir arazi haline getirmek icap eder..

Yine de hepsinin ötesinde bu mesele bir toprak işidir, yani uçsuz bucaksız bir yeryüzü alanında bir yeri çitlemek ve o yere sahip olduğunu iddia etmek işidir. Bu toprak ister sahipli (?) ister sahipsiz olsun, ister Antarktika'nın ister Ay'ın ister okyanusların ister

Anadolu'nun ister Kürdistan'ın olsun, ona bir isim koyarak icat etmeden önce de bir yer'dir. Bu işlere büyük hevesle bakan coğrafya biliminin eli de en az tarih kadar kanlıdır, ve belki de daha sinsi.

Ben bu sahiplik ve bir yerin vatan olarak icadı üzerine yazmak istiyorum bu yazıyı: Vatanın coğrafyasının nasıl kurulmuş olduğuna dair. Tarihin üzerine kurulmuş olduğu mekanın nasıl olup da yer'leştirildiğine, yerlileştirildiğine (sınır bir yerlileştirme işidir zira), çitlendiğine, ehlileştirildiğine ve bundan kimin nasıl bir çıkarı olduğuna dair. Zira bir yer'in toprak, arsa, arazi ve vatan olması için buna bir değer konulması ve bu değerin de sayısallaştırılması gerekir: Adlarını "yaban" koysak da daha önceleri bu yerlerin içinde barınanların ona verdikleri değerden farklı olarak, sayısallığın icat edilmesi (Ege ve Akdeniz'de üzüm ve zeytin Orta Anadolu'da buğday yetişir vb.) dahası bu sayısalların oranlanması ve hatta birinin diğerine göre daha kıymetli ilan edilmesi gerekir. Sonra da bu kıymeti kimlerin kullanabileceğine dair bir üst-aklın kararı gelir ki, ona zaten devlet vb. diyoruz.

Elbette, buraların eski/yeni sahiplerinin yer'in yeni değerine dair itirazlarının dikkate alınmasını veya tersini sağlayan da bu kıymetler sıralamasındaki basamaklarıdır. Gördüğünüz üzere coğrafya, en az tarih kadar ideolojik hatta ondan da sinsi bir "kurucu"dur. Sinsidir zira Tarih'ten çok daha önce gezgin seyyahlar ve maceracı tüccarlar eliyle inşa edilmiş bir oryantalist masalı temel alır ve bu seyyah/coğrafyacıların gailesi çoğunlukla kral/imparatorun kendilerine verdiği görevi yerine getirip, "kimin nerede ne ürettiği ve neyle geçindiklerine, yüzey şekillerinin bu ticarete etkilerine vb. dair" bilgiyi toplamak ve "elçiye zeval olmadan" bunu gerekli yerlere satmaktır. Coğrafyanın meşruiyeti tüccar tarafından öncelikle onaylanmış, efendilerce de teçhiz edilmiştir. Onun işi, tarihçiler kadar bile sorgulanmaz, zira gidebildikleri en uç noktaya kadar sağladıkları sayısal bilginin satış değeri, zaten onaylı bir ticari meşruiyetle birlikte kullanılır. Coğrafya giren yer'den bir daha hayır gelmez, fonksiyonel bir harita olarak kalakalır. Çitlenmiş bir yer'in ehlileştirilmiş bir toprağın adının vatan konulması için, en başında o yer'in verimi ve stratejik faydası vb. yani bir mal olarak uygun olup olmadığı gelir; sonra sonra tarihçiler vb. devreye girer, vatan sınırlarını devlet sınırlarına ulaşıncaya kadar, veya tersini çekiştirip dururlar. Oynaktır bu ideolojiler, karar verme aşamaları da çok karmaşık bir dizi güçler dinamiğine bağlıdır. Zira sınırlar da oynar, vatan da değişir, hatta tüm komşular da.

Ta ki, bir başka rüzgar gelip onun meşruiyetini yerle bir edene kadar- Rojava gibi (Rüzgar'ı burada bir narrative olarak kuruyorum, bir direnişin tam tüm adı olarak değil).

Ama demek ki direnenler vardır ve direnenlerin (veya direnmeyenlerin veya altından oyanların vb. de) bir tarihi vardır. Vatana (devlete) olmayan bir vehim, bir anlam fazlası atfetmeyi, haritayı mutlaklaştırmayı, sınırı yüceltmeyi ve sınır içine çekilmeyi tek ve mümkün gelecek olarak görmeyenler de vardır. Öyleyse tartışılması gereken sorulardan birisi şudur: İktidara süreklileştirilmiş bir vehim atfetmek, süreklileştirilmiş bir ilerleme nosyonunda ısrar etmek, coğrafya olmadan önceki o yer'in hatırasının tamamen silindiğini iddia etmek ne kadar doğru olur? Direnenleri, başka bir hafızayla kendi yer'ini yeniden kuranları ve hatta bir yer kurmayı reddedenlerin tarihini kim yazıyor?

Coğrafya, en az tarih kadar ideolojik hatta ondan da sinsi bir "kurucu"dur

Wallerstein'in eleştirisini yaparak Arrighi'den dem vuracağım: "70'lerde Tartışma Dışı Olanları yeniden Düşünmek" başlıklı makalesinde: Modern ulus-devletin Wallersteinci tahayyülünün, yani modern ulus- devlete sakat doğmuş bir yapısallık olarak bir özel güç atfetmenin bizahiti kendisi, özcü bir biçimde bu gücün tek ve mutlak güç olacağı anlamına gelmediğini vurguluyor Arrighi. Aksine bir vatanı hatırlayanlar ve unutanlar ve yeni bir hafızayı örenler her zaman vardır.

Arrighi'yi anlamak için ulusun oluşma sürecinde tarihin havını ileri tarayanlar hakkında konuşmalıyız.

Assmann örneğin, bir ülkenin hatırlanan ve unutulanlarının, karmaşık ve devingen bir toplamı olduğunu söyler : Kim hatırlar ülke'yi, kim unutur? Zira, direnenlerin gücüne el koyarak gücü yeniden tesis etme kudreti, her zaman tek bir merkez iktidara bağlı da değildir. Seçilmiş unutuşların ve hafızanın politikasını yapmak, iktidara tekçi ve mutlakçı bir vehim bir anlam fazlası atfetmek, periferin dinamiklerini yok sayarak merkezin politikalarını yüceltmek direnmenin de boşunalığını pekiştiren en önemli zemindir.

Öyleyse, bu yazıda sadece sınıra dair konuşmayacağım; ötesine geçip, sınırdan konuşacağım.

Türkiye, Bir Tampon Bölge Olarak: Memleket

Son birkaç yıldır olan bitenin Türkiye'nin sınırlılaştırılması (re-bordering) ve ülkenin bütünüyle "tampon bölge/no-man's land" haline getirilmesi olduğunu anlamak zor değil: Vatanın gerek haritalanmış sınırları gerek siyasi uçları dikkate alındığında; bu şiddetin başlangıcının IŞİD'in ülke sınırları içine alınması ve merkezi iktidarın önce parçalı/kısmi sonra daha bütünsel olarak Suriye'deki şiddet örgütlerine desteğinin, önce utangaç sonra saldırgan ilanıyla ilgili olduğunu hemen görebiliriz.

Güney sınırının son yıllarda bulanıklaştırılmasının, tekinsizliğinin ve şiddetin tüm göstergeleriyle sınırda cisimleşmesi Türkiye'yi bütünüyle sınır içi alan (no-Man'sLand) haline getirmekte; hatta Türkiye'nin tüm sınırları da yeniden tanımlanmakta ve böylece sınır (vatan) yeniden tesis edilirken içerde de yeni bir vatandaş tipi oluşmakta, itaat-çıkar-korku temelli bir vatandaşlık tesis edilmekte. Belki de deyim yerindeyse, iç dinamiklerin ulusaşırı etkenlerden bu kadar ağır etkilendiği, dış dinamiklerin ülke içindeki neredeyse tüm dengelere bu kadar aşırı müdahil olabildiği bir zamanı, ancak savaş zamanlarında görebiliriz.

Ulus-devlet aşamasında tesis edilen vatanların haritaları, uluslararası sınırı; karşıyla ve yerelle ve hatta daha ötesi uluslararası ve ulusaşırı birtakım çapraşık, geçişli ve süreğen pazarlıklarla belirlenmeden meşruluğunu sağlayamaz. Türkiye'nin sınırları 1890-1932 arasındaki dönemde büyük bir şiddet sarmalının içinde belirlenmişti. Geçtiğimiz yy. başındaki büyük göçler, büyük kıyımlar, büyük yıkımlar, bunların hepsinin üzerini örten ideolojik ve retorik çerçeve ve yerelin zaman zaman müdahil olabildiği kimi enformal pazarlıklarla çizilmiş bu sınırların son üç yıl içinde geçişsizleşmesi, belirsizleşmesi, geçişlerin ve izinlerin bulanıklaşması ve bu yeni sınırın tekinsizleşmesinin sonuçlarını yaşıyoruz. Dahası bu tekinsizleşmenin temelinde asıl olarak iktidar tarafının pazarlık mekanizmalarında hemen hiç bir uluslararası ve ulus-içi veya yerel demokrasi güçlerini muhatap almamasının sonuçlarını da yaşıyoruz.

Hafızamızda belli belirsiz izleri olan o özlenen kayıp ülke nerede, ona yeniden nasıl ulaşacağız?

Türkiye yeniden sınırlılaştırılıyor: teller ve mayınlar yerini duvarlara bırakır, geçişlerin yerel ve ulusal pazarlık mekanizmaları şiddetle susturulurken; Türkiye'nin içinde yeni sınır bölgeleri de inşa ediliyor: Mülteci kampları, özel güvenlikli bölgeler, bir açıp-bir kapatılan ilçe-mahalle sınırları... Türkiye'nin mekanları parça parça sınırlılaştırılıyor, uygar devlet aygıtı bu kez bir daha bir daha vatanın içini yeniden çitliyor: Girilmesi yasak ilçeler (Suruç vb.) ve pasaport kontrolünün daha kentin girişinde yer aldığı ve böylece tamamen "Tampon Bölge" ilan edilmiş kentler (İstanbul, Edirne- Erzurum/ Akçakale, Tunceli, Lice vb.). Direniş hafızası bir kez daha yerinden edilmiş, toprağın başka bir mal olarak değeri meşrulaştırılmış ve bu kez vatan tamamiyle suçlaştırılmış bir zemin halini almıştır.

Öyleyse sormalıyız: Bizi sınırların içine yeniden çekerek, bütün vatanı sınırlaştırarak yeniden çitlemek isteyenlere karşı eski sınırları yeniden tesisi etmek veya yeni sınırlar icat etmek dışında bir karşı koyma şansımız yok mudur? Hafızamızda

belli belirsiz izleri olan o özlenen kayıp ülke nerede, ona yeniden nasıl ulaşacağız?

Özlenen Kayıp Ülkeye Doğru:

Soru şudur: Vatan nosyonu etik mi yoksa politik bir zemin midir? Hayali bir vatan coğrafyasının ticari başarısı siyasi bir başarı olmaya ne zaman yatkınlaşır? Vatanın kurgusunun politik bir sabitlik olduğunu bir kez dahi tartışmaya açabildiysek tarihin havını tersine taramak, tarih kadar coğrafyanın kurgusunu da yerle bir edecek bir kararı vermek ödevimiz var. Bir kez olduktan sonra "bunun bana vatan olacağına karar veren kimdir?" sorusu kadar bunu süreklileştiren aklın nerelerde tekrar yeşermiş olduğuna bakmak ödevimiz var. Dahası coğrafyacı tüccarlığın bütün ehlileştirme girişimlerine karşı koymanın bir yolu, bu süreci yaratan ideolojiyi ve retoriği ne kadar yerle bir edeceksek, yani vatanın ve haritanın bir politika olduğunu başta kabul ettiysek, daha çok çabayla vatan adı verilen yerin politikasını da yerle bir etme ödevimiz var. Politik bir vatanı sürekli kurgulamak yerine, özlenen bir geçmişi geleceğe taşıyan etik bir zemin olarak ülke'yi yeniden kurmak ödevimiz var.

Hatırlamanın zira zamansal ve sınıfsal boyutu vardır . Assmann'ın deyişiyle : Kültürel bellek ve kültürel zaman kurgusunun (seçici hatırlama ve seçici unutma) tekeli devletin elinde bir kurgu değildir ve "halk ne zaman devletle pazarlığı girer sorusunun yanıtı: "her zaman" olacaktır . Lazzarato, neoliberal kapitalizmin insan iradesini ideolojik ve duygusal baskılarla nasıl çitlediğine dair bir kurguyu ele aldığı kitabında ("Borçlandırılmış İnsanın İmali") bize iyi gelecek bir tartışma zemini sunuyor: "Değiş tokuşa girenlerin eşit olmayan niceliklerin farklı güç miktarları olmadığını...aksine gücün niteliksellliği olduğunu... bunların farklı potansiyelliklerinin olduğunu" gösteriyor. Lazzaratto'nun eşitsiz güç dengeleri tartışmasına çok iyi çomak soktuğunu, asıl gücün iktidarın güç ayartısına direnmek ve hafızayı yeniden hatırlamanın yerine koymaktan geçtiğini; yani merkez iktidarın narrativini bir seçenekler zinciri, tek mümkün olanaklar fezlekesi olmaktan çıkartıp kendi hafızasını sınırdan kuranların- periferik hafızanın itibarını, yeniden gündeme almak zorundayız. Zihnimizdeki kayıp ülkenin hafızasını ne kadar özlemekte olduğumuzu biliyoruz. Hafızayı geri çağırmak onu bulanık bir hatırat olmaktan kurtarmak, mnemonic bir geri çağırmayı coğrafyanın bulanıklığının yerine geçirmek mümkün.

Clastres'in bize öğretttiği gibi devletsiz toplumlar, devlete erişmeyi başaramamış toplumlar değil, aksine devletin oluşabilme ihtimaline karşı anında tepki gösterebilmiş toplumlardır. Toplumun varolduğu her yerde zorunlu olarak siyasal iktidar da vardır, ama siyasal iktidarın varolduğu her yerde devletinde zorunlu olarak varolacağı doğru değildir. Evrensel olan devlet değil, siyasettir. Siyasal yaşamdan yoksun toplum yoktur ama, devletsiz toplumlar her zaman varolmuştur. "Ne iktidar sahibi ol, ne de boyun eğ" sloganını içselleştirmiş bir hafıza olarak önceden bilen, ve "korkunç bir zulüm pahasına da olsa çok daha korkunç bir zulmün başa geçmesini önlemeye çalışan büyük bilgeliğine hayran olmamak mümkün değil" .

Politik bir vatanı sürekli kurgulamak yerine, özlenen bir geçmişi geleceğe taşıyan etik bir zemin olarak ülke'yi yeniden kurmak ödevimiz var

---

Biliyorum, tam bu noktada, size, okura ilk paragraflarda söz verdiğim üzere res nullius ve res communis karşıtlığı üzerine bir bağlam kurmam gerekli. En azından vatanın çitlenmesinin haritalanmasının nasıl ceberut bir devlet iktidarını (cumhuriyetçi, imparatorcu vs.) gerektirdiği ve buna nasıl karşı duracağımız üzerine bunca söz söyledikten sonra; res nullius'u yeniden nasıl hatırlamamız gerektiği üzerine iyi bir kaç temel kurmam ve bir sonraki tartışmayı buradan açmam gerekli. Biliyorum. Fazlaca ileri gitmeden sadece şuracığa ülkenin basit ve derin hafızasını geri

1200-1500 **Uzaklığın korkutan karakteri olarak uçlar**	1500-1700 **Kadastro olarak imparatorluk ve ulusların vatanları**	1700-1900 **Savaş haritaları**
• ***Grense*** **(Ger.)** Germanic-:grenze, grens, gräns, grense> sivri uçlar, diken (1262); • Pol**and *Torin, Thorn*** (*corner.edge-angle-* köşe ucu-açısı)(1262) • ***end-ända*** **(Swedish)** dip, *ass* (artalan). • **Krai:** edge, border, homestadt (kenar, sınır çizgisi, mülkün mülkiyeti) • **Krajina-Croatia,** Ukraine, • ***Krjnost*****: periphery** (çevre) • ***Skillnaden*****: (anc. Swedish)** kent merkeziyle kırsal alan arasındaki yer; değişik, farklı, tarihsel alanlar cadılara bırakılmış alanlar • ***Rågång*****: (mediaeval Finnish) (Errotoja)** ekilmeyen yer	• èstacade: (anc. French.) çevrelenmiş; alınmış (1541); • 1**606: Derives**, **latin to *definiere* 'den türetilerek; bitişler, limit ve bağlantılar olarak** related to finnish, limits, boundary • ***Hage, hägna*** **:(old Swedish)** çitlenmiş (1700); • ***Górod: grad- otgorodĩt-gard-*****>>(Eng.)** ***havŵ-*** hırsız çiti ->>**(Scnd)** ***hage, hagen:*** enabled field (mümkünleştirilmiş alan) -**Kopenhagen**/den Haag • **1800- *Latin> lateral*<** side-ordered(taraflandırılmış) • ***Mark*** **(*march-* Old Eng. 9. yy)** sınır dışında olup, özel bir yönetim gerekmeyen**. District>** mountaneries, marshes, punctuates (hedeflenmiş alan, dağlık alan, uçlar, işaretli alanlar) • ***Mark-*** **(Germ)** greens (yeşil alanlar-kırlıklar) • ***Marchland:*** **Kafkaslar** (1800)	**Soviet Russ: *krai*:** sınır-salahiyet *(border, province*) (contr. An autonomous area) **rayon-** region: ekonomik olarak bağımsız (*autonomous economically*)

çağırmaya yardımcı olabilecek birkaç hatırlatma yaparak, belki bir sonraki yazıya bu meseleyi tartışmak için okurdan izin rica ediyorum:

Giambattista Vico'nun, 1600lerde "insanın ancak kendi yarattığı şeyleri bilebileceği" görüşü kendisinden sonra Hegel'den Marx'a, Freud'dan Sartre'a, hatta Joyce' kadar pek çok düşünüre, yazara, sanatçıya de kaynak oldu. Sensus communis (ortak duyu/sağduyu) ve doğal hukuk tartışmalarında res nullius'a atıf yapar. Res nullius, bir tür uçlar olarak nitelenebilir: Karşıya uzanan açıklık, kimseye ait olmayan ama herkesin faydalanabileceği...

Örneğin okyanuslar ya da Ay, böyle anlaşılabilir. Herkesin kullanmasına açık olan ve bir diğeri geldiğinde onun kullanması için çekilmesi gereken yerler. Sular, yeraltı suları gibi, ya da madenler gibi, hava ve Antarktika gibi, buzullar gibi. Bir yerin res nullius'tan çıkartılarak res communis statüsüne

çevrilmesinin, Roma Hukuku'nun nasıl başardığını Vico çok güzel gösterir: res nullius kutsallık ve doğalla birlikte olan varlık hafızası iken; Roma Hukuku onu lanetli, uzak, cadılara terkedilmiş olarak aşağılanmasıyla başlatılan bir dizi çitlemeyi başarır, ki Roma Hukuku bunu ehlileştirilmiş ve sayısallaştırılmış bir ortaklığı (kamu) ve çitlemeyi idealize ederek başarır. Nitekim, uzak kuzey'in dilinde doğanın çeşitli biçimlerinin özellikle uçlarda olanlar için kullanılan kimi kelimelerin, tarafsız bir dilden 16.yy dan itibaren nasıl değiştiğini, izlemek çok önemlidir: Uçların, yerlerın sürekli değişebilen ama somut ve günlük bir güç dengesinin ürünü olmaktan çıkarak, kadastro haritalarında çizilmiş soyut sınırlara geçişi çok uzun bir zaman alır ve izleri günümüzde bile silenemeyecek hale gelir İmparatorlar, krallar, sultanlar, beyler kendi merkezlerinden uzaktaki bu alanları "tanımsız", "boş" vb. olarak adlandırırken, aslında kendi manorları dışında uzamlardan söz ediyorlardı. Peki halklar 12.-15.yy arasında bu uzakları nasıl adlandırıyordu? Özellikle ilk bin yılı takiben bölmelenmişlikle (zonality) çizilen alanların yerini çizgisellikler (linearity) alınca (bkz. Vico. 2007), sınırdışılık da buna göre belirlenmeye başlamıştır. Şu tablo bize 1200-1500 arasındaki bey mülklerinin tarifleri hakkında ilginç bilgiler verir (Lunden, 2004 : 9-24- tarafımdan tablolaştırıldı). 12.yy başında, korkutucu bir uzaklık, bir uzam, alan olan uçlar; iktidarlar güçlenerek savaş haritalarını geliştirdikçe birer ekenek, arazi ve hatta kamu adına devletlerin mülkleri haline gelmeye başlar.

Vatanın bir tahayyül olmasından çok öncelere, bir egemenlik alanı olmadan önceki zamanına (tarihe değil, zamana) yani sabit bir verimlilik, bir mal olarak değil de, bir yol-culuk üzerine, onun da bizim de hiç duraklamadan geçtiğimiz bir an'a, yer'in res communalis olmaktan çok daha eskisine, bir res nullius olduğu zamanlara geri giderek "kimin toprağı/mülkü kimindir" sorusunu hemen sormam gerekiyor: Üzerine yayıldığımız alanın kapsadığı anlam, welat, yurtluk, ülke, memleket ve obanın zamanını kültürel hafızamızdan yeniden üretmek, başka bir pazarlık alanı açmak zorundayız: Vatanın ticari sınırlarının çok ötesinde, ülkeyi yüreğinde taşıyanlarla birlikte.

Hep söylediğimiz üzere: Devletler ancak haritaları yapabilirler. Sınırları kabul eden, onları pazarlık konusu yapan, sınırları meşrulaştıran da ve elbette kaldıracak olan da insanlardır.

Vatanın yeniden tesisine karşı özgürlükçü mekan ve hafızaları birlikte kurabilirsek ancak kalplerdeki ve zihinlerdeki sınırların gerçekten kalkabileceğini anlayabiliriz.

KAYNAKÇA

Duke University, Cultural Anthropology Department, Durham. NC. US. ozgen.nese@gmail.com

Wallerstein, I. 1986, "Incorporation of Indian Subcontinent into Capitalist World-Economy", Economic and Political Weekly, Vol: XXI, No: 4, Review of Political Economy, Jan. 25, 1986, 28-39.

Bu yazının öncelikli tartışması: toprağa politik olarak el koymanın düzenekleri, yani hayat alanından arazileşmeye, haritalaştırılmaya sonra arsalaşmaya geçme süreçlerini, mülkiyetin iki kavramsal düzeneği ile anlatmaya çalışacağım: Kamu/özel hukuk dikotomisinde tarif edilen iki sahiplik (mülkiyet değil) biçimi olarak: Res nullius ve res communis/alis. Kısaca res nullius sahipsiz alanlar, egemenliğin dışındaki alanlar, "hiçkimsenin heryeri" olarak tanımlanırken; res communis ise tüm kamuya ait olan anlamına gelir. 6.yy dan gelen bir sahiplik kavramı olarak res communis, kanunla düzenlenmiş biçimde terra nullius olan yerlerin terbiye

edilmesi ve kamunun hizmetine sunulması demektir. Öyle ki res nullius vahşilik, cadılara terkedilmiş alanlar, uçlar, gidilmesi imkansız olan yerler, faydalanılamayan ve tekinsiz uçsuzluk olarak damgalanır. Yer'in kamusal sahipliği ve bunu düzenlemenin, terbiyeleştirmenin, egemene (çeşitli biçimlerde) bırakılması olan res communis kavramı 6.yy dan sonra Roma hukukunca düzenlenmiş ve uygarlaştırmanın yüksek biçimi olarak medeni hukukta da yerini
korumuştur. Res nullius "hiçkimsenin birşey
si, herkesin faydalanacağı ama efendisiz yer"ler olarak lanetlidir. Mülkiyete tabi değildir ve bu yüzden tekinsiz alanlardır. (bkz: Vico, G., 2007, Yeni Bilim, Doğu Batı Yay.; https://en.wikipedia.org/wiki/Res_communis , Marx, K, 2018, 1844 El Yazmaları, 12. Baskı, İletişim Yay. (Kamusal Mülkiyet Meselesi); Maignon, Louis de Gouyon, 2019, Space Law and res communis", http://www.spacelegalisissues.com). Bu meseleyi son kısımda daha çok tartışacağım.

Arrighi, G., 1998, "Capitalism and the Modern World System: Retinking the Nondebates of the 1970s", Review, XXI, 1, 113-129.

Assman, J., 2001: Kültürel Bellek. İstanbul: Ayrıntı Yay.

Özgen., H.N. 2012. Toplumsal Hafızanın Hatırlama ve Unutma Biçimleri: Van- Özalp ve 33 Kurşun Olayı. İstanbul: TÜSTAV Yay.

Assmann. J., 2001: Kültürel Bellek. İstanbul: Ayrıntı Yay. s: 30.

Özgen., H.N. 2012. İbid..

Lazzarato, M. 2011. The Making of the Indebted Man: An Essay on the Neoliberal Condition, Amsterdam, Agence Litteraire Pierre Astier & Associés; 2012. Semiotext, Series 13.; Borçlandırılmış İnsanın İmali, çeviri: Murat Erşen, 2014. Açılım Kitap.

1Mnemonic hafıza: aktif hatırlama ve hatırlamanın hafızayı silen yönetici gücü üzerine bkz Bell, D.S., 2003, Mythscapes: memory, mythology, and national identity", British Journal of Sociology, vol: no: 54. Issue:1, 63-81.

Clastres, P. 2016. Devlete Karşı Toplum. Ayrıntı yay.

Clastres, P., 2016. S:151.

Lunden, T., 2004. On The Boundary. Laromedel Fran Södertörns Högskola.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Geçmiş Şimdi İlişkisine Dair Notlar

Musa Şanak

"Değişkenliği anlamak için kalıcı olanı öğrenmek gerekir. İnsanlık tarihi kadar kalıcı olan, hiç değişmeyecek olan değerler vardır." (Ali Fırat)

"Tarih" ile "şimdi" öyle sanıldığı ya da iddia edildiği kadar birbirinden ayrı iki şey midirler? İkisinin arasına kalın duvarlar örülebilir mi? Biri biterken diğerinin başlaması mümkün mü? Her seferinde sıfırdan başlamak bir tür köksüzlük değil mi? Sıfırdan başlamak, geçmiş birikimleri inkar ederek her şeyi kendinde başlatmak ne anlama geliyor? Toplumsal hafızanın sürekliliği ile her şeyi kendinde başlatmak çelişmiyor mu? Öncesinin bütünüyle olumsuzlama, ilkcilik, barbarlık ,cahiliye dönemi v.b biçimlerde adlandırma, çıktığı kabuğu beğenmemekten öte nasıl bir anlam taşıyor? Küçümseme ya da yok saymanın aksine tarihsel olay ve olguları olduğundan fazla abartmak da bizleri hakikatten uzaklaştırmıyor mu? Tarih bir tekerrürden mi ibaret? Şimdi tarihin bir tür fotokopisi mi? Tarihsel toplumsal gelişim düz-çizgisel bir eksende gerçekleşmiş midir? Tarih sadece övünülecek ya da yerinilecek bir şey midir?

"Tarih" ile "şimdi" arasındaki ilişkiyi anlamak ve tarihsel toplumun gelişme diyalektiğine vakıf olmak istiyorsak, bu gibi soruları sık sık kendimize yöneltmek ve anlam arayışımızı süreklileştirip derinleştirmeliyiz. Yıllardır yürüttüğümüz anlam arayışı temelinde elde ettiğimiz kimi sonuçları paylaşarak konuya dair tartışmalara katkı sunmak istiyorum.

Biz geçmişiz. "Tarih günümüzde, biz tarihin başlangıcında gizliyiz." Jacgueline Stevens'in de "Devletin Yeniden Üretimi" adlı kitabında belirttiği gibi; "Şimdiki hayat bir öncekinin isteklerinin hayata geçirilmesi olarak yaşanır; tıpkı bir yetişkinin çocukluk arzularını gerçekleştirmeyi amaçlaması gibi."

Tarihin her döneminde toplumsal vicdanı temsil eden bilgeler hep çocukluk hayallerine bağlı kalmışlar. Nasıl ki çocukluğumuzun bir devamı olarak yaşlılık, çocukluk, ergenlik, gençlik, olgunluk gibi ömrümüzün bütün evrelerini içinde barındıran bir düzey ise; şimdi de toplumsal tarihin bütün aşamalarını kendinde toplayan bir düzeydir. Tarih ile şimdi bir bütündür. İkisinin arasına duvarlar örmek ve onları birbirinden koparmak hakikatten uzaklaştırmaktan öte bir sonuç doğurmaz. "Dün dündür, bugün bugündür." biçiminde keskin bir ayrıma gitmek ve onları birbirinden koparmak bilinçli bir saptırmaya hizmet eden boş bir demagojiden öte bir şey değil. Tarih ile şimdi, yaşlılık ile çocukluk, ergenlik, gençlik ve olgunluk gibi bir bütünü ifade eden olgulardır, birbirlerinden koparılmadan ele alınıp anlaşılır kılınmalıdırlar. Toplumsallık tarihindeki her yeni başlangıç gerçekleştiği döneme has kimi özgünlükler içermekle birlikte, içerik ve biçim olarak köklendiği orijinalitenin bir devamı olarak vücuda gelir. Her yeni başlangıç aynı zamanda insanlık tarihi kadar kalıcı olan, hiç değişmeyecek olan değerleri de öz olarak kendinde taşıyor. Bu anlamda her yeni başlangıcın bir tür muhafazakar bir özelliğe sahip olduğu da söylenebilir.

Evrenin tarihi bir bütündür. Canlılığın tarihi de kendi içinde bir bütündür. Bilinen canlı türlerin tümü ilk tek hücreli canlının evrimi, yani farklılaşıp çeşitlenmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Canlılığın ortak özelliği olarak sıralanan genetik, güdüsel vb. birçok benzerliğin temelinde bu gerçeklik yatıyor. İlk ve tek

canlı hücreden tutalım en gelişkin kompleks varlık olan insana kadar tüm canlıların biyolojik saati güneşe ayarlıdır. Tarihsel süreç içerisinde geliştirdiğimiz saat, gün, hafta, ay, kum saati, dijital saat, vb. tüm zaman ölçme teknikleri bu gerçeğin altını çizmekten öte bir anlam taşımıyorlar. Klan, toplumsallığın kök hücresi olarak tanımlanıyor. Toplumsallık temel özelliklerini bu kök hücreden almış; doğal gelişmesini onu koruma ondan yeni yeni dokular üretip, farklılaşma ve çeşitlenme temelinde sürdürmüştür. Toplumsallık bütünü ile yok edilmediği ya da çok farklı bir şeye dönüşmediği müddetçe gelişmesini aynı öze bağlı olarak sürdürecektir.

> Kullandığımız, konuştuğumuz her dilin binlerce, hatta on binlerce yıllık kök kelimeleri var

Arkeolojik çalışmalar sonucunda en erken taş aletlerin imal edilirken nasıl darbelendiklerine, yontulduklarına bakılarak onları imal edenlerin sağ ellerini kullandıkları tespit edilmiştir. Beynimizin evrimi ile de ilişkili olan bu durum hala devam etmektedir. Toplumsal gelişmeyi belirleyen üç temel ihtiyaç vardır. Bunlar; güvenlik, beslenme ve üreme, varlığını sürdürme ihtiyaçlarıdır. Başlangıçtan günümüze kadar insanlar üç temel gıda ile beslenmişlerdir: proteinli, yağlı ve karbonhidratlı gıdalar. Yetiştirdiğimiz herhangi bir meyveden aldığımız tat ile ana atalarımızın, onun yabanisinden aldığı tat çok farklı değil. Biz gıdaların güvenilirliklerini devasa laboratuvarlarda test ederken, ilk ana atalarımız deneyimleyerek onların tadı ve güvenilirlikleri arasındaki ilişkiyi keşfetmişlerdir. Bizler hala Neolitikten beri tarım yapılan arpa, buğday, mercimek, nohut vb. tahıllarla besleniyor, evcilleştirilen hayvanların çeşitli ürünleriyle geçiniyoruz. Zamanla bunlara yeni türler eklemek, üretim ve işletmede yeni teknikler kullanmak, bir de ürünlerin paylaşımından adaletten uzaklaşmak dışında bir değişiklik gerçekleştirilmemiştir. Günümüzde sahip olunan muazzam teknolojinin ilk ana atası da ağaç, kemik ve taşlardan icat edilen ilk aletlerdir. Bugün birçok alanda kullanılan tekerleğin binlerce yıl önce icat edildiği biliniyor. Binlerce yıl içinde yeni biçimler kazanmak ve giderek daha işlevli olmak dışında pek bir değişikliğe uğramamıştır.

Dünya genelinde kullanılan binlerce dilin köken olarak bir veya birkaç ana kaynaktan doğduğu genel bir kabul görüyor. Kullandığımız, konuştuğumuz her dilin binlerce, hatta on binlerce yıllık kök kelimeleri var. Dillerin gelişmesini, farklılaşıp çeşitlenmesini bu kök kelimelerin doğurganlık özelliğine borçluyuz. Bu köklerden türetilen yeni kelimeler sayesinde giderek daha anlaşılır, daha etkili ve güçlü bir ifade gücüne kavuşuyoruz. Kullandığımız kelimelerin kimi yeni, kimi binlerce yıllık tarihsel birikim içeriyor. Örneğin; Kawa ve Newroz adlarının binlerce yıllık bir tarihi birikimin güncelleşmesine kaynaklık ettiği görmezden gelinebilir mi? Günümüzde kutlanan kimi ulusal ve dini bayramların ve düzenlenen festivallerin her birinin binlerce yıllık bir tarihi arka plana sahip olduğu; bunların zamanla yeni anlamlar kazanarak, evrimleşerek bugünkü son hallerini aldıkları biliniyor.

Toplumsal Sorunun Ortaya Çıkışı

Erkeklik, kadınlık olguları toplumsal gelişmenin doğal birer sonucu mudur? Yoksa ona aykırı bir biçimde inşa edilen kültürel birer olgu mudur?

Geride bıraktığımız 1. ve 2. Dünya Savaşlarında – son olarak 3. Dünya Savaşını da buna dahil edebiliriz- karşılaştığımız dünyayı paylaşma çılgınlığı; yayılma, işgal ve istila; yağma, talan ve yok etme iştahı, her şeyi ele geçirme girişimi vb. toplumsal sorun ve çelişkiler doğal bir gelişmenin ürünü müdürler? Öyle bir anda mı ortaya çıktılar? Bunların dayandıkları bir arka plan yok mu? Her gün haberlere konu olan kadın ve çocuk istismarları, ırkçı zihniyet ve soykırım örnekleri öyle sıradan ve günübirlik yaşanan olaylar mı?

Her gün dünyanın şu veya bu bölgesinde bir ekolojik felaketi yaşanmaktadır. Canlı türleri yok olmakta, dünyanın değerleri olarak tabir edilen yağmur ormanları küle dönmekte. Açlık ve işsizlik

sorunu, evsiz topraksız kalıp göçmenleşen insanların durumu ve daha nice trajik örnek var. Bu kaotik tablonun tarihsel bir arka plana dayandığını, o arka planı açığa çıkarıp çözümlenmeden hiç bir sorunu çözüm bulunamayacağını unutmamalıyız.

Hiyerarşiden hanedanlık sistemi doğmuştur. Artı-ürünün gaspıyla kentli, sınıflı ve devletli topluma geçişin yolu açılmıştır

Neolitik dönemde toplumsal iş bölümü ve meslekleşme daha bir gelişmiştir. Köyler hem büyümüş, hem de çoğalarak geniş bir alana yayılmıştır. Artan nüfus ve dağınık haldeki köyler, toplumsal yönetimde yeni bir takım düzenlemelere gitmeyi zorunlu kılmıştır. Bu nedenle uzmanlık ve deneyim sahibi olmanın toplumsal yönetimde ki yeri giderek daha bir önemli hale gelmiştir. Bu da giderek merkezi köyler etrafında hiyerarşiye dayalı yeni bir toplumsal örgütlenmenin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Hiyerarşiden hanedanlık sistemi doğmuştur. Artı-ürünün gaspıyla kentli, sınıflı ve devletli topluma geçişin yolu açılmıştır. Artı-ürünün gaspı, kentli-sınıflı ve devletli toplumun doğuşu toplumsal sorunun ilk biçimi olarak tanımlanabilir. Toplumsallık insan eliyle doğal gelişme seyrinden uzaklaştırılmış ; toplumsa eşitlik ve özgürlük önemli oranda ortadan kaldırılmış, doğa ile uyumlu yaşam döngüsü darbelenmiştir.

Toplumsal sorunun ortaya çıkışı, insanlık tarihindeki önemli bir kırılmayı ve sapmayı giderek kendi özüne yabancılaşmayı ifade eden yeni bir zihniyetin hakim hale gelmesi anlamına geliyor. Sümer rahiplerinin yarattığı mitolojik ve onun yönetim modeli olan devlet, bu yeni zihniyetin ilk örneği ve kurumsal ifadesi oluyorlar.

İlk toplumsal sorunla birlikte insanlık tarihinde bir çatallaşma ve ikili durum ortaya çıkıyor. Çatalın bir ucunu doğal, ahlaki ve politik toplumda temsilini bulan demokratik-komünal zihniyet ve ona uygun değerler yer alırken; öteki ucunda ise pratik gelişme ve kurumlaşmasını kentli-sınıflı ve devletli toplumda bulan mitolojik zihniyettir. Bu iki zihniyeti temsil eden unsurlar binlerce yıldır iç içe geçmiştir. Binlerce yıldır mücadele halindedirler. Bazen biri, bazen diğeri ötekini gerileterek biraz öne çıkmaktadır. Tarih boyunca yaşanan etnik , cinsiyet, din ya da sınıf temelli çatışma ve savaşların tümü bu iki zihniyetin damgasını taşımaktadırlar. Artı-ürün gaspı, kentli-sınıflı ve devletli toplumla ortaya çıkan ilk toplumsal sorununun sonuçlarını özetle şöyle ifade edebiliriz:

- Kadın toplumsal yönetimden uzaklaştırılmış ve adeta ilk sömürge haline getirilmiştir.
- Artı-ürün gaspı ideolojik ve kurumsal bir ifadeye kavuşturulmuştur.
- Talancılığın, yayılmacılığın ve sömürgeciliğin temeli atılmıştır.
- Sınıflaşmanın ilk örneği olan kölecilik geliştirilmiştir.
- Çevre ile uyumlu toplumsal yaşamın yerine ekolojik dengeyi yıkıcı bir yaklaşım hakim kılınmıştır.
- Öz savunmanın yerine saldırgan, zorba ve bastırmacı askeri bir anlayış geliştirimiştir.

İnsanlık ilk ana-atalarından sadece toplumsallığın demokratik komünal özünü ve bir takım biyolojik özellikleri miras almamıştır. Bunların yanı sıra çok boyutlu olarak yaşanan binlerce yıllık bir tarihsel arka plana sahip toplumsal sorunları da miras almıştır. Giderek büyüyüp çeşitlenerek ağırlaşan bu sorunlar sürekli bir kriz haline gelmiş; insanlığı adeta bir kaos aralığına sürüklemiştir.

Ulus-Devlet Krizi

İlk örneği Hollanda ve İngiltere'de inşa edilen ulus-devlet , giderek kapitalist modernitenin temel örgütlenme modeli olarak tüm dünyaya taşırılmıştır. Evrimleşen farklı aşamalarda gelişen kapitalizm finans kapital aracılığı ile dünyayı küresel bir pazara dönüştürmeye çalışırken; ulus-devlet ile sorun yaşar hale gelmiştir. Ulus-devlet giderek hegemonik sistem açısından aşılması gereken bir model halini almıştır.

Ulus-devlet ilk örneği Sümer rahip devleti

olarak inşa edilen devletin en son ve en tehlikeli versiyonudur. Binlerce yıllık bir geleneğin devamı olarak çözümlenip anlaşılır kılınmalıdır. Hegel'in de iddia ettiği gibi devlet aklın ve ahlaki düşüncenin bir yansıması olarak mı gerçekleşmiştir? Engels'in belirttiği gibi," belli bir gelişme düzeyine erişmiş toplumun bir ürünü"müdür? Devlet tarihsel olarak nereye oturtulmalı? İlk çıkışı burjuvazinin feodaliteye karşı mücadele verdiği döneme mi denk gelmiştir? Devletin kökenindeki ideolojik gücü basit bir yansıma olarak değerlendirmek nasıl bir tehlikeyi içeriyor?

Bu sorulara doğru dürüst yanıt vermeden ulus-devlet gerçekliğine hakkıyla çözümlemek, anlamak ve onun kaynaklık ettiği krizleri aşmak mümkün olmayacaktır.

Devlet bir Sümer rahip icadı; mitolojik olarak gökteki tanrısal düzenin yeryüzündeki bir yansıması biçiminde tasarımlanmış ve inşa edilmiştir. Devletin bu teolojik-dogmatik yanını dikkat çeken A.Fırat onu "sınıflı toplumun özeti ve kimliği olarak" tanımlıyor. Bir diğer değerlendirmesinde devlet ve tanrısal merkeziyetçilik arasındaki ilişkiye değinen A.Fırat; "devletle tanrısal merkeziyetçilik gelişmiş devletle tek tanrı düşüncesi ve inancı arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Tanrıyı ne kadar güçlü, ulaşılmaz, anlaşılmaz kılarsanız; devleti ve (onun) içine gizlediği uygarlık maskelerini de o denli güçlü, korkutucu, ulaşılmaz ve anlaşılmaz kılmış olursunuz." diyor.

Güçlendirilen ulus-devleti bu kadar korkutucu, ulaşılmaz ve anlaşılmaz kılınması; onu faşizan bir rejimin en uygun aracı haline getirilmesi, A. Fırat'ın da dikkat çektiği tanrısallıkla sıkı ilişkisiyle bağlantılıdır.

Devlet meşruluğunu toplumsal güvenlik ve yönetim ihtiyacına dayandırsa da, özü itibari ile ilk toplumsal sorunun bir ürünüdür. Varlığını toplumsal soruna borçlu olan devlet, onu kontrol altında tutma, oradan beslenme ve onun sürdürülebilirliğini garanti altına alma aygıtı olarak inşa edilmiştir. Ulus-devletin de temel özelliği krizden beslenme ve onu yönetmedir. Sınıfsal baskı aracı olarak azami bir kar yasasının sürdürülebilirliğini güvenceye alması için her yolu mübah görüyor. 1,2 ve 3'ncü dünya savaşları kontrolden çıkan toplumsal krizin birer örneği olarak da nitelendirilebilirler.

20.yy'la damgasını vuran sosyalist ve ulusal kurtuluşçu mücadeleler toplumsal krizin yumuşatılmasında, çözüm arayışlarının geliştirilmesinde ve hegemonik sistemin reformize edilmesinde önemli rol oynasalar da, güçlü bir alternatif haline gelemediler. Reel-sosyalizmin çözülüşü ile birlikte hegemonik sistem krizinin daha bir görünür hale geldiği söylenebilir. Çünkü toplumsal dinamikler ulus-devlet eliyle tarihin hiçbir döneminde görülmedik bir boyutta dumura uğratılmıştır. Bunun artık gizlenebilir, perdelenebilir bir yanı kalmamıştır. 20.yy boyunca ulusal sorunun en iyi çözüm yolu olarak görülen ayrılma ve bir ulus devlet kurmanın çok sakıncalı sonuçlar doğurduğu da ortaya çıkmıştır. Lenin'in formüle ettiği ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı bütün sakıncalı sonuçlara rağmen önemli bir tarihsel rol oynamış, daha uygun çözüm yollarının bulunmasına katkı sunmuştur.

Ulus-devlet kurma zamanla karşıtına benzeşmeyi ve özgürlükçü-eşitlikçi özden uzaklaşmayı getiriyor

Ayrılma ve ulus-devlet kurma halklar arasındaki tarihi bağları koparma, halkları karşılaştırma, öteki ve düşman haline getirme riskini taşıyor. Ulus-devlet kurma zamanla karşıtına benzeşmeyi ve özgürlükçü-eşitlikçi özden uzaklaşmayı getiriyor. Bu ise ulusların kendi kaderini tayin etmenin ayrılma ve ulus devlet kurma dışında daha uygun gerçekleşme biçimi yok mu sorusunu gündeme getiriyor. Halklar arasındaki tarihi dostluk bağlarını daha da güçlendirecek; onların eşit özgür ve gönüllü birlikteliğini mümkün kılacak; halklar ırkçı ideolojinin zehirleyici etkilerinden koruyacak ve daha doğal ve daha dayanıklı kılacak bir çözüm yöntemi yok mu? Hem tarihsel deneyimler, hem de yakın dönemdeki tecrübe ve birikimler ışığında sosyalizmin özüne uygun gerçekleşebilir, hem bölgesel boyutta hem de evrensel bazda geçerli olabilecek bir çözüm yöntemi bulunamaz mı? Bu sorular temelindeki arayışını

sürdüren Ali Fırat'ın ulaştığı düzeyi; Demokratik, Ekolojik Ve Cinsiyet Özgürlükçü paradigma olarak formüle ederek, buna en uygun kendi kaderini tayin etme yöntemi "Demokratik Ulus Çözümü" olarak tanımlamıştır.

Her ulusu ille de bir ulus-devlete sahip olması gerekmiyor. Önemli olan tarihte hep iç içe ve yan yana yaşayan halkların eşit, özgür ve demokratik yaşam alanlarını oluşturmaktır. Bunun tek bir devlet çatısı altında devlet+demokrasi formülü ile sağlanması pekala olanaklıdır. Bir çok halkın özerk konfederal birliğini bir çatı altında toplayan çözüm, sosyalizmin ruhuna daha uygundur. Burada önemli olan devletin sınırlarının çok iyi belirlenmesi ve bir toplumsal sözleşmeye bağlı kılınmasıdır.

Artı-ürün gaspına dayanan kentli-sınıflı ve devletli toplumun binlerce yıllık kötü, acılı ve yıkıcı deneyimlerini temsil eden en karakteristik kurum devlet ve iktidardır. Teorik ve felsefik olarak onun aşılması, tarihin çöp sepetine atılması gerektiği, bu doğrultuda sürekli bir arayış ve mücadele içinde olacağı açıktır. Bununla birlikte devlet ve iktidarın; sınıfla toplum uygarlığını hemen ortadan kaldırılacağını, binlerce yıl süren ikili mücadelenin daha birkaç yüzyıl alabileceğini; bu süre içinde devletsiz varlık kazanmanın mümkün olmayacağını, ancak bir devlet çatısı altında statü kazanılarak mücadelenin sürdürülebileceğini gerçeği de göz ardı edilmemeli ve buna uygun politik bir tutum geliştirilebilmelidir.

Gelinen aşamada devlete+ulus-devlete yaklaşımda ideolojik bir netlik olsa da, henüz somut bir gerçekliğe uygun doğru ve etkili politik bir yaklaşım geliştirildiği söylenemez. Bu alanda ki politik zayıflık ve körlük yer yer bir kafa karışıklığı düzeyinde yansıyor. Bu politik zayıflık veya körlüğü ideolojik bir söylemle perdelenmesi de aldatıcı bir duruma yol açabiliyor. Bu noktada bir sığlık ve yüzeysellik içinde olduğu gözlemlenebilir.

Sonuç

"Tarih" ile "şimdi" bir ağacın en tepesindeki patlamaya hazır tomurcuklar ile toprağı saran kökleri gibi birbirine bağlıdır. Biz geçmişiz. Her yeni nesil gibi tarihe eklemlenip az ya da çok ona yeni bir şeyler katıyoruz. Aynen ağaçtaki her bir tomurcuğun köke bağlı yeni bir dala dönüşmesi gibi. Durkheim'e göre; totem hem tanrı hem de toplumun simgesidir. Avustralya kabileleri için hayvan yada bitki totemlerinin işlevi ne ise, Fransa içinde milli bayrağın işlevi odur. Buradan hareketle spor kulübü , siyasi organizasyon, dernek ya da sendikaların amblemleri de birer totemden farksızdır. Holdingler, spor kulüpleri, dernek çevreleri vb. kapitalist modernite dönemine has birer kabile ya da aşiret topluluğu gibidirler. H. Arendt de " çocuk hem art zamanlı olarak daha yaşlı, hem de eş zamanlı olarak daha gençtir". Diyerek hem kuşaklararası paradoksa, hem de tarih ile şimdi arasındaki ilişkiye değiniyor.

Biz insanlar bir ağaç gibi toprağa sabitlenmiş değiliz. Yine de en az bir ağaç kadar toprağa bağımlıyız ve ondan besleniyoruz. Dün böyleydi, bugün böyle, yarın da böyle olacak. Ne hiçbir şey , ne de her şeyiz. Doğa denilen bütünün bir parçasıyız.. geleceğe giden yol onunla uyumlu yaşamaktan geçiyor. Şu anda bir kavşağa varmış gibiyiz. İnsanlık bir bütün olarak hem her türlü toplumsal krizi çözüp öze dönüşü gerçekleştirebilecek, hem de kendi sonumuzu getirebilecek bir potansiyele sahibiz.

Hala geç kalmış sayılmayız, diye düşünüyorum.

Umarım ki yanılmamış olayım.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Sıfıra Eşitlemek Ve Yaşamı Temsil Etmek

Filiz Dumlupınar

İnsanlığın toplumsallaşma tarihi kadınla başladı denilirse yerinde olur. Bunu bazı çevreler çok iddialı, taraflı bir tespit olarak görebilir. Söyleyen kadınlarsa daha da 'taraflı' bulunur. Böyle düşünenler de diğer taraftır diyebiliriz. Kadına kıyasla yazan şayet erkekse kimin yazdığına bakmaksızın objektif bir doğru, kabullenilmiş bir olgu, tespit olarak görülür. Algıda soru işareti yaratmaz. Kuşkuya yer vermeksizin peşinen kabullenildiğini var sayabiliriz. Ama yazan kadın ise hangi araştırmalara dayandırdığı, gerçekliği, doğruluğu konusunda şüphe en başından başlar. Hatta yazan kişinin yaşam şeceresi dahil her şey kurcalanır, bakılır. Mesafeli yaklaşım başından itibaren gösterilir. Yani her şeye başlarken erkeğe göre eksiyle başlarsınız. Öyle bir eksi ki, hiçlik derekesinde!

Her şeyin bir başlangıç noktası varsa kadın önce 'sıfırla' eşitlenmeye gelme sorunu yaşar. Cinsiyetçi zihniyetin kodlanmış yapıları ne dediğinizden çok hangi cinsin söylediğine bakar. Kadının eğilimi toplumdaki yeri, statüsü kabullenilmesinde belirleyici olur. Sıfıra eşitlenmek için bile bin fersah yol kat etmemiz gerektiğini biliriz. 'Sıfır' etkisiz değer kabul edilir fen bilimlerinde. Sıfır olmazsa, diğer değerlerin ölçümüne başlayamazsınız. Sıfır bir oluşumun adı, şeye varlık kazandırmak için hareket noktasıdır. Sıfır nötr, işlem görmeyen değer, cinsiyetsiz hesap edilir. Ama 'sıfır' da cinsiyet yüklüdür.

İnsanlık serüveninin resmi kayıt altına alındığı tarih, İsa'nın doğumu milat kabul edilerek (0) sıfırdan başlar. Bu erkekle başlayan tarih demektir. Kadınların tarihi de sıfır öncesidir. Milat öncesidir. Tabi sınıflaşma Milattan önce Sümer kent şehirlerinin kurulmasıyla başlar. Tarihi Sümerle başlatmak erkek uygarlık tarihinin de başlangıcıdır. Kadın uygarlık tarihi de ilk klan topluluklardan başlayarak Neolitik devrime kadar uzanır. M.Ö 4000 yılına kadar varlığını sürdüren kadın eksenli toplumsal yaşam bir sistemdir. Sümer şehir devletinde ana-kadının gücüyle dengede iken, adım adım rahiplerin karşı projeleri ve saldırılarıyla geriletilir. Böyle olsa da günümüze kadar toplumsal ilişkilerde, hafızada, kültürlerde varlığını sürdürür. Aksi durumda toplumsal yaşamdan söz edemezdik.

Kapitalizm, toplumsal yaşamı ortadan kaldırdıkça toplumu mekanikleştirdikçe, insanları makinaya dönüştürdükçe maneviyatı ortadan kaldırıp her şeyi maddi değerle, pazar değeri olarak yükselttikçe yerleşebilmiştir. Kapitalizm toplum yıkımıdır. Bunu ulus-devlet aygıtıyla yapar. Devletler, toplumsal yaşamı oluşturmaz, toplumsal ilişkilere, üretime, her şeye maddi çıkar ve iktidarları için biçim verirler, kullanırlar. Toplumların buna ses çıkarmaması için hukuk, yazılı kanunlar geliştirirler. Yaşamın özgürlüğü, sonsuzluğu, devinimi, zenginliği, renkliliği dondurulup katı bir levhaya sığdırılır. Devlet denen aygıt, kendisini anayasayla tarif eder. Devletin tanımı toplumsal bellekte yoktur, zorla oluşturulmuş ve yasalarla ifadeye kavuşmuştur. Herkesin itaat etmesi için yüceltilmiştir.

Milat öncesi tarihe şaibeli, kurgusal, mitolojik bakılır. Pozitivist sosyal bilimce antropolojik, arkeolojik değer biçilir. Tarihin cinsiyeti böyle başlar. Hayata gözlerini açan her kadın-erkek cinsiyetçi tarih şekillenmesinin toplumsal havuzunda, eko-sisteminde yeniden tohumlanır, büyür, son bulur… Tarihi, İsa'nın doğuşuyla başlatan erkek aklı, sadece tarihi erkekle başlatmış sayılmaz, aynı zamanda tanrısal fikir sahibi olarak kendisini sunar. Tarih, erkek cinsiyetli başlatılınca tarihin cinsiyetçi şekillenmesi başlamış olur. Yaratılmıştır, sorgulanmazdır. Tarihin karanlık yüzüne hapsedilmiş

kadından, yeri geldikçe tarihe katkı mahiyetinde söz edilir. Toplumsal yaşamın kurucusu kadın, tarihin yapıcısı kadın, hiçleştirildiğinden bir varlık sorunu hep yaşar. Yok hükmünde sayılmak bir rastlantı, kendiliğinden toplumsal cehalet meselesi hiç değildir. Sistematik olarak oluşturulur. Hiçlik durumunda tutma, amaçlı düşünce-eylem yani sistematik baskıcı işleyişi gerektirir. Hiçliğe karşı varlık-hebun, 'seni ben yarattım' diyen erkek zihniyet ve sistemine karşı var olma- xwebun olmanın adı, tarihin gerçek yapıcılarının kadın olduğunu açıklar. Varlık,var olma mücadelesi kadını anlatır. Kendisini tanrı yerine koyan erkeklik, kadını sil baştan yaratmanın zihniyetinden, siyasal amacından, eyleminden tarih boyunca asla vazgeçmemiştir. Yeri gelmiş bunu dinle, yeri gelmiş bilimsel düşünceyle, felsefik teoremlerle temellendirmeye çalışmış ve bu amacı hep taşımıştır. Böylelikle büyük bir insanlık suçu ve günah işlenmiştir. İlk günahı işleyen erkektir. İlk günahı işleyen erkek, kime karşı işlemiştir diye sorarsak cevabımız çok açık kadına karşı! Peki neden erkek, ilk suçlamayı, saldırıyı, günahı, yargılamayı kadına karşı işler? Sorunun kendisi, cevabını yeterince açıklar.

Ana-kadın düzeni erkek tarafından kontrole alınmadan, parçalanmadan hakim erkeklik gelişemezdi. M. Ö. 4000 yıllarına, neolitik toplumun sonlarına kadar devam eden ana-kadın kültürü, bir toplumsal sistemdi. Karakteri gereği, dayanışmaya, paylaşıma dayalı, otoriter tek güç olmaya, hiyerarşiye, biriktirmeye kapalı, komünal doğal topluluklar olarak toplumsal yaşam geçerliydi. Toplayıcılık, daha sonra hayvanları evcilleştirme, bitki üretimi gibi barışçıl faaliyet ağırlıktaydı. Toplumsal varlığın temelini oluşturan kadın başat özneydi

Analık, tanrıçalık kavramının günümüze kadar kutsallığını sürdürmesi bu temele dayanır. Tanrıçalar farklı toplumsal kültürlerde farklı adlarla anılsa da, bu özü simgelerler. Avcılıkla uğraşan erkek şiddet, saldırı, ele geçirme faaliyetiyle güç biriktirerek ilk karşı saldırıyı ana-kadın düzenine karşı geliştirdi. Böylece ataerkil otoriteleşme sürecine girilmiş oldu. Tarihin bu dönemine ait saldırı ve direniş en çok sözlü destanlarda ve yazılı tabletlerde dile gelmektedir.

Ana-kadın toplumsal düzeninin adım adım dağıtılması, hiyerarşik ve devletçi toplum biçiminin de gelişimine olanak sağladı. Adına uygarlık tarihi dediğimiz süreç günümüze kadar süregelmektedir. Kadın, ezilen ilk sınıf olarak şekillendi. Kadının esareti, toplumsal ilişkileri, yönetim biçiminin de tamamen değişmesini getirdi. Askeri, dini otoriteye sahip erkek, toplumu egemenliğe dayalı yönetmede kurumlaştıkça toplumsal kültür değişime uğradı. Devletçi, iktidarcı kurum ve yapıların yükselişe geçmesi erkeğin de yükselişe geçmesi ve güç kazanmasını sağladı. Tersinden de kadının toplumsal rolünden düşürülmesi, değersizleşip pazarlanması toplumsal gücünü kaybetmesini getirdi. Enuma Eliş Destanında tanrıça Tiamat mahkum edilmesi, toplumdan dışlanması, ortadan kaldırılması gereken kadın olarak anlatılır. Erkeğin ilk karşı yönelimi kadına olup bu denli acımasız, soy değerlerine savaş, kutsala pervasızca el uzatmadır. Bu saldırılar ataerkil sistemin dayandığı cinsiyetçi ideolojinin politik, sosyal, ekonomik, kültürel saldırıları olup sistematik süregelmekte. Ne münferit ne mekânsal ne de belli bir zamanla sınırlıdır. Kadının ilk ezilen toplumsal sınıf olarak tanımlanması yerindedir. Ezen-egemen sınıf olarak erkek tahakkümünün kurumlaşması, kültürleşmesi bunun üzerinden gelişir. Zaten günümüzde de sıkça namus vb. gerekçelerle kadınlar erkek tarafından öldürülmekte. Öldüren erkek egemen sistemin kendisidir. Hem fiziki hem fikri saldırılarıyla yoğun ideolojik söylemleriyle zihniyeti döşeyen erkek, sistemleşmiştir. Tek tanrılı dinlerde de erkek fikri Tanrı emriyle sunulur. Ve kadın yasaklı, günahkar ilan edilir.

Egemen Erkek Damgalı Sistem Baskı Ve Sömürüye Dayanır

Toplumun ahlaki kaidelerini oluşturan kadın değerleri, toplumun yaşam ideolojisiydi. Çalınıp çıkarları temelinde kullandığı gibi kötülenerek değersizleştirilmesi erkeğin ilk ideolojik saldırısıdır. Kadın eksenli zihniyete egemen erkeğin darbesi sömürü düzenine sonuna kadar kapıyı açmadır. Ardından emeğinin sömürüsünü getirdi. Kadının saraylara, eve kapatılması varlık olarak sömürü altına alınmasıdır. Günümüzde çeşitli iş yerlerinde çalışan kadınlar da emeği, bedeni, ruhu ve düşüncesiyle sömürü altındadır. Sömürü bir düzen, bir sistem halini aldığından elbette sadece sömürülen kadın değil, aynı zamanda kapitalistlere, devletlere çalışan

herkestir, erkektir de. Toplumun kendisidir. Biraz daha somutlaştırırsak kadın; erkeğin, erkeğin küçük devleti olan ailenin ve devletin, erkek; devletin, iktidarın toplumdaki sömürgesidir.Kapitalist sistemde kadın hem eve kapatılan, hem de dışarda pazarlanan nesnedir. Kadın eksenli toplumsal düzene karşıt gelişen uygarlık tarihi, bundan böyle farklı biçimler kazansa da öz olarak hiyerarşik, baskıcı, sömürgeciliğe dayalı devletçi toplum düzenlerinin tekrarıdır. Erkek, egemen erk olarak, devlet, iktidar, hükümdar olmak için kanlı, vahşi savaş, saldırı politika ve eylemlerin sahibi olmuş. Zora, şiddete dayalı tahakkümün yanı sıra çeşitli yöntemlerle aldatmaya, yalana, hileye dayalı özel savaş sistemini uygular.

. Her erkek, kadın karşısında kendisini Tanrı gibi görür. Erkek buyurgan, kadın itaatkar roldedir.

Erkek egemen sistem, karşıtı olarak hedeflediği kadın kimliğinin ve bu kimlik etrafında kültürleşen değerleri geriletmeyi, silikleştirmeyi, etkisizleştirmeyi, bu da yetmezse toptan hedeflemeyi stratejik amaç olarak yerine getirir. Erkek paradigması, kendi sistemini tepeden tırnağa kurduğu kadar hiyerarşi ve iktidarını güvencede görür. Oysa insanlar özgür doğar, özgür ruhludur. Köleliğe ise, içinde yaşadıkları zorba sistem gereğince alıştırılır ve tutulurlar. Her sistemin dayandığı bir zihniyet yapısı vardır. Öncelikle zihinlerde egemenlik kurar. Bütün amacı, herkesi iktidarının uzantısı, eki, gönüllü kölesi yapabilmek.

Kadın eksenli sistem, demokratik-özgürlükçü zihniyete dayanır ve savunur. Egemen erkek damgalı sistem ise baskı ve sömürüye dayanır. Kendisini Tanrı yerine koyarak dünyayı yorumlayan, şekillendirmeye çalışan egemen erkek gerçeği tüm sorunların kaynağıdır. Kadınları ve toplumu kul-köle yaparak kendisine ait kılma arzusunu hep taşır. Askeri zor, siyasal baskı ve bunlarla birlikte dini pervasızca kullanır. Siyasal ve askeri zoru uygularken milliyetçiliği şahlandırır. Milliyetçilik yaparak vatansever, dincilik yaparak dindar kesilir. Tarihi kendisiyle başlatan erkek, din savunuculuğuna soyunarak kendi çıkarlarına göre kullanır. Egemen erkek, kadın karşısında milliyetçi, dinci, tekçidir. Tekil özne olarak tüm haklara sahip kendisini görür. Kadını, uysal nesne olarak, hizmeti kadar varsayar. Ulus-devlet iktidarları da toplum karşıtlığını milliyetçilik ve dincilikle örtbas eder. Erkek iktidar yapılanması olan ulus-devletlerin gerçeği anlaşılmaz kılınır. Diktatör, teokratik, faşist vb. hükümetlere karşı isyan gelişse de bu iktidar değişimi olarak yer bulur. Ama iktidarcı yapılanmayı ortadan kaldırmaz. Çünkü devlet, devlet olarak hüküm sürdükçe, düzeni işledikçe asla kadınlar, halklar özgür yaşayamaz. Kapitalizm büyük sömürü sermaye sistemi olarak, sermaye dolaşımını devlet aracıyla yerine getirir. Kapitalizm sürekli iktidar sargılar ve kendisini böyle sürdürür. Daha demokratik, liberal ulus-devlet yönetim biçimlerinde baskı ve sömürü kaba olmadığından yeterince görünmez. Böylece toplumun hücrelerine yerleşmiş olan hakimiyete dayalı ilişki düzeninin varlığı çok az sorgulanır.

Devlet-iktidarlar, her alternatif çıkışı bastırmak için rencide, karalama, etkisizleştirme, dağıtma ve parçalamayı karşı devrim politikası olarak yürütür. Tüm zulüm ve baskılara rağmen önleyemediği kadın direnişi günümüze kadar gelebilmiştir. Günümüzde de inkarcı, zulümkar erkek egemen iktidarlar en çok dinci, milliyetçi, cinsiyetçi politikaya sarılmışlardır. Tarihte insanlığın zulme karşı sarıldığı inanç silahını kurnaz erkek ve iktidarcı yapılar, dincilik olarak karşı saldırıda kullanır. Kadını ve toplumları köleleştirmede en etkili silahı devrede tutar. Kadını yok hükmünde sayan, erkeğin basit uzantısı, eki, çocuk tarlası olmanın dışında bir rol atfetmeyen, cadı diye yakan, kötülükle özdeşleştirip ev-göz hapsinde tutan erkek dindar kesilir. Hem kadının gücünden, rolünden, emeğinden sonuna kadar yararlanıp bunu hırsızlayan hem kadının iffetliliğinden dem vurarak kapalı toplumlarda eve hapseden de erkektir. Yine kadın bedenini satan, üzerinde her türlü operasyonu yapan, ucuz iş gücü olarak emeğinden yararlanan da erkektir. Kadını günahkar olarak taşlayan, 'fahişe', 'orospu' nitelemelerle cehennemi yaşatan da erkektir. Kadını fahişeleştiren metalaştıran erkek, devletin ve geleneğin gücüne dayanarak kadını suçlu, günahkar

gösterir. Yavuz-hırsız misali bu döngüyü hep sürdürür. Buna rağmen erkeğin, gerektiğinde 'namus' için cinayet işleyen, aile reisi, babası, evin direği 'mertebeli' konumu hep sürer. Kadını bu duruma getiren erkek itibarlı, kadın ise itibarsızlaştırılır. Kadın zapturapt altına alınması gereken, 'baştan çıkarıcı', 'ayartıcı' olarak toplumun hafızasına yerleştirilir. Dinci, milliyetçi, cinsiyetçi erkek zihniyeti, insanlık değerlerini gasp ederek içini boşaltıp toplum karşıtı kullanır. Sömürgeci politikada ustalaşan erkekliğin vardığı nokta, en kurnaz 'Tanrı' rolüdür. Her erkek, kadın karşısında kendisini Tanrı gibi görür. Erkek buyurgan, kadın itaatkar roldedir. Her iktidar, toplum ve halk karşısında tanrı rolündedir. İktidarlar faşist bir yapıya sahiptir. Toplumu denetlemede zorlandıklarında ya da amaçlarına göre hızlı şekillen dirmek istediklerinde faşist gerçeklerini açığa vururlar. Buyurgan iktidar varlığı, itaatkar toplum varlığını işaret eder. Hakan, hanedan, hükümran, imparator, kral, bey, ağa, patron, baba bunların hepsi karşıtı üzerinden doğmuştur. Kul, tebaa, köle, köylü, işçi, kadınlık, erkeklik de sömüren ve sömürüleni ifade eder. Sınıflaşmayı ifade eden bu kavramlar, ezilenin ve hükmedenin olduğunu gösterir.

Kadın özgürlükçü paradigma yerine zorla geçirilen erkek egemen paradigmasının savaşları, yıkımları, oluşumları insanlık tarihinin özü olmaktadır. İnsanlığın var oluş hikayesini oluşturan kadın-erkek, bu tahribatlarla birbirine yabancılaşma, karşıtlaşma süreci yaşar. Egemenin varlığı, kadının yokluğu üzerinden şekillenir. Ezen-ezilen, efendi-köle, sahip-kul ilişkisi böylece başlar. Ortada iktidar olarak var olmadan söz ediyorsak bu ancak baskı, şiddet ve zorla bir kesimin tahakküm altına alındığını gösterir. Daha özelde her iki cinsin birbiri karşısında durduğu nokta erkek ezel-ebed hükmeden güç olarak kanıksanmıştır. Ulus-devletler de ezel-ebed sürmesi gereken hem de toplumların yaşamı için sürdürülmesi gereken güç olarak görülür. Bu kapitalist sistem içinde oluşturulmuştur. Kadın üzerine yayılmış kölelik ve mülkiyet dalga dalga tüm toplumsal düzeye yayılır. Böylelikle de toplum ve bireyin zihniyet ve davranış yapısına mülkiyetçi ve köleci her duygu ve düşünce yerleştirilir. Toplum her tür hiyerarşik ve devletçi yapılanmalara uygun hale getirilir. Bu ise, uygarlık denen sınıflı her tür yapılanmanın rahatça ve meşruiyet kazanmış olarak sürdürülmesini getirir. Böylece kaybeden sadece kadın olmuyor. Bir avuç hiyerarşik ve devletçi güç dışında tüm toplum oluyor. Sömürge kadının varlığı, sömürge toplum varlığının ifadesidir. Kadının içinde tutulduğu durum, toplumun özetidir. Sosyolojik olarak böyledir.

En Büyük Savunma, Her Bir Kadının Örgütlenmesidir

Kadın-yaşam-özgürlük üçlemi kadınla toplumun kurtuluşunun kopmaz denklemidir. Bu denklemin kuramcısı Öcalan'dır. Denklem, Öcalan'ın özgürlük-demokrasi teoreminin sosyolojik derinliğini açıklar. Kadın ve toplum özgürlüğünün bağlamı konusunda en özlü, sade, çarpıcı tanım bu olsa gerek. Kadın sorunu tanımlanmadan, diğer toplumsal sorunların tanımlanamayacağını ifade eder. Kadından başlayıp evrensel özgürlüğü, evrensel olan özgürlük olgusundan başlayıp kadını tanımlayabiliriz. Kadınlar bu bilince vardıkça öncülük rollerinde kararlaştılar. Elbette burada tek sorun, kadın sorunudur demiyoruz. Ama sorunların ana kaynağında yatan sorundur diyoruz. Diğer toplumsal sorunlar buna dayalı gelişir diyoruz. Böylelikle Jin-Jiyan-Azadi (Kadın-Yaşam-Özgürlük) formülasyonu çözümün gerçek anahtarını ele verir. Kadının toplumsal rolünün aydınlatılması toplumsal sorunların çözümünde temeli teşkil ediyor. Bu nedenle henüz bilimler arasında kendisine yer bulmaya çalışan Jineolojiyi bilimleştirme gündeme gelmiştir. Sosyal bilim olarak jineoloji, sosyal bilimlere cesurca meydan okumadır. Abdullah Öcalan'ın jineoloji (kadın bilimi) adımı ilktir. Ataerkil yazılımlara, zihniyet yapılarına ve kurumlara yöneltilmiş bilimsel eleştiri ve devrimci müdahaledir.

Öcalan bunu şöyle açıklamaktadır: "Toplumsal sorunların temelinde kadın-erkek ilişkilerindeki sorunsallık yatar. Hiyerarşik uygarlık toplumunda kadına tek taraflı dayatılan evlilik kurumu; erkek egemenliğini çok yönlü inşa ederken belki de doğada hiçbir canlının yaşamadığı, yalnız insan toplumuna özgü bir bağımlılık, kölelik kurumunun da temeli atılmış demektir. İlk ezen-ezilen toplumsallık, sınıfsallık, ulusallık statüsü hep bu temel üzerinde yükselir. Her tür kavga ve savaşların da temelinde

bu yatar. Uygarlık tarihi ve en son aşaması olan kapitalist modernitenin en çok örtbas ettiği, ters ve olumsuz yansıttığı, bu temeldeki kadının kölelik statüsüne ilişkin gerçekliktir. Kadının adı uygarlık toplumunda şeytanla özdeşleştirilmiş iken, modernitenin sosyolojisinde konformizmin en uysal, ücretsiz ev işçiliğinin çocuk annesidir. Kadın yaşamına binlerce yılda zorba ve sömürgen erkek eliyle-aklıyla yedirilen kölelik düzeyinin tüm içerik ve biçimleriyle kavranması gerçekler sosyolojisinin ilk adımı olmalıydı. Çünkü bu alandaki kölelik, sömürü biçimlenişleri tüm toplumsal kölelik ve sömürü biçimlerinin prototipidir. Tersi de geçerlidir. Kadın yaşamına içerilmiş köleliğe, sömürüye karşı özgürlük ve eşitlik mücadelesi ve bu mücadelenin kazanım düzeyi tüm toplumsal alanlardaki köleliğe ve sömürüye karşı özgürlük ve eşitlik mücadelesinin temelidir. Uygarlık tarihinde ve kapitalist modernitede yürütülen özgürlük ve eşitlik mücadelesinin doğru temelde gelişememesinin ve güçlü başarıya yol açamamasının temel nedeni de kadına yaşamda içerilmiş ve biçimlendirilmiş kölelik ve sömürü kurumlarının, zihniyetlerinin yeterince kavranamaması ve bunlara yönelik mücadelenin temel alınamamasıdır. Tarih derinliğine araştırıldığında anlaşılacaktır ki kadınlar tamamen sosyal ve siyasal egemenliğin ilk kurbanlarıdır. İnsanlığa dayatılan her tür eşitsizliğin ve köleleştirmenin ilk sınıfıdır. Kadın köleleştirildikten, evin uysal ve evcil nesnesi (özne değil) haline getirildikten sonra, sıra sınıflı toplumu ve devleti yaratmaya gelmiştir."

Kadın eksenli çözümü geliştirme, komple beş bin yıllık ataerkil sistemle savaş hali oluyor.

Kadın üzerinden geliştirilen tarihsel komployu, oyunu bozmak büyük bir zihniyet gücü, eylemi, örgütlenmeyi gerektirir. Kadın mücadelesi, egemen erkek yapılarca örülen komployu, karşı devrimi deşifre etti. Komployu bozdu, bozuyor, bozacak! Bozmakla kalmayıp kadın özgürlüğüne dayalı demokratik toplumsal yaşamın siyasal sisteminin örgütlenmesinde, savunulmasında öncü rol olarak çıkış sahibidir. Öncü rol sahibi olmanın arkasında devasa bir kadın mücadele birikimi ve toplumsal tarihin gerçekleri yatmaktadır. Öncülüğe cesaret etmek, sadece bireysel kurtuluş arayışı olmayıp toplumun kurtuluşuna soyunmaktır. Mücadeleci kadınlar öncülük misyonunu tespit olmaktan çıkarıp bunun pratiği, eylemi içindedir.

Kadın eksenli çözümü geliştirme, komple beş bin yıllık ataerkil sistemle savaş hali oluyor. Bu hiç de kolay bir savaş değil. Adeta, çok başlı bir devin daha etkili harekete geçmesidir. Günümüzde kadın mücadeleleri, örgütlenmeleri en sert saldırılarla karşı karşıyadır. Bazı alanlarda kadın hakları üzerinden yürütülse bile esas kadın mücadelelerinin büründüğü karakter toplumsal değişimde birinci öncül olmasıdır. Kadın eksenli çözümün kendisini yansıtacağı en etkili alan politikadır. Kadın mücadelelerinin kazanması buna bağlıdır. Toplumu cinsiyetçi, milliyetçi ve dinci politikalarla yöneten iktidarların aşılması ancak toplumsal siyasal değişim gücü olarak kadın mücadelesinin rol oynamasına bağlıdır. Örgütlü kadın, yenilmezdir. Kadın mücadelelerinin damgasını vurduğu toplumsal mücadeleler mutlaka kazanmıştır. Bu nedenle kadınlar ve mücadeleleri ulus-devlet iktidarlarının birinci hedefidir. Örgütlü, militarist devlet güçlerine, erkek şiddetine karşı savunmasız bir mücadele düşünülemez. En büyük savunma, her bir kadının örgütlenmesi ve toplumsal değişim gücü olarak kimlik kazanması olurken bir de askeri ve her türlü saldırıya karşı savunmasız bir kadın hareketi düşünmek de mümkün değildir. Savunmasız kadın, kurban kadındır. Artık kadınlar bunun farkındadır. Farkındadır derken, her bir kadın savunma temelli bir örgütlenme içinde olduğunu belirtmiyoruz. Ancak, kadını ve toplumu savunabilecek kadar örgütlü bir gücü oluşmuş durumda. Savunma anlayışını tüm topluma yaymak ve örgütlü hale getirmek ise kadın hareketlerinin ve toplum adına faaliyet yürüten her bir sivil toplum örgütün çalışması olmalı.

Kadınların gelişimi yeterli olmasa bile, eski pozisyonunda da değildir. Bu gelişim düzeyine sarılıp yapılanları yeterli göremeyiz. Erkek, devlet, gelenek kurbanı olmaktan çıkmamışsa bile buna dur diyen kadın iradesi oluşmuştur. Sadece kurban olan kadınlar gerçeği yoktur, kurban olma

gerçeği tamamen ortadan kalkmamıştır ama karşı mücadeleyi etkili geliştiren kadınlar vardır. Ulus-devlet iktidarlar işgal savaşlarını, paylaşım savaşını geliştirmek istediğinde öncelikle kadının örgütlenme gücünü dağıtmayı esas alır. Savaş politikasının ve kadına şiddetin eş zamanlı gelişmesi tesadüf değildir. Aksine bu politika etkili uygulanır. Kadın cinayetleri, şiddeti politiktir! Jin Jiyan Azadi sloganları böyle bir bilincin karşı harekete geçmesidir. Kadın şiddetini münferit gösteren, cinsiyetçi geleneği özellikle propaganda edip canlı tutan iktidarlar kadını bilinçli hedef göstererek toplumu korku ve şiddetle teslim almak istemektedir. Kadının yeri, rolü, doğum oranıyla nüfus politikası, vazifeleri vb. tüm konularda temel politikasının merkezine almayan hiçbir devlet yoktur. Toplumsal statüsü değişmiş, özgür ve eşit ilişkilerle toplumsal ilişkilere, yaşama katılan kadın yeni bir toplumsal yaşamın şekilleneceğini ifade eder. Bu anlamda toplumsal sorunların çözümünde kadın sorununun çözümü, merkezi roldedir. Yaşanan sorunların niteliği devrimlerin yaşanmasına, tarihin seyrini değiştirmeyi bağrında taşıyan özelliğe sahiptir. Ulusal, sınıfsal, bölgesel sınırları aşmıştır. Kriz küresel olduğu için krizi çözmeye çalışan toplumsal hareketler de bölgesel, küresel mücadeleyi esas almalıdır. Faşizm ve tüm iktidarlar, erkek aklı ve üslubu ile gelişen siyaset, savaşlar, toplumsal ve ekonomik buhranlar en çok kadınları etkilemektedir. Ve bunları değiştirmek için aktif mücadele, iddialı karşı duruş, alternatifi yaratmak için örgütlenmeyi eylemle bütünleştirmedir.

Kadın Hareketlerine, öncü şahsiyetlere, direnişe geçen kadınlara fütursuzca saldıran, DAİŞ'le korku salan yanı sıra cinsiyetçi toplumu daha fazla teşvik ederek kadın ölümlerine yol açan bir taraftan da açlık ve yoksullukla çaresiz bırakan iktidarların çizdiği kara tabloya inat, kadınlar kendi umutlarına sahip çıkıyor. Savaş, kaos, kriz ve ölümlerin normalleştirildiği tarihin bu ağır döneminde yeni bir çıkışla cevap veriyor. Kürdistan'ın farklı alanlarında ve yurt dışında Kürt Kadın Hareketleri, DEĞİŞİM VE ÖZGÜRLÜK ZAMANI tespitiyle DAİŞ'e karşı zafer kazanmanın yıldönümü olan 19 Temmuz'u hamlesel eylem süreciyle karşıladılar. Umutsuzluğu, karamsarlığı yayan savaş dışında başka bir mahareti olmayan faşist, merkeziyetçi, anti-demokratik iktidarlara karşı bir yıllık eylem programını açıklayarak süreci nasıl yürüteceklerini ortaya koydular. Bu hamle sürece kadın politikasıyla müdahaleyi gerçekleştirmedir. Yine bu hamle, değişim ve özgürlük için hemen harekete geçmenin aciliyetine dikkat çekerek herkesin tutum sahibi olmasını sağlamadır. Sürecin vasat eylem ve politikalarla karşılanamayacağını göstermedir. Kadın hareketleri böylesine bir süreçte inisiyatifli olmaz ve değerlendirmezse kaos, kriz ve savaştan kadınlar lehine başarılı sonuçlar çıkmayacağının farkındadır. Hatta şimdiye kadar kazandıklarımızı bile kaybetme riski vardır. Bu dönemi kazanmak, tarihi kazanmak olacaktır.

Şimdi Değişim ve Özgürlük Zamanı Hamlesi ile çözümün kendisi olarak ortaya çıkmadır. Toplumsal mücadelenin kadın özgürlük sorununu gündemleştirerek başarıyı kazanmadır. Yaşadığımız çağ erkek aklının toplumu uçurumun kenarına getirdiği mahşeri bir çağ. Toplumsal, ulusal, sınıfsal, çevresel vb. çelişkiler dorukta yaşanıyor. Bu beş bin yıllık uygarlık tarihinin bir sonucu ve çürümesi aynı zamanda. Tüm toplumsal sorunlar erkek egemen akıl ve iktidarın yaratımlarıdır. Yaşanan kadın kırımı, toplum kırımdır. Buna karşı "toplumu savunmak" kadınların görevidir. Kadın mücadelesi ve kadın devrimi ile toplumsal değişim ve dönüşümü gerçekleştirmenin zamanıdır.

Başlatılan hamle, verili kültürü ve geleneğin eleştirisini pratikte yoğunlaştırmayı amaçlamakta. Kadına belirlenen rollerin ve geleneğin sorgulanarak değişimini hedeflemekte. Bu toplumsal cinsiyetçiliğin sorgulanmasını sağlama, savaşçı politikalara karşı demokratik çözümü yoğunlaştırmadır. Ayrıca kadın özgürlüğünün önünde engel olan yapılanmaların aşılmasını ve değişiminin nasılını ortaya koymadır. Cinsiyetçilik, milliyetçilik, dincilik ve bilimciliğe karşı mücadelede ivme kazanmadır. Kapitalist moderniteye karşı demokratik modernite, çevre ve doğa yıkımına karşı ekolojik mücadele, kapitalist soygun düzenine karşı alternatifini ortaya koymadır.

Kadınlar, bu hamleyle çözümü kimseden beklemeden ama toplumsal vicdan sahibi olan herkesi davet ederek ve rollerini oynamaya çağrı yaparak kendisinin de çözüm gücü olduğuna inanarak mücadeleyi yükseltme iddiasındadır.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Kapitalist Modernite Krizi Ve Toplumsal Özgürleşme

Metin Yamalak

Toplumlar, tarihi süreç içinde bir nehir gibi akıp gelen ve dünyanın farklı coğrafyalarında yeni biçimler kazanıp, her dönem yeni yapısal ve işlevsel özellikler edinerek evrimsel ve diyalektik bir gelişim yaşamıştır. Toplumları ve toplumsal sistemlerin, yöntemsel zenginliği içerisinde hakikatini daha iyi görme imkanı vardır. Kaba materyalist yaklaşım, pozitivizm ışığında mitolojik yöntemi dışlayarak mitolojik dönemleri tanımlamaya çalıştı, dini dışlayarak dini toplumları tanımlamaya çalıştı, metafiziği dışlayarak insanı ,toplumu tanımlamaya çalıştı vb. Bu tanımlar ışığında topluma biçim verilmeye ve toplumsal sistemler kurulmaya çalışıldı, bundan geriye kapitalist modernite iflas etmiş ve toplumlarda büyük yıkımlar yaratmış toplumsal (sağ-sol) mühendislikler kalmıştır.

Topluma ve toplumsal sistemlere diyalektik bakış gerekli ve zorunludur, ancak bu ne Hegelci bir yorum olmalı, ne de kaba Marksist bir yorum olmalıdır. F. Braudel' in "Total Tarih" ve "Tarihsel Süreler" kuramı A. G. Frank ve B. K. Gills 'in "Dünya Sistemi" kuramı, I.Wallerstein 'in "Dünya Sistemi" "Dünya-Sistem" kuramı, M. Bookchin' in "Ekolojik Toplum" kuramı gibi birçok kuram, topluma ve toplumsal sistemlere, içinde yüksek düzeyde hakikat barındıran tanım ve yorumlar getirmekte ve bazı yönleriyle ya kendilerini sınırlı tutmakta ya da sınırlı kalmaktadırlar.

"Tarihsel akış tekrarlardan ibaret bir döngüler sistemi olmadığı gibi, çizgisel bir ilerlemecilik de değildir. Kendi içinde ne kadar zihniyet ve yapısal hareket oluşturduysa o ağırlıkta paylar taşıyan bütünsellik kazanmış bilinç ve eylemler hareketinin toplamıdır." Dün bugünde yaşanmaktadır, gelecek bugünde akışmaktadır. Tarihsel toplumsal tüm olguların kümülatif bir birikim ve oluşumu vardır. Bu diyalektik sürekliliği kurup açıklamadan toplumu, toplumsal sistemleri doğru açıklamak mümkün değildir.

Tarih ve toplum hakkında çok şey söylenmiştir, ama tarihsel sorunları aşmaya yetmemiştir. "Sorunlar" günümüzde bir kaosa dönüşmüş durumda ve çözümünü arıyor. Bu duruma "medeniyetler çatışması", hatta "tarihin sonu" tanımları da yapıldı. Bu kaos bugün "Üçüncü Dünya Savaşı" olarak Ortadoğu 'da en şiddetli şekliyle sürerken, bir küresel kriz, kaos durumunu da ifade etmektedir. İktidar-devlet tekeli olan uygarlık, krizlerine çare üretemediği için bir tıkanmayı yaşıyor. Halklar ise bu kaos ortamında hakikate dayanan yeni çağını yaşıyor

Kapitalist Modernite'nin Krizi

Toplumsal ve ekolojik sorunlar geçen zaman içinde katlanarak artmaktadır. Bu sorunları yakın tarihte ve güncelde yaratan, örgütleyen ve sürdüren kapitalist modernite, bütün boyutları ve unsurlarıyla kendi içinde krizler yaşamaktadır. Böyle olduğu için kendi sistemi dışında kalan devlet-dışı toplumlarda baş edebilmesi giderek zorlaşmaktadır.

Kapitalist modernite Sovyetler Bloku'nun çöküşünden sonra sorunların tek ve gerçek yaratıcısı olarak kaldı ve bu sorunları (içte-dışta) kontrol altına alma yönündeki bütün girişimleri sonuçsuz kalmıştır. Soğuk Savaş koşullarında karşı tarafı suçlayarak sorunlardan kaçmak ve toplumları ikna etmek daha kolaydı. Artık karşı taraf, düşman kalmayınca kapitalist modernite kendi yarattıklarıyla yüz yüze kaldı.

Kapitalist modernite salt beş yüz yıllık bir sürecin

ürünü olmadığı gibi yarattığı sorunların da tarihi sadece beş yüz yıllık değildir. Kapitalist modernite nasıl ki, bütün iktidarcı, devletçi sistemlerin mirasçısı ve en geliştirilmiş sistemi ise , aynı zamanda bu sistemlerin hepsinin tarih boyunca yarattığı sorunların da mirasçısı ve sorumlusudur. Bununla hesaplaşmak ve kendisi için bir çıkış bulmak zorunluluğuyla karşı karşıya kalmıştır. Salt buna zorlandığı için değil, yaşam diyalektiğinin kapitalist moderniteyi böyle bir hesaplaşmaya mahkum ettiği için, ya bir çıkış yolu bulacak ya da kriz, kaos ve çöküş devam edecektir.

Bilimin yasaları, mutlaklaştırılarak tanrı ve tanrı yasalarının yerine konumlandırıldı

Kapitalist modernite üç boyutta yapısal kriz içindedir. Kendi beş yüz yıllık tarihi içinde sosyal devlet, refah devleti, katılımcı demokrasi gibi birçok revizyon, yenilenme ve dönüşümlerle kendini yeniden üretip ömrünü uzatabildi. Fakat bunlar yapısal krizi sonlandırmadı, yavaşlattı ama daha da büyümüş olarak tekrar karşısına çıkarttı. Uygarlıkların da bir kullanım süresi vardır. Ne kadar yenilenme kendini koşullara uyarlama yapılsa da devinim ve zaman onu yaşlandırır, aşındırır, yıpratır ve zirveden çöküş sürecine sürükler. İlk devlet olan Sümer Kent Devleti'nden ulus-devlet ve kapitalist modernite dönemine kadar kurulan devletler ve temsil ettikleri uygarlıklar benzer çöküş süreçleri yaşamıştır. Tarihsellik ve şimdilik burada da hükmünü icra etmektedir.

Kapitalist modernitenin öncelikli krizi ideolojik boyuttadır. Bu konuda kurduğu hegemonya birçok yönden darbe almış, giderek etkisizleşen bir sürece girmiştir. Dincilik, milliyetçilik, cinsiyetçilik, bilimcilik gibi ideolojik unsurları hala işleyen unsurlar olmakla beraber önemli oranda deşifre olmuş, başlangıç fonksiyonlarını birçok yönden yitirmişlerdir. Dinler, inançlar devletin araçları haline geldikçe doğuştaki özelliklerini yitirmişlerdir. Çağın nesillerini sisteme bağlamada artık güçlü unsurlar olmaktan giderek uzaklaşıyorlar. Ya ezilenlerin safında birer unsur ya da DAİŞ gibi sapkın örgütlerin elinde yeni bir yaşam kurma ideallerini yitirmişlerdir.

Milliyetçilik-ırkçılık küreselleşen dünyada giderek kendi sisteminin önünde bir engel olmaya başlamıştır. Kapitalist modernite kendini çağın koşullarına uyarlarken bizzat kurduğu ve koruduğu ulus-devletlerin tekçilik ilkelerini parçalamaya giriştikçe milliyetçiliğin de çatısı çökmeye başladı. Devlet için toplumları birleştiren bir unsur olmaktan uzaklaşıp yıkıcı, dağıtıcı bir ırkçılık ve faşizme hapsoldu. Milli olan her şey kapitalizmin küresel sermayenin çıkarlarına adapte edildikçe milliyetçilik de iddiasını yitirdi, bir engel haline geldi, geriye birleştirmeyen bir saldırgan yıkıcılık kaldı.

Bilimin yasaları, mutlaklaştırılarak tanrı ve tanrı yasalarının yerine konumlandırıldı. Laiklik ise bu pozitivist bilimin din yerine ikamesinin, modern dili olarak geliştirildi. Fakat hem batı aydınlanmacılığı, hem de pozitivist bilim 1900'lerin başından beri kan kaybediyor. Yeni bilim, kuantum bilim teorisiyle yaşam diyalektiği yeniden yorumlanınca, pozitivist bilime olan inanç da parçalandı. Diyalektiğin düz çizgisel ilerleme şeklinde yorumu ve bunun gereği olarak determinizm yorumları çürütüldü. Kaos, olasılık, görelilik, teorileri bilimsel açıdan yaşam diyalektiğinin yeni yasaları haline geldi. Bu, kapitalist modernitenin ideolojik temelini sarstı. Aydınlanmacılığa, daima ilerlemeciliğe olan inanç kırılınca kapitalist moderniteyi olumlayan toplumsal motivasyon bozuldu. Yeni bilimle, birçok konuda ilerlemenin aslında gerileme olduğu, doğru sanılanların aslında yanlış olduğu kavrandıkça ideolojik kaos, kriz derinleşmiştir. Bu durum karşısında kapitalist modernite, çürütülen pozitivist bilimin mutlak doğruları yerine göreliliği ön plana çıkararak, geliştirerek krizini bunun üzerinden aşmaya çalışmıştır. Görelilikle liberal bireycilik yeniden örgütlendirilmiştir. Herkesin bir doğrusunun olduğu, genel bir doğrunun olmadığı anlayışı üzerinden postmodern yaşam örgütlendirilmiştir. İdeolojik kriz bu çabayla aşılmasa da kısmen manevra olanağı sağladığı söylenebilir. Ancak kapitalist modernite halklara, toplumlara

yeni bir ideal ve yeni bir ütopya ve onun etrafında yaşamı örgütleme motivasyonu sunamadığı için ideolojik krizi derinleşmektedir.

Kapitalist modernite sistemi, ulus-devletlerin omuzlarında yükselmektedir, sistemin iskeleti ulus-devletler tarafından oluşturulmuştur. Ancak sermayenin finans kapital çağında ulus-devlet sınırlarının aşılıp küreselleşmeye açılmasıyla beraber bütün idari ve politik sistemleri değişime zorlandı. Neoliberal politikalar, küresel finans örgütleri (İMF, Dünya Bankası, vb.) ve finans kapitalin sınır tanımaz gücü ile ulusal ve uluslararası ilişkileri, dengeleri, amaçları etkileyip belirleme gücü ile dünyaya yeni bir biçim verilmeye başlandı. Kapitalist modernite ulus-devletleri dönüştürürken, ulus-devletlerin tekçi, faşist uygulamaları her türlü soykırımları karşısında duygusal, düşünsel ve pratik olarak isyan halinde olan uluslar, etnik, dini, sınıfsal, sosyal ve diğer toplulukların tepkisini de kullanmıştır. Bu değişime direnen ulus-devletler statükoculukta ısrar ederken hem halkların ezilen sömürülenlerin hem de kapitalist modernite güçlerinin hedefi haline geldi. Bu değişime uyum sağlayanlar kapitalist modernite sistemine yeniden eklemlenip onu tamamladı.

Anlam arayan insan, sadece tüketen bir anlamsızlığa düştüğünde insani vasıflarını yitirerek, sadece biyolojik olarak kendini tekrar eden bir türe dönüşmektedir

Her iki tavırda da halklar, uluslar, ezilen, sömürülenler adına olumlu bir gelişme yaşanmamıştır. Bu nedenle isyana sebep olan sorunların devamı ve ulus-devletlerin krizi devam etmektedir, hatta derinleşmekte, çatışmalı hale gelmektedir. Irak, Suriye, Türkiye gibi statükocu ulus-devletlerdeki çatışmalı krizin bir benzeri kapitalist moderniteye öncülük eden ABD, İngiltere, Fransa, Almanya gibi ulus-devletlerde ırkçılık, göçmen karşıtlığı, farklı ulusların bağımsızlık mücadelesi, sarı yelekliler direnişi v.b gibi birçok krizli durum vardır. Ulus-devletlerin soykırımcı vahşi yüzü önemli oranda teşhir olmuştur, bu teşhirle ulusların desteğini kaybetmekte, geriye sadece zor şiddet diktatörlükle yönetme tarzı kalmaktadır. Kapitalist modernite ulus-devletleri yıkamıyor, yıksa yerine koyacak bir şey bulamıyor, palyatif bir çözüm olarak dönüşüme tabi tutuyor, sürdürülebilir sınırlara çekiyor. Ancak halkların ulus-devletleri taşıyacak gücü kalmamıştır. Bu soykırım ve sömürü makinesine karşı ezilen, sömürülen halkların, toplumların bütün kesimlerinin öfkesi ve tepkisi farklı zaman ve mekanlarda isyana dönüşerek sistemsel krizi daha da derinleştirmektedir. "Arap Baharı" gibi birbirini tetikleyen biçimleri de gelişmekle birlikte tekil veya çoğul gelişen bu isyanların en büyük çıkmazı bir alternatif oluşturamamış olmalarıdır. Kapitalist modernite bu boşluğu görüp, isyanları manipüle etmeyi başarmıştır. Libya, Mısır, Tunus, Irak, Suriye ve diğerlerinde ulus-devlet ayakta tutulmuştur. Bu devletlerle bağı kopan halkları manipüle etmek ve enerjilerini kapitalist modernite sistemine tehlike oluşturmayacak bir yere kanalize etmek için DAİŞ ve benzeri örgütleri bizzat oluşturulmuştur. Bir alternatif oluşturulamadığı ve sorunlara çare üretilemediği için çatışma, çatıştırma, savaş, kaos, kriz yaratma ve bunlar üzerinden yönetme stratejisi esas alınmaktadır.

Ekonomik sömürü ve talan konusunda da kapitalist modernite yapısal bir çıkmaz içerisindedir. Kendi kuyruğundan yemeye başlayan Leviathan durumundadır. Sadece kar etmek için sermaye biriktiren, o sermayeyi kâr'a dönüştüren, edindiği kârı tekrar sermaye olarak kullanıp yeni ve daha büyük kârlara koşmak bir kısır döngü oluşturmuştur. İnsani, toplumsal her türlü amaç ve bağdan koparak kendisi için bir amaç haline gelen finans kapital, hiçbir yanıyla "ekonomi" değildir. Kar için doğanın sınırsız talanı giderek insan ve diğer biyolojik türler için yaşam türlerini yok etmektedir. Aşırı üretilen malların tüketimi için toplum her türlü gelenek, ahlaki tutumlardan soyutlanıp dağıtılmaktadır. Geriye toplumu dağılmış, sadece tüketmek için yaşayan amaçsız, mekanikleşmiş, bireyci, bencil tipler yaratılmaktadır. Bu durum aynı zamanda insanın oluşum, varoluş, yaşam amacına aykırı bir

biçimlenmedir. Anlam arayan insan, sadece tüketen bir anlamsızlığa düştüğünde insani vasıflarını yitirerek, sadece biyolojik olarak kendini tekrar eden bir türe dönüşmektedir. Kapitalist modernite bu sonuçlardan dolayı iki yönden de (sermaye ve kârın insan ve toplumdan bağımsız olarak kendi kendisi için amaç haline gelmesi ve toplumun dağılışı, insanın otomatlaşması) paradoksa düşmüş durumdadır. Kapitalistin hiç ihtiyacı olmadığı halde kâr etmeye devam ederken, bunun bedeli olarak doğa, insan, toplum yok olmakta ve kendisinin de içinde yaşayabileceği bir doğa ve toplum kalmamaktadır.

Bu yapısal sorunların çözülmesi kapitalist moderniteyi de çözüp dağıtır, bu sebeple kapitalist modernite sorunları çözmemekte, sürdürülebilir sınırlarda tutarak kendine manevra olanakları yaratmaktadır. İdeolojik hegemonya, ulus-devlet, ekonomik sömürü ile yıkımda, talanda, dağıtma, dejenere etmede sürekli ileri gitmek için kurulmuş bir sistem olan kapitalist modernite durursa, yana veya geriye saparsa yıkılır ve çöker. Bu durum, sonsuz kriz hali demektir. Dengesi bozulan toplumsal yaşam, belli periyotlarla krizlerin sürdürülemez aşamaya ulaşması ve çatışmalı kaos aralıklarından geçmek zorundadır. Şuan böyle çatışmalı kriz, kaos aralığından geçilmektedir. Ali Fıat buna 3.Dünya Savaşı demektedir. 1. ve 2. Dünya Savaşlarına benzemeyen, ama onlardan daha fazla alana yayılmış; kapitalist modernite unsurlarının hem kendi içine dönük hemde bütün demokratik modernite unsurlarına karşı yürütülen bir savaştır.

Geleneğin Güncellenmesi 3. Yol

Kapitalist modernite sistemi bütün yıkıcılığı ile insanlığa karşı 3. Dünya Savaşı'nı sürdürüyor. Bu savaş, ilk toplumsal düzenlerin kurulduğu ve ilk devletin oluştuğu coğrafya olan Ortadoğu'da en yoğunlaşmış haliyle sürüyor. Tarihsel karşıtlar güncelde de çatışıyor. Özünde devlet ile devlet dışı olan toplumların savaşıdır. Bir yanda kapitalist modernitenin yerel ve küresel bütün unsurları , diğer yanda ise halkların, ulusların, etnik, dini, sınıfsal ve diğer bütün ezilen sömürülen toplumlar kendi alternatiflerini aramakta ve bunu bir yaşam sistemi haline getirmeye çalışmaktadırlar. Halklar alternatiflerini kendi tarihsel deneyimlerinden derleyip devşirmelidir.

Toplumlar tarihsel oluşumlardır, her yapıp ettiklerinin bir başlangıç ve gelişim tarihi vardır. Bütün toplumsal sorunların da bir başlangıç ve evrim tarihi vardır. Ali Fırat , "Özgürlük Sosyolojisi" nde on iki toplumsal sorun sayar. Bunlar: İktidar ve devlet sorunu, ahlak ve politika sorunu, zihniyet sorunları, ekonomik sorunlar, endüstriyalizm sorunu, ekolojik sorun, cinsiyetçilik, aile, kadın, nüfus sorunu, kentleşme sorunu, sınıf ve bürokrasi sorunu, eğitim, sağlık sorunları, militarizm sorunu, barış ve demokrasi sorunu olarak sıralanır. Bu ve daha eklenebilecek toplumsal sorunların hepsi devlet ve iktidarın oluşumuyla gelişip evrimleşerek, beş bin yıllık bir evrim süreci içinde kapitalist modernite sisteminde en derinleşip, yüksek seviyesine ulaşmıştır. 3. Dünya Savaşı, bu sorunların büyüyüp artık taşınamaz olduğu günümüzde yaşanıyor.

Geleneğin orijinal formu neolitik dönemin komünal ahlaki ve politik toplumudur

Halklar, sınıflar, uluslar, etnik, dini, kültürel, sosyal ve diğer toplumlar bu toplumsal sorunlar karşısında tarihsel süreç içerisinde sayısız isyanlar geliştirmiş, çeşitli ideoloji ve zihniyet biçimlerine dayanarak direnişte bulunulmuş, bir direniş geleneği oluşturmuşlardır. Kalıcı bir başarıya ulaşamamalarının nedeni ise, kendilerinin de karşısında mücadele ettikleri güç ve sistemlerin zihniyet ve araçlarını az veya çok kullanmış olmalarıdır. Bu durum karşısında halklar lehine yapılması gereken, kendi toplumsal doğalarını tanımak ve o doğaya göre oluşan geleneğin tarih boyunca izini sürüp günümüzdeki versiyonlarına ulaşarak, kendini bu gelenek üzerinde konumlandırmaktadır. Böyle bir yaklaşım kendi alternatifinin, ütopyasını, zihniyetini, paradigmasını ve sistemini de bu geleneğin içinde bulup güncele uyarlayabilecektir.

Toplumların doğası ahlaki ve politiktir, komünal, dayanışmacı ve paylaşımcıdır, eşitlikçi ve adaletlidir.

Hem kendi içinde hem de doğaya, evrene karşı böyledir. Milyonlarca yıl böyle yaşanmıştır. Bu doğallığın bozulması, iktidar yapılarının oluşması ve devletin kurulmasıyla başlamıştır. İmralının, kapitalist moderniteye karşı alternatif bir sistem olarak formülleştirdiği Demokratik Modernite (demokratik ulus, demokratik konfederalazim) ve en son mesajında bildirdiği 3. Yol kavramları "toplumsal doğanın" analizi ve ahlaki-politik toplum geleneğinin deneyimi, zihni ve pratik birikimleri üzerinden geliştirilen paradigmayı ifade etmektedir.

3. Dünya Savaşı'nın yaşandığı günümüzde üç ayrı ve çatışan cephe oluşmuştur. Birincisi ; kapitalist modernitenin, sermayenin, finans kapitalin, neoliberal politikaların cephesidir. İkincisi; her biri kapitalist modernitenin birer unsuru olmakla beraber, tekçi ulus-devlet statükoculuğunda ısrar eden cephedir. Üçüncüsü; demokratik modernitenin bütün unsurlarından oluşan bütün ezilen sömürülenlerden oluşan özgürlük, demokrasi mücadelesi cephesidir. 3. Yol bu üçüncü cephedir. Halkların inançların kültürlerin bütün toplumsal yapıların direniş geleneğinin güncel devamcıları olarak özgürlük, demokrasi mücadelesi yürüten siyasi partiler, dernekler, sendikalar, kadın, gençlik , ekoloji örgütleri, komün ve kooperatifler cemaat ve inanç hareketlerinden oluşan bütün demokratik mücadele örgütleri 3. Yol' u oluşturmaktadır.

Kapitalist modernite karşısında halkların mücadelesi toplumsal sorunları çözmeye odaklanmaktadır. Burdan yakalanan her başarı kapitalist moderniteye vurulan bir darbedir. Bu mücadele radikal demokrasiyi esas alan, simbiyotik bir bağla birbirine bağlanan toplumsal mücadele örgütlenmesidir. 3.Yol, demokratik ulus ilkelerine göre, bütün ulusları, etnisiteleri, inançları, kültürleri, dilleri, sosyal, siyasal, kültürel sınıfları, bütün toplumsal kesimleri farklılıklarıyla demokrasi, özgürlük temelinde mücadele birliğini oluşturmayı hedeflemektedir. Bu mücadele üzerinden aynı zamanda demokratik, özgür yaşamın her alanda inşasını hedeflemektedir. Özgür demokratik yaşam ütopyasının pratikleşmesidir. Kapitalist modernitenin ideolojik, kültürel, siyasal ,ekonomik her türlü hegemonyacılığına karşı demokratik özerkliğin her toplumsal kesim için örgütlendirilmesini esas almaktadır. Bu tarih ve geleneğin bilinmesi, güncel ve geleceğe uyarlanmasıdır. Geleneğin orijinal formu neolitik dönemin komünal ahlaki ve politik toplumudur. 3. Yolla mücadelesi güncellenirken, adım adım demokratik modernite sistemini inşa edecektir.

Bu mücadele toplumların kendi tarihsel doğasıyla doğru ve uyumlu bir yeniden buluşması ve inşasına girişmesidir. Tarihin güncele, güncelin tarihi geleneğe bağlanarak geleceğin inşasının amaç edinilmesidir. 3. Dünya Savaşının ortasında, kapitalist modernitenin bütün unsurlarına karşı demokratik modernitenin, 3.Yol'un mücadelesi, özgür demokratik yaşamın idari, sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik ve hukuki kurumsallaşmasının inşa mücadelesidir.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Çözüme Doğru Giderken Ayak Bağı: Kürdistan'da İç Parçalanma

Fehim Işık

Kürtler 21. yüzyıla girerken çok ağır bedeller karşılığında da olsa bir şeyi başardılar; meselelerini 4 devlet arasına sıkışmış olmaktan kurtarıp uluslararası alana taşımayı sağladılar. Bu ifade edilen, Şêx Mahmutların, Kamuran Bedirxanların Cemiyeti Akvam'a yazdıkları bir dilekçeden ibaret olmayı aşma anlamında bir uluslararasılaşmaya tekabül eder. Bir diğer anlatımla 'dileyen' değil, 'ben de varım, beni yok sayamazsınız' tarzında gelişen bir uluslararasılaşmanın tezahürüdür, söz konusu olan.

Bunu açarken, bu noktaya gelinceye kadar yaşananlara bakmakta yarar var. Böylece uluslararasılaşmadan kastın ne olduğu, çözüme doğru giderken nasıl anlaşılması gerektiği ve çözüm önündeki engeller de beraberinde bir olgu olarak anlaşılır olur.

20. Yüzyılda Kürtler Kaybedenler Safında Kaldı

Kabul edelim ya da etmeleyim, birçok nedeni olmakla birlikte esasen iç parçalanmayı çözemedikleri, örgütlenmelerini sağlayamadıkları, var olan örgütlenmelerini de güçlendiremedikleri için Kürtler 20. yüzyılın kaybedeni oldular.

Osmanlı'nın enkazından yeni bir Türkiye yaratılırken kendilerine yeni devletin ortağı olacağı sözü verilen Kürtler, ilk Meclis'ten ikincisine doğru giderken adım adım oluşturulan, hatta yoktan var edilen Türk kimliğine acımasızca kurban edildiler. Bugün herkesin söz konusu Kürt ve Kürdistan olunca örnek verdiği ilk Meclis'in Kürdistan, Lazistan ve benzeri 'ötekileri' 1921 Anayasası ile kendini bulup geliştirecek, en azından ilerde kurulacak Cumhuriyet'in de gerçek ortağı olabilecek özelliklere sahiptiler. 21 maddesinin tekinde bile 'Türk' sözcüğü geçmeyen, meclisinin adını 'Büyük Millet Meclisi' yaparak buradaki 'Büyük' kavramını birden fazla milliyete tekabül edecek bir anlamda kullanan 'genç devletin' kurucularının ayakları yere bastıkça bu tablo değişmeye başladı.

İlk adım 29 Ekim 1923'te artık Türk tarihçilerinin de açıktan dediği gibi Mustafa Kemal'in dayatmayla ilan ettiği 'Cumhuriyet' ile atıldı. Osmanlı'nın izlerini toplumun tümünden silmeye dönük atılan bu adım, aynı zamanda Türkçülüğün esaslarının da topluma dayatıldığı dönemin başlangıcı olarak kabul edilebilir. Yeni devletin 1924'te Lozan'da tescil edilmesi ile birlikte atılan adımlar politik bir hatta dönüştü, Turancı yanı son yıllarda Türk İslam Sentezi savunucuları tarafından gündemleştirilen 'Neo Osmanlıcılık'a kadar ideolojik bir kılıf olarak kalmanın ötesine taşmayan Türkçülük, o dönem nevi şahsına münhasır 'Türk Tipi İslamcılık' ile yoğrularak topluma giydirilmeye başlandı. Bu nedenle 1921 Anayasası rafa kaldırıldı, bugün de Erdoğan'ın siyasetine temel teşkil eden 'Tek Dil-Tek Millet-Tek Devlet-Tek Bayrak' esası üzerinden yazılan ırkçı 1924 Anayasası kabul edildi.

Ulusal İsyanlar Yenilgiyle Sonuçlanınca Sessizlik Hakim Oldu

Diğer milletler yapılanlara başkaldırmadı, Kürtler ise güç yetiremeseler bile bu haksızlığı hiç kabullenmedi...

1924 Beytüşşebap'tan başlayıp 1925 Şêx Said ile bir adım öne geçen, adım adım Koçgiri'den 1938 Dersim'e kadar uzanan süreçte yaşanan Kürt itirazı, katliamları beraberinde getirdi.

Katledilen, sürgünlere gönderilen yüzbinlerce Kürt bu itirazın sonucudur.

Konjonktür, Mustafa Kemal'in lehine gelişti. Batı devletleri de dağılan Osmanlı'dan arta kalan coğrafyadaki yeni devleti kendi lehine gördü ve Kürtlerin katliamını görmemeyi yeğledi. Kaderiyle baş başa kalan Kürdistan'ın kuzeyi 'Kemalizm'in olmayan vicdanına terkedildi.

1938'den sonra Kürdistan'ın kuzeyi büyük bir sessizliğe gömüldü. Bu sessizlik 1960'lara kadar sürdü. 1960'ları takiben Kuzey'deki Kürt ulusal mücadelesi iki ayrı akımın etkisinde yeniden gelişinceye kadar Türkiye Cumhuriyeti, klasik deyimle artık 'atı alıp Üsküdar'ı geçmişti.'

Bu dönem için Kürdistan'da bir iç parçalanmadan öte ciddi bir örgütsüzlükten söz etmek daha doğru bir tanımlamadır. Elbet feodal Kürdün her bir kesiminin ayrı telden çalması ya da Sünni-Alevi ayrımının Kemalist devlet lehine işlemesi bir iç parçalanma olarak görülebilir. Ancak esasen dönemin özgünlüğünün de etkisiyle güçlü bir örgütten; dolayısıyla destekten yoksun kalan Kürtler 1938'e gelinceye kadar Kemalizme yenildiler.

Mustafa Kemal 1924'te Lozan'da, 1938'e kadar devam edecek Kürt itirazının katledilmesi sürecinin adımını atarken yaşanan bir olgu daha vardı; Kürdistan, ikisi yüzyılların devlet deneyimine sahip Safevi ve Osmanlı ardıllarının; ikisi de Emperyalizmin cetvelle çizdiği sınırlar üzerinden oluşturulan Irak ve Suriye'nin arasında 4'e parçalanmış devletsiz bir coğrafyaydı artık. Bu durum, Suriye'de daha baştan sessizlikle karşılansa, ağırlıkla kuzeydeki yenilgiden sonra Suriye Kürdistanı'na geçenlerin kurduğu örgütleri eşit yaklaşık 100 yıl boyunca aşamasa bile Türkiye'nin yanı sıra hem Irak hem de İran devletlerinde, yenilgiye rağmen sessizlikle karşılanmadı, itirazlar sürdü.

Yıkılan Mahabad'ın Kürtler Kazanımı Modern Örgütlenmeyle Tanışmasıdır

Irak'ta Şêx Mahmut Berzenci'den başlayıp Şêx Ahmed Barzani'ye ulaşan bir karşı koyuş vardı. Bu karşı koyuş Güney Kürdistan'da, Irak'ın hamisi İngiliz Emperyalizmi'ne karşı da savaşmak zorunda kaldığından etkili olamadı. Kral Faysal'ın İngilizler tarafından iktidara egemen kılınmasıyla da ağırlıkla bastırıldı.

İran'da ise Sovyet Azerbaycanı'nı gerekçe eden, ardından İngilizlerin sessizliğini de kullanarak İran'a askerleriyle giren, İran Azerbaycanı ile Doğu Kürdistan'ın bir kesimini kontrol altına aldıktan sonra ise her iki bölgede de farklı cumhuriyetler kurulmasına başlangıçta destek veren Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) etkisiyle, Kürtler açısından farklı bir seyir izlendi.

22 Ocak 1946'da Çarçıra Meydanı'nda ilan edilen 'Mahabad Kürdistan Cumhuriyeti', Kürtlerin örgütlülüğü ve birliği açısından 20. yüzyılın başlarından itibaren başgösteren Kürdistan'ın diğer parçalarındaki dönemin Kürt hareketlenmelerinin tümünden farklıydı. Daha cumhuriyet kurulmadan Kürtlerin kuzeyde yenilen kesimlerinin Suriye'de oluşturdukları örgütler ile Doğu Kürdistan'da 1943'te kurulan Komeleyi Jiyaneweyî Kurd – Kürt Diriliş Topluluğu, istenilen düzeyde olmasa da toplumsal taban bulabilen örgütlerdi. Doğu Kürdistan'daki Kürt Diriliş Topluluğu 11 Ağustos 1945'te Qazi Mihemed'in liderliğindeki Kürdistan Demokrat Partisi'ne (KDP-İran) evrilmişti.

Kürtlerin modern anlamdaki ilk partisi olan KDP-İran, Kral Faysal'a yenilen Şêx Ahmed Barzani ile kardeşi Mele Mustafa Barzani'nin Mahabad'a geçişiyle birlikte askeri açıdan da, Kürt siyasal birliğini sağlama açısından da önemli bir olanak elde etmişti.

Ne yazık ki bu olanak SSCB'nin İran Azerbaycan'ın bir bölümünü kendi topraklarına katmasından sonraki satış politikası ile Mahabad Kürdistanı Cumhuriyeti'ni yaşatmaya yeterli olmadı. 11 aylık cumhuriyet 17 Aralık 1946'da yıkıldı, lideri Qazi Mihemed ise 31 Mart 1947'de cumhuriyeti ilan ettiği Çarçıra Meydanı'nda asılarak katledildi. İran'daki bu yenilgi neredeyse 1979 İran İslam Devrimi dönemine kadar devam etti. Doğu Kürdistan'da Kürtler, ancak 1979'dan sonra yeniden etkin olmaya başlayabildiler.

Irak'ta Kürtler Arap Milliyetçiliğine Karşı Büyük Ayaklanmayı Başlattı

Güney Kürdistan'daki yenilgi durumu ise Irak'ta yaşanan 1958 Abdulkerim Kasım darbesine kadar

devam etti.

Mahabad'ın yıkılışından sonra SSCB'ye sığınan ve 12 yılını burada geçiren Mele Mustafa Barzani, KDP-İran'dan bir yıl sonra 11 Ağustos 1946'da Irak KDP'yi kurmuştu. Irak KDP, 1958'e kadar pek etkili olmadı. Mele Mustafa Barzani, 1958'de Abdülkerim Kasım'ın daveti üzerine Irak'a döndü, Bağdat'ta 10 kişilik devlet konseyinde yer aldı. Kürdistan otonom olarak yönetilmeye başlandı. Kürt dili Irak'ın 2. resmi dili oldu. Bağdat Üniversitesi'nde kurucuları ve öğretmenleri arasında Dr. Abdurahman Qasımlo ile Cegerxwîn gibi Kürt şahsiyetlerinin de olduğu Kürdoloji bölümü kuruldu. Kısa sürede çok ciddi kazanımlarla Kürtlerin Irak'taki baharı etkili olmaya başladı. Bu süreç, Abdülkerim Kasım'ın Nasır Milliyetçiliği'nin etkisine girmesiyle farklılaştı ve Güney Kürdistan'da kazanımların rejim tarafından gasp edilmesi üzerine 1961 yılının Eylül ayında silahlı mücadele yeniden başladı; Mele Mustafa Barzani 1991'e kadar devam edecek 30 yıllık silahlı savaşın ilk kurşununu sıktı.

1961 iki parçanın direkt, Suriye Kürdistanı'nın da iki parçanın etkisiyle dolaylı olarak şekillenmeye başladığı dönemin başlangıcıdır. Bu süreç anı zamanda büyümeyle birlikte karşı karşıya gelmelerin başladığı Kürdistan'daki iç parçalanmalar tarihinin de başlangıcıdır.

Örgütlenme Güçlendikçe İç Parçalanma da Arttı

Mele Mustafa Barzani önderliğindeki KDP-Irak, 1961'den sonra silahlı mücadeleyi yürütürken diğer parçaların egemenleri ile karşı karşıya gelmemeye hep özen gösterdi. Bu hareket kısa süre sonra Kuzey Kürdistan'da Türkiye KDP'nin kurulmasında etkili olsa bile Türkiye KDP de, sonradan bu yapıdan ayrışarak oluşan Türkiye'de KDP, ardıllarının 1970'lerden sonra izlediği siyaset hariç ağırlıkla KDP-Irak'a lojistik destek veren örgütler olmaktan öte bir mücadele yürütemediler.

KDP-Irak ilk ciddi ayrışmayı 1966'da yaşadı. Hareketin önemli isimlerinden İbrahim Ahmed, 2003'ten sonra Irak'ın ilk Kürt Cumhurbaşkanı olacak Celal Talabani ile birlikte Mele Mustafa Barzani önderliğindeki KDP-Irak'tan ayrıldılar. Bu ikili kendilerini örgütlemeye çalışırken yaşadıkları güçsüzlük ve olanaksızlıklar nedeniyle Bağdat'a sığınacak duruma bile geldiler. Bağdat bu durumu, Kürt hareketini bölmenin, bitirmenin bir unsuru olarak değerlendirdi.

Mele Mustafa Barzani bir yandan Kuzey Kürdistan'daki siyasetin kendisini zorda bırakacak bir yaklaşım geliştirmesinin önünü alırken -ki hala bile 'gizemini' koruyan 'İki Sait' meselesi bu siyasetin bir parçasıdır- diğer yandan da Irak egemenliğine karşı savaşını sürdürdü ve 11 Mart 1970'te Saddam'ı masaya oturtarak Otonomi Anlaşması'nı imzalamaya mecbur bıraktı.

Saddam'ı masaya mecbur bırakan Güney Kürdistan Kürt hareketi, elbet silahlı olarak etkili ve güçlü bir örgüt olmanın yansımalarıyla Irak'ı zorladı. Ancak bu arada bölge dengelerine de oynadı. Örneğin Türkiye'yi karşısına almadı, İran'dan gelen destekleri reddetmedi, ABD'nin bölge siyasetinin sunduğu avantajları da kullandı. Nihayetinde bu otonomi antlaşmasının imzalanmasını sağlayan olanaklar, Irak ve İran devletlerinin ABD'nin girişimiyle 1975'te Fao Adaları üzerine uzlaşması sonrasında imzalanan Şat-ul Arap Anlaşması ile ortadan kalktı. KDP-Irak, İran devletinin desteğini yitirdi. ABD, Irak saldırısını görmezden geldi. Türkiye, yanı başında bir otonom Kürt yönetiminin bitişini alkışladı. Bu gelişme, 1975'te KDP-Irak'ın silahlı mücadeleye son vererek dağlardan çekilmesi kararını almasını beraberinde getirdi.

KDP'nin Sonlandırdığı Silahlı Mücadeleyi Bu Kez YNK Başlattı

O güne kadar KDP-Irak'a muhalif olmakla birlikte kendilerine zemin bulamayan Celal Talabani, Noşirvan Mustafa ve Ali Askeri liderliğindeki 3 ayrı sol örgüt bir araya gelerek Kürdistan Yurtseverler Birliği – YNK'yi kurdu. 1975'te KDP-Irak'ın silahlı mücadeleden çekildiği dönemde kurulan YNK'nin ilk kararı silahlı mücadeleyi yeniden başlatmak oldu. Bu gelişmeler yaşanırken KDP-Irak önderliği, bir diğer deyimle Baba Barzani başta olmak üzere oğlulları İdris ve Mesud Barzani ABD'ye geçmiş, KDP-Irak'ın

yönetimi Sami Abdurrahman liderliğindeki Qıyade-i Muaqqat'a (Geçici Komite) devredilmişti.

YNK'nin silahlı mücadele kararıyla taban yitimi yaşamaya başlayan Qıyade-i Muaqqat, 1976'da yeniden silahlı mücadele kararı aldı. Bu karar, 'birakûjî' olarak adlandırılan Kürtler arası kapsamlı silahlı çatışma tarihinin de başlangıcıdır. Kürtlerin yiğitliğinin kazanıma dönüşmememesinin bir nedeni de budur ki, bu durumun yansımaları hala bile Güney Kürdistan'da kendini göstermektedir.

İç Çatışma Ali Askeri İle Birlikte 700 Peşmergenin Yaşamına Mal Oldu

Güney Kürdistan'da Soranca konuşan bölgenin neredeyse tümünün egemenliği YNK'nin denetimindeydi. YNK, bu egemenliğini pekiştirmek, 1975 yenilgisiyle zayıflayan Irak KDP'nin etkisini ortadan kaldırmak amacıyla bu partinin güçlü olduğu ve ağırlıkla Kurmanci konuşan Behdinan bölgesine geçmek istiyordu. YNK'nin bu macerası, 700'e yakın peşmergenin ve aralarında Ali Asker'in de bulunduğu üç önemli komutanın ölümü ya da idam edilmesi ile sonuçlandı. Kuzey Kürdistan üzerinden Güney Kürdistan'da Qıyade-i Muaqqat'ın denetimindeki Behdinan bölgesine geçmek isteyen YNK peşmergeleri, Hakkari yakınlarında Sami Abdurrahman komutasındaki KDP-Irak peşmergelerinin pususuna düştü. Türk devletinin 'tırnaklarını birbirine sürterek' seyrettiği bu çatışma sonrasında yaklaşık 700 YNK'li peşmerge yaşamını yitirdi. YNK önderlerinden Ali Asker ve iki arkadaşı ise KDP-Irak'a esir düştü. Ali Asker ve arkadaşları, araya giren tüm Kürt şahsiyetleri ile örgütlerinin çabalarına rağmen KDP-Irak tarafından bir müddet sonra göstermelik bir mahkeme ile idam edildiler.

İran Provokasyonu İle Yaşanan İç Çatışma Doğu Kürdistan'a da Sekte Vurdu

ABD'ye geçen Mele Mustafa Barzani 1 Mart 1979 tarihinde tedavi gördüğü hastanede yaşamını yitirdi.

KDP-Irak'ın başına Mele Mustafa Barzani'nin ölümünden sonra büyük oğlu İdris Barzani getirildi. 1987 yılında İdris Barzani'nin de bir hastalık neticesinde yaşamını yitirmesiyle, hala KDP'nin genel başkanı olan Mesud Barzani partinin liderliğini devraldı.

Ancak Kürt hareketi Güney Kürdistan'da giderek güç kaybediyordu. 1980 yılında başlayan İran-Irak savaşı nedeniyle, bölge tam bir cehenneme dönmüştü. Peşmergelerin önemli bir bölümü İran'a sığınmışlardı; yani cephe gerisindeydiler; Avrupa'ya, mücadelesizliğe doğru büyük bir kaçış başlamıştı. Düze inen peşmerge, bir daha mücadeleye çekilemiyordu. İran'da evini barkını kuran, evlenen bir çok Kürt peşmergesi, hâlâ bile ailesiyle birlikte orada yaşamayı sürdürüyor.

Dağlarda daha çok küçük gruplar halinde gezinen ve çok nadir partizan eylemlerine yönelen peşmerge birlikleri kalmıştı. Kürtler arasındaki ayrılık da, bir türlü ortadan kaldırılamıyordu. Barzanilerin yönetimi yeniden almasıyla KDP-Irak'tan ayrılan Sami Abdurahman Kürdistan Demokratik Halk Partisi – Parti Gel'i kurmuş, KDP-Irak ile YNK başta olmak üzere birçok parti ve örgüt düşmanla olduğu kadar birbiriyle de çatışır duruma gelmişti.

Bu dönemin ardından Güney ile Doğu Kürdistan hareketlerinin de karşı karşıya geldiği dönemler oldu. En büyük çatışmalar ise 1983'te yaşandı. Bu tarihten sonra da iç çatışmalar devam etti.

1 Mart 1979'da ABD'de yaşamını yitiren Mele Mustafa Barzani'nin mezarı Doğu Kürdistan'a getirilerek Şino'da toprağa verilmişti. 1979 devriminden sonra İran Devlet Konseyi'nde yer alan Dr. Abdurahman Kasımlo liderliğindeki KDP-İran ile devlet arasında sorunların doruğa çıktığı, rejim ile Kürtlerin karşı karşıya geldiği, İran Kürtlerinin dağa çekildiği 1983 yılında, Mele Mustafa Barzani'nin mezarı bir gece açılarak naaşı dışarı çıkarıldı ve mezarın hemen yakınına konuldu. İdris Barzani liderliğindeki KDP-Irak, bu durumdan KDP-İran'ın sorumlu olduğunu açıklamakta gecikmedi.

KDP-İran ne kadar yaşananın provokasyon olduğunu ve kendileriyle ilgisinin olmadığını açıklasa da, KDP-Irak bu durumu savaş gerekçesi sayarak KDP-İran üslerine saldırdı ve her iki örgüt arasında çokça peşmergenin yaşamına mal olan çatışmalar yaşandı.

İç Çatışmaların Kaybedeni Kürtler Oldu

Naaşın mezar dışına bırakılmasının İran istihbaratının bir oyunu olduğu açık olmasına rağmen, devlet ile karşı karşıya gelen ve dağlara çekilen Doğu Kürdistanlı Kürt örgütlerinin etkisizleştirilmesi için gerçekleştirilen senaryo yaşama geçmişti. Bu, aynı zamanda KDP-Irak'ın İran'la, KDP-İran'ın ise Irak'la ilişkilerini artıran bir tabloyu beraberinde getirmişti.

Bir parçada partiler arasında yaşanan iç rekabet kadar sömürgecilerle yakınlaşma da, ne yazık ki Kürtler arasında çatışmaları artıran etkenler oldu hep.

Söz konusu dönemde Kürt örgütlerinin kendi aralarındaki çatışmaları yaygındır. Birçok örgüt birbiriyle çatışır durumdadır. Güney Kürdistan'da birbiriyle çatışan güçlerin başında KDP-Irak ile YNK, Doğu Kürdistan'da ise Maoist Komele ile KDP-İran vardır. Öncesinde de Kuzey Kürdistan'da birçok örgüt arasında irili ufaklı çatışma yaşanmıştı. Silahlı olarak en etkili olan çatışma Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları (KUK) ile PKK arasında ağırlıkla Mardin'in ilçelerinde yaşanan çatışmalardır. 1 yılı aşkın bir süre devam eden ve 12 Eylül faşist darbesiyle birlikte sonlanan bu çatışmada 200'e yakın genç Kürt devrimcisinin yaşamını yitirdiği tahmin edilmektedir. Ancak Güney ve Doğu Kürdistan'da iç çatışmalar daha yaygındır. Sayısını hala bile tam olarak bilmediğimiz, ancak 5 ile 7 bin arası olduğu tahmin edilen sayıda peşmerge 1988 yılına kadar aralıklı olarak süren Kürtler arası iç çatışmalarda yaşamını yitirmiştir. 1990 sonrasında yaşanan iç çatışmalarda ise yaşamını yitiren gerilla ve peşmerge sayısının 5 binin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

Güney Kürdistan'daki dağınıklığı ortadan kaldıran en önemli etken 1988 yılında kurulan 'Berey Kürdistan (Kürdistan Cephesi) oldu. Halepçe Katliamı'ndan sonra kurulan Cephe, daha öncekilerden farklı olarak irili ufaklı tüm Güney Kürdistanlı Kürt örgütlerini kapsıyordu. Az sayıda silahlı peşmergeleri olmakla birlikte ağırlıkla siyasal mücadele yöntemlerini benimseyen Cephe'nin, dolayısıyla Cephe içindeki etkin iki Kürt örgütünün önüne, 1991 yılında tarihi bir fırsat çıktı ve Körfez Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Kürdistan parçalarından biri bir kez daha bir parlamento ile tanıştı.

Güney-Kuzey Etkileşimi 1960'lardan Sonra Hep Oldu

Kuzey Kürdistan'da Kürt siyasetinin 1938 yenilgi sonrası uzun bir suskunluk dönemi başlar. Tekrar hareketlenmesi 1960'lı yıllara tekabul eder.

Güney Kürdistan'daki mücadelenin Mele Mustafa Barzani önderliğinde silahlı olarak başlaması, aynı döneme denk gelir. Aradaki farklardan biri 1960'ların başında Kürt siyasetinin Kuzey Kürdistan'da silahı tercih etmemesi ya da bu mecali kendinde bulamaması; diğeri ise Türkiye'nin batı illerine okumaya geçen gençlerin dünya gençliğinin devrimci hareketlerinden, Türk sol siyasetinden etkilenip yüzünü sola çevirmesi, ulusal meseleye soldan bakmasıdır.Bu etkiler nedeniyle Kuzey'de Kürtlerin bir kısmı Türkiye KDP'de, bir kısmı ise Türkiye İşçi Partisi'nde (TİP) örgütlendi.

Tüm Türkiye Kürtlerini etkilemese de nispi bir etki yarattığını söyleyebileceğimiz Türkiye KDP'nin Güney Kürdistan eksenli lokalist yapısı, 1970'lerin ortasından itibaren sosyalist düşüncelerle tanışan kadrolarının dönüşümüne kadar devam etti, denebilir.

Kürt Hareket Kuzey'de Ağırlıkla Sol Üzerinden Şekillendi

TİP ise başlangıçta, bir kısım Kürt aydınının yanı sıra daha çok Türk aydın ve emekçilerinin örgütlendiği, sol kimlikli bir yapı olarak ortaya çıktı. Hem TİP'in sol kimliği, hem de 1961 Anayasası'nın yarattığı nispi demokratik ortam, üzerindeki ölü toprağını atmak isteyen Kürtleri de bu yapılanmaya itti. Hiç kuşkusuz, 1965 seçimlerindeki "nispi temsil sistemi"yle yüzde 3 oy alarak parlamentoya 15 milletvekili gönderen ve parlamentodaki direnişçi yanıyla geniş bir toplum kesimini etkileyen TİP, diğer kesimlerin olduğu gibi Cumhuriyet uygulamalarına tepkili olan Kürtlerin de ilgisini çekti. Doğu Mitingleri süreci, Kürtlerin TİP ile kitlesel tanışması, daha sonra TİP'in kapatılmasına neden olan kongre kararları, ayrı olarak değerlendirilmesi gereken konular. Ancak özetle şunu söyleyebiliriz ki, Kuzey Kürdistan'da

Kürtleri sosyalizmle kitlesel bir biçimde tanıştıran, TİP ile birlikte başlayan örgütlenme olmuştur.

Kuzey Kürtleri 1970'lerin Ortalarında Bağımsız Örgütlenmelere Yöneldi

TİP içindeki tartışmalar beraberinde ayrışmaları getirince, Kürtler de, bağımsız örgütlenmelerini gerçekleştirmek için adım attılar. 12 Mart 1971 askeri darbesi, özellikle 1974 genel affı sonrasına rastlayan bu gelişmeler, Kürt halkının sosyalistlerin önderliğinde kendi örgütlerini kurmasını ve kendi bağımsız kimlikleriyle ete-kemiğe kavuşmasını sağladı. Elbet, Kürtlerin yalnızca TİP'ten kopuşla birlikte sosyalist örgütlenmelerini gerçekleştirdiğini ileri sürmek doğru değil. Ancak TİP'in legal konumu, farklı yapılanmalar içinde yer alsalar bile Türk ve Kürt emekçilerinin, sol ve sosyalist düşünceyi benimseyen aydınlarının önemli bir kesimini TİP'e yöneltmişti.

Sosyalist kimliklerindeki ortaklığa rağmen dünyayı ve sosyalizmi farklı yorumlama, sol kesimdeki farklı anlayışlar Kürt hareketini de etkiledi. 1974 sonrasında büyük çoğunluğu sosyalist kimlikli birden çok bağımsız Kürt siyasi yapılanması kuruldu. Önemli bir bölümü, hatta neredeyse tümü illegal mücadeleyi benimseyen bu yapılanmalar, legal zemindeki mücadele araçlarını geliştirmekten de geri durmadılar. Kürtçe ve Türkçe yayınlanan Kürt kimlikli birçok dergi ve gazetenin yanı sıra, onlarca demokratik kitle örgütü kuruldu. Sendikalarda, emek örgütlerinde Kürtler kendi kimlikleriyle ulusal özgürlük mücadelesinin yanı sıra sosyalizmin savunusunu yürüttüler. Türk sol hareketinin önemli bir kesiminin Kürt kimliği savunusunu yadsıyan, Kürt halkını bir ulus olarak görmekten uzak düşüncelerine rağmen, Kürtlerin ulusal uyanışı ile sosyalizmin savunuculuğu atbaşı gitti. 1978'li yıllara gelindiğinde Kürt hareketi kitleselleşmiş, Kürt kimlikli gazete ve dergilerin toplam tirajları 100-150 bini bulmuş, 1 Mayıs mitinglerine, Newrozlara çoğunluğu genç ve emekçi on binlerce Kürt katılmaya başlamıştı.

Tüm bunlardan da anlaşılacağı gibi, Kürtlerin 1938 yıllarında bastırılan ve neredeyse yitmeyle karşı karşıya olan ulusal duygularının yeniden uyanmasını sağlayan en önemli etken, Kürt aydın, emekçi ve gençlerinin sosyalizmle tanışmasıdır. 1960'lı yıllarda 'Kürdistan' yerine 'Doğu-Şark' diyen, 'Kürt Sorunu' yerine 'Doğu Sorunu' demeyi uygun bulan, neredeyse 'Kürt' kelimesini ağzına bile almayan/almaktan çekinen Kürtler, 1978'li yıllara gelindiğinde "Kahrolsun Sömürgecilik", "Yaşasın Sosyalizm", "Kürtlere Özgürlük", "Bijî Kurdistana Yekgırti Azad û Serbixwe-Yaşasın Birleşik Özgür Bağımsız Kürdistan" sloganlarını onbinlerle birlikte haykırmaya başlamıştı.

PKK'nin Kuruluşu

Kuzey Kürdistan 1978'e gelindiğinde bir gelişme ile daha karşılaştı. Başlangıçta bir grup olarak ortaya çıkan, ardından kendilerini Kürdistan Devrimcileri olarak tanıtan Abdullah Öcalan önderliğindeki gençler, 27 Kasım 1978'te Lice'nin Fis Ovası'nda gerçekleştirdikleri kongre ile Kürdistan İşçi Partisi - PKK'nin kuruluşunu ilan etti.

PKK, kendi öncellerinden farklı olarak TİP veya KDP-Irak eksenli değil, Türk sosyalistlerinin etkin olduğunu Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) kökenli bir yapılanmaydı.

PKK'den önce kurulan Özgürlük Yolu (TKSP), Rızgari, KİP-DDKD gibi yapılar silahlı mücadeleyi siyasetin bir yöntemi olarak savunmakla birlikte fiili olarak yaşama geçirme konusunda hiçbir adım atmamışlardı.

PKK ise önder kadrolarından Haki Karer'in katledilmesi üzerine meşru savunma temelinde silahlı mücadeleye başvurdu ve bu giderek sistematik düzeye ulaştı.

12 Eylül Kuzey Kürdistan'daki ulusal mücadeleyi sekteye uğratan önemli nirengi noktalarından biridir. Türk devleti, bu darbe sonrasında Kürdistan'ı bir kez daha hayalileştirip 'metfun'laştırmak, yani toprağa gömmek niyetinde olduğunu gizlemedi.

5 Nolu Zindanı, Kürdistan'ı gömmenin labaratuarıydı. Ancak bir yandan zindandaki direniş, diğer yandan PKK'nin 1984'in 15 Ağustos'unda Eruh ve Şemdinli baskınları ile devlete karşı topyekün silahlı mücadeleyi yeniden başlatması gidişatı tersine çevirmeye başladı.

1930'larda 'Metfun'laştırılarak Ağrı Dağı'na tabutu bırakılan Kürdistan, özellikle 1990'lardan sonra

giderek 12 Eylül öncesindeki onbinleri milyonlara evriltti. Kürdistan böylece bir kez daha Kuzey'de büyük bir mücadelenin, devasa bir direnişin merkezi oldu.

1990'lardan Sonra Çözümde 'Duygular' Değil Realite Öne Çıkmaya Başladı

1990'lara gelindiğinde yaşanan gelişmeler Kürdistan'ın iki parçasını, Kuzey ile Güney Kürdistan'ı içiçeleştirmişi, 2011 Suriye İç Savaşı'nın ardından ise Kuzey, Güney ve Batı Kürdistan parçalarında mücadele daha fazla birbirine bağlandı, bütünleşir ama aynı zamanda çatışır özellikler göstermeye başladı. Bu durum, bir yandan daha girişte söz ettiğimiz meseleyi 'uluslararasılaştırma' sürecinin de başlangıcı olurken, 'çözüm merkezlerini' çeşitlendirdi, diğer yandan ağır iç parçalanmalar da beraberinde yaşandı.

1990'lardan sonra özellikle Kuzey Kürdistan açısından yaşanan bir realite de Halkın Emek Partisi'nin (HEP) kuruluşuyla birlikte Kürt siyasetinin açık alana yansımasının da etkin bir biçimde başlamasıdır. PKK 1984'te başladığı silahlı mücadelenin etkisiyle Kuzey Kürdistan'da geniş kitlelere ulaşma olanağı bulurken, artık diğer Kürt örgütleri de sahada görülmeye başlamıştı. Diğer bir deyimle Kuzey Kürdistan'da legal ve illegal alan atbaşı gidiyordu. Legal partilerin yanı sıra dergiler, gazeteler, demokratik kitle örgütleri, radyolar, televizyonlar oluşuyordu.

Çözümün ciddi anlamda tartışılmaya başlanması 1990'ların ilk yarısına denk gelir. Realitenin Kürt siyasetinin belirleyenlerinden olması ile kastettiğimiz de budur. Çözümün tartışılması, Kürtler arası yakınlaşmayı zorunlu kılarken söylemlerin de çözüm için uygun olan tonlarda dillendirilmeye başlaması, bu dönemde tartışılır.Ancak bu dönemin bir başka özelliği daha vardır.

Kuzey Siyaseti Ana Eksenleri Üzerinden Belirginleşiyor

Kürtlerin tarihsel ayrılıkları ve her bir yapının farklı parçalarda kendine yakın gruplarla ortak hareket etmesi çizgileri de netleştirir. En dar anlamıyla PKK, YNK ve KDP-Irak çizgileri her üç parçada da ağır bir rekabet halindedir. Ağır rekabet, Doğu Kürdistan'da da yaşanmaktadır. KDP-İran ve Komele bölünmüştür. Peşmerge, Doğu Kürdistan'da eskisi gibi güçlü değildir. Güney Kürdistan hükümetini kuran iki parti KDP ve YNK, hem Doğu Kürdistanlı partilere, hem de Kuzey'de PKK'ye dönük ciddi baskılar kurmaktadır. Güney Kürdistanlı hükümet güçlerinin İran ve Türkiye devletleri ile ilişkisi, realitenin bir sonucu olarak parçacılığın ön plana çıkması Kürtleri zorlamaya başlamıştır.

Çizgilerin belirgin olmasını beraberinde getiren bu durum, hem ideolojik, hem de siyasal anlamda reel değişimin yaşandığı bir dönemde çatışmaları artırdığı gibi, sömürgecilerin burnunu daha fazla Kürt siyasetinin içine sokmasını da beraberinde getirdi.

1992'de PKK ile KDP'nin ağır çatışmalar yaşamaya başlamasının bir nedeni, sömürgecilerin burnunu daha fazla Kürt siyasetinin içine sokabilmesidir. Türk devleti KDP-Irak üzerinden istediğini elde etmiş ve onunla PKK karşıtı bir işbirliği geliştirebilmiştir. Hakeza 1994'te KDP-Irak ile YNK'nin çatışmasının da bir nedeni budur. İran, nihayetinde provokasyonlarının sonucunu almış ve Güney Kürdistan'ın iki büyük gücünü çatıştırmıştır.

Açık demek gerekirse KDP-Irak ile YNK'nin 1994'teki çatışması, grupsal çıkar esaslıdır. Birbirlerine tarihsel anlamda kinli olan iki partinin kadroları, zorunluluk nedeniyle 'fifti-fifti' hükümete razı oldular ancak hiçbiri kendi hakimiyet alanından vazgeçmedi. Bu alanların korunması için de özgücü ortak bir biçimde büyütmek yerine, sömürgecilere bel bağladılar. Bu, hem ticari ve askeri anlamda sömürgecilere bağımlılığı beraberinde getirdi, hem de partilerdeki kadroların bir kısmının zaman içinde İran ve Türk devletinin istihbarat elemanına dönüşmesini sağladı. Bölge devletlerinin kendi paramiliter örgütlerinin uzantılarını Güney Kürdistan'da oluşturabilmesinin bir nedeni de budur.

PKK Paradigması Çözüm Odaklı Süreçte Değişimi de Yaşandı

Bu dönemin çatışmaları ağır kayıpların da nedenidir. Örneğin PKK, Kuzey Kürdistan'da çözümü sağlamak için ciddi bir paradigmasal değişiklik

yaşamaktadır. 1990'ların ortalarından itibaren büyük bir güce dönüşen PKK, 'Kuruluş Manifestosu'nu değiştirmiştir. 'Bağımsız, Birleşik, Sosyalist Kürdistan' şiarı yerini 'Özerk Kürdistan Demokratik Türkiye' şiarına bırakmaya başlamıştır. Devlet ile görüşme arayışları da yoğunlaşmıştır. 1993'te ölen Türk Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın YNK lideri Celal Talabani üzerinden ilettiği talepler PKK Lideri Abdullah Öcalan tarafından kabul edilerek tek taraflı ateşkese dönüştü. Bu girişim, Kuzey Kürtlerinin yakınlaşmasını da beraberinde getirdi. PKK Lideri, PSK lideri Kemal Burkay'dan Hevgirtin lideri Hemreş Reşo'ya kadar bir çok Kürt siyasetçi ile ikili protokoller imzaladı. Kürdistani Cephe'nin kuruluşu için görüşmeler başladı.

Ancak 'Osmanlı'da oyun bitmez' misali, egemenler, özellikle de Türk devleti sonucu lehine değiştirmek için yeniden savaş konseptini egemen kıldı. Özal'ın 17 Mayıs 1993'te kamuoyunca yaygınca kabul gören zehirlenerek öldürülmesiyle birlikte iktidarı devralan Tansu Çiller, bugün bile AKP-MHP iktidarına sunduğu 'illegal' destekle etkili olan Mehmet Ağar'ın İçişleri Bakanlığı'nda dönemin Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'i de yanına alarak Kürtlere karşı acımasız bir saldırıya yönelindi. PKK Lideri Abdullah Öcalan savaş kararına karşı direnme kararı aldı ancak paradigmasını yenilemeyi de, çözüm arayışlarını artırmayı da sürdürdü.

PKK'ye Ve Liderine Dönük Koplolarla 'Uluslararasılaşmanın' Etkisidir

Güney Kürdistan açısından 1991 sonrasında başlayan yazının başında sözünü ettiğimiz 'uluslararasılaşma' Kuzey Kürdistan açısından bu yıllara denk gelir. Nihayetinde PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın ABD ve İsrail'in öncülüğünü yaptığı uluslararası bir komplo ile 1999'un 15 Şubat'ında Türk devletine teslim edilmesi de bu 'uluslararasılaşma'nın sonucudur.

Bölgeyi kendi çıkarlarına uygun olarak yeniden dizayn etmeye 1991 Körfez Savaşı ile başlayan, 2001'de ikiz kulelere yönelik El Kaide saldırısını bir milada dönüştürüp yönünü Ortadoğu'ya veren ABD öncülüğündeki Uluslararası Koalisyon, hiç kuşku yok bir yandan da 'ehil' arayışındaydı. Yani kendine en uygun partnerlerle hareket etmeyi esas alıyordu. Abdullah Öcalan liderliğindeki PKK, bu yönüyle 'ehiller' arasında değildi. Uluslararası Komplo, bir anlamda PKK'yi kendi çizgilerine getirme, ehlileştirme sürecidir de.

Ne Öcalan, ne de PKK'nin yönetimi buna fırsat vermedi. Tüm saldırılara rağmen karşı hamlelerle hem çözümün adresini gösterdi, hem de 'Kürtsüz oyun kuramazsın' mesajını güçlü bir biçimde verdi.

Çözümün yolu açıktı; diyalog ve müzakere ile sorunları savaşmadan gidermek…

Adresi ise Kuzey'de PKK'ydi: Savaşanlar arasındaki savaş, ancak onlar tarafından sonlandırılabilir.

Öcalan esir alındıktan sonra da girişimlerini sürdürdü. 1999'da gerillanın geri çekilmesi kararına PKK yönetimi koşulsuz şartsız uydu. 2008'in sonlarına doğru Oslo'da başlayan görüşmelerde PKK ile devlet yönetimi ilk kez masada yüz yüze görüştü. Bu süreç 2011'de bir komplo ile bozuldu.

Türkiye Kürt Düşmanlığı Nedeniyle Suriye'yi Karıştırmaktan Çekinmedi

2013'te başlayan yeni sürece ve sonrasında yaşananların çözüm ve iç çatışmalar ile ilgisine değinmeden önce, 2011'den sonra Kürtler açısından alabildiğine belirleyici olan, meseleyi hem uluslararası alanda, hem bölgesel siyasette daha yakıcı bir biçimde gündeme getiren Suriye krizine ve Rojava'daki gelişmelere değinmek gerekir.

2011'de başlayan iç isyan sonrası Suriye'deki gelişmeleri kendi lehine çevirmek için girişimlerde bulunan Türk devleti Esad yönetiminin toparlanamayacağını, kısa sürede gidici olduğunu hesapladı, ardından Esad yönetimini düşman ilan etti.

Irak'ta 1. ve 2. Körfez Savaşlarından dili yanan, bu nedenle Irak'ın değişim ve dönüşüm sürecinde istediği gibi etki kuramayan, daha çok ABD'nin belirlediği sınırlar içinde hareket etmek zorunda kalan Türkiye, 'değişime gebe' Suriye'nin en etkin aktörü olma yolunda çok hızlı bir yönelime girdi.

Belli ki bu konuda Türkiye'yi tetikleyen en önemli mesele Kürt meselesiydi. Yönetimi değişecek bir

Suriye'de gelmesi muhtemel yeni yönetimi Kürt karşıtlığı temelinde daha işin başındayken garantiye almak isteyen Türkiye, önce Dışişleri Bakanlığı, akabinde MİT'inden ordusuna tüm birimleri aracılığıyla Müslüman Kardeşler'den Suriye Ulusal Konseyi'ne, Özgür Suriye Ordusu'ndan DAİŞ ve El Nusra'ya kadar tüm yapılanmalara el attı. Suriye muhalefetini örgütlemeye, silahlandırmaya, özcesi Kürtlerin etkili olmaması için Suriye'de Kürtler dışında Esad rejimine muhalif olanların tamamına alabildiğine etkili bir destek sunmaya başladı.

Rojava'da Mücadele PKK Liderinin Çizgisi Doğrultusunda Gelişti

Suriye'de tarihsel olarak bir Kürt siyasası vardır. Entelektüel birikimi yüksek Suriye Kürt siyasal kadroları, buna rağmen şekillenmelerini öncelikle Güney eksenli olarak KDP-Irak ve YNK üzerinden, 1990'lardan sonra ise PKK üzerinden yapmayı sürdürdüler.

2011 krizinin ardından Suriye Kürt muhalefetinin şekillenmesi de bu eksenler üzerinden oldu.

Suriye Kürtlerinin en etkin partilerinden Demokratik Birlik Partisi (PYD), Abdullah Öcalan çizgisini savunduğunu ve onun felsefesi üzerinden siyaset üretiminde bulunduğunu her fırsatta açık bir biçimde dile getiriyor. Öyle ki Kuzey ve Doğu Suriye'de çözüm anahtarının İmralı'da bulunduğunu söylüyor.

İrili ufaklı birçok partinin olduğu Suriye Kürdistanı'nda, KDP-Irak'a yakın Suriye Kürt Demokrat Partisi (S-KDP) ile YNK'ye yakın Hemidê Hacı Derwêş liderliğindeki Suriye Kürtleri İlerici Demokrat Partisi'ni (PPDKS) saymak mümkündür. Diğer partiler bu güçler, esasen de PKK ve KDP-Irak eksenli yapılanmalarla ilişki içindedir.

PYD, daha çok kendisine yakın Arap muhalifleri ve bir kısım Kürt entelektüeli ile birlikte Demokratik Suriye Muhalefetini örgütlerken, daha sonra irili ufaklı partilerin de bir kısmını yanına alarak Suriye Demokratik Meclisi'ni oluşturdu. Başlangıçta oluşan Halk Savunma Birlikleri - YPG ile Kadın Savunma Birlikleri-YPJ'nin de katılmasıyla, Kobanê direnişinden sonra Kuzey ve Doğu Suriye Özerk yönetiminin askeri gücü Suriye Demokratik Güçleri – QSD oluştu.

PYD dışındaki Kürt partilerinin öncülük ettiği diğer yapılanmalar ve bir kısım 'örgütsüz' birey ise Suriye Kürt Ulusal Meclisi-ENKS'yi oluşturdu. Başlangıçta ENKS içinde yer alan PPDKS, daha sonra PYD ile yakınlaşmaya ve Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi ile birlikte çalışmaya başladı.

DAİŞ karşıtı uluslararası koalisyonla büyük bir mücadele veren QSD, Suriye'de Kürtlerin ve Arapların yaşadığı coğrafyanın 3'te birine yakınını özgürleştirdi. ENKS ise Türk Dışişleri Bakanlığı ile istihbarat örgütünün koridorlarında dolaşma dışında bir etkinlik yürütmedi. Tüm hamlelerini de PYD ve QSD karşıtlığı üzerinden yürüttü.

Rojava'daki Mücadele Üç Parçanın Kaderini Birbirine Bağladı

Suriye'de yaşananlar 2013'te başlayan Kuzey Kürdistan'daki çözüm sürecinin de belirleyeni oldu. Türk devleti, Kürt hareketini kendi emelleri için bir manivela olarak kullanmaya çabaladı. Öcalan'ın, kırmızı çizgi ilan ettiği Rojava'ya dönük siyasetini çözüm sürecine kurban etmeyeceğini açıkça ifade edip ardından 1990'larda HEP ile başlayan açık alan siyaseti Halkların Demokratik Partisi (HDP) ile 2015 seçimlerinde gücünü dosta düşmana gösterince, AKP lideri Erdoğan MHP'yi de yanına alarak açık düşmanlığa yöneldi. Çözüm süreci bitti, yeniden 1993'te yaşanan savaşa benzer, hatta daha ağır bir savaş başladı.

Uluslararasılaşma, yani bölge devletlerinin ağırlıkla da İran ve Türkiye'nin Kürt karşıtlığı temelinde yürüttükleri siyasetin yanı sıra ABD ve Batılı devletlerin bölgedeki çıkar temelli siyasetlerine Rusya'nın da dahil olması, bir diğer anlatımla çözüm merkezlerinin çoğalması; 1990'larda başlayan Kuzey ve Güney içiçeleşmesine, 2011'den sonra başlayan Suriye krizi ile birlikte Batı Kürdistan'ın, yani Rojava'nın, bugünkü resmi adıyla Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'nin de eklemlenmesini beraberinde getirdi. En klasik anlatımla, üç parçanın kaderi birbirine bağlandı.

1991'de başlayan dizayn projesi, son dönemde

ABD'nin İran'a dönük politikaları ile birlikte ele alındığında, görünen o ki Doğu Kürdistan'ı da bu içiçeleşmeye doğru itecektir; beklenmesi gereken noktalardan biri budur.

Kürtler Güçlendikçe Saldırılar Ve İç Çatışmalar Artmaya Başladı

İşin özeti şudur: 20. yüzyılın başındaki örgütsüzlük Kürtleri coğrafyalarında katliamlarla yüzyüze bırakırken 21. yüzyılın başında sorunlarını uluslararasılaştıran Kürtleri, bu kez örgütsüzlüklükleri değil güçlü örgütlülüklere sahip olmaları katliamlarla yüzyüze bırakıyor.

Elbet ikisi birbirinin zıddı bir duruma işaret etmiyor. Sömürgeci egemenler bir dizayn projesinin olduğunu görüyorlar. Ortadoğu'dan çıkarı olan devletler dizaynı kendi emellerine uygun yapmaya çabalarken bölge devletlerini de kaybetmek istemiyorlar. Kürtler de ise esas 'sorun' güçtür.

1984'te az sayıda gerilla ile Eruh ve Şemdinli baskınlarını gerçekleştiren PKK, 'Bir grup çapulcu' olarak görülüyordu. Bugün PKK, Kürdistan'ın 4 parçasında etkin olan, onbinlerce silahlı gerillası, milisi ve taraftarı ile savaşan, en önemlisi de direniş felsefesi ile DAİŞ gibi barbar çetelerin bitmesine öncülük eden bir harekettir.

Bu yönüyle bölge devletlerinin de, uluslararası güçlerin de istediği çizgiye çekemedikleri bir yapılanma olduğunu, daha ötesi 1999'da liderinin Türk devletine teslim edilmesiyle başlatılan 'ehlileştirme' sürecine teslim olmadığını açıkça göstermiştir. Özellikle Öcalan, çözümdeki gücüyle Kuzey Kürdistan'ın yanı sıra Kuzey ve Doğu Suriye'nin, hatta Suriye'nin tamamının çözüm gücü olduğunu tartışmasız bir noktaya taşımıştır.

Güney Kürdistan'daki siyasal güçler, çokça çalkantılı dönemler geçirdiler. Esasen her biri ayrı ayrı Batı'nın dizayn politikasına uyabilecek durumda olan bu güçlerin belirleyeni ise ne yazık ki ağırlıkla bölge devletleri oldu. Hal böyle olunca, hem kendi aralarında hem de diğer parçalardaki güçlerle özellikle PKK ile çatışmaları da zaman zaman askeri ama çoğu kez de siyasi olarak devam etti, ediyor. Bu güçler kendi aralarında da sorunlu. 2017'deki Bağımsızlık Referandumu'nun ardından yaşanan toprak kaybı, sorunlarını artırdı. Şu andaki işbirlikleri de zımni olarak sürüyor. Türk devletinin 2019 Mayıs'ında bölgeye yönelik başlattığı işgal saldırıları ile kendi içlerinde de, PKK'yle de çatışma riski sonlanmış değil.

Türk devleti diktatörlükle birlikte kaderini Kürtlerin kendini yönetmemesine bağlamış. Öncelikle Kuzey ve Doğu Suriye'de, esasen 4 parça Kürdistan'da Kürtlerin kendi önlerini görmemeleri için her türlü saldırıyı rahatlıkla yapabilecek bir pozisyonda.

Çözümün İki Boyuto: Ulusal Kongre-Garanti Altına Alınmış Masa

Kürtler açısından baktığımızda ise çözümün iki boyutu var. Birincisi, iç çatışmayı ortadan kaldıracak siyaset üretmeleri, ikincisi uluslararası güçlerce de kabul görecek etkili bir çözüm sürecini garantörlerin varlığında devreye sokabilmek.

Kürtlerin özgürlük mücadelesini engelleyen en önemli etken iç çatışmadır. Bunun önüne geçmek için de Ulusal Kongre dışında bir çözüm bulunmamaktadır.

Kuzey Kürdistan'da gerçekleşen Türkiye'de Kürdistan Konferansı son yıllarda bu anlamda atılmış en önemli adımlardan biridir. Türkiye'de Kürdistan Konferansı'nda tüm Kürt siyasal çevreleri, tek tek bağımsız aydınlar, bunun yanı sıra Kürdistan'daki tüm halk, ulus ve inanç grupları, bireyler veya kurumlar düzeyinde temsil ediliyordu.

Bu girişim ne yazık sonuca ulaşamadı.

Bu minvalden baktığımızda Kürt siyasal yapılarının tüm dünya halklarının sahip oldukları ulusal hakları talep etmek için bir ulusal kongrede birleşmeye hazır olduklarını söylemek çok kolay değil. Birincisi Kürt siyasal yapılarının güç dengeleri ve uluslararası ilişkileri alabildiğine farklılık gösteriyor. Güney Kürdistan'da devletleşmiş federal bir yapı var. Dünyada tanınan ve ilgi gören bir statüye sahipler. Suriye Kürtleri giderek kendi öznellerinde statüleşmeye doğru gidiyorlar. Kuzey'deki Kürt hareketinin ana gövdesini oluşturan PKK ise hala

ABD ve Avrupa'nın önemli bir kesimi tarafından 'terör örgütü' statüsünde değerlendiriliyor. Tüm bunlar dört parçada istenilen etki düzeyini oluşturacak, dünyadaki örneklerine benzeyen bir ulusal kongre girişimini Kürtlerin çok kolay oluşturamayacağının göstergeleri. Dolayısıyla Kürtlerin kendi ulusal kongreleri de bu koşulları dikkate alacak bir şekilde, kendi öznelliklerine uygun olacak, olmalı...

Bu nedenle dört parçadaki Kürtleri kapsayacak yapı mevcut dengeleri de gözetecek bir biçimde yaşama geçirilmelidir. Tabi bu oluşumun ister istemez istişari bir girişim olacağını görmekte yarar var. Bu girişim Kürtlerin, ulusu ilgilendiren konularda yekpare hareket edebilecekleri istişari bir yapılanma olacaktır. Bu tür bir oluşumda herkes bir diğer kesimin aleyhine işler yapmaktan vazgeçecek, 'ortak vatan' programı yerine, 'ortak özgürlük' programını esas alacaktır. Bir 'Arap Birliği' gibi, belki de bir 'Kürdistan Birliği' olacaktır; ama bu oluşum tek devletin oluşumunu hedef alan bir kurum olmayacaktır.

Elbet kongrenin yaşama geçmesinde esas aktörler siyasi partilerdir. Ama kongre yalnız siyasi partilerin kongresi olmaz, olmamalı. Tüm Kürtleri, en azından Kürtlerin en geniş kesimini kapsamalıdır.

Bunu başarmak kolay mı?

O kadar değil. Ancak çözüm için bu gereklidir. Ötesi, çözüm sağlansa bile saldırılara açık olmaktan kurtulmayacaktır.

Çözümden Kaçan Egemen Güçlerdir

Çözüme gelince; açık ki çözüm karşıt güçle uzlaşarak sağlanır. Şu ana kadar da bundan kaçan egemen devletlerdir. Bırakın Türkiye'yi Suriye'de bile kendi içine düştüğü çukuru görmeyen Esad yönetimi pervasızca Kürtlere, Demokratik Suriye Güçleri'ne kabadayılık yapabilmektedir.

Bu konuda artık deneyimler manzumesine sahip bir Kürt Özgürlük Hareketi var.

2013 süreci, 3. taraf olarak tabir edebileceğimiz devlet tandanslı aracıların devre dışı bırakıldığı bir süreçti. Önceki süreçte İngiltere'nin devrede olması Erdoğan'ın istediği çözümü yaşama geçirmesini engelliyordu. Oslo'nun bozulmasının bir nedeni de büyük olasılıkla budur.

KÜRTLERİN GÜÇLENMESİ TÜRK İKTİDAR GÜCÜNÜ KORKUTTU

Ancak niyetin anlaşılması çok uzun sürmedi. Bu yönüyle baktığımızda 2013'te başlayan süreç aslında çok uzun sürmedi; Haziran ayından itibaren, yani neredeyse sadece 6 ay sonra uzatmalar oynanmaya başlandı. PKK, Mayıs ayında ilan ettiği geri çekilmeyi fiilen durdurdu, Eylül ayından itibaren ise geri çekilme kararını askıya aldığını resmen duyurdu. 2014'ün ortalarında, Rojava'daki tablo somutlaşıp Rojava Kürt hareketinin kırmızı çizgisi olarak ilan edilince, savaş önce Rojava'da başladı, akabinde Türkiye'ye taşındı. Sürecin bitmesi, 7 Haziran'da Erdoğan'ın iktidarı kaybetmesiyle resmileşti, böylece büyük bir savaş başladı.

İşin özü şu: AKP ve Erdoğan Kürt hareketini güçten düşürebilseydi bugün tamamen farklı şeyler konuşuyor olabilirdik. PKK, bizzat Erdoğan'ın da ikrar ettiği gibi güçten düşmedi. Evet, darbe yedi, ancak siyasi zemini terk etmedi, Erdoğan'ın çok istediği noktaya gelmedi yani marjinalleşmedi, yerini her şeye rağmen etkin bir biçimde korudu.

Erdoğan'ın aklından geçen hala kendi 'çözümüdür'. Güç yettirebilirse, PKK'yi tamamen etkisizleştirip kendi çözüm hesaplarını yaşama geçirebileceği tabloyu oluşturmaya çabalayacaktır. Yani kendine payanda olacak kesimlerle adım atmayı, böylece Kürtlerinde tek hakimi olabileceği 'muhatapsız çözüm' hesaplarını tercih edecektir. Bunun içinde iç çatışmayı büyütecek adımlar atmak, işgal saldırılarını yükseltmek birinci önceliğidir.

Kürtler arası yakınlaşma, Kürtlerin çok büyük kazanımlarının heba olmasına neden olan sürecin son bulmasını da, Erdoğan'ın Kürtleri kullanma silahını da elinden alır.

Bugün artık 'dileyen' değil, 'ben de varım, beni yok sayamazsınız' tarzında gelişen bir uluslararasılaşmanın tezahürü ile mücadele veren bir Kürt var. Bunu aşarak çözüm gerçekleşmez. Bu Kürt'ün çözüm gücüne erişmesi için de 'iç çatışmayı' sonsuza kadar gömecek bir 'ortak akla' ihtiyaç var.

Özgürlük Sosyolojisinin Yaradılış Zamanı

Nesrin Akgül

“Gerçekten de tarih bilinci olmadığı zaman, harcanan emeklerin ve direnişin sürekli kazanca dönüştürülmesi mümkün değil. Tıpkı Penelope gibi gündüz dokuduğumuz kumaşı her gece yeniden sökmek zorunda kalırsınız.” (Fatmagül BERKTAY)

Tarih, tarih bilincini kazanmak, onun ne olduğunu bilmek kadar ne olmadığını bilmeyi de önceler. Yine tarihi bilmemekse ‘şimdi’ de yaşananı anlayamamak ve geleceği inşa edememektedir. Tarih bilinci dediğimiz husus, insanın kendini anlama arayışını temellendirir “kendini bil” düsturu aynı zamanda tarihi, tarihini bilen anlamına gelir. Kendini bilme kendi olma eyleminin düşünce düzlemini oluşturur. Hâsılı insanın insan olma serüvenini tanımlayan şemsiye bir kavramdır. Tarih Zaman / mekân bağıntısından koparılmadan ele alınmalıdır. Zaman/ mekân oluşturucu bir güçtür. O zaman mekân da oluşan her şey kendini var kılar. Var olan oluştuğu an da kendini görür ve gerçek kılarak tarihselleşir. Tarih varolmanın anlatısıdır. Var olanı anlamak bilmek var olacakların da zeminini olur. Evrenin “ bir sonraki evre, bir öncekini de içinde barındırır” ilkesi, tarih oluşunu ve bilincini de karşılar. Çünkü tarih bir yoldur ve zaman/mekân içindeki işleyişi ile yaratıcı bir süreci tanımlar. Evrende her şeyin bir tarihi vardır ve her şeyin tarihi o şeylerin kendini yarattığı oluşturduğu değiştirdiği tarihtir. Şu haliyle tarih bir olaylar yığını olmaktan çıkar. Oluşumun değişimin kendisi olur. Canlılık kazanır. Şayet bu şekilde ele alınmazsa, tarih ihtiyaç duyulduğunda kullanılan bir nesneye dönüşür.

İnsan sahip olduğu zihni, melekleri ve yaratılış özellikleri ile düşünen, anlayan ve yapan bir özelliğe sahiptir. Bu ayırt edici özelliğiyle tarihi bilme ve tarihi yaratma gücüne erişir. Zira insan Ali Fırat’ın tanımıyla “kendinden önceki tüm evreleri kendinde barındıran “ evrimsel özelliğiyle de tarihin özeti olur. Önemli olan insanın bunu bilmesi bilmeye göre yaşamasıdır. Hem birinci doğanın bilme gücüne sahiptir hem de ikinci doğa olarak toplumu inşa edip tarihi yapıcı olma özelliğine sahiptir. Tarih bilincine sahip olması onun kendini inşa etmesinde tarihi yapılandırmasına sebep olur. Doğru tarih bilinciyle alınan yol, iyi doğru ve güzelin inşasını da sağlatır.

Tarih için öncelenecek temel ilkelerden biri de, tarihin ‘şimdilik’ ilkesidir. Bunu Ali Fırat “tarih günümüzde, biz tarihin başlangıcında gibiyiz” Sözü ile her döneme yaydı, her dönemin geçerli ilkesi saydı. Şimdi de yaşanan geçmişin kendisidir ve şimdi kendisini bu geçmişin üzerinde inşa eder. ‘Şimdi’ tarihte onu olanaklı kılan verilerin de varlığına işaret eder. ‘Şimdi’ ancak o verilerde yaşama imkânı bulmuştur.

‘Şimdi’ birçok olasılık içinde tercih edilen, sonuçlanan yaşanılandır. Yaşanması mümkün olabilecek birçok olasılık, farklılık vardır. Ancak içlerinde biri yaşanmıştır. O tercihi belirleyen etmenleri rastlantılar, tesadüfler olabileceği gibi insan iradesinin bilincinin kendisi ya da küçücük bir kelebek etkisi dahi olabilir. Ancak hâkim devlet-iktidar ideolojileri yaşananı mutlak kılarak ya ilahi bir güce dayanarak olması kaçınılmaz bir kader haline getirir. Ya da bilimsel yöntem adına tarihin sürekli ilerlediği düşüncesini esas alarak mutlaklaştırıp, kader beller. İnsan iradesi, olasılık ve seçenekler tesadüfler yok sayılır. Yine uygarlıksal yükselişlerde tarih ve şimdi arasında bilinçli olarak topluluk yaratılarak, kendi meşruiyetini sağlamayı, kendini ebet-ezel kılmayı

amaçlar. Böylece toplum geçmişsiz bırakılarak hafızasızlaştırılır ve körleşme yaşanır.

Ali Fırat tarih felsefesini oluştururken tarihi sosyolojileştirmeyi, sosyoloji de tarihleştirmeyi esas alır. Böylece felsefe ve tarihten koparılan sosyoloji ye hakkını teslim eder. Sosyolojik düşünmek ve yaşamak içinde tarih bilinci kadar tarihsel yöntemlerini de oluşturur. Ali Fırat'ın tarihsel yöntemi sosyolojiyi zaman-mekân düzleminden ele almaya dayanır. Buna özgürlük sosyolojisi der. Bu Sosyolojik kurumsallıkta sosyoloji; 'en uzun süre' kısa ve orta süre ve 'en yeni kısaların en kısası' ile sürelendirerek anlatıma kavuşturur. En uzun süre olarak kastedilen temel kültürel toplumdur. Başlangıç anından günümüze kadar insanlık, toplumsallık, var oldukça yaşayacak bir süreç olduğundan en uzun süre olarak tanımlanır. Temel kültürel toplum kök veya ana toplumu ifadelendirir. Toplumun toplum olarak oluşmaya başladığı ilk zaman/mekânı ele alır.

Eski olan, varlığını korumak istedikçe daha da muhafazakârlaşır. Yeni de açığa çıkan sorunlarla daha büyük bir ihtiyaç haline gelir

---

Yine toplumu toplum yapan manevi ve maddi değerleri tanımlar. Doğal toplum yahut ahlaki ve politik toplumun ilk nüvelerinin atıldığı bu süreç üzerine ikinci doğanın inşası sürmüştür. Bununla beraber yapısal ve pozitif sosyoloji karamsarlığıyla da hem toplumsal gelişmeye damgasını vurmuş, tüm kurumsal dönüşümleri, düzenleri ve yapıları ele alır. Hem de olay ve olguları yapısal sosyoloji ve yahut yapısal uzun süre ile tüm kurumların başlangıç, gelişim ve yıkılışını inceler. Misal devlet, hiyerarşi, sınıf, vatan, devlet şekilleri, din biçimleri neolitik köleci feodal, kapitalist dönemleri ele alır. Pozitif sosyoloji ya da kısa ve orta süreli kapsamdaki sosyoloji sosyal, siyasal, ekonomik, vs. olay ve olguları inceler. Dikkat çekeceğimiz özgürlük sosyolojisi ise kuantum an'ı da denilen en kısa sürede gerçekleşen yaradılışları ele alır.

Özgürlük sosyolojisi olarakta tanımladığımız kuantum an' ı kaos aralığını da tanımlar. Kuantum an'ı hem evrendeki tüm yaradılışlarda hem de toplumsal sistemdeki olay ve olgular da gerçekleşir. Sistemler krize girdiklerinde yaşanan kaos aralığında kuantum an' ının gerçekleştiği görülür. Sistemsel krizler Ali Fırat'ın de belirttiği gibi yapı ve işlevi kriz yaşaması ve dağılmasıyla ortaya çıkar. Yani "eski sistemin dağılma ve çözülmeyle karşı karşıya olduğu, yenisine dair ipuçlarının ortaya çıktığı ama tamda netleşmediği süreci karşılar. Tarih aynı zamanda yapısal bir süreçtir. Tarihte insan zihninin, eyleyişinin inşa ettiği şeyler olarak yapılar, yapısal bütünlükleriyle toplum içinde işlevsel rolünü oynamadıklarında bu kriz oluşur. Yapının kendisi toplum karşısında pozitif işlevselliğe sahip değilse, orada çatışmalı çelişik bir yapı vardır. Bu tarihsel toplum yelpazesinde devlet ve iktidar kurumlaşmalarıyla da ifadeye kavuşturulabilir, örneklendirilebilir. Bu yapılar hiç boşluk tanımadan bir sürek haline gelerek binlerce yıl boyunca varlıklarını korumuşlardır. Krizli yapılarından dolayı da en ufak bir boşluğu, bünyesel olarak kabul etmezler. Bu yapı, sistem var olan yol ve yöntemde de tıkanmaya başlarsa bünyesel kriz daha derinleşir. Bu da dağılmayı daha da şiddetlendirir. Bu çatışmalı ve çelişik ortam eski ve yeninin de çatışmasını yaratır. Kaos aralığı oluşmuştur. Ve bu aralıkta tüm seçenekler olasılık dâhilindedir. Neyin eski, neyin yeni olduğunun bilinmesi ihtiyacı artar. Eski olan, varlığını korumak istedikçe daha da muhafazakârlaşır. Yeni de açığa çıkan sorunlarla daha büyük bir ihtiyaç haline gelir. Ancak bu çelişki ve çatışma hem devlet iktidarın hem de toplumun tüm alanlarına nüfus ettiği için eski ve yeninin ne olduğunun bilinmesi ihtiyacı doğar. Bu da bilme yani zihniyet devrimini farz kılar. Zaten Ali Fırat özgürlük sosyolojisine, yaradılış süreci olarak tanımladığı bu sürece aynı zamanda zihniyet devrimi süreci olarak tanımlama yapar. Bu yeni bir bilgilenmenin, epistemolojinin oluşması ihtiyacının karşılar. Farkındalık yaratmak kadar doğru olana dair yaşamakta öne çıkar. Yani kaos aralığı çoklu seçeneklerin çoğaldığı, değişim hızının arttığı zamanlar olduğu için tercihler daha da belirginleşir. Bilmek ve bilmeye göre yaşamak, bilinçli olmak doğru tercihlerle mümkün olur. Eskiyi reddetmek, yeniyi bilmek ve yeniye ahlaki ve politik

olandan yana tercih edip, mücadelesini vermek elzemdir. Bu krizli süreçler tıpkı evrende olduğu gibi hassas süreçlerdir. Evrende de buna denk bir yaradılış diyalektiği mevcuttur. Kuantum fiziğinde buna" başlangıç noktasına hassas bağlılık" denir. Ya da kelebek etkisi. Normal zamanlarda değişimi yaratacak etki de olmayan olaylar böylesi zamana da adeta devenin belini kıran son saman çöpü rolünü oynar. Tarihsel toplumda da kaos aralıklarına benzer etkilerin olduğu görülür. Küçük ayrıntılar, olaylar, bireyler tarihin seyrini değiştirecek düzeyde etkinlik sahibi olabilirler. İşte bu dönemleri Ali Fırat özgürlük sosyolojisinin yaşandığı dönemler olarak tanımlar.

Uygarlık Karakteri Gereği Anti Toplumdur

Bu sosyolojik paradigmayla içinden geçtiğimiz zamanı tanımlamak, anlamak istersek; özgürlük sosyolojisini gerçekleşme zamanı olarak tanımlayabiliriz. Zamanın tüm parametreleri eskinin sürdürülmezligini, yeninin de kapıya dayandığını göstermektedir. Bugün de yaşanan kaos-kriz birikmiş uygarlık sorunlarının yığılma halidir. Bu nedenle şimdi de yaşananı geçmişten koparmadan ele alırsak, büyük bir kriz ve büyük bir değişim zamanını yaşadığımızı görürüz. Uygarlığın yaşadığı büyümeye karşı oluşan toplumsal yönelim turnusol etkisi yaratacak güçtedir. Mevcutta yaşananı anlamak için Ali Fırat'ın sosyolojik yaklaşımıyla bakış açısı oluşturursak şöylesi bir tabloyu oluşturabiliriz.

Kapitalist modernite çağıyla beraber kendinden taşan sistemsel krizleri merkezi uygarlık sisteminin tarihsel inşası, M.Ö 3000- M.S 500 yıllarına dayanır. Bu tarihler aynı zamanda Sümerlerle başlayan uygarlıklarında doğuş zamanıdır. Ve mekânı da Mezopotamya'dır. Aşağı Mezopotamya'da başlayan bu merkezi uygarlık sistemi, dalga dalga yayılarak büyür ve derinlik kazanır. Kendi doğuşunu Neolitik toplumun değerleri üzerinden gerçekleştirmiştir. Yeni uygarlık, kent-sınıf-devlet üçlüsüyle toplumsal sömürü sistemini inşa ederken, kendinden önceki komünal, ahlaki ve politik toplum gücünü, değerlerini de perdelemeye ve barajlamaya çalışmıştır. Uygarlık devletçi karakteriyle sermaye ve iktidar tekeline dayalı olarak toplumu toplum olmaktan çıkartıp, kolonyalist bir yayılım gösterir. Merkezi uygarlığın değişmez karakterini belirleyen şey ise, toplum üzerinde oluşturduğu tekelleşmedir. Bu tekelleşme ekonomik, askerî, politik, ideolojik ve ticari kapsamda artık değer oluşturarak, toplum üzerinde baskı sömürü sistemini inşa eder. Şu haliyle merkezi uygarlık mekan-zaman farklılıklarını yaşasa da değişmezliğini koruduğu esas şey kümülatif ve kesintisiz bir şekilde varlığını sürdürmesidir. Buna dayanarak toplumsal sorunların kaynağını merkezi uygarlık sisteminin yaratımı olan devlet ve iktidar olarak koyabiliriz. Devlet ve iktidar kurumu, her dönem farklı biçim ve uygulamalarla varlığını sürdürürken, toplum üzerinden baskı ve zor sistemini geliştirerek toplumu da savunmasız bırakmışlardır. İktidarın bunu nasıl başardığıysa önemli bir tartışma konusu olarak ortaya çıkar. Toplumun köleci sisteme ikna edilmesi, kaba ve açık zordan önce zihniyet alanına sızmasıyla gerçekleşir. Yine topluma ait siyasal, ekonomik ve sosyal kurumlar toplumun denetiminden alınır ve toplum kendi kendini yönetemez hale gelir. Tahakkümün en başta ve en yoğun olarak geliştirdiği alanda cinsler arası ilişki ve kadın olmuştur. Gelişen uygarlığın zihni ve bedensel büyümeside erkek egemenlikçi karakterde olmuştur. Neolitik toplumdan, kutsal ana toplumundan intikam alırcasına, erkek egemenlikli tanrısal düzenler inşa edilmiştir.

Özne ve nesne ayrımını derinleştirerek rasyonel aklı iktidar kılar

---

Anti toplumcu bir şekilde karşı devrim yaparak büyüyen merkezi uygarlık sistemi topluma karşı sürekli savaş halinde olmuştur. Elbette tarihin seyri de salt merkezi uygarlık akışında yol almamıştır. Doğal toplumun ahlaki ve politik bütünlüğü kendisini 'Demokratik Uygarlık' sistemiyle sürdürmüştür. Bu tarihin çatallaşması olarakta tanımlanır. Resmi, devletçi uygarlıklar karşısında toplum varlığını sürdürmüş, zira demokratik uygarlık sistemi olmadan, hiçbir tekelci uygarlık varlığını devam ettiremez. Toplumlar tüm farklılıklarıyla

ahlaki ve politik nüvelerinde birleşip, korudukları yapısallıklarla kendi sistemlerini oluşturmaktadır. Binlerce yıllık insanlık tarihi bunun mücadelesini anlatır bizlere. Ali Fırat Özgürlük sosyolojisi ile demokratik uygarlık sistemini ideolojik, yapısal, tarihsel her boyutta tanımlamış ve hakkını teslim etmiştir.

İçinde bulunduğumuz çağın sorunsallıklarını tarihsel bütünlüğüyle ele alırsak binlerce yıllık uygarlık krizlerinin kapitalist modernite çağıyla daha da büyüdüğünü görürüz. Elbette kapitalist çağda farklılıkları ve yarattığı sonuçlarla, özgün olarak tanımlaya muhtaçtır. 16. yy ile birlikte Avrupa'da doğuşunu yapan kapitalist tekelcilik, kapitalist modernite, ulus-devlet ve endüstriyalizm sac ayaklarına dayanmıştır. Kapitalizm doğduğu çağın nimetlerinden yararlanmasını bilen pragmatist karakterli bir sistemdir. Rönesans ve reformlardan, Fransız ihtilali sanayi devrimine kadar toplumsal ilerleme ve mücadeleleri kendi lehine çevirerek, kullanmasını bilmiştir. Ancak esas zaferini öncelikli olarak fetihlerle mümkün kılmıştır. Toplumsal zihniyete karşı en fazla savaş açan ve zihni körleştirmeyi yaşatan kapitalizmin yürüttüğü ideolojik savaşımında kullandığı yöntem pozitivizm olmuştur. Kendini bilimsel esaslara dayandırarak pozitivizmi, olguculuğu geliştirmesi, rasyonel akılcılık adına tüm maddi ve manevi değerlere saldırmasına neden olmuştur. Manevi olan metafizik olan gerçek dışı sayılmış ve her şey bilimsellik adına nesneleştirilmiştir. Bilgi, iktidarın tekeline alınır. Toplumsal düşünüş, binlerce yıllık toplumsal zihniyet formları toplumun elinden alınır. Bilimsellik adına inceleme konusu olan her şey parçalara ayrılır. Rasyonel aklın nesnesi kılınarak sömürgeleştirilir. Özne ve nesne ayrımını derinleştirerek rasyonel aklı iktidar kılar. Duygusal zekâyı bilim dışı ilan eder. İnsan- doğa, kadın -erkek, ruh-beden şeklinde zihniyette yarattığı özne-nesne ayrımı toplumun tüm yaşamına hâkim kılar ve kapitalist modernite çağında her şey meta haline getirilir. Bu toplumun tüketim toplumu haline gelmesi, ahlaki manevi değerlerinden uzaklaşması eşyaya tapınır olmasıyla sonuçlanır. Şu haliyle kapitalist modernitenin pozitivizm üzerine inşa ettiği bilimsel yöntemin sorun çözmekten ziyade ilave sorunlar yaratarak krizi daha da derinleştirdiği aşikârdır. Bununla beraber kapitalist modernitenin kendini dayandırdığı cinsiyetçilik, milliyetçilik, dincilik, bunun kültürel ayağı esas ideolojik doğrultusunu belirlemektedir. Toplumu atomize ederek tüm hücrelerine kadar parçalayıp bireyciliğin kök salması için, ideolojik yol ve yöntemleri kullanmıştır. Toplumun tümü bu ideolojilerin bombardımanı altında kesintisiz bir savaş içinde yaşarken, varlık olmaktan çıkmaktadır. Kapitalist modernite kendi çağında yarattığı iktidarcılıkla toplumun her alanına bu ideolojileri sokmayı başarmış. Bu da insanın doğaya, topluma ve kendine yabancılaşmasına neden olmuştur. Yaşanan fetişizm öznenin nesneye, nesnenin de özneye karşı kurduğu tahakküm ilişkisini tanımlar. Ve bu yabancılaşmanın esas kaynağı olmaktadır. Kapitalist modernite döneminde, özellikle son finans kapital çağı ile yaşanan ideolojik hegemonyacılık daha da hızlanmış ve yaygınlık kazanmıştır. Bu çağ yani finans kapital çağı aynı zamanda sanal yaşam çağıdır da. İmitasyonun, taklidin hâkim kılındığı, böylece toplumunda bireylerin birbirine benzediği, özgünlüğünü ve farklılığını kaybettiği bir çağdır. 21.yy'da diğer dönemlerden ayıran farklılıkta belirleyici özelliği olmaktadır. Finans kapital çağı, yarattığı sanal âlemle sistemini parasal tekelleşme üzerine kurarak tüm güçleri küresel ölçekte kontrol altında tutabilme kabiliyetine sahiptir. Kurduğu sanal parasal düzenle toplumda hatta kendisine uyum sağlamayan iktidarlar karşısında denetim hâkimiyet sağlayarak, sürekli kriz yaratarak kendine bağımlılığı artırmaktadır. Toplum ütopyasız, devrimsiz bırakılarak simülatör sanal projelendirilmiş bir toplum haline getirilip esir alınmış durumdadır. 21.yy'la beraber finans çağının yarattığı ve dayattığı küreselleşme, ulus-devleti sorun olarak gördüğünden; onu da ortadan kaldıracak politikalar üretmesine, müdahaleler geliştirmesine neden olmuştur. 3. Dünya Savaşı dediğimiz sürecin kapsam ve içeriğini belirleyen de finans kapital çağıyla uyuşmaması, Ortadoğu sahasında yaşanan uyuşmazlık yani sorunların doğmasına sebep olmuştur. Bu kendini uygarlık savaşları şeklinde tanımlar. Bu savaşın çoklu tarafları ve cephesi vardır. Bir yandan bölgesel milliyetçilik, dincilikler öte yandan yerelden kültürel kimliklerin kendini

despotik yapılara karşı savunma direnişleri ve tüm bunların provoke edilmesi için bilinçli yaratılan El-Kaide, DAİŞ benzeri terörist yapılar savaşın öznelerini belirleyen bu güçlerdir. Ve finans kapital bu savaşın içinde terörist özellikler taşıyarak varlığını korur. Bu sistem sahip olduğu maddi yapı ve inşa edilen zihniyet kurumlaşmasıyla, tarihte eşi benzeri olmayan bir soygunculuk ve ondan para kazanma sistemi kurmuştur. Sistem kendini perdelemek adına provokatif örgütlenme, eylem ve müdahaleler geliştirerek en büyük terörist olmaktadır. Kapitalist modernitenin son çağı olan finans kapital çağı medyası, kültürel ve ideolojik etkinliği, savaş tarzı ve sonuçlarıyla, siyasal kurumlaşmasıyla geçmiş sistemlere rahmet okutacak bir tekel ve sömürgecilik çağı inşa etmiştir. Bu haliyle uygarlık krizinin derinleşmesine, kontrol dışına çıkmasına neden olmuştur. Kendini küreselleştiren ve merkezi yapısını koruyan bu yapı, sorunlarında küreselleşmesine ve toplumsal ittifaklarda cepheleşmenin gelişmesine zemin sunmaktadır. Ayakta durmak için, çatışma ve savaşları sürekli kılması bir varoluş gerekliliğine dönüştüğünden, toplumsal yapı sürekli yok olma tehdidi altında kalmaktadır. Bu da toplumun kendini inşa etme; ahlaki ve politik yapıyla donatma ve kendini savunma ihtiyacını derinleştirmektedir.

Modernizmin mahşer atlısı olan kapitalist modernite ve etkileri kadar ulus-devlet, endüstriyalizm de toplumsal sorunlara kaynaklık etmektedir. Ulus-devlet kapitalist modernitenin tekçi reformlarından dır. İktidar ve devlet yapılanmasının toplum üzerinde kendini en şiddetli ve yoğun uyguladığı form ulus-devlet formudur. Ulus-devlet toplumu tekçi zihniyetle yapılandırıp, farklılığını yok ederek toplum varlığını darbelemiştir. Toplumsal farklılıklar milliyetçilik ideolojisiyle bölünmenin, ötekileştirilmenin ve parçalanmanın gerekçesi kılınır. Oysa toplumsal farklılıklar; toplumsal form farklılık içinde birlik esaslı oluşur. Milliyetçi ideolojiler zihniyette yarattığı deformasyonla toplumsal hafızayı köreltir. Binlerce yıllık kardeşlik, beraberlik hukuku, kültürü çok kısa bir sürede unutulur. Toplumun kendilik aidiyet bilinci, kimliği manipülasyona uğratılarak devlet odaklı kılınır. Artık devlete ait uluslar, bireyler vardır. Ahlaki, politik değerleriyle oluşan kutsal değerlerde bundan nasibini alarak tersyüz edilir. Kutsal olan bayraktır, sınırların korunması en önemli namustur. Milliyetçilik öyle bir ideoloji haline gelmiştir ki, kendini her koşul, imkân ve olanaklarla şekillendirecek esnekliği yakalar. Liberalizmden sosyalizme, muhafazakârlığa kadar farklı ideolojilere eklenme kabiliyetini göstermesi, ulus-devlet insanlarından bağımsız ele alınamaz. Ulus-devlet milliyetçilik ideolojisiyle kendini yapılandırırken, o devletin sınırları içinde yaşayan ulusları da biricikleştirir,yani tekleştirir. O milletin çıkarları her şeyin üstünde tutulur. Devlet, ulus-devletle toplumla vatandaşlık adı altında yeni bir bağ kurar ve bu şekilde toplumu iktidara ortak ederek, iktidarını da büyütür, meşrulaştırır. Başka türlüsü de düşünülemezdi. Kapitalizmin hiçbir çağda görülmemiş kanlı çağı, şiddeti, baskısı, tarihi imkânsızlaşan soykırımları; toplumun iktidara ortaklığı olmadan meşrulaşamazdı. 20. yy da gelişen Hitler faşizminin Yahudi soykırımı uygulamalarına sadece Almanya toplumu değil, diğer toplumlarında sessiz kalması, hatta alkış tutması başka nasıl gerçekleşebilirdi ki? Sosyalist ideolojilerin dahi etkisinde kaldığı milliyetçilik ideolojisi, her ulusa bir devlet, her devlete bir ulus formülasyonuna dayanakla, devleti olmayan ulusların ulus saymaması, milliyetçiliğin, ulus-devletin gücünü anlatmaya yetmektedir.

Toplumun Bilgi Hakikatiyle Buluşması

Finans kapital çağının küreselleşen politikaları karşısında, özelde de Avrupa'da muhafazakâr politikaların iktidarlaşması, kendi kültürünü, milletini koruma adına gelişen bir milliyetçi tepki değil midir? Binlerce yıl beraber yaşayan toplumların son iki yüz yılda, hatta son yüzyılda gelişen ulus-devlet ve milliyetçilik ideolojisi ile çok hızlı uyum sağlaması ise düşündürücü olmaktadır. Faşizmide bu düzlem üzerinden tanıma kavuşturabiliriz. Ulus-devletin ve milliyetçiliğin döl yatağında gelişen faşizm, Avrupa topraklarında doğuşunu yaptı. 20. yy da I. Dünya Savaşı sonrası yaşanan sosyal, ekonomik, siyasal krizler faşizmin doğuşuna kaynaklık etmiştir. Dikkat çekici olarak, savaşın getirdiği yıkımlarlar, ulus-devletin yıkımlarıyla geleneksel değerlerini yitirmiş; inanç değerleri zayıflamış toplumlar,

kendini yeniden kurmak hayaline tutunarak faşizmle tanışmışlardır. Ekonomik kriz yaşayan, siyasal olarak sürdürülemezlik sinyali veren iktidarlar, ömürlerini uzatmak için faşizme geçerler. Toplumu yönetebilmek için semboller, mitler yaratırlar; yeniden tarih yazarlar. Bolca propaganda yapıp slogan ve marşlarla toplumu yönetirler. Toplum milli duygular ve milli olana itaat etme güdüsüyle harekete geçirilir. Toplum ciddi bir bunalım, boşluk içinde olduğundan, kendini yönetemez hale getirilir. Böylece o toplum kendisini yönetecek bir lidere ihtiyaç duyar. O liderde kendini görür. Güdülerle, sürü toplumu haline getirilen bireylerde sorgulama olmaz. Doğruları da itaat edilen liderin görüşüne göre belirlenir. Böylece toplum buhrandan çıkacağına inanarak itaat eder. Lidere inanç ve teslimiyet yaşayarak adeta hipnotize olur. Karizmatik lider de, kimi özellikleriyle toplumu hipnotize etmesini bilir. Bu tekçi sistemin en tepe noktasındaki temsilidir. Tekçi yapı siyasal olarak tek partili bir rejime, yapıya ihtiyaç duyar ve var olmak için tüm muhaliflerini etkisizleştirir. Tek partili yapı tüm devlet erkini ele geçirir ve kendini devletle bütünleştirir. Toplum bu yapı etrafında tek tipleştirilir. Faşizm, 20.yy Avrupa'sında doğan ve Hitlerle beraber toprağa gömülen bir rejim değildir. Kapitalist sistem, onun ulus- devlet formu kriz yaşandıkça faşizmi doğurur. Faşizm, vahşi kapitalizmin çıplak gerçeğidir. Ve sistemsel kriz yayıldıkça isim ve renk değiştirerek her yerde görünen öldürücü bir hastalık olur. Kapitalist modernitenin cinsiyetçilik ideolojisi değiştikçe küreselleşen erkek hegemonyası erkek terörünü de büyüttü. Ve bu kadın karşısında faşist bir karakter kazanarak, sistematize oldu. Milliyetçilik dokuduğu kumaşlardan olan dincilikte faşizmin renk değiştirmiş hali oldu. Finans kapital çağın provakatif örgütlenmelerinden olan El-Kaide, DAİŞ gibi terör yapıları faşizmin yeşil rengini temsil etmektedir. Şu haliyle faşizmin, küresel kapitalizmin merkezileşen, tekleşen, benzeştiren, sınırsız sömürü rejiminin en kuvvetli temsili olduğunu belirtebilir. Sanal âlemin büyüsünden kurtulan her bireyin gerçeği gördüğünde karşılaşacağı vahşet, vahşi kapitalizmin faşizmi olmaktadır. Modernitenin temel ayaklarından olan endüstriyalizmde topluma ve doğaya karşı savaş açmış bir konumdadır. 19.yy da gelişen endüstri devriminin masumiyetine halel getiren kapitalist tekelci sermaye, endüstriyalizm hamlesini yaparak, endüstri devrimini toplum aleyhine geliştirmiştir. Tarım ve köy toplumunun aleyhine gelişen endüstriyalizm, kullandığı bilim ve teknikle görülmemiş düzeyde toplum kırımı, sömürü, ekolojik yıkıma sebep olmaktadır. Bu haliyle ideolojik bir yapıya dönüşen endüstriyalizm, şayet önü alınmazsa toplumun tüm hayati dokusunu yıkıma uğratacak bir felakete doğru insanlığı ve doğayı sürükleyecektir.

Finans kapital çağı kapitalizmin bir türlü hizaya sokamadığı Ortadoğu coğrafyasına yoğunlaşarak 3. Dünya Savaşını sürdürüyor

Son dört yüz yıllık kapitalist modernite çağının kendi içinde yaşadığı doğuş, gelişim ve zirve evreleri vardır. Bunu tekelleşmenin farklılaştığı alanlar olarakta tanımlayabiliriz. Ya da paranın hakim tanrı haline gelmesini sağlatan; tekel alanları, ticaret çağı, sanayi çağı, endüstri çağı ile devam eden tüm evrelerde kapitalizm ulus-devlet tekelleşmesiyle büyüme sağladı. Ancak bunu yaparken de büyük savaşlar içine girdi. Sömürge savaşları, dünya savaşları, sınıf ve ulus savaşları tanımlayabiliriz. Bu savaşlar doğrudan sahada, reel dünyada gerçekleşti ve devrimci etkiler de yaratabildi. Reel dünyanın kendisinde yaşanan bu savaşlar ekonomiyi etkiledikçe krizler büyüdü. Ancak bilim ve teknik devrimin sonucu oluşan imkânlarla, her şeyi fırsata dönüştüren kurnaz ve kapitalist sistem 1950'ler sonrası 21.yy ile beraber finans kapital çağına geçti. Artık paradan para kazanma çağından bahsediyoruz. Ali Fırat bu büyümenin anahtar gücünü hegemonik güç olan ABD'nin tanrısı ilan ettiği doların altından kurtulmasına bağlamakta. Yani doların Altın karşılığında kurtulması, 1980 sonrasıyla beraber dünyaya karşılıksız trilyonlarca doların salınması ile para olmadığı kadar büyüme sağlanmıştır. Ali Fırat bu durumu " hegemon olmanın ilk defa kendini paraya yansıtması olarak tanımlar." Artık krizler,

savaşlar sanal âlem içinde parayla yapılmakta ve bilinenin, yaşananın aksine sanal âlemin savaşları kendini reel âleme yansıtmakta. ABD hegemonyası sanal âlemde yarattığı krizlerle temel güçleri hizaya sokmakta ve denetimli bir kontrol sağlamakta. İşte çağımızın bu son kapitalist evresindeki yöntemsel farklılıklar nedeniyle Ali Fırat bu çağa 3. Dünya Savaşın'a geçiş dönemi adlandırılmasını yaptı. Ve küreselleşen tekel güçler için yerel tekeller olan ulus-devletler sorun haline geldiğinden; 3. Dünya Savaşı'nda küresel tekellerin müdahalesi gelişmiştir. Finans Kapital çağı kendini yapılandırmak için daha küçültülmüş devlet modellerine ihtiyaç duymaktadır. Bu noktada sivil toplum örgütlerini devreye sokarak liberal sistemini sürdürmek ister. Devrimci ütopya ve hayallerin, gelecek inşa etme mücadelelerinin önünü almak adına, özelde de toplumsal çelişkilerin yoğun yaşandığı ülkelere projeler sunar. Sivil toplum örgütlerini aktifleştirerek ulus-devletleri sınırlar, toplumsal muhalefeti tamponlamaya çalışır.

Finans kapital çağı kapitalizmin bir türlü hizaya sokamadığı Ortadoğu coğrafyasına yoğunlaşarak 3. Dünya Savaşını sürdürüyor. İslamiyet'in başat uygarlık kimliği olduğu bu coğrafyaya yapılan kapitalist müdahale, Avrupa uygarlığının son hamlesi olmaktadır. Ve şu haliyle uygarlıklar arası bir savaşa dönüşmüştür. Buna medeniyetler çatışması denmeside boşuna değildir.

Tüm göstergeler 3. Dünya Savaşı dediğimiz yeni dönem savaşlarını anlamaya yetmektedir. Toplamda yaşanan gerçeklik ise finans kapital çağı ile beraber, kapitalizmin yapısal krizinin derinleştiği ve kaos aralığının büyümesidir. Süreç, bu karakteri nedeniyle özgürlük sosyolojisini mümkün kılmaktadır. Dünyanın her yerine yayılan her kapsamda yürütülen savaşın şiddeti de toplumsal mücadeleleri büyütmekte ve direnişi ortaklaştırmaktadır. Zamanın eski bilme yöntemleriyle anlaşılamayacağı açıktır. Yeni bir sosyolojik bakış açısı ve paradigmayla sürece yaklaşmak, toplumsal mücadeleleri başarıya taşıyabilir. Ara süreç dediğimiz eski ve yeninin çatıştığı bir alanda bulunmaktayız. Eski yapılar zirveleşmiş olduğundan çöküşleri de hızlanmaktadır. Yeni bir yapılanma ihtiyacı doğmuştur. Bunun için öncelikle doğru bilgilenmeye ya da hakikat rejimine ihtiyaç vardır. Kapitalist modernite verili bilgi yapısını her türlü araç teknolojisi ve kurumlarla hâkim kılmaya çalışıp algı operasyonları yaparak hâkim olmaya çalışmaktadır. Buna karşı topluma gerçek bilgiyi götürmek, hakikatle buluşturmak ve bunun için zihniyeti inşa çalışmalarını örgütleme önemli olmaktadır. Toplumun ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel her alanda kendini örgütlü kılması, kendini yönetmesi ve savunması anlamına gelir. Nihayetinde kendini yönetemeyen ve hakkında düşünemeyen toplumlar, hâkim iktidarın denetim ve sömürüsüne tabi kılınır. Şu haliyle toplumsal yaşamdaki yapı, kurum, olgu gibi her şeyin yeniden tanımlanması ve demokratik toplum lehine yeniden inşa edilip kuvvetlendirilmesi gereklidir.

Bu düzlemden bakınca; buna dayalı olarak geliştirilen 'demokratik toplum' inşası modeli hayati bir önem kazanır. Demokratik uygarlığın binlerce yıllık tarihsel geleneğini yaşatan ve bunu güncel ihtiyaçlarla yenileyen bir paradigma çözüm sağlayıcı olabilir. Bu paradigmanın demokratik toplumu karşılayan ahlaki ve politik toplum inşasını sağlayan ulus-devlete karşı demokratik ulus bilincini ve anlayışını kazandıran; demokratik konfederalizm inşasını sistematize eden, eko-endüstriyel bir karşılığı olursa, çözüm odaklı bir yaklaşımın sahibi olunur. Kurulacak demokratik sistem, demokratik uygarlığın tarihsel mirasını esas alarak yapısal kuruluşunu sağlarsa, çözüm gücü yüksek bir seçenek haline gelir. Sistemin yaşadığı tıkanma karşısında siyaset üretmek ve çözüm gücü olunmak isteniyorsa, bunun içinde önce yaşananı doğru tanımlamak; tarihsel bir derinlikle ele almak ve demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü bir paradigmaya dayanmaktadır. Şayet toplum belirleyici olma rolünü oynarsa, belirlenen iktidar ve devlet olur. Ve toplumsal varoluşun diyalektiği aksini kabul etmiyorsa, toplumu belirleyici olan kılmak özgürlük seçeneğini esas almak olur. O zaman binlerce yıllık toplumsal aklın, vicdanın gücüne dayanarak; zaman akışını toplumun lehine çevirmek gerekiyor. Belki o zaman iktidar ve devlet güçlerinin ayağı doğruya takılabilir.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Demokratik Modernite Değerlerini Sisteme Kavuşturmak

Cihan Eren

Toplumsal sorun, insan kaynaklıdır. Zaman zaman doğada yaşanan büyük afetlerin neden olduğu sorunlar da yaşanmaktadır. Ancak bunlara toplumsal sorun denilemez. Dünyamızı doğrudan ve dolaylı etkileyen varoluş kanunlarının eseri olan doğal afetler, toplumsal kanunların dışındaki bir işleyişin eseridir. İnsanı ve toplumunu afetlerden sorumlu görmek doğru olmaz. Çünkü toplum bunları engelleyemez, ancak insan yaşamında yol açacağı tahribatları azaltabilir. Toplumsal sorundan kastımız insanın bizzat kendi aklı ve pratiklerinin sonucu yarattığı sorunlardır. Açlık, işsizlik, yoksulluk, savaşlar, doğa tahribatı, kadın sorunu gibi sorunlar toplumsal sorundurlar. Çünkü bunları bizzat insanın kendisi yaratmıştır.

Gelinen aşamada toplumsal sorun, üzerinde yaşadığımız doğayı da doğal olmayan değişimlere maruz bırakmıştır. Yapılan araştırmalar yeryüzünde karşılaştığımız doğal afetlerin en az yüzde altmışının toplumsal sorundan kaynaklandığını göstermiştir. Kapitalist modernite çağının hem arttırdığı hem de derinleştirdiği toplumsal sorun, üzerinde yaşadığımız doğanın da sorunlar yaşamasına yol açmıştır. Aşırı tüketim bu sorunların ana nedenidir. Aşırı tüketim kapitalist sistemin kalbidir. Bu nedenle doğa kanunları değil toplumsal sorun; doğada sorunların kaynağı olmaya başlamıştır. Günümüzde buna kısaca ekolojik sorun diyoruz. Dolaysıyla ekolojik sorunlar da toplumsal sorunun en büyüklerinden biri olmaya başlamıştır. Doğal afetlerin kısa aralıklarla yaşanması devletçi uygarlığın yol açtığı toplumsal sorunu ispatlayan en çarpıcı verilerden biridir. Toplumun doğa ile arasındaki ana evlat bağını bozan uygarlık, kapitalist modernite zamanı sayılan son dört yüzyılda bu bağı kopartarak felaketlere yol açmıştır.

Özcesi toplumsal sorun, devletçi uygarlık sisteminin eseridir. Hem toplumsal hem de insan ile doğa arasındaki organik bağı tahrip ederek sorunlara yol açmaktadır. Devlet ve iktidar uygulamaları ile toplumsal sorun arasında doğru bir orantı vardır. Bu kural gereği devletçi uygarlık hegemonyası büyüdükçe toplumsal sorun da artmış ve büyümüştür. Devlet, aklı ve uygulamalarıyla aynı etnik ve dini kimlikleri gibi farklı grupların içinde bulundukları toplulukları egemenlik altına alıp idare etmesidir. Devletçi uygarlık hegemonyası devlet olmuş birden çok grubun birbirine çok benzeyen ve birikime dayalı sömürü gibi özellikleri olan sistemin toplamından oluşur. Her dönem bu hegemonyaya öncülük eden onu belirleyen bir ideoloji ve kültür vardır. Günümüzde öncülüğünü ABD'nin yaptığı ve daha geniş anlamda da Batı denilen hegemonya biçiminin günümüzde devletçi uygarlık hegemonyasını belirlemesi, temsil etmesi ve ona öncülük etmesinde gördüğümüz gibi. İster ayrı ayrı grupların olsun ister lider konumdaki grubun (bugün için ABD ve AB liberalizmi) tümüne yakınını temsil eden hegemonya olsun, hepsi bu hegemonyayı toplum üzerinde kurar. Aslında egemenlik, iktidar, sömürü, işgal, talan vb... olguların insan üzerinde başka bir insan grubunun gerçekleştirdiği bir saldırı olduğunu söylemek bile gerekmez. Doğa üzerinde kendine has akıl ve duyguyla yaşayan, iş yapan sadece insan olduğuna ve insan olan birine başka bir insanın emeği hizmet edeceğine göre, ahlaki görülmeyen ve kötülük denilen her şeyi birileri birilerine yapıyor demektir. Ancak devletçi uygarlık sistemsel kötülük inşa ettiği için, iktidar sisteminin hegemonya altına aldığı çoğunluğun içindeki çoğunluk, yapılanın kötülük olduğunu anlamıyor, anlamamaları için anlamsızlık anlam diye kendilerine yutturuluyor. En

nihayetinde devletçi iktidarcı sistemin hegemonyası, yanlışın doğruya, kötülüğün iyiliğe, çirkinin güzelliğe, köleliğin özgürlüğe galebe geldiği alanlarda yaşanır. Ve bu galibiyet hali sürdükçe bu da sürer. Ortak kanaat devletçi sistemin değişmez karakterini yeni hegemonyalar geliştirerek artık sürdüremez noktaya geldiğidir. Hemen her alanda yaşanan kaos ve kriz bu tespitin doğruluğunu göstermektedir.

Toplumsal tarihten öğrendiğimiz temel bir yasa, yaşamın dayanılmaz boyutlara varan sorunlarla karşı karşıya geldiği dönemlerde, bu sorunlara radikal çözümler getirme iddiası taşıyan fikri hareketlerin geliştiğidir; Bu fikri hareketlerin eyleme geçerek umut vadeden yaşam biçimini yaratmaya başladığıdır; Yeni yaşam kültürünün etrafında hızla toplulukların oluştuğudur. Bu kanun gereği hem demokratik değerler sistemi hem de devletçi sistem en az beş bin yıldır aralıksız çatışmaktadır.

Büyük düşünce akımları ya toplumsal refahın çok yüksek olduğu bir ortamda ya da çok ciddi toplumsal sorunların yaşandığı ortamda gelişmiştir

---

Kapitalist uygarlığın geçmiş uygarlıklardan farkı, devletçi uygarlık sisteminin öncülleri ile aynı imkana sahip olmamasıdır. Günümüz iktidar modernitesi, ne kapitalist sistem olarak kendisini ne de farklı biçimlere sahip yeni bir devletçi sistem modernitesini geliştirme imkanına sahiptir. Fakat toplumsal yaşamın kendisi olan demokratik modernite için durum tam tersidir. İktidar modernitesinin yaşadığı kaos, yaşamın her alanında ve toplum doğa ilişkisinde, küçük çabalarla bile çok büyük kazanımlar elde edilebilecek imkan ve fırsatlar sunmaktadır. Günümüzde demokratik değerlerin sistem kazanması karşısında, devletçi uygarlık güçlerinin askeri şiddeti dışında büyük bir engeli kalmamıştır. Askeri şiddetin de savunulacak, propaganda edilerek toplumu manipüle edecek yanının zayıf olması ancak hakim sistemin krizini derinleştirebilir. Devletlerin tümünün 'terörle mücadele' adı altında kendi şiddetini gizlemesinin de nedeni budur. Yaşanan gelişmelerle bu yöntemin demokratik çözümleri engelleyerek kriz ve kaosun ömrünü uzatıp çürümüşlüğü derinleştirdiği yeterince görülmüştür. Bu da demokratik devrim imkanlarını daha da artırmaktadır.

Tekrar şimdiki zaman aralığının temel özelliklerine bakarak radikal toplumsal değişim ve dönüşüme yol açacak imkanlara kısaca değinmeye çalışalım.

Büyük düşünce akımları ya toplumsal refahın çok yüksek olduğu bir ortamda ya da çok ciddi toplumsal sorunların yaşandığı ortamda gelişmiştir. Refahın bol olduğu dönemlerde gelişmiş düşünceler merkezine doğayı anlamayı, işleyiş yasalarını tanımayı koymuştur. Bu daha çok felsefe ve pozitif bilim şeklinde somutlaşmıştır. Toplumsal sorunların ağırlaştığı dönemlerde ise gelişmiş düşünceler toplum odaklı olmuştur. Bu minvaldeki düşünceler sosyal bilim kapsamındaki düşünceler olmuştur. Toplumsal sistem kurmayı öncelik saymıştır.

İçinde bulunduğumuz çağda çok ciddi toplumsal sorunlar olmasına rağmen doğa odaklı düşünceler de gelişmekte, çevreci, ekolojik hareketler bunu eyleme de dönüştürmektedir. Bu da içinde bulunduğumuz çağın geçmişte büyük toplumsal krizler yaratmış uygarlık dönemlerinden daha derin sorunlara yol açtığını göstermektedir.

Kapitalizmin Arz-Talep Diyalektiğinin Getirdikleri Ve Götürdükleri

Kapitalist uygarlığın en büyük kötülüklerinden birisi de sistemli ve planlı olarak tüketim için geniş bir orta sınıf yaratmasıdır. Orta sınıf maddi olarak, görece refah içinde olan, olmak isteyen, yaşam standartlarını sürekli yükseltme gayreti veren olmakla toplumun çoğunluğu olan yoksullardan ayrışmaktadır. Bu durum bu kesimde ya da bu kesimle uzlaşanlarda pozitif bilime daha fazla zaman ayırmalarına, bilimin gelişmesine bir noktaya kadar hizmet etmelerine neden olmaktadır. Yöntemi yanlış, sonuçları gayri ahlaki kullanılmak istense de bir noktadan sonra toplumsal yaşamın hizmetine girmek durumunda olan bu gelişme, yeni birtakım toplumsal fikirlerin doğuşuna ve desteklemesine de katkı sunabilmektedir. Örneğin ekoloji bilimi ve bilişim teknolojisindeki gelişmeler kısmen böyledir. Her zaman olduğu gibi orta sınıfın

toplumsal sorunlara karşı duyarlılığı ya çok az ya da devletçi sistem sınırları dahilindedir. Toplumla egemenlikçi hegemonyayı uzlaştırma, toplumun yoksullarını sisteme monte etme görevi, orta sınıfın sürekli toplumsal kesimlerle ilişki içinde olmasına yol açmaktadır. Bizzat orta sınıfın aşırı tüketiminin yol açtığı ekolojik sorun gibi etnik, dini, sınıf ve cins farkı tanımayan sorun, orta sınıf üzerinde giderek daha çok baskı kurmaya başlamıştır. Baskıdan kurtulmak amacıyla adeta yaşamı ve canlıları lime lime ederek pozitif bilimi geliştirme gayreti de ters tepmektedir. Buna da en iyi örnek tarımda ve hayvancılıkta yoğun kullanılan genetik bilimidir. Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar geliştirmenin sebep ve yol açtığı negatif sonuçlar sıkça tartışılmaktadır. Buna toplumsal yaşamın 'tadına ve tuzuna' saldırı demek yerinde olacaktır.

Devletleşen, devleti besleyen, tüketimi geliştirerek kapitalist modernite çarkını döndüren, liberalizmle her türlü düşünceyi yoldan çıkaran, bulduğu ilk fırsatta faşizm uygulamalarına geçen, halk, demokrasi karşıtı olan orta sınıf, toplumu ve doğayı bir felaketle yüz yüze getirmiş bulunmaktadır. Doğasındaki bu özellikleriyle doğamızı yok etmenin eşiğine getirmiştir. Böylece kendisiyle tüm insanlığın ve üzerinde yaşadığımız gezegenin geleceğini -önlem alınmasa geri dönüşü mümkün olmayan- büyük tehlikelerle karşı karşıya getirmiştir. K. Marks'ın kapitalizmin kendi kendini yok eder öngörüsü başka yol ve yöntemlerle gerçekleşmeye başlamıştır. Ancak sistem kendisi ile birlikte toplumu ve doğayı da yok etmek üzeredir. Asıl tehlike de budur. Bu tehlikenin toplumsal yaşamda yarattığı sorunları sıralayarak bitiremeyiz.

Toplumsal sorun, tarihin hiçbir döneminde olmadık boyutlara varmıştır. Biyo-iktidar ile insan hücrelerine de sızmaya başlamıştır. Artan şiddet politikaları, işsizlik, yoksulluk, ekolojik sorun, kadın-aile sorunu, psikolojik hastalıkların artması gibi sonuçlar her kesi az ya da çok etkisi altına almıştır. Hatta zaman zaman orta sınıfın kendisi de (tabi yaşamı tehlike altına girdiği için) rahatsızlığını dile getirebilmektedir. Doğal olarak böyle bir dönemde toplumsal yaşama umut olacak, yeni ve demokratik temelde inşa edecek ideolojilerin ve pratik politikaların hızla devreye girmesi kaçınılmazdır. Özellikle son elli altmış yıllık düşünce ve pratik tablo bunun işaretleri ile doludur. Başta yerel demokrasi arayışları olmak üzere, kadın ve ekoloji mücadelesi, etnik ve dini hareketler, yetersizlikleri çok olsa da birçok alanda gelişmiş sivil toplum örgütleri, toplumsal soruna çözüm arayışlarının demokratik yapılarıdır. Giderek gelişen bu hareketlerin henüz sistem kuracak bir netlik ve uygulamaya kavuşmamış olmaları temel zaaflarıdır. Sistem kazanamamalarında orta sınıfın liberal ideolojisiyle yaptığı saldırıların etkisi çok büyüktür. Örneğin ekoloji mücadelesi veren örgütlerin birçoğu bu saldırının derin etkilerini yaşamaktadır. Doğrudan kapitalist tüketim kültürünü, sermaye birikimini hedef alıp sistem teşhirine buradan başlamak yerine yer yer çevre temizliği derekesine düşen tutumları bunu göstermektedir.

Yaşam aslında demokratik uygarlık değerleri ile yaşanmaktadır

Hem sistemin kendi yapılarında hem de toplumsal yaşamın tüm alanlarında olup bitenlerin söylediği tek bir şey vardır; demokratik bir sistem geliştirmek, sınıf ve ezilmişliğe son vermekten de öte, insan olarak varlığımızı sürdürebilmemiz için artık bir zorunluluktur. İkincisi şimdiye kadar egemen sisteme karşı olma iddiası ile söylenmiş, pratiğe geçirilmeye çalışılmış yol ve yöntemleri olduğu gibi ya da kısmen güncelleyerek sürdürmek değil bambaşka düşüncelere ve pratiklere ihtiyacımızın olduğudur. Yeni bir paradigmaya ihtiyacımız vardır. Bu ihtiyacı karşılayacak düşüncenin derinliği ve önerilerinin neler olması gerektiği konusunu, çok uzatmadan Ali Fırat'ın ahlaki ve politik toplum, demokratik toplum, demokratik modernite kavramsallaştırmalarını da açımladığı ve son beş eserinin bu ihtiyaçlarımıza yeterince cevap verdiğini belirtmemiz gerekir. Hem doğayı hem toplumu ele alan, toplumsuz doğanın manasız, doğa ile ilişkisi bozulmuş toplumun sonunu getireceğini belirten bu düşünce sistemi, ahlaktan ve en iyisini yapma anlamında politikadan vazgeçmememizi istemektedir. Toplumsal sorunun demokratik çözümünün insanlığın yeni bir zihniyet ve vicdan devrimi yapmasıyla mümkün olacağını

belirten Öcalan, sistem önerisini Demokratik Ekolojik Ve Kadın Özgürlükçü Toplum başlığı altında sunmuştur. Kısacası Öcalan'ın fikirleri mevcut kaosu aşmamızı sağlayacak içeriğe sahiptir.

İnsanlık ve toplumsal yaşam gerçeği karşısında tam bir saldırganlık ve saçmalık hali olan kapitalist modernite gerçekliği, giderek çok daha fazla insan tarafından görülmekte ve karşı mücadelelere sevk etmektedir. 'Kanser' ve 'deccal' denilecek bu sisteme karşı basit ama oldukça etkili sonuçlara yol açacak adımların alternatif olma iddiasındaki örgüt ve toplumsal bileşenlerce atılmaması ideolojik yetersizlikleriyle ilgilidir. Günümüzün en önemli sorunun bu ideolojik karmaşadan kurtulmak olduğunu hatırlatmak yerinde olacaktır.

Kapitalist sistemin yaratıp, medya üzerinden yaydığı sanal bir karmaşa söz konusudur. Sistemin toplumsal yaşam gerçeği karşısında hiçbir anlamı olmayan yoğun bir 'sunumu' vardır. Çok zengin, farklılıkları barındıran, her gün yeni bir gelişme yaratan sistem iddiasıyla toplum aldatılmak istenmektedir. İnsanların düşünmemesi için akla gelmesi zor yöntemler kullanılmaktadır. Kapitalist modernite sanal dünyayı gerçekmiş gibi sunarak kendini en gerçekçi ve özgürlükçü sistem olarak tanıtmaktadır. Rodeo atına bindirilmiş insanlığı, dörtnal koşan at'a bindiğine inandırmak için bin bir oyun düzeni kurulmuştur. Sistem pişmiş bir yemeği tekrar tekrar ısıtıp yeni yapılmış gibi sunabilmektedir. Bu iki örnek kapitalist sistem mantığının nasıl işlediğini göstermektedir. Her gün daha da bozulup kokan yemeği 'moda, bu en iyisi, en sağlıklısı' propagandası ile dillendirecek kadar gerçeklerden kopmuşluğuna ilericilik diyebilmektedir. Bu kokuşmuşluğu sunma ahlaksızlığının sistem nazarındaki adı da özgürlük olabilmektedir.

Demokratik modernite değerlerini bir sisteme kavuşturmadan uygarlık modernitesinin ve onun son temsilcisi kapitalist biçiminden kurtulmak mümkün olmayacaktır. Bunun için devletçi uygarlık gibi demokratik uygarlık değerlerinin de toplumsal yaşamımızda olduğunu bilmek gerekmektedir. Yaşam aslında demokratik uygarlık değerleri ile yaşanmaktadır. Devletçi uygarlığın esasta yaptığı şey, bu değerleri ele geçirip iktidar ve sermaye biriktirmektir. Bu nedenle demokratik uygarlık güçlerinin yapması gereken ilk iş sistemin tümüyle ele geçirmediği, geçiremeyeceği yerden alternatif yaşam inşasına başlamak olabilmelidir.

Sivil Toplum Örgütlenmelerine Olan İhtiyaç

Hiçbir uygarlık gücü toplumsal ahlakı tümüyle ele geçiremez. Bu nedenle alternatif yaşam arayışçılarının en büyük dayanağının ahlak olduğunu bilmek gerekir. En basit anlamıyla toplumsal iyi olan ahlak, sistemi en rahat boşa düşürecek güçtür. Büyük sorumluluk bilinci de demek olan ahlaklı olmak, bıkıp usanmadan toplumsal işlere aşk derecesinde koşmaktır. Hiçbir maddi karşılık beklemeden, yetki ve mevki peşine düşmeden tıpkı dervişler, havariler gibi yaşamayı başarmaktır. Vicdanlı olmak, vicdanlı davranmak, kimliği ne olursa olsun herkesin sorunlarıyla ilgilenmek ahlaklı olmanın bir diğer ölçüsüdür. Siyasal olarak milliyetçilikten ve din istismarından uzak olmak da ahlaklılık gereğidir. Milliyetçiliğe ve din sömürüsü anlamındaki dinciliğe karşı mücadele ederek demokratik ulus yurttaşı olmayı başarmaksa, ahlaklı olmakta bir üst evre olmaktadır. Bugün milliyetçi olmamak ve dini sömürü aracı olarak kullanmamak demokratik uygarlık sistemine yakın olmak demektir.

Kadın sömürüsüne karşı durmak da demokratik uygarlık sistemine adım atmak için gerekli bir diğer önemli bilinç ve duruştur. Devletçi uygarlık kadın öncülüklü toplumsal sistemi kuşatıp güçsüzleştirerek var olmaya başlamıştır. Demek ki kadının toplumsal yaşamın her alanına giderek daha fazla katılması, kadının giderek daha fazla söz ve eylem sahibi olmaya başlaması da demokratik uygarlık sisteminin gelişmekte olduğunu göstermektedir. Hiçbir gelişme kadın özgürlüğü kadar toplumsal sistemi demokratikleştiremez. Özgürlüğe yürüyen kadın duruşu, sistemsel kötülüğü yenecek en büyük silahtır. Günümüzde devletçi uygarlıkla demokratik uygarlık değerleri arasındaki en ciddi kavganın kadın alanında verilmesinin de nedeni bundandır. Örneğin milliyetçilikle dinciliği buluşturduğu için uygarlığın zirvede temsilini yapan DAİŞ'in kadın düşmanlığı ne tesadüf ne de sadece İslam'ın iktidar yorumuyla

açıklanabilir. DAİŞ'in ve destekçilerinin kadın düşmanlığı uygarlığın kadın düşmanlığının toplam ifadesidir. Sonuç olarak kapitalist liberal ideolojinin tuzaklarına karşın duyarlı olmaya çalışan her kadın sözü eylemi ve faaliyeti demokratik modernite sistem inşasına yol açacağı için en fazla yüklenilmesi gereken alan olmaktadır.

Ekolojik bilinç, örgütlenme ve mücadelesi demokratik modernitenin olmazsa olmaz değerlerinden biridir. Ekolojik bilinci, halk yurtseverlik kültürü olarak anlaşılır kılmak önemlidir. Ekolojik bilinç en başta toprak ve yeşil sevgisidir. Temiz su ve hava sevgisidir. Doğal yaşamı savunmaktır. Başta dini kültürde olmak üzere yaşamın hemen her alanında ekolojik bilinç öğeleri fazlasıyla vardır. Ekolojik bilincin pozitif bilimsellikle de beslenmesi önemlidir. Ancak toplumsal inşa için, kültürleşmiş değerleri de açığa çıkarıp güncellemek de gereklidir. Bu yapılmazsa ekolojik mücadele elit olmaktan, şehirli olmaktan kurutulamaz.

Hiçbir gelişme kadın özgürlüğü kadar toplumsal sistemi demokratikleştiremez

Uygarlık modernitesine karşı en önemli dayanaklardan biri de halk kültürleridir. Tarım ve köy yaşamı bu kültürün başat unsurudur. Tüm saldırılara rağmen güçlü ahlaki bağlara dayalı sürmekte olan aile bağı, akrabalık, komşuluk, dostluk ve arkadaşlık, hemşerilik kültürünü demokratik bilinç ile canlandırmak ve yaşatmak demokratik modernitenin sosyal ağlarını örmek için kazanımı büyük gelişmeler olacaktır. Bu tür toplumsal ilişki kültürünü sosyal dayanışma, yardımlaşma, paylaşma gibi ahlaki erdemlerle daha da işlevsel kılmak çok önemlidir. Bu kültürel değerleri çağımızın örgütlenme ihtiyaçlarını karşılayacak içerikte bilinç aşılayarak geliştirmek de demokratik modernite için gereklidir. Bu ilişkilere Ortadoğu'da henüz etkisini yitirmemiş kabile ve aşiret bağlarını demokratik bilinçle güncellemeyi de ekleyebiliriz.

Şehir yaşamının yol açtığı sorunlara karşı kendisini sivil toplum örgütlenmeleri biçiminde oluşturmuş kurumsallıklar da, demokratikleşmeleri oranında demokratik toplum inşasına hizmet etmektedir. Bu nedenle de yaşamın her alanına dönük sivil toplum örgütlenmelerine gitmek yararlı bir diğer inşa çalışmasıdır.

Devletçi uygarlık modernitesi ve günümüzdeki temsilcisi kapitalist moderniteye karşı demokratik modernite inşası, sistem karşıtı her düşünce ve eylemle inşa edilecek esnekliğe sahiptir. Yukarıda çok genel ve önemli olduğuna inandığımız birkaç alana dikkat çekmek istedik. Yapılacak her çalışmanın komünal bir ruh ile geliştirilmesi demokratik modernitenin karakteri gereğidir. Yönetim kurumu başta olmak üzere tüm işlerde kolektif olmak, yetki değil etkili olmayı esas almak, maaş ve makam için değil hizmet için görev alma bilinciyle emek vermek de, demokratiklik ve demokratik toplum inşası için olmazsa olmazlardandır. Zaten zihniyet ve vicdan devrimi derken kastedilen de bu ve benzer kişilik özelliklerini kazanmaktır. Örneğin bireyci ve maddiyatçı olmamak, konformizme karşı olmak, aşırı tüketim kültürünün eseri olan ihtiyaçtan fazlasına sahip olma hevesini bırakmak gibi kapitalist kültürü terk etmek de bu çerçevede olup 21.yy. devrimciliğinin temel özellikleri olmaktadır. Bu nedenle de demokratik modernite her şeyden önce bu devrimciler şahsında kimliğe ve kişiliğe kavuşması gereken bir toplumsal sistem olmaktadır. Devletçi uygarlığın toplumda yarattığı tahribatları ve kapitalist modernitenin günlük saldırılarını boşa çıkaracak en önemli mücadelenin, devrimcilerin alternatif yaşamları olduğunu asla unutmamalıyız. Devrimcilerin öncüler olarak topluma verecekleri bilinç, cesaret ve kazandıracakları irade asıl inşa ve sistem ruhudur. Çünkü devletçi uygarlık modernitesi kalıpları içinde kalıp onun 'ritüelleriyle ibadet edip' topluma yeni bir 'inanç ve ritüel' önerisinde bulunmak kadar demokratik modernite inşasına zarar verecek başka bir duruş daha olamaz. Dolayısıyla demokratik modernite, temelini komünal ve özgür bireylerin çabaları üzerinde kuran bir sitemdir. Ve beş bin yıllık hâkim devletçi uygarlık modernitelerinin toplamından daha fazla gerçek ve yaşanandır. Yeter ki sahip olduğu değerlerin sistem kazanmasını sağlayacak kanalları temizleyelim.

Meclis: Yakın Tarihteki Türkiye Deneyimlerimiz

Onur Hamzaoğlu

Toplumun biliminin, toplumun tarihinin bilimi olduğu gerçeğinden hareketle, günümüzde, toplumsal formasyona ait değerlendirmelerimize başlarken insanlık tarihinin yol göstericiliğinden yararlanmamız gerekir. Konumuz olan meclisler yaklaşık olarak son on, onbeş yılın yoğun tartışma konusu olsa da insanlık tarihindeki öncüllerini araştırmak ve incelemek bilgi paylaşımı yanı sıra, deneyim paylaşımı olarak da el alınmalıdır."

Ülkemizde 21. yüzyılın birinci on yılının sonunda yoğun olarak gündeme gelen ve kendisine o yıllardan günümüze değin birbirinden farklı amaç ve biçimlerde uygulama alanı da bulan, bununla birlikte, üzerine kuramsal tartışmaların ancak son zamanlarda gündeme geldiği meclis konusunu ele alacağımız bu makalenin kapsamı yazarı tarafından ancak "başlangıç okumalarının kenar notları" olarak tanımlanıyor. Çünkü daha fazla araştırmaya, karanlıkta kalmış, unutulmuş çalışma, uygulama ve bilgilere ulaşma gereksinimimiz olduğunu işin daha başındayken tespit etmiş olmanın yarattığı sorumluluğu da paylaşmalıyız. Bu süreçte, konunun içeriğinin "gizli" kalmış zenginliği kadar, insanlık tarihindeki yeri ve rolüyle ilgili kapsamlı çalışmalar yapılmadığına da tanık olduk. O nedenle, meclis uygulamasının tarihteki ilk uygulaması olarak kabul edebileceğimiz klan meclislerine çalışmamızın başında kısaca değineceğiz. Bu alt başlıktaki çalışmaların geliştirilmesi ve derinleştirilmesi, bir yandan zenginliğimizi artırırken diğer yandan yarını kurmamıza da bir o kadar katkı sunacağını düşünüyoruz.

1. Tarihsel Süreç

1.1. Tarihsellik: Klan Meclisi

Toplumlar, geçim, yaşam ve düşün biçimlerine göre belirlenen sahip/içinde oldukları toplum biçimleri üzerinden tarihsel olarak incelendiğinde, günümüze değin, yedi farklı toplum biçiminden bahsedilmektedir. İlki ve yaklaşık iki, iki buçuk milyon yıl kadar sürdüğü düşünülen toplayıcı toplum biçiminin ardından, günümüzden 15 bin-10 bin yıl önce yaşanmış olan avcı toplum biçimi çalışma konumuz için özel önem taşımaktadır. Genel olarak, geçim biçimi olarak avcılığın, yaşam biçimi olarak eşitlikçi ilkel yaşam biçiminin, düşün biçimi olarak da sihirsel düşün biçiminin hüküm sürdüğü avcı toplum biçiminde insanlık tarihinin ilk iş bölümlerinin de gerçekleştiği/yaşadığı tahmin edilmektedir. Bunlardan ilki cinse dayalı ikincisi ise yaşa dayalı iş bölümüdür ve her ikisi de fizyolojik temelde gerçekleşmiştir.

Avcı toplumlarda, temelde beslenme hedefiyle, büyük hayvanların avlanabilmesi tam bir işbirliğini doğururken, öncelikle cinse dayalı işbölümü de gelişmiştir. Fizyolojik temeldeki cinse dayalı bu işbölümü avcılık-toplayıcılıkla birlikte, yerleşim bölgelerindeki ve dışındaki işlerin de bölünmesini getirmiştir. Kadınlar, klanın yaşam alanında gündelik işlerin düzenlenmesi, toplayıcılık vb. ile erkekler de dönemin ana geçim biçimi olan avcılık ile avadanlık taki aletlerin üretilmesi vb. işlerle uğraşır olmuşlardır. Beslenme ögelerine proteinin, daha sonra denatüre olmuş proteinin (pişmiş etin) eklenmesiyle yaşam süresi uzayınca, cinse dayalı işbölümünün ardından yine fizyolojik temelde yaşa dayalı işbölümü doğmuştur. Yaşlılar, bilginin aktarımı işlevini görürken, çocuk bakımını da üstlenir olmuşlardır. Fizyolojik temeldeki her iki işbölümü gelecekteki önemli toplumsal olayların yaratılmasının çekirdeğini oluşturmuştur.

Avcı toplumlarla birlikte ateşin kullanımı, insanın özgürlüğe ilk adımı olarak da değerlendirilebilir. Ateş, günışığı ile devinmek zorunluluğunu kaldırıp günlük yaşantının geceleri de, bu kez oturarak ve doğrudan

çalışmaksızın sürdürülmesi ve mağaralarda barınma olanağını yaratmıştır. Ateşin sağladığı iletişim yoğunluğu bir yandan dilin gelişimini sağlarken, günlük yaşamdan edinilen bireysel deneyimlerin birbirlerine aktarılarak ortak bir bilgi birikimi oluşumunu da beraberinde getirmiştir. Bu durum öğrenebilmek için olayları yaşama zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır.

Toplayıcı toplum biçiminde olduğu gibi avcı toplum biçiminde de her bir bireyin varlığı klanın varlığı ile mümkündür. Kolektif bir biçimde yapılmakta olan avcılık, kolektif mülkiyeti de yaratmaktadır. Birlikte üretim ve kolektif mülkiyet toplumun siyasi yapısına da yansımıştır. Avlanma sürecinin gerektirdiği işbirliği ile kadınlarla erkekler arasındaki iş bölümünün gerektirdiği koordinasyon klanda şeflik kurumlarını geliştirmiştir. Bununla birlikte, klan şefliği klan üyeleri arasında siyasi ve iktisadi bir ayrımlaşmayı temsil etmemiştir. Klan üyeleri arasında yaş ve cinsiyete dayalı işbölümü dışında haklar ve sorumluluklar/yükümlülükler bakımından herhangi bir farklılık yoktur. Klanların şefleri, iş sürecindeki yetenekleri, cesaret ve kuvvetleri, planlayıcılıkları, deneyimleriyle kendiliklerinden klanın diğer üyelerinden ayrılmış kişilerdir. Şefler bütün klan üyelerinin ortak kararı ile seçilmişler ve istenildiğinde de yine aynı şekilde bu görevlerinden alınmışlardır. Klan içindeki en büyük güç, tüm kadın ve erkeklerden oluşan Klan Meclisinin olmuştur. Bu meclis, klan şefini de seçerek günlük işleri ona bırakmakta, gerekli gördüğünde de almaktaydı. Ancak, en yüksek otorite tüm klandır. Herkesin hak ve ödevleri aynıdır; hak olan şey aynı zamanda ödev, ödev olan şey de aynı zamanda her bir kişi için haktır.

Üretim ve mülkiyetin kolektifliği toplama ve avla elde edilen besinlerin de eşit biçimde paylaşımını koşullamıştır. Paylaşımın ölçüsü biyolojik doğal ölçekler olmuştur.

1.2. Ya Köleci Toplum Biçimindeki Meclisler?

Sınıflı toplumların ilki olan köleci toplum biçimi yaşanmaya başladığında bilimsel bilgi ve teknoloji alanında "büyük" gelişmelerin yaşandığının daha o dönemde yazıyla birlikte kayıtlara geçirilmiş olduğunu biliyoruz. Bununla birlikte, "neyin pahasına?" sorusunu ve yanıtını yine kayıtlarda doğrudan okumak mümkün değil. Ancak, söz konusu kayıtlar incelendiğinde soruyu sormak ve yanıtını bulmak olanağına kavuşuyoruz. O dönemde köle emeği, köle sahipleri için "boş zaman" yarattığından insanlığın; yazı, matematik, felsefe, tekerlek vb. birçok "yeni" ile tanışması mümkün oluyor. Ama, "insanın insanlığını kaybetmesi pahasına".

O dönemde köleci kent devletlerinin nüfusu dendiğinde, yaklaşık üçte ikisini oluşturan köleler "yurttaş" kabul edilmedikleri için sayılmıyor. "Demokrasi" kavramının üretildiği ve kimilerince hala doğrudan demokrasinin temeli/başlangıcı kabul edilen o dönemin "Meclis"lerinde ise, yalnızca erişkin, erkek köle sahipleri yer alıyor. Atina'da da Roma'da da. Özetle, erkeklerin ve toplam nüfusun ancak yüzde onunun sınıfsal kimlikleri üzerinden katılabildiği yapının "meclis" olduğunu, bir araya gelişlerinin ve karar alma mekanizmalarının demokratik olduğunu iddia etmek ya da söylemek bile, bizce doğru kabul edilmemeli. Bu nedenle demokrasi, akademia vb. kavramların da doğduğu o dönemki yapıların köle sahiplerinin farklı faklı amaçlar doğrultusunda bir araya geldikleri, cinsiyetçi yapılar olarak tanımlanması gerekiyor. Kısaca açıklamaya çalışılan bu gerekçeler nedeniyle söz konusu dönemin yapıları, günümüzün siyaset alanında, muhalefet için alternatif olabilecek yapılar olarak ele alınmadığından, içerik ve işleyişine tarihsellik bölümünde ayrıntılı bir biçimde yer verilmedi.

1.3. Ödevlerimiz

İnsanlık tarihinde ilkini daha "ayrıntılı incelemeliyiz", ikincisini de aradığımız formun temel özelliklerini "karşılamıyor" diye tespitlerde bulunduğumuz iki ayrı toplum biçimi dönemi dışında pek çok meclis öncüllerinin, deneyimlerinin olduğunu da biliyoruz. Ancak, söz konusu deneyimlerin, yalnızca aktarımımı bile, bu çalışmanın kapsamını dergi sınırlarına sığmayacak biçimde büyüteceği için yer veremiyoruz.

Yaşamın öznesinin insan olabilmesi için ya da insanın özgür yaşayabilmesi için, irili ufaklı, uzun ömürlü kısa ömürlü birçok deneyim yaşandı. Paris Komünün'den Rusya'da yaşanan 1905 ve 1917 Devrim süreçlerindeki konseylere, İspanya Devrimi'ndeki konseylerden 2.

Dünya Savaşı sırasında Kıta Avrupası'nda yaşanan yaygın anti-faşist mücadele dönemindeki formlarına kadar pek çok deneyimin günümüzdeki meclis tartışmalarına katkı sunacak yönlerini incelemek ödevlerimizden bir grubu oluşturmalıdır.

Öte yandan daha da güncel olanları da var. 20. yüzyılın son çeyreğinde Latin ve Güney Amerika'da yaşanmaya başlayan ve halen varlığını bir biçimde sürdüren deneyimlerden, Zapatistalara ve 21. yüzyılın hemen başında da Rojova'da-Kuzey Suriye Demokratik Federasyonu'nda hayata geçirilmiş olan "demokratik özerk yönetim kantonlarına", "yasama meclisi", "yürütme meclisi" vb. adı meclis olan ya da olmayan birçok formun da benzer perspektifte araştırılıp incelenmesi gerekiyor. Söz konusu isimlerin aklımıza bir çırpıda gelenler olduğunu belirtmemiz gerekir. Yoksa ilgili kaynaklarından tarayarak çok daha fazla sayıda meclis ya da meclis formuna yakın deneyimin hayata geçirildiğini biliyoruz. Bununla birlikte, meclis tartışmaları için söz konusu bu çalışmaların varlığı, sürece siyasal zenginliklerin yanı sıra akademik de bir zenginlik katacaktır.

2. Son 40 Yılda Kapitalizm Ve Dünya

2.1. Dünya Ve Türkiye'de Somut Koşullar

Kapitalizmin, yetmişli yıllarda içine girdiği kriz, ABD'nin hegemonik öncülüğünde Dünya Bankası (DB) ve Uluslararası Para Fonu (IMF)'nun organizasyonuyla çevre kapitalist ülke halklarına bedel ödetilerek atlatılabilmişti. Günümüzde ise yaklaşık on yıl önce başlayan birikim krizini ne sermaye sahipleri ne de aktörleri yönetemiyor. Seksenli yıllarda ABD hegemonyasında kurulmuş olan ekonomik sistem çözülüyor. ABD, 21 trilyon doları aşan devlet borcu, 6 trilyon dolardan daha fazla dış borcu ve 500 milyar doları aşan dış ticaret açığıyla, IMF ve DB'nin politikalarını eskisi gibi belirleyemiyor. Merkez kapitalist ülkelerin her biri kendi başının çaresine bakmak zorunda kalınca, kutuplaşmalar ve çelişkiler de görünür oldu. Sistemin önemli özelliklerinden serbest ticaretin yerini korumacılığın ve ticaret savaşlarının almak üzere olduğu kaygıları ön plana çıkınca, IMF Başkanı uyardı: "herkes kaybedecek". Kriz silahlanmaya da görülmemiş bir boyut kazandırdı. Günümüzde silah üreticisi ülkeler artık başka ülkelere sattıkları değil, sermayesinin büyük bölümü ülkelerindeki patronlara ait üreticilerden orduları için satın alıp, kullandıkları her bir bomba ile ekonomilerine nefes aldırmaya çalışıyorlar. Bu durum, yeni yeni çatışma ve savaşların temel gerekçesini oluşturuyor.

Patronlar, her zaman olduğu gibi krizin faturasını, yaşamak için emeğini satmak zorunda olanlara yansıtınca, toplumsal öfke de günden güne yükseliyor. Ancak bu öfkenin; iktidarlar tarafından pek çok ülkede dincilik, milliyetçilik, ırkçılık, yabancı/ göçmen düşmanlığı ile neoliberalizm ve aydınlanma karşıtlığı üzerinden toplum kutuplaştırılarak ve çatışmalar yaratılarak; sistemle ilişkilendirilmesine engel olmaya çalışılıyor. Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'nin hazırlayıcısı ülkelerin bugünkü iktidarları bile Bildirgeyi rafa kaldırdı, kaldırmak zorunda kaldılar. Çünkü, günümüzde; 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde sahip oldukları; rıza üretebilecek araçlardan mahrumlar. Ellerindeki tek araç şiddet. Şiddetin bireysel olanlarından savaşa kadar bütün formlarını kendileri ve yönetimlerinin bekası için uyguluyorlar. Toplumlar kendi içinde genç, eğitimli ve şehirde yaşayanlarla yaşlı, düşük eğitimli ve küçük yerlerde yaşayanlar arasında ayrıştırılıyor. Seçmen, kutuplaşmalar üzerinden popülist sağ partilere yönlendiriliyor. Öyle ki, Kıt'a Avrupa ülkelerinde bile bu partilerin oyları son 15 yılda ortalama 3 kat arttı. Ülkemizde de AKP, başta kendi tabanına yönelik olarak Kürt ve onun siyasal figürleri karşıtlığı üzerinden milliyetçi tutum alışa yönlendirdi, yetmedi, ardından da iktidarını Türk milliyetçiliğinin günümüzdeki beşiği MHP ile paylaşmaya başladı. Dışında kalanları da "hainler" olarak damgalamaya devam ediyorlar.

Türkiye'de iktidar blokunun "istikrar" alanı olarak övündüğü, ekonomi de siyaset de iç dengelerini kaybetti. Kapitalizmin yapısal krizi ve bunun geniş toplum kesimlerine, yalnızca ekonomik değil, günlük yaşantının neredeyse bütün alanlarındaki olumsuz yansımalarının etkisiyle, toplumsal muhalefetin yükselişi dünyada da Türkiye'de de görünür hale geliyor. Yakın zamanda daha da yükseleceğini öngörmek mümkün. 16 yıl önce seçmenlerin yüzde 26'sı ile meclisteki sandalyelerin yüzde 64'ünü alarak hükümet olan AKP'den neredeyse eser kalmadı.

Kurucu ekibi dağıldı, tek adam tarafından yönetiliyor. Taban desteğini kaybediyor, örgütlenmesi ve ilişkileri çözülüyor. Dış ilişkilerde karaya oturdu. İktidar, eskisi gibi gündem belirleme becerisini dahi yitirdi. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Partili Cumhurbaşkanlığı Sistemi kendi kadro ve yandaşları-seçmenleri dahil geniş toplum kesimlerinde tartışmalı hale geldi. İktidar bloku içinde oluşmuş olan çatlaklar her geçen gün daha da büyüyor ve derinleşiyor.

Rejim, yeni ittifaklar kurabilmek ve ayakta kalabilmek için çabalarını yoğunlaştırdı. Ancak, "büyük çoğunluk" için mutfakta düzenli olarak tencere kaynatabilmek olanaksız hale geldi. "Büyük çoğunluk", kendisi için "yeni" bir umut, çözüm arayışı içinde. Mart 2019 yerel seçim sonuçları ve Haziran 2019'daki İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimleri bu durumun bir göstergesi olarak değerlendirilebilinir. Öyleki, iktidar 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinden sonra bir defa daha seçim sonuçlarını, 31 Mart yerel seçim sonuçlarını, kısmi de olsa iptal etmek zorunda kaldı. Kendi meşruiyetinin anahtarı olarak propagandasını yaptığı "sandıktan çıkan sonuçları" hiçe saydı. Seçilmiş Diyarbakır, Mardin ve Van Büyükşehir Belediye Eşbaşkanları görevden alındı, yerlerine kayyum atandı. İktidar Haziran 2015'de olduğu gibi gidişini uzatmaya çalışıyor. Ancak, görünen o ki bu sefer işi 2015'de olduğundan çok daha zor.

Mart ve Haziran 2019 seçimlerinde AKP'nin ve onun Başkanı'nın kaybedebileceği, bunun hiçbir çabayla değiştirilemeyeceği görünür oldu. Söz konusu durum, yaşanmakta olan sorunların gerçek alternatifini yaratabilmek için bugünden yarına örgütlenmeyi öncelikli olarak ele almak gerektiğini, diğer bir ifadeyle sokağı işaret ediyor. Yoksa, tarihsel olarak da bildiğimiz gibi, birileri tarafından hemen her zaman bu gereksinim karşılanır, boşluk doldurulur. Esas olan bunları "bizim" yapıp yapamayacağımız. İşte, böyle bir dönemde olduğumuzdan da hareketle, meclis tartışmaları bu topraklarda günümüzde de önemsenmeli ve büyütülmelidir.

2.2. 80'li Yıllar Sonrası Sınıfın "Yeni" Karakteri

Seksenli yıllarla birlikte kapitalizmin yeniden düzenlenmesi/neoliberalizm, çalışma yaşamında da yapısal düzenlemeleri beraberinde getirdi. Burjuvazi bu alandaki düzenlemeleri kendi aleyhlerine olabilecek hemen tüm olasılıkları bertaraf etme hedefiyle uygulamaya koydu. İşçi-emekçi sınıfının örgütlülüğünü zayıflatabilmek adına en ince ayrıntısına kadar hem çalışma ilişkilerinin hem de çalışma koşullarının düzenlenmesine yönelik düzenlemeler gerçekleştirdiler. Seksenli yıllarla birlikte, merkez kapitalist ülkeler başta olmak üzere, özellikle kuzey ülkelerinde hizmet sektörü büyük bir hızla genişledi. Bu alandaki istihdam katlanarak arttı. Bilindiği gibi, hizmet sektörü; i) Özellikle insanın yeniden üretimine yönelik işlerden oluşur, ii) Herhangi bir meta gibi depolanmaz ya da stoklanmaz, anında tüketilir. Hizmet sektöründe çalışanlar; i) Bürokratik koşullar içinde çalışırlar, ii) Bilinç, ideolojik değerler, örgütlenme ve sınıf pratikleri bakımından sanayi işçilerinden farklıdır, iii) Mesleki bilinç formları, resmi ideolojiye yakınlık, kariyerist ve konformist tutumlar daha yaygındır. Ayrıca, sermayenin organik aydınlarına göre, hizmet sektöründe "kafa gücüne dayalı olarak çalışanlar çoğunluktur." Oysa bu saptama gerçeği yansıtmamaktadır. İstatistiklere göre, temizlik, posta, sağlık, toplu taşıma vb. alanlar başta olmak üzere, hizmet sektöründe kol gücüne dayalı olarak çalışanlar daha fazla sayıdadır.

İşte son 30-40 yıldır sınıfın niteliği, niceliği, sınıf hareketleri, sınıf mücadelesi vb. alanlardaki tartışmaların neredeyse tamamı yukarıdaki saptamalar üzerine oturtulmaktadır. Sanayi sektörünün istihdamdaki payının azalması ve çalışma ortamındaki düzenlemeler nedeniyle de akademiden sosyalist parti ve yapılara kadar sistem karşıtı faaliyetlerde gözler hizmet sektörüne yönelmiş durumdadır. Oysa, doksanlı yıllarla birlikte yedek emek gücünün-işsizlerin geometrik artışı, kapitalizmin yapısal krizini aşabilmek adına değişmez sermayeye (dolayısıyle öncelikle doğaya) yönelik talandaki neredeyse patlamanın ortaya çıkardığı ekolojik tahribat ve bunun oralarda ve yakın çevresinde yaşayanların günlük yaşamlarında oluşturduğu yıkımlar ile iklim başta olmak üzere, bazı alanlarda yaşanan küresel krizler, egemen ideolojinin bileşimindeki resmi ideolojinin payındaki ve etkisindeki büyük artış/muhalefetin gerilemesi vb. nesnel koşullar 70'li yılların sonuna kadar olduğu

gibi fabrika vb. üretim alanlarında, sendikalarda, sol-sosyalist siyasi yapı ve partilerde dikey örgütlenebilmeyi/örgütlenmeyi neredeyse engelleyici bir ortamı da beraberinde getirmiştir.

3. Doğrudan Demokrasi: Meclis

3.1. Günümüzde Meclisleri Doğuran Koşullar

Yukarıda bahsedilen nedenler, seksenli yıllardan itibaren işçilerin, emekçilerin, yoksulların, ezilenlerin yaşam koşullarındaki gerilemelere paralel-tepki olarak, sorunu yaşayanların karşı çıkışının, mücadelesinin ve örgütlenmesinin ortaya çıkışına engel olmuştur. Karşı çıkışın aksine kayıplar, gerilemeler, örgütsüzlük, yılgınlık, bezginlik, yabancılaşma vb. ile kişinin/bireyin biricikleşmesi egemen hale gelmiştir. Örgütlülük, kapitalizmle (ana sorunla) mücadele küçümsenir, dışlanır olmuştur. Sendikal, siyasal hatta meslek örgütlerinde bile örgütlülük zaman içinde neredeyse "hiçler" düzeyine inmiştir. Sistemin, dönemin başlangıcında, bunların yerine koymak istediği hükümet dışı organizasyonlar (NGO) ve sivil toplum örgütleri (STK) dahi günümüzde neredeyse tabela yapılarına dönüşmüştür.

3.2. Meclislerin Bileşimi ve Hedef(ler)i

Bütün bu yaşananlar sistemi, yaşamını, toplumu sorgulayanlar arasında dar kapsamlı da olsa, farklı farklı zaman ve mekanlarda bazı arayışları ve tartışmaları da tetiklemiştir. Bu tartışmalar beraberinde, yaşam alanlarında örgütlenme vb. dışında birçok "yeni" örgütlenme, mücadele formu ve aracının geliştirilmesini, eş zamanlı olarak sınanmasını da beraberinde getirmiştir. Çünkü, hayatı yaratanlar, özünde teslim olmak yerine mücadeleyi sürdürüyor. Hareket azalsa, görünürlüğünü yitirse de asalaklarla var edenlerin mücadelesi her daim devam ediyor. İşte mücadelenin 21. yüzyıl koşullarında da yeniden ete kemiğe bürüne bilmesi için hangi formlarda, kimler, nerede, nasıl (vb.) bir araya gelmeli, örgütlenmeli sorularını soranların ve yanıt arayanlarla, verenlerin çabaları devam ediyor. Genellikle sorun, konu temelinde bir araya gelinmesi, tanımlanmıyor olmasına karşın bunun neredeyse tümünün sınıf temelli (üst kimlik) olması, yanı sıra, kimliklerin (alt kimlik) öne çıkartılabiliyor ve görünür olması, amirin de yöneticinin de olmaması, isteyen herkesin herşeyde (üretme, karar alma vb.) istediği biçimde yer alması, isteyen herkesin her karar sürecine katılması, oylamanın değil iknanın öncelikli olması vb. özellikleri öne çıkıyor. İyi, güzel ama 'devamlılığı olmuyor' tespitinde bulunulan son yılların gözde örgütlenme formu meclisler için söz konusu saptamanın genellenemeyeceğinin altını şimdiden çizelim. Çünkü, bugüne kadarki izlenimlerimize göre, meclislerdeki devamlılık genellikle sorun/konu temelli biraraya gelişin ardından sorunun çözümü ile ilgili süreçte yapı ve organizasyon olarak büyüyüp gelişmek, sorun çözüldüğünde ya da konunun güncelliği kaybolduğunda (seçim vb. gibi) uykuya geçmek. Konu/sorun yeniden gündeme geldiğinde kalınan yerden devam etmek, devam etmeye çaba göstermek. Özetle, meclis, doğrudan demokrasinin hayata geçirilebilmesi için toplumsal yaşantıda bir mekandır, toplanma, karar verme vb. ölçeğidir.

Biliyoruz ki toplumu oluşturan bireylerdir. Bireyler de toplumun içinde var olurlar. Ve tek başına ne ekonomik ne de siyasal haklar "özgürleşmeyi" sağlayamaz. Tam ve gerçek özgürleşme için ekonomik ve siyasi hakların bir arada bulunması gerekir. İşte meclisler, nihayetinde böyle bir ufkun aracı olarak varolabilecektir. Bu gerçekleştiğinde, meclisler, doğrudan demokrasinin hayata geçirilebileceği temel siyasi birimler olacaktır.

Meclislerin, bireylerin kendiliğinden bir araya gelişleriyle oluşmasının dışında, benzer mekanizmaları hedef almakla birlikte, siyasi yapılar, partiler aracılığıyla oluşturulanlarının, oluşturulmaya çalışılanlarının da olduğunu belirtmemiz gerekir. Meclislerin niteliği ve niceliği ile ortaya çıkan siyasi birim olma özelliği aynı zamanda toplumsal muhalefetin örgütlü yapılarının da dolaylı olarak da olsa bir araya gelebileceği yapılar olma özelliğini ortaya çıkartmaktadır.

Bu çalışma kapsamında meclislerde örgütlenme hedefinin nihai amacının; yaşamın öznesinin insan ve doğanın olduğu, "dinamik" bir toplum biçimini hayata geçirebilmek olması gerektiğini belirtmemiz gerekir. Sömürüsüz, barışçıl, sonuçta eşitlikçi, özgürlükçü, dayanışmacı, patriarkanın olmadığı,

doğrudan demokrasinin hedeflendiği bir toplumsal yaşantıyı kurabilmek, böylece mutluluk ve refah içinde yaşayabilmek. O zamana kadar da yapılacaklarla hedeflenen bu toplumsal yaşantıya ulaştıracak yolun taşlarını ödeyebilmek ve yolu oluşturabilmek. Özetle, mutlu sona kadar da hedeflenenin öncüllerini yaşayabilmek.

Günümüzün koşullarında, bu kapsamlı amacı gerçekleştirebilmek adına örgütlenecek yapının adını, öncülleri avcı toplumlarda klan meclisleri olarak yaşanmış olan, MECLİS olarak tanımlayabiliriz.

İçinde yaşamakta olduğumuz kapitalist toplum biçimininin yukarıdaki saptamalar doğrultusunda, homojen olmayan, sınıflı yapısı dikkate alınmadan meclisin öznelerinden bahsetmek doğal olarak doğru olamayacaktır. Hedefleri dikkate alındığında, bu yapının özneleri en genel tanımlamasıyla "yaşayabilmek için emek gücünü satmak zorunda olanlar" olacaktır.

Bunun yanı sıra, son yıllarda çok daha net olarak öğrendik ki sınıf kimliği altında "aynılar" yok, "benzerler" var. Buradaki aynı olmamayı belirleyen de kimlikler: toplumsal cinsiyet, etnisite, dil, ırk, inanç, cinsel yönelim vb.. Söz konusu kimlikler, kişilerin dünyaya geldikleri, yaşadıkları, birbirleriyle ilişkiye girdikleri koşulların içinde ortaya çıkıyor-ediniliyor. Sınıflı toplumlarla birlikte, her biri birer sosyal ve tarihsel inşanın ürünü olarak kimlikler var olmuş. Günümüzde de var olmaya devam ediyor.

Sınıfsal çelişkilerin yanı sıra, kimlikler üzerinden de insanlar arasında bağımlılık ve iktidar ilişkileriyle bunlar üzerinden ortaya çıkan çatışmaların insanlık tarihi boyunca yaşanmış olduğu bilinmektedir. Kimlik farklılaşmasından doğan sorunlar sınıf kimliğinden doğan sorunlardan farklı farklı biçimlerde yaşanmaktadır. Sınıfın varlığı "kendisi için sınıf" aşamasına ulaşmadıkça sınıf gerçekliğinin toplumsal yaşantıda doğrudan tek tek bireyler için herhangi bir anlamı-önemi olmamaktadır. Egemen sınıf üyelerinin dışında kalanların yaşadıkları sorunların kaynağı sınıfsal yapı, kimliksel aidiyetler olmakla birlikte, sınıfsal yapıdan kaynaklanan sorunların kaynağı da bireyler tarafından çoğu zaman kimliksel aidiyetler olarak yaşanmakta ve algılanmaktadır. O nedenledir ki günümüzde kimlikler dışlanmamalıdır. Öncelikle, kimlikler üzerinden yaşanmakta olan sorunların tanımlanması, azaltılması ve ortadan kaldırılabilmesi için sistemli bir çaba içinde oluna bilmelidir. Meclisler bunun da aracı olabilecek potansiyeli barındırmaktadır.

3.3. Meclislerin Mekanı ve İşleyişi

Bu bölümde şimdiye kadar paylaştıklarımızdan hareketle, bireylerin mahallede, fabrikada, üniversitede, hastanede, okulda vb. bir araya gelebilmek, dayanışabilmek, ortak-kendi yaşamlarına sahip çıkabilmek, karar alabilmek, uygulayabilmek, üretebilmek, paylaşabilmek, aç kalmamak vb. için hiyerarşik olmayan bir yapılanma içinde olmaları gerekiyor.

Yukarıdaki saptamalardan hareketle, meclisler, üye sayıları, kapsadığı mekanın-bölgenin büyüklüğü ve işleyiş olarak "doğrudan demokrasinin" (assembly democracy) temel siyasi kurumları olarak ele alınmalı, var edilmelidir. Meclisin bütün üyelerinin meclisin herhangi bir politika benimsemesinden önce, politikanın ne olması gerektiği konusundaki görüşleri diğer üyeler tarafından bilinebilmelidir. Meclisin tüm üyeleri ele alınan konular ve bunların olası sonuçları hakkında, bilimsel bilgi kaynaklarından zamanında ve yeterli olacak kapsamda, arzu ettikleri kadar öğrenebiliyor olmalıdır. Karar alma sürecinin temelini üyelerinin tümünün olurunu almak oluşturmalıdır. Üyelerin tümünün olurunun olmadığı durumlarda öncelikle üyelerin tümünün birbirlerini bilgilendirmeye dayalı ikna süreci devreye girmelidir. Olur alma ve ikna aşamalarında tüm üyelerin kabulü/reddi başka bir ifadeyle, benzerliği sağlanamadığı durumlarda her üyenin katıldığı ve etkisinin aynı olduğu oylama yapılarak karar alınmalıdır.

Tüm bu özelliklerinin yanı sıra, meclisler orta ve daha ileri vadede yıkma ve inşa, yeniden inşa diyalektiğinin yaşandığı ve yaşatıldığı toplumsal ve siyasi birimler olacaktır.

4. Türkiye'de Meclis Deneyimleri

Yaklaşık olarak son 40 yılda, kapitalizmin gündelik yaşamda insana (doğrudan ve dolaylı) dayatmaları diye özetleyebileceğimiz, yukarıda kısaca açıklanan

koşullar, son 7-8 yıl içinde Türkiye'de de siyasi öznelerin hazırlıklı bir öncülüğü olmaksızın, ülke genelinde herhangi bir siyasi özne(ler) tarafından doğrudan örgütlenmeden, öncesinde planlanmayıp zamanın/anın gereksinimi üzerinden, daha çok sorun çözme hedefiyle farklı alanlarda, farklı boyut ve içerikteki üç MECLİS deneyimini yaşamımıza kazandırdı. Bunları tarihsel sırasıyla Gezi-Haziran İsyanı, Hayır Meclisleri ve Barış İçin Akademisyenler olarak sayabiliriz. Türkiye siyasi tarihinin Haziran 2013'den itibaren "Gezi-Haziran İsyanı öncesi ve sonrası" olarak ele alınacağını düşündüğümüzden bunu diğerlerine göre biraz daha geniş bir çerçevede ele alacağız.

4.1. Gezi-Haziran İsyanı

Türkiye'de toplumun geniş kesimleri için tarihsel davranış modelimiz olan itaat ve rıza gösterme yerini, Mayıs-Haziran 2013 tarihinde talep etme, direnme hatta isyana bıraktı. İstanbul, Taksim'deki Gezi Parkı'nda 'birkaç ağacın kesilmesinin engellenmesi' için 28 Mayıs'ta başlayan direniş, hemen ardından Taksim Meydanı'nı da kapsadı ve kısa süre sonra, resmi açıklamalara göre, 79 ile yayılan halk ayaklanmasına-isyanına dönüştü. Cumhuriyet tarihimizde bir benzeri daha yaşanmamıştı. Bu özelliği de dikkate alındığında, hem direnişin hem de dönüştüğü isyanın nedenlerini son bir ya da birkaç yılda yaşananlara bağlamak yetersiz kalacaktır. Ülkemizde, 12 Eylül 1980'de asker darbesiyle başlayan süreçle birlikte, devletin önceliği, "24 Ocak Kararları" olarak açıklanan, kapitalizmin yeniden yapılandırılması sürecinde Türkiye'ye biçilen rolün hayata geçirilebilmesi için gerekli koşulların yaratılması ve uygulanması oldu. Özellikle doksanlı yıllarda toplumsal yaşantının gündelik pek çok ayrıntıyı da içerecek biçimde yeniden düzenlenmesine, sermayenin mutlak egemenliği adına insanın, doğanın daha da "değersizleştirilme" ve nesneleştirilme girişimlerine tanıklık ettik. Diğer yandan, Kürt/Türk sorununun barışçı yollardan çözümünün pek çok talebe karşın, devlet tarafından reddedilmesiyle şiddetlenen ve zamanla "kanıksanan-sıradanlaşan" savaş ortamını da göz önünde bulundurmamız gerekiyor.

Bu süreçte ulusötesi sermaye adına yapılanların karşısında ortaya çıkan mağduriyetlerin yarattığı öfke, devlet ve hükümetler tarafından ustalıkla Kürt siyasal hareketine yönlendirildi. Öfke boşalımlarının cenaze törenleri, asker uğurlamaları vb. biçimlerde o alanda gerçekleştirilmesi sağlandı. İkibinoniki yılının son aylarında başlatılan ateşkes ve müzakere o tarihlerde neredeyse sekiz ayına ulaşmak üzereydi. Özetle, bir yandan biriken diğer yandan azar azar da olsa rahatlatılan toplumsal öfkeyi gerçek hedefinin dışına yönlendirmede ana araç olarak kullanılan Kürt/Türk sorunu, görece olarak da olsa bir süredir aradan çekilmiş oldu. Yaşadıkları mağduriyetlerin engellenebilmesi yönünde her türlü hukuksal ve örgütsel olanağı uzun süredir yitirmiş olanlar, bulamayanlar, böyle bir atmosferde, açık ve net bir biçimde sorunlarının-mağduriyetlerinin 'nedeni' olarak Hükümeti görebildiler. Uzun bir süredir sağlanan baskı, mutlak denetim, şiddet ve yaftalama ile oluşturulan korku kalkanı küçük bir zorlamayla kimsenin beklemediği bir yerden ve beklemediği bir zamanda çatladı. Adeta bir barajın bendinin yıkılışında görebileceğimiz boşalmaya tanıklık ettik, yaşadık. Yakın ve uzak çevresi ile nedenselliklerinin irdelenmesi derin ve uzun boylu analizleri gerektirmesinin yanı sıra, kalkanın görünen kırılma noktası doğa-çevre. Son on yılda hidroelektrik santralı (HES), Toplu Konut İdaresi (TOKİ) aracılığıyla yürütülen kentsel dönüşüm, orman arazilerinin yapılaşmaya açılması, sanayinin doğaya ve insana verdiği zararların görünürlüğü, rüzgâr enerji santralı(RES) vb. olaylar yakıcı hale gelmişti. Bunların ortak özelliği doğanın doğrudan talanı ile yaşam alanlarının işgaline ve her türlü kültürel, coğrafi, tarihsel vb. farklılıklar dışlanarak, tekleştirilmesinin yarattığı tehdit ve bu tehdit karşısında yurdun dört bir tarafında, sorunun yaşandığı yerlerde küçük küçük öbekler halinde halkların örgütlenmesi, aralarında kurulan ilişkilerle birlikte yaratılmaya çalışılan dayanışma ortamıydı. Bugünden baktığımızda süreç içerisinde, çoğu zaman akut sorunu doğrudan yaşayanlara destek için yanlarında olan, çoğunluğu seksen hatta büyük çoğunluğu doksanlı yıllarda doğmuş gençler üzerinden bir kent-kentli hareketinin ortaya çıktığını ve içten içe siyasallaşmış olduğunu da görüyoruz. İsyanın öznelerinin neredeyse tamamı, yaşayabilmek

için emek-gücünü satmak zorunda olanlar ya da okulları bittiğinde olacak olanlar. Weberyan söylemle, kimisi mavi kimisi beyaz yakalı, kimisi üst düzey kimisi orta düzey yönetici, kimisi işsiz kimisi yoksul, kimisi kendi işinde kimisi inşaatta kimisi fabrikada çalışıyor ya da okulu bitince, iş bulunca çalışabilecek.

Gezi Parkı'nda 'iki ağacın' kesilmesinin engellenmesine yönelik eylemlilik çığ gibi büyüyüp, önce Gezi Parkı Direnişi'ne hemen ardından da Taksim Direnişine dönüşmesiyle eş zamanlı olarak, polis güçleri tarafından ülkemizin 'yeni' eylemcilerine uygulanan şiddet çok hızlı bir biçimde neredeyse 'düşmana saldırıya' dönüştü. Direniş de isyana. Nasıl dönüşmesin? Çoğu hedef gözetilerek atılan-silah olarak kullanılan tonlarca gaz bombası, binlerce plastik mermi, can yakıcı maddelerle katkılandırılmış tonlarca su ve biber gazı ile birlikte job, tekmeler ve yumrukların kullanılmasıyla uygulanan şiddetten bahsediyoruz. Binlerce kişi yaralandı, kurulan sokak sağlık birimlerinde ilk yardım tedavisi aldı, bazıları astım nöbeti geçirdi, bazıları gözünü kaybetti ve sekiz canımızı yitirdik.

Yazılı ve görsel yandaş medya ilk günden itibaren yaşananları görmezden geldi. Penguen belgeseli göstermeyi tercih ettiler. Direnişçiler, 'ülkemizin doğu, güneydoğusundaki olayları 30 yıldır bu medyadan mı izledik?' sorusunu sorabildiler. Şapka düşmüş, kel görünmüştü. Üstüne üstlük kral da çıplaktı. Olaylar devam ederken, alternatif iletişim ağlarını sosyal medya aracılığıyla kurdular. Hem haberleştiler, paylaştılar hem de yaşananları dünyaya sansürsüz olarak duyurabildiler. Yıllardır gölgesinden korkup burnunun ucunu bile sokağa uzatamayanlar o günlerde sokağın sahibi oldular. Gezi-Haziran İsyanı sürecinde yaşadıklarımızın daha başından itibaren kazanım olduğunu söylemek, geleceğimiz adına bir kazanım ve yeni bir umut kaynağı olduğunu kabul etmek hayalcilik değil. Bu süreçte, ülke genelinde mahallelerde, semtlerde kendiliğinden bir araya gelme ile kurulan meclislerden bir bölümü günümüzde de varlığını sürdüyor. Çoğu karşı çıkış, daha az olarak da birşeyleri üretebilme, gerçekleştirebilme hedefiyle de olsa zaman zaman toplanıyor. Yaşıyorlar… İstanbul başta olmak üzere, birçok ilde gösteri ve yürüyüşe fiilen yasaklanmış alanlar geri alındı. Korku salgını durduruldu, geriletildi. Yerini cesaret salgını aldı. Bu durumda bile Gezi Parkı'na alışveriş merkezi yapılamayacak... Yeter mi? Elbette yetmez. Ancak, bugün itibariyle bile kazanımlarımızın farkında olmalıyız. Görmeli, görünür kılmalıyız. Ülkemizin yeni eylemcileri bu kazanımları sağlarken, bedelini de ödediler. Ancak yaşayarak öğrendiler: tek başına değiller, yalnız değiller. Sözlerini hep birlikte söyleyebildiklerinde dinleniyor, bir şeyler değişebiliyor ve değiştirebiliyorlar.... "Her Yer Taksim Her Yer Direniş!" ve "Diren Gezi, Diren Lice!" sloganları halâ ülkenin her yerinde güncel. Bu iki slogan direnişin-isyanın kimliğini açıklamaya yeter de artar bile.

4.2. Hayır Meclisleri

İlk seçim yenilgisini, Haziran 2015 genel seçimlerinde yaşayan AKP, bugünün partili Cumhurbaşkanı'nın katkılarıyla seçim sonuçlarının uygulanmasını engellemiş ve Kasım 2015'de yeniden seçimler yapılmıştı. Süreçte AKP-MHP ittifakı kurulmuş olmasına karşın zaman içinde seçmen nezdinde daha da gerileyişlerini engelleyemediler. Bunun üzerine, sistem değişikliği planladılar. Ancak, partili Cumhurbaşkanı Hükümet Sistemi'ne geçişle ilgili yasal düzenlemeyi TBMM'den geçiremeyince plebisite götürmek zorunda kaldılar. Kamuoyunda referandum olarak adlandırılan süreçte toplum hemen hemen ikiye bölündü. Hayırcılar ve evetçiler. Evetçilerin neredeyse tümü AKP ve MHP destekçisiyken, hayırcılar muhalefetin hemen hemen bütün bileşenlerinin yanı sıra AKP ve MHP'nin az da olsa bir kısım seçmeninden oluşuyordu. 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan plebisit öncesinde toplum neredeyse tüm kılcallarına kadar siyasallaştı. İstanbul başta olmak üzere büyük kentlerde başlangıçta sol, sosyalist muhalefet yerellerde, kendi belirleyiciliklerinde yapılanmalar oluşturup hem hayırı örgütlemek hem de kendi varlıklarını büyütebilmek adına çalışmalara başladılar.

Bununla birlikte, kapsayıcı olamamanın ve sürecin yegane belirleyicisi olma tutumun yanlışlığı kısa sürede görüldü. Öncelikle kendileri dışındaki sol, sosyalist yapılara da yer açan, devamında da hayır oyu kullanma potansiyeli taşıyan herkese ulaşma ve birlikte yol yürümeyi önceleyen bir tutum sürece

egemen oldu ve yerellerin bütün zenginliğini içeren Hayır Meclisleri kuruldu. Kısa sürede bulundukları yerellerde AKP ve MHP'ye oy vermiş seçmeni dahi hedefleyen bir çalışmayla sistem değişikliğinin getireceği olumsuzluklar geniş halk kesimleriyle paylaşıldı. Her bir yerelin kendi özgünlüğü üzerinden sağlanan mekanlarda biraraya gelindi. Ve İstanbul başta olmak üzere üzere büyük şehirlerde Hayır sonucu çıktı. Ancak tahmin edilen sandık marifetleriyle neredeyse 1 puan bile olmayan bir farkla evet'e kazandırdılar. Ancak, hayırcılar hem bir deneyim kazandılar hem moral buldular hem de AKP-MHP ittifakını Kasım 2015 seçim sonuçlarına göre gerilettiler, "kaybettirdiler".

Plebisit sonrasında Hayır Meclislerinin bir bölümü, öncülleri olan Gezi-Haziran İsyanı dönemindeki meclislere benzer olarak dağılmadı, uyuyan bir hal aldı. 24 Haziran 2018 genel seçimleri ile 31 Mart 2019 yerel seçimlerinde ve 23 Haziran, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerinde dönemsel olarak yeniden, yeniden aktifleşti ve her seferinde iktidara daha da kaybettirdi. Hayır Meclisleri, devamlılığında sosyalist-solcu bireylerin önceliği olsa da siyasal olarak heterojen yapısını koruyor. Seçimler gibi ülke genelinde siyasal tutum alışların yanısıra, yerellerin kendileriyle ilgili konular için de bir araya gelişleri sağlamaya devam ediyor.

4.3. Barış İçin Akademisyenler

HDP'nin AKP'ye tek başına hükümet olabilmeyi kaybettirdiği 7 Haziran 2015 seçim sonuçları uygulanmadı ve 1 Kasım 2015'te yeniden seçim yapıldı. Bu dönemde öncelikle Kürt illerinde yaşam hakkı ihlalleri başta olmak üzere, süresi bilinmeyen sokağa çıkma yasaklarının yarattığı ihlallerle birlikte, kentlerde ağır silahların, tankların, helikopterlerin kullanıldığı çatışmalar ve büyük kentlerde bombalı patlamalar yaşandı. Ülke genelinde korku ve korkudan korkma hali yaygın bir duygu durumuna dönüştü.

Böyle bir atmosferde, 11 Ocak 2016'da 1128 akademisyen, imzaladıkları "Bu Suça Ortak Olmayacağız" başlıklı bir metni yayımlayarak, devletten "barış içinde yaşama" hakkı ile "bütün halkların ve bireylerin devlet tarafından düşman olarak görülmeme" hakkını talep etti. Hemen ertesi gün, doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından hakarete maruz bırakıldılar ve hedef gösterildiler. Bu tutumla eş zamanlı olarak imzacı akademisyenlerden bazıları evlerinde ve üniversitelerdeki işyerlerinde sabahın erken saatlerindeki polis baskınlarıyla gözaltına alındılar, aramalar yapıldı. Yaratılan şiddet ortamına karşın, metnin imzacıları bir hafta gibi kısa bir süre içinde 2212'ye yükseldi. İmzacıların çok büyük bölümü hakkında üniversitelerinde idari soruşturmalar başlatıldı.

Hükümet, 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan, günümüze kadar siyasi unsurlarının hiçbirinin kamuoyuna açıklanmadığı, "asker kalkışması"nı gerekçe gösterip, olağanüstü hal (OHAL) ilan etti. Hemen sonrasında 1 Eylül 2016 tarihli, 672 sayılı KHK ile 11 üniversiteden, 44 öğretim görevlisini kamudan çıkarttı. Eylül 2016'da başlatılan toplu tasfiyede, günümüze kadar devlet üniversitelerinden 398, vakıf üniversitelerinden de 8 olmak üzere toplam 406 öğretim elemanı KHK ile kamu görevinden ihraç edildi.

Grup olarak, 1 Eylül 2016'da ilk ihraç edilen Kocaeli Üniversitesi'nden 19 akademisyen, birkaç gün sonra Kocaeli Dayanışma Akademisi'ni (KODA) kurdular. Üniversitedeki odalarını boşaltma süreci ülke geneline yansıyan bir protestoya dönüştü, 27 Eylül'de yaptıkları akademik yıl açılış şöleniyle de akademik faaliyetlerine devam edeceklerini duyurup, eğitim programlarını kamuoyu ile paylaştılar.

Kocaeli'nden önce üniversiteden atılmamakla birlikte, açığa alınan Eskişehir'deki bir grup imzacı akademisyen de Eskişehir Okulu'nu kurmuşlardı. Atılanların hemen hepsinin maaşları dışında hiçbir geliri yoktu. Hem üyesi oldukları sendika yönetimleri ile meslek odalarından üye meslektaşları hem de kentteki dostları bu durumda inisiyatif alarak dayanışma fonu oluşturdular. Başlangıçta idare mahkemelerine dava açılması için disiplin soruşturmaları döneminde başlayan ilişkiler de baz alınarak avukat dostlarının organize ettiği hukuki dayanışma süreçleri de geliştirildi. Kocaeli ve Eskişehir'den sonra, zaman içinde İzmir, Antalya, Ankara, İstanbul, Mardin, Dersim, Urfa ve Mersin'de de dayanışma için farklı form ve adlarda yapılar

kuruldu. Bu yapılar, hem dayanışmanın hem de bilginin toplumla doğrudan paylaşıldığı mekanlar haline getirildi. Böylece, hem barış talep ettikleri metindeki imzalarına hem de akademisyenliği yapmaya devam ederek kolektif olarak, sözlerine, geleceklerine ve kendilerine sahip çıkabildiler.

Ülkenin çok farklı üniveristelerindeyken bir metne tek tek imza veren, birbirinden pek çok yönden farklı akademisyen, ülke genelinde ortaklaşan mücadele ve direniş ortak hedefiyle kendi yerellerinde biraraya geldi. Bununla birlikte, her bir yerelin kendi özgünlüğünden kaynaklanan birbirinden farklı formlarda birlikte varoluşu ve üretimi sergilemeyi sürdürüyor. Ancak, her bir yerelin özgünlüklerinin yanısıra, tümünün kesişim kümesi olarak ortak özelliği; BARIŞ talebi, akademik faaliyetlerine-kamuya geri dönebilmek için mücadele olmaya devam ediyor.

Bir tarafta işten atılmalar ve pasaport iptalleri yaşanırken diğer tarafta da imzacı öğretim elemanlarından 790'ına 2017'nin son çeyreğinden, 9 Ağustos 2019 tarihine kadar "terör örgütü propagandası yapmak" suçlamasıyla ağır ceza mahkemelerinde tek tek ceza davaları açıldı. Bu davalardan 214'ü 15-36 ay arasında hapis cezalarıyla tamamlandı. Bugün için neredeyse dava açılan bütün akademisyenlerin, kimler olduğuna, hangi şehirde, hangi ağır ceza mahkemelerinde dava açıldığına, mahkeme heyetlerinin tutumlarından tutanaklarına, avukatların ve imzacı akademisyenlerin savunma metinlerine kadar hemen herşeyin bilgisine sahibiz. Sahibiz çünkü, bir grup imzacı akademisyen verili durumdan (üyesi oldukları sendika ve meslek örgütlerinin bu konuya yeterince yer verememeleri vb.), gönüllülük bazında kendisine görev çıkartıp davaları izlemeye başladı. Yukarıda kısaca bahsedilen başlıktaki bilgileri derledi, sistematize etti ve paylaştı. Hem dava açılan akademisyenler hem de avukatları arasında bilgi akışına dayalı iletişim sağladı, deneyimlerin paylaşımına aracı oldu. Aralık 2017 tarihinden itibaren yaklaşık 20 ay boyunca, her hafta en az iki güne dağılmış toplam 248 gün Çağlayan Adliyesi'ne gelerek duruşmaları bizzat izlediler, her hafta duruşma günlerinin birinde basın açıklaması gerçekleştirdiler. İstanbul dışından gelen imzacıların duruşmaları dahil kimseyi yalnız bırakmadılar, kitlesel katılım için çaba harcadılar. Barış İçin Akademisyenler dava gönüllüleri olarak adlandırabileceğimiz söz konusu biraraya geliş de yerellerdeki dayanışma akademilerinden farklı bir formda ve nitelikte olmakla birlikte, barış ve mücadele diğerleriyle kesişen ortak hedefleri oldu.

Barış İçin Akademisyenler tarafından kurulan, uygulanan, geliştirilen ve sürdürülmekte olan bu yapılanmaları Klan Meclisi'ne benzetmek mümkün. Aslolan klan, yönetici yok yürütücü var, o da gereksinime ve gönüllülüğe bağlı olarak sürdürülüyor ve değiştiriliyor.

5.Halkların Demokratik Kongresi

Halkların Demokratik Kongresi (HDK), günümüzde yaygınlığı açısından meclislerin kuruluşunda ikinci sırada yer alan "siyasi yapılar eliyle oluşturulan meclisler" grubunda ele alınmalıdır. HDK, kuruluşunda örgütlenmesini, ilçe, il ve bölge meclisleri eliyle ve doğrudan demokrasiyi sağlayarak oluşturacağına tüzük ve programında yer veren, bunu kurumsallaştıran, Türkiye'nin son yıllardaki ilk çok bileşenli toplumsal muhalif yapısı olma özelliğini taşımaktadır. Bu nedenle, HDK'nin Türkiye'de meclisler deneyimi ve tartışmasında özel olarak ele alınmaması önemli bir eksiklik yaratacaktır. Böyle bir durumun ortaya çıkmaması için yazar, Yeni Yaşam Gazetesi'nin 24 ve 25 Temmuz 2019 tarihli sayılarında yazı dizisi olarak yayımlanan yazılarının uzunca bir özetini, güncelleyerek paylaşacaktır.

5.1. HDK'nin İçine Doğduğu Türkiye

Eylül 2010 Anayasa Referandumu'nda AKP Hükümeti, '12 Eylül Anayasası'nı değiştiriyorum, evet oyu kullanmayanlar darbecidir' safsatasıyla arkasına aldığı rüzgarın ardından emeğe, emekçiye saldırının yanı sıra, halklara, inançlara, yaşam biçimlerine vb. karşı tahammülsüzlüğünün görünür hale gelmesinde pervasızlaştı. Referandumla birlikte, yargıda gerçekleştirilen düzenlemelerin hemen sonrasında tekçi bir yaşamı hayata geçirmenin adımlarını hızla atmaya başladı. Temmuz 2019 tarihinde KCK, Devrimci Karargah, Balyoz ve Ergenekon davaları Cumhurbaşkanlığı tarafından KUMPAS DAVALARI

olarak tanımlanmış olsa bile, 12 Eylül 2010'dan itibaren, tek din, tek mezhep, tek halk, tek dil, tek sendika, tek parti, tek üniversite, tek lise, tek giysi, tek konut vb. başta olmak üzere üst yapı kurumlarının tümünde tekçiliği, saklamaya gerek duymadan, doğrudan siyasallaştırdığı yargıyı, siyasallaştırdığı sermaye birikim sürecini ve 15 Temmuz 2016 asker kalkışmasını bahane ederek gerçekleştirdiği Anayasa darbesini de kullanarak dayattı. Emekçi, yoksul, işsiz kimliğiyle ezilenler, bu dönemde yanlarına birileri daha eklenerek, alt kimlikleri (etnik kimlikleri, inançları, cinsiyetleri, cinsel yönelimleri vb.) üzerinden ezilmeye yok sayılmaya, mümkün olsa yok edilme hedefiyle acımasız bir dışlanma operasyonuyla karşı karşıya bırakıldı.

İşte böyle bir atmosferin, olgunlaşma sürecinin başlangıç dönemi de sayılabilecek Temmuz 2011'de genel seçimlere gidilirken nefessiz kalmamak için, öncelikle söz konusu bu atmosferde nefes alınabilecek bir alan açabilmek amacıyla, Emek Demokrasi ve Özgürlük Bloku (EDÖB) kuruldu. Her türlü engelleme ve baskıya rağmen EDÖB, seçimlerden zaferle çıktı. Benzer bir blok, 2007 genel seçimleri gündeme geldiğinde, hem emeğin hem de Kürt sorununun siyasi çözümünden yana olan siyasi parti ve yapıların bir araya gelişiyle ''Emek ve Barış Bloku" adıyla kurulmuş ve yine seçime bağımsız adaylarla katılmıştı. O dönemde de her türlü engellemeye karşın, seçimlerden başarıyla çıkılmış ve TBMM'de grup kurulabilmişti. Her iki sorunun çözümü için bir yandan iktidar zorlanırken, öte yandan kamuoyunun çok farklı kesimlerinin, Meclis kürsüsünden konuyla ilgili olarak "gerçek" bilgiyle aydınlatılabilmesi olanağı yaratılmıştı. Söz konusu, başarılı sayılabilecek süreç, 2011 genel seçimlerinde çok daha fazla sayıda siyasi parti ve yapının yanı sıra, aydın, yazar, bilim insanı, sanatçı, edebiyatçı vb. bireylerin de katılımı ve desteğiyle EDÖB'nin kurulmasını getirmişti. Seçimlere yine bağımsız adaylarla girilmiş ve önceki genel seçimlere göre, çok daha büyük bir başarıyla çıkılabilmişti.

5.2. HDK'nin Kuruluşu

2011 seçimlerinde elde edilen başarı; aynı zamanda "Kürt sorununun siyasi çözümü", emek, demokrasi ile kişisel ve toplumsal hak ve özgürlükler mücadelesinde aktifleşen, çözüm talep eden bir seçmen kitlesinin, toplumsal muhalefetin de beraberinde var olduğunu ve son dört yıl içinde de geliştiğini gösteriyordu. Akıl almaz baskı ve engellemelere rağmen, EDÖB'nin seçimlerden zaferle çıkmış olması dışlananların, ötekileştirilenlerin önemli bir bölümüne moral oldu, heyecan verdi. O tarihlerde düzenli yapılabilen avukat görüşmeleri tutanaklarına yansıtıldığı kadarıyla öğrenebildiğimiz; Abdullah Öcalan'ın EDÖB'nin evriltilmesi gereken yapıyla ilgili olarak daha önceden önerilerde bulunduğu, yerellerde meclislere dayalı bir kongrenin hayata geçirilebilmesinin, bu topraklarda birlikte ve eşit yaşamın anahtarı olduğu yönündeydi. EDÖB'nin en büyük bileşeninden gelen öneri, hem dünya ve Türkiye deneyimleriyle durum tespitinde ulaşılan sonuçlar hem de ülkenin nesnel koşulları EDÖB'nin kongre tarzı bir örgütlenmeyle devamından yana tutum alınmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Söz konusu bu saptamalardan hareketle, bir kısmı daha önceki bloklarda da yer almış 40'dan fazla siyasi parti, siyasi oluşum, dernek, sivil toplum örgütü, inanç grupları vb. ile birey olarak katılım gösteren akademisyen, yazar, sanatçı, edebiyatçı ve demokratik kitle örgütü yöneticileri Dernekler Kanunu'nun 25. maddesinde de yer alan bir platform olarak HDK'yi, 15 Ekim 2011'de kurdu.

5.3. HDK'nin Kuruluşunun Yarattıkları

Kuruluş Kongresi'nin yarattığı atmosferi anımsayalım. Yalnızca içinde yer alan yapılarla onların üyelerine değil, bir çoğu öznel nedenlerle dışında kalmayı tercih etmiş yapıların üyelerine de sol, sosyalist hareketlerin daha uzağında durup, siyaseti takip edenlere de bir biçimde duyup fark eden emekçiye, işçiye, köylüye, kadına, gence, LGBTİ+'ya, mağdura, dışlanmışa, akademisyene, sanatçıya ve aydına heyecan taşıdı. Barış, eşitlik, özgürlük isteyen hemen herkeste evet, "Erdoğan'a da AKP'ye de bu Hükümet'e de mahkûm değiliz, biraraya gelebilirsek alternatifini yaratabiliriz" umudunu filizlendirdi.

Çünkü HDK, bir yola çıkıştır. Çıkılan bu yol, herkesin kendi cinsiyeti, kültürü, inancı, kimliği, anadili, cinsel yönelimi ve düşüncesiyle özgür ve eşit

yaşadığı; farklılıkları nedeniyle baskı ve ayrımcılığa uğramadığı, sömürünün olmadığı, tüm canlıların yaşamın öznesi olabildiği bir yaşamı ve onun ülkesini var edebilme ve geliştirebilme hedefine ulaşabilmenin yoludur. HDK, bir kongre olarak, yerellerde meclisler aracılığıyla toplumu-yaşamı ve kendini dönüştürerek, bu yolu yürüyebileceğini yukarıda da ifade ettiğimiz gibi kuruluş metinlerinde de ilan etmiştir.

HDK'nin ilk yılında kazanılan bu ivmeyle beraber, bileşen temsilcilerinin birbirlerini daha yakından tanıma ve paylaşımıyla, hep birlikte, devamlılığı olan, sistematik ve programlı iş yapabilmeyi öğrenme gibi önemli içsel kazanımlar, birikimler de sağlandı. Birinci yılın sonunda her ne kadar eski ve olumsuz alışkanlıkların tümünden arınılamamış olunsa da yeni ve olumlularının kazanıldığına, geliştirildiğine bizzat tanıklık ettik. Bu zaman diliminde, kamuoyunda HDK'ye ilginin yanı sıra, yapı olarak ya/ya da bağımsız unsurların katılımında da artış oldu. Çok geçmeden ilçe, il ve bölge meclisleri ile merkezde daimi meclisler kuruldu. İllerin birçoğunda, yerel inisiyatiflerle yaratılan kolektif kaynaklarla HDK bileşenlerinden herhangi birine ait olmayan bağımsız mekanlar oluşturuldu. Başlangıçta, yönetsel amaçlı meclisler buralarda faaliyetlerine başladılar. HDK'nin tüzüğünde var olan kotalara uygun delegasyonları belirlediler, yerellerin özgün sorunlarını temel alan meclisler kurup çalıştırabildiler.

5.4. Kongre Partisi'ni Kurdu

HDK, 15 Ekim 2012 tarihinde bir seçim partisi (yalnızca seçimlerde aktifleştirilecek) olarak Halkların Demokratik Partisi (HDP)'ni kurdu. Parti, bu tarihte memleketimizde ilk defa bir Kongre tarafından kurulmuş, ilk KONGRE PARTİSİ (yerel örgütlülüğü kurucu kongresinin örgütlülüğü ile ayrı/farklı olmayan, Kongre'nin örgütlenme modelinin ve işlevselliğinin üzerinde kurulu olan bir parti) olma özelliği taşıyordu. Mart 2014 yerel seçimlerinin de "dayatması" ile başlayan süreçte HDP, 27 Ekim 2013'de 1. Olağanüstü Genel Kurul'unu gerçekleştirdi. Yaklaşık bir yıl süre içinde öncelikle bileşenler ve bireylerin önemli bir bölümü partide yer almayı tercih etti. Hem merkezi hem de yerel organlarda birlikte çalışarak yeni bir deneyimin sahibi olmuş, kendi yapılarında yetkili, siyaset alanı başta olmak üzere, bilgili, birikimli ve deneyimli HDK kadroları HDP'ye geçti, devredildi. Kurucu kongre olmasına karşın, HDK'nin içi boşaltıldı, tüm partili bileşenler tarafından ikincil hale getirildi. Ancak, HDP'nin siyasi partiler ve seçim kanunu kapsamında, parti adıyla seçimlere girebilmesinin asgari koşulları da sağlandı. Bununla birlikte, Haziran 2014'de Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) milletvekillerinin tümü HDP'ye katıldı. BDP, daha sonra Demokratik Bölgeler Partisi adını aldı ve HDP'nin bir bileşeni olarak, siyasal yaşamdaki yerini sürdürüyor.

5.5. Çok Bileşenli Parti Olmak

HDP, 22 Haziran 2014 tarihinde, seçimli 2. Olağanüstü Genel Kurul'unu gerçekleştirdi. Bu tarihte HDP, HDK bileşenlerinin ve bireylerin azınlıkta kalan bölümünün itirazlarına karşın, seçim partisi özelliğinden çıkartılıp, kitle partisi formuna dönüştürüldü. HDP, o günden bugüne değin bir kongre partisi olabilme hedef ve çabasının dışında kalarak/tutularak, yalnızca ÇOK BİLEŞENLİ PARTİ olma özelliğini taşıyor. Parti örgütlenmesi, kongre örgütlenmesi dışında, diğer siyasi partiler gibi, mevzuat kapsamında, dikey bir örgütlenmeye hızlıca sahip oldu ve öyle de kaldı. Böylece, doğrudan ifade edilebilmiş olmasa da meclisler eliyle toplumu-yaşamı dönüştürme ve dönüşme dinamiğiyle yol yürüme hedefinin yerini; bir parti çatısı altında, siyasal ve dikey olarak örgütlenme ve "iktidar olma" hedefi almış oldu.

Günümüz Türkiyesi'nde çok bileşenli olma özelliği taşıyan bir tek parti var, o da HDP. HDP'den önce ne yazık ki bu sıfatı taşıyan herhangi bir parti yok. Doğal olarak hem ilk hem de tek. Kuruluşundaki amaç ve hedeflerin tamamını karşılayamıyor olsa da HDP'yi ülke genelinde ayırdedici yapan önemli bir özelliği, her biri kendi kimliklerini/yapılarını koruyan/sürdürmekte olan siyasi partiler ve yapıların biraradalığıyla hayat bulan bir kurumsallığa sahip olmasıdır. HDP, ülkedeki siyasi partilerin tümünden ayrılan bu özelliğiyle çok bileşenli bir partidir. Bileşenler, parti meclisi ve merkez yönetim kurulunda temsil edilmektedir. Dolayısıyla, her bir bileşenin parti yönetiminde sözü ve yeri bulunmaktadır.

Bununla birlikte, ilçe ve il örgütlenmelerinde benzer durumdan söz etmek hiç de kolay değil. Hangi ilde hangi bileşen daha örgütlü ise onun ağırlıklı olduğu görev dağılımının varlığı dikkat çekmektedir. Hem merkez hem de yerel örgüt yapılanmasında bireylerin varlığı ve görev alışı da olabildiğince az sayıdadır.

HDP bileşenleri; HDK'de biraya gelmeden önceki yıllarda miting vb. ortak etkinlikler yapma tecrübelerinden çok farklı olarak, HDK'nin kuruluş sürecinden başlayıp, partinin 1. Olağanüstü Genel Kurulu'na kadar yaşanan dönemde; "birlikte" düşünebilmeyi, planlayabilmeyi, karar alabilmeyi ve eyleyebilmeyi özetle, "birlikte çalışabilmeyi" deneyimlediler ve öğrendiler. Söz konusu başlıklardaki böylesine önemli gelişme, doğal olarak karşılıklı özveri, çaba ve kararlılıkla başarılabildi.

HDP ve/veya HDK'nin bileşenleri, Temmuz 2014'den sonra "nasıl kongre partisi olabiliriz/olunur" başlığı yerine, mütemadiyen; "HDK'nin herbir bileşen için anlam ve önemi" konusunda söz söylenen, zaman zaman da "HDK kuruluş amaç ve hedefleri doğrultusunda bir kongre nasıl olur/yapabiliriz? yerellerde meclislerini nasıl kurarız ve faaliyetlerini devam ettirebiliriz?" sorularının yanıtlandığı birçok toplantı, görüşme, müzakere, tartışma gerçekleştirdi. İçinde bulunduğumuz yıl dışarıda tutulduğunda, bunların en kapsamlısı ve sonuncusu, HDK'nin tüm siyasi bileşenleri ve HDP'nin katılımıyla 29 Mayıs 2017'de, İstanbul'da hayata geçirildi. Ancak, bu oturumların neredeyse tümünde Kongre'nin önemi ve gerekliliği saptanmasına karşın, bileşenler ne merkezde ne de yerellerde gerekli kadro, mekan ve kaynak konusunda gerçekçi ve yeterli adımları atmadılar. Alınan kararlar, bir araya gelinen salonların kapısının dışına genellikle çıkamadı/çıkarılmadı. Bileşenler, HDP'ye giderken HDK'den götürdüklerini ne yerine koyabildiler ne de bunu gerçekleştirebilmek için gerekli ve yeterli çabayı gösterdiler. Bileşenler, saptadıkları ve ortaklaştıkları sorunların çözümü için kolektif olarak belirlenen adımları yine kolektif olarak atmaktan imtina ettiler. Bu yolda, olanaklı olan(lar)ın belirlenmesi ve belirlenen(ler)in gerçekleştirilmesine ilişkin bir yaklaşım dahi hemen hiçbir zaman izlenmedi/izlenemedi. O nedenledir ki Kongre, partisini kurduğu dönemdeki konumundan nicelik ve nitelik olarak oldukça geriye düştü. Böyle olduğu içinde HDP, kongre partisi olmadı/olamadı. Temmuz 2014'deki haliyle, çok bileşenli parti olarak kaldı.

5.6. Kongre Partisi Olabilmek İçin Olanak Var: "HDK'den Alınanlar Geri Verilsin!"

HDP'nin, diğer partilerin de sahip olduğu, mevzuatta yer alan, hali hazırda hemen tümü kurulu olan organlarıyla çok bileşenli parti olma özelliğinden daha ileriye geçebilme şansına sahip olmadığı da net bir biçimde görülüyor. Çünkü, kurulu parti yapısı, kongre yaklaşımının temeli olan, yerellerde meclisler aracılığıyla örgütlenme yaklaşımına, en azından dikey ve hiyerarşik örgütlenmenin varlığı nedeniyle uygun değil. Hem tarih bilgimiz hem sosyolojik veriler hem de partinin kısa tarihi böyle bir öngörünün haklılığına somut veriler sunuyor. Bu nedenle, HDP'nin kendisi tarafından yerel meclislerin kurulması ve işletilmesi üzerinden yerellerde örgütlenme girişimi, günümüze değin yaygın bir biçimde kurulmamış/kurulabilmesi için temel koşullar sağlanmamış Kongre meclislerinin, bundan sonra niyet edilse bile, kurabilmesinin önünde engel olacaktır. Çünkü parti eliyle kongre örgütlenemez.

Parti örgütlenmesi hedef kitlede aidiyet ilişkisini zorunlu kılarken, Kongre örgütlenmesi ortak sorunlar ve bunların çözümü etrafında, "aidiyetsiz" örgütlenmeyle de sağlanabilinir. O nedenle, HDP'nin yerel meclis(ler) kurma girişimi yalnızca kendisi için değil, kendisi tarafından yeterince algılanmıyor olsa bile, ait olduğu Kongre'nin de geri dönüşümsüz sönümlenmesini koşullayacaktır.

Son yerel seçimlerde Parti'nin tutumu, ülke genelinde siyasi atmosferin değiştirilebilir olduğunu ortaya çıkarttı. Geniş kitlelerde gittikçe derinleşmekte olan umutsuzluğun önünü aldı. Kamuoyu nezdinde HDP'ye, katıldığı ilk genel seçimlerdekini çağrıştıran sempati yarattı. Ancak, HDP'nin seçimde AKP-MHP ittifakına kaybettirmeye yönelik tutumunu yalnızca muhalafetin merkezi yapılarıyla şekillendirmesi, yerellerde Hayır Meclisleri'nden kalma nüveleri canlandırma için (HDK'nin ilgili organlarının önerilerine rağmen) gayret göstermemesi ya da bu alanda etkili olmayı tercih etmemesi yerellerde/tabanda kendini genişletecek olanağı beraberinde yaratmadığı gibi, ortaya çıkan sonucun başarısının

büyük kısmı ana muhalefet partisine yazdırılmış oldu.

6. Son Söz Yerine

Gezi-Haziran İsyanı'ndan 16 Nisan 2017 Referandumu'ndaki Hayır Meclisleri'ne, Hayır Meclisleri'nden 2019 yerel seçimlerine değin, "ortalama vatandaşın" günlük hayatta yaşadıkları ve yaşadıklarına karşı aldığı tutumlar dikkate alındığında, yerellerde örgütlenmenin günümüzdeki temel aracının; temsili demokrasinin siyasi parti yasasında belirlenmiş olan kalıbına ve/veya siyasi partilerimizdeki uygulamalarına daralmayan, doğrudan demokrasiyi yaşama geçirebilmeyi hedefleyen örgütlenmeler, meclisler olduğu ortaya çıkıyor. Mahallelerde, üretim birimlerinde, üniversitelerde, liselerde, kadınların, gençlerin, işçilerin, işsizlerin, memurların, küçük esnafın, emeklilerin, öğretim elemanlarının, öğretmenlerin, hemşirelerin, hekimlerin, köyde, gecekonduda, kente yaşayanların, LGBTİ+ bireylerin, inancı olmayanların ya da inancı olanların vb. katılabileceği ve VAROLABİLECEĞİ bir örgütlenmeye, meclislere gereksinimimiz var. Ancak bunun ölü doğum olmaması için yanlışlığı öngörülebilen, bilinen hiyerarşik ve dikey partili adımlarla değil, bugüne kadar ertelenmiş olanın ertelenmesine son vererek, yatay örgütlenmenin hayata geçirilmesi gerekiyor. Kadrolarıyla, mekanlarıyla ve kaynaklarıyla eksiklikleri tamamlanacak Kongre eliyle. HDK'den yıllar önce alınıp bugüne kadar yerine konmamış olanların yerine konmasıyla, geri verilmesiyle işe başlanmalıdır. Bunun gerçekleştirilebilmesi için 2019 Temmuz'unun 2011 Temmuz'una benzer birçok olanak sunuyor olmasının avantajlarını da kullanarak. Anımsamakta yarar var, Rosa Lüksemburg'un da belirttiği gibi, siyasi partiler hemen her zaman, kendi yapılarını korumaya öncelik veren "muhazafakâr" eğilim içindedirler. Bu sınırlılığın yaratacağı riski göze almanın zamanı da yeri de değil…

İçindekiler İçin Tıklayınız

KAYNAKÇA-OKUMA ÖNERİLERİ:

"Tarihsel Süreç İçin" Bölümü İçin

Childe, G.: Man Makes Himself (Çev.: Ofluoğlu, F.: Kendini Yaratan İnsan, 3. Basım, İstanbul, Varlık Yayınları).

Childe, G.: What Happened in History (Çev.: Tunçay, M.; Şenel, A.: Tarihte Neler Oldu, 2. Baskı, İstanbul, Alan Yayıncılık, Ekim 1982).

Diakov, V.; Kovalev, S.: Historie de I'Antiquite (Çev.: İnce, Ö.: İlk Çağ Tarihi, Ankara, V Yayınları, Mayıs 1987).

Marx, K.; Engels, F.: Kapitalizm Öncesi Ekonomi Biçimleri, 2. Baskı, Ankara, Sol Yayınları, Nisan 1977.

Morgan, L., H.: Ancient Society, ABD, 1877 (Çev.: Oskay, Ü.: Eski Toplum, Cilt 1, İstanbul, Payel Yayınları, Mart 1986).

Morgan, L., H.: Ancient Society, ABD, 1877 (Çev.: Oskay, Ü.: Eski Toplum, Cilt 2, İstanbul, Payel Yayınları, Haziran 1987).

Şenel, A.: İlkel Topluluktan Uygar Topluma, 2. Basım, Ankara, Birey ve Toplum Yayınları, Mart 1985.

Teber, S.: İlk Toplumların Değişimi, İstanbul, Say Yayınları, Şubat 1985.

Thomson, G.: Studies in Ancient Greek Society-The First Philosophers(Çev.: Doğan, M.H.: İlk Filozoflar, İstanbul, Payel Yayınları, Mayıs 1988).

Thomson, G.: Studies in Ancient Greek Society-The Prehistoric Aegean (Çev.: Üster, C.: Tarih Öncesi Ege, 2. Basım, İstanbul, Payel Yayınları, Mart 1988).

Zubritski, Y.; Mitropolski; Kerov, V.: Aperçu d'histoire et d'economie I, La communaute primitive, la societe esclavagiste, la societe feodal (Çev.: Belli, S.: İlkel Köleci Feodal Toplum, 14. Baskı, Ankara, Sol Yayınları, Ekim 2007).

"Doğrudan Demokrasi: Meclis" Bölümü İçin

Hardt M., Negri A.: Assembly (Çev.: Pilgir, A. E.: Meclis, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, Mart 2019).

Dahl R. A.: On Political Equality (Çev.: Zeybekoğlu, A. E.: Siyasal Eşitlik Üzerine, Ankara, Dost Yayınları, Aralık 2018).

Marx, K., Engels, F.: Die Deutsche İdeologie (1845-1846) Feuerbach (Çev.: Belli, S., Alman İdeolojisi Üzerine Tezler'in Feuebach başlıklı birinci kısmı, Ankara, Sol Yayınları, 2004).

Öngen T.: Türkiye'nin Son 10 Yılı'na Bakış, Ankara, Redaksiyon Kitap, Kasım 2015.

Tarihsel Referans Noktamız Kök Hücre

İbrahim Çoban

Tarih tek taraflı ve olaylara indirgenerek anlatılıyor. "İki insan kavga etmek istemişler, bir kahraman şöyle, öteki böyle söylemiş. Sırp kralı gitmiş falanca yerde bir suikast olmuş, öbür ülke buna kızmış, ardından savaş çıkmış" şeklinde tarih anlatımları var. Toplumun sorunları ve toplumsal hareketler o dönemin çelişkilerinden, zamanından ve yaşayışlarından kopartılarak anlatılıyor.

Yine, gerçekler zamandan koparılarak mutlaklaştırılmak isteniyor. Şimdiki dinler sanki yirmi-otuz bin yıldır yaşanmaktalarmış gibi anlatılıyor. Tek tanrılı dinlerin yaşı, Hz. İbrahim'den bu yana dört bin yıldır. Buna karşı insan ömrü, iki milyon yıllık bir zaman dilimine sahiptir. Anacıl toplumun zamanı on dört bin yıla dayanır. O halde iki milyon yıllık insan ömrünün sadece binde ikisi tek tanrılı dinlerle geçmiştir. Anacıl toplumdan bu yana geçen on dört bin yılın sadece dörtte birlik bir bölümünde tek tanrılı dinlerden bahsedilebilir. Geriye on bin yılı aşkın bir zaman kalıyor. Bu zaman zarfında elbette ki başka inanışlar olmuştur.

Bugün ezeli-ebedi olarak tanıtılan ulusların gerçeğine bakmak gerekir. İki yüz elli yıl geriye gidilirse, o zaman ulus denen bir olgunun henüz oluşmadığı görülebilir. Dört bin yıl önceye bakacak olursak tek tanrılı dinleri göremeyiz. Beş bin yıl öncesinde ise uygarlık yok! Ama zamanın hep bu zaman, iktidarların hep bu iktidarlar, dinin hep bu din, devletin hep bu devlet olduğu öğretiliyor. Yani geriye de, bakılsa hep o olduğu, ileriye de götürülse hep o olacağı propagandası yapılıyor. Bu propagandanın etkisiyle, çoğu zaman bugünkü toplumu bugünkü zamanla anıyoruz. Hâlbuki iki yüz yıl önceye bakacak olursak neler değişmez ki; sınıfsallık, devlet biçimleri, toplumsal yaşayış vb. bugünkü gibi olmadıklarını görürüz. Dört yüz yıl önce neler değişmiyor? İki bin yıl önce neler değişmiyor? Beş bin yıl önce neler değişmiyor? Demek ki, bu zamanın ağır baskısı altında toplum anlaşılamaz, doğru da yorumlanamaz. Onun için bir toplum sosyolojisi yapılacaksa ki yapılmalıdır, bu sosyoloji o zamanın oluşturuculuğundan ve özelliklerinden kesinlikle ayrı ele alınamaz. İşte buna "sosyolojinin tarihselleştirilmesi" deniliyor.

Evrensellik, farklılıklarla yani tikellik ile mümkün oldu. Bu anlamda uluslarla, kadınla, erkekle, bitkiyle, hayvanla şu veya bu dinden olanla, şu veya bu müziği sevenle vs. birçok tikellikle oluştu. Sadece toplumları sayarsak bile, toplumların içinde binlerce farklı etnik grubun ve inanç yapısının olduğunu görürüz. Evrensel tarih içerisinde zamanın oluşturuculuğu, evrenselliği de farklılaştırarak, canlı ve çelişkili kılarak, çelişkiyi çözerek oluşan görecelilikl erle toplumu var etti. Dolayısıyla tüm görecelilikler evrenselliğin rengini taşır. Aynı zamanda evrenselliğe katkı sunar. Göreceli olanın farklılaşması evrensel olanı da etkiler. O nedenle bir ulus tarihini anlamak istiyorsak, kesinlikle dünya tarihini bilmek zorundayız. Dünya tarihini kabataslak da olsa gerçek hareketliliğiyle anlamak istiyorsak, bütün ulusları az çok tanımamız lazım.

Evrensellik, farklılıklarla yani tikellik ile mümkün oldu

Tarih ve toplumu tek parçadan ele alan yaklaşıma monist demek mümkündür. Tersinden, evrensellik adı altında da buna benzer bir hata yapılıyor. Hiç farklılıklar yokmuş gibi tarihi ve toplumu tek bir özellikle izah eden monist yaklaşım bilimsellikten uzak olduğu gibi tekçi bir zihniyeti doğurur. "Mono" Latince "tek" anlamındadır. Zaten Monist kavramı da bu tekçilikten geliyor. Bunun karşısındaki diğer yaklaşım 'aşırı göreceli' yaklaşımdır. Yerel, az, tekil

ve tikel olanı hiçbir evrensel özellik taşımayan, kendi başına bir oluşum olarak ele almak, aşırı göreceliliğe düşürür. "Her tikel kendi başına evrenseldir, ortak özellikler yoktur ve her yerel kendi başınadır, başkasıyla bağı yoktur" diyen yaklaşıma da tarih ve toplum bilimlerinde aşırı göreceli yaklaşım deniyor.

Zihniyet - Yapı Bir Günde Değişmeyebilir

Bilinçlerimizde tarihin doğuşumuzla başladığı yargısı hâkimdir. Bunu aşacak kaç kişi vardır? Hatta bunu bir kenara koyalım; bir işe girdiğimizde ya da bir yere gittiğimizde oradaki işleri ya da gelişmeleri kendi gittiğimiz tarihle başlatırız. Adeta "ben şu işe girdim, şu alana geldim ve tarih öyle başladı" deriz. Basit gibi görünebilir ama bu anlayışın pratiğe ve zihniyete yansıması böyledir. Kaçımız tarihe kapitalist dönemin düşünce biçimini aşarak yaklaşabiliriz? Bizde tarihin kapitalist olduğu algısı var. Gerisi hep hikâye gibi geliyor. Gerçek tarih ve toplumu hep içine doğduğumuz dönemde oldukları haliyle kavrıyoruz. Toplumsal sorunlar hep bu şekildeymiş gibi kurguluyoruz. Aksi belirtilip, daha önce başka türlü yaşandığı söylendiğinde "olabilir ama kanıt olursa inanırım" deniliyor. Gerçek tutumumuz budur. Mesela neolitik çok eskiden yaşanmış güzel bir cennet dönemi ve bir daha da yaşanamaz olarak görülüyor. Çünkü bugünün toplumsallığını o kadar ağır, o kadar baskın bir karakter olarak yaşıyoruz ki, başka bir alternatifi düşünemiyoruz. İktidarlar kendi yaşadıkları dönemleri gerçek tarih ve toplumsallık olarak gösterir. Buna karşı tarihe ve topluma bütünselliği içinde bakabilmek hakikat algımızı güçlendirecektir.

Sosyoloji, toplumu ve toplumsal sorunları inceleyen bilim dalıdır. Tarih ise toplumun oluşum süreci ve yaşayış zamanı olarak tanımlanıyor; "Varoluşun, gerçekleşen sürecin yorumudur". Bu anlamda tarihin sosyolojikleştirilmesi ve sosyolojinin tarihselleştirilmesi, ikisini birbirinden koparmadan, birbiri yolu ile izah etme yaklaşımıdır. Toplum tarihsiz, tarih de toplumsuz anlaşılamaz. Bundan dolayı 'toplumsal tarih' ve 'tarihsel toplum' diyoruz. Bu anlayış genel anlamda bilgi yapılarının parçalanmasına karşı hepsini birlikte, iç içe ve birbirine yardımcı olma temelinde ele alma yaklaşımıdır. Tarih ve toplumun anlaşılması için tarih, sosyoloji, antropoloji, arkeoloji, jineoloji gibi bilimlerin yanı sıra mitoloji, din ve felsefe birlikte kullanılmalıdır. Bilgi-iktidar yapıları ancak böyle aşılıp hakikat rejimi oluşturulabilir. Evrensellik ve görecelilik, yani farklılık ve tikellik birlikte kullanılır. Orada çoğu evrensel-tikel, monist-aşırı göreceli, döngüsel-ilerlemeci kavram işler.

Döngüsel ve ilerlemeci denilirken zamanın döngüsel olduğu kast edilir. Yani zaman tekrar içerir. Dün yaşadığımız zaman ve mekân şartları bugün için de geçerli olabilir. Aynı zihniyet ve yapılar hemen bir günde değişmeyebilir. Bunların hepsine döngüsellik denir. Mesela güneşin dün olduğu gibi bugün de doğması, aynı saatlerde aynı rotayı izleyip kendini tekrar etmesi döngüselliğe örnek olarak verilebilir. Bir kişi belli bir süre ya da bazen bir hayat boyu aynı mekânda kalabilir.

Aslında her gün doğmak ilerleme anlamına gelmez, değişim anlamına gelir

Döngüsel-ilerlemeci tarih ve toplum yaklaşımına göre tarih ne düz ilerler, ne de hep yerinde sayar. İkisini de içeren, ama ikisinde de kavramı değişen bir döngüsel-ilerlemecilik vardır. İki yaklaşıma da yer yer rastlamak mümkündür. Hem sürekli bir tekrar duygusu ve yaşayışı varmış gibi gelir, hem de her gün yeniden doğup, yaşayıp, ilerlediğimiz için sürekli ilerliyormuşuz gibi görünür. İkisi de doğru değildir. İkisi de hemen hemen kafa ürünü, zihniyet inşasıdır. Doğru yorum ikisinin nasıl ele alındığına bağlıdır. Aslında her gün doğmak ilerleme anlamına gelmez, değişim anlamına gelir. İlerleme de hep ileriye doğru olmaz. O da bir inşadır. Döngüsellik de sadece göründüğü gibi hep tekrar değildir. Her gün güneşin doğması gibi tekrarlar vardır. Bunlar evrenselliğe ve birliğe giren yanlardır. Bu durum döngüsellik anlamında bir doğruluk taşır. Felsefi kavramlarla söylersek; 'determinizm' doğrudur, ama 'kuantum' da doğrudur. Eğer ikisi birlikte işliyorsa, bu daha doğrudur. Determinist yanlar hiç yokmuş gibi her

şeyi kuantumla izah etmek de yanlıştır. Çünkü aslında kuantum determinist yanları da içerir. Demokratik Konfederalizm Ali Fırat, toplumlar açısından buna 'gelenek' dedi. Oluşumun değişmeyen yanları vardır. Ama aynı zamanda her saniyede, her mekânda, her zihniyette, her bedenleşmede değişen yanlar da söz konusudur.

Tarih ve toplum hem bir döngüsellik hem de bir ilerleme yani değişim içindedir. Döngüseldir, çünkü toplumun varlığı her dakika, her saniye değişmez. Bu anlamda toplumsal varlığın sürekliliği bir döngüselliktir. Ama değişim anlamında sürekli işler. Bu da onun ilerlemeci yanını ortaya koyar. Bunlardan hangisinin döngüsellik, hangisinin değişim ve farklılaşmayı içerdiği konularına çeşitli insan yorumları katılmış. Ama doğru yorum, bunları iç içe ve birlikte ele almaktır. Değişime bazıları 'devrim', bazıları 'iktidar', bazıları 'sınıfını üstün kılmak' demişler. Bazıları her gün sürekli doğmaya ilerleme demiş, değişimi öyle tanımlamışlar. Bu tarz tanımlar, bakış açılarıyla bağlantılı, inşa ürünüdürler.

Anacıl Toplum, Uygarlık İçinde Yaşamaya Devam Ediyor

Solcuların ilerleme tarafını sağcıların da gelenek tarafını tuttuğunu söyleyebiliriz. Sanki ikisi de doğruymuş gibi... Solcu olduğumuz için bizde ilerlemecilik, yani Batılı zaman anlayışı çok hâkimdir. Doğulu olmamıza rağmen döngüsellik yaklaşımı bayağı zayıflamış. Bunun sonucu olarak; her doğan gün geçmişten iyi bir şey getirecek anlayışı var. Devrim hep ileride görülür. Aynı zamanda gelenekten kopukluk muazzam düzeydedir. Bu anlayışlar, solcularda had safhadadır. Evrensel tarihe bakmazlar, içinde yaşadıkları toplumun en modern haline takılıp kalırlar. Çünkü onlara göre sol, ilerleme demektir. Zamanın ve toplumun en ileri hali solculuktur. Bu nedenle en uç modernist onlar oldular. Devrim yapacaklardı, ama gelenek ve ahlaki-politik toplumdan öyle bir koptular ki kapitalizme savruldular. Çünkü ilerlemecilik anlayışı gereği onu en ilerici sistem olarak gördüler. Mukadderatçılar, yani sağcılar da aşırı gelenekçidir. Hiçbir yeniliği kabul etmez, hatta tehlikeli bulurlar. Kaygılarını, çıkarlarını ve korkularını oraya yükler, kaybedeceklerini düşünürler. O nedenle neredeyse zamanın ilerlememesini ve değişmemesini isterler. Hiç şüphesiz ikisi de yanlıştır. Demokratik Konfederalizm A.Fırat, ikisinin de iç içe ele alınmasının daha doğru olduğunu söylemekle birlikte, solcu anlayışı daha çok eleştiriyor. "En azından mukadderatçılar zamanın ve toplumun oluşumundaki geleneği fark etmişler. Diğeri daha kopuk ve yüzeyseldir" diyerek kapitalizme savrulan ilerlemeciliği köklerinden kopuş olarak tanımlıyor.

Evrensellik her tekile ayrı ayrı yansır. Zaman-mekân, zihniyet- yapılanma, çelişkiler iyi izlenmelidir. Evrensellik olduğu gibi kaba bir şekilde her tekile yansımaz. Yani her ulus evrenselliği aynı şekilde yaşamaz. Her ulus devletçiliği farklı yaşar. Her topluluk demokrasiyi farklı yaşar. Hatta her cinsiyet kendiliği farklı yaşar. Her din, her toplumu aynı şekilde etkilemez. Bir evrensel oluşmuşsa, monist yaklaşımla onun kaba bir şekilde her yerde aynı şekilde yaşanılacağı düşünülemez. Bu, her tekilde çok ciddi farklılıklar ve canlılıklar eşliğinde yaşanır.

Evrensel tarihin gelişim-değişim diyalektiğinde hiçbir toplumsal dönemin bitmediği düşünülür. A.Fırat'ın düşüncesinde bu daha da önemlidir. Anacıl toplum uygarlık içinde devam eder, köleci toplum feodal toplum içinde sürer, feodal toplum kapitalist çağda varlığını korur. En genel anlamda anacıl toplum, kapitalist toplum içinde devam eder. Tüm toplumsal örgüler ağırlıklarını kaybedebilir, yapılanmaları bozulabilir, işlevsellikleri dağılabilir ama pozitif olarak evrensel olma özelliklerini korurlar. Pozitif olarak kendi farklılığıyla farklılıkların içinde yaşamaya devam ederler. Kısacası, evrensel tarihte 'pozitif diyalektik' işler. Hiçbir toplumsal yapılanma, işleyiş ve zihniyet tam anlamda(iktidar yapısı dahi olsa) bir diğeri tarafından bitirilemez. Çünkü farklılığın oluşum özelliği böyledir. Bir farklılık kendi içinde işleyerek diğerinde devam eder. İç çeşitlilik de bundandır, döngüsellik de buradan gelir. Bu farklılıkların sürekli yaşıyor olması, hem göreceli dediğimiz kendi olmayı, hem de süreklilik olarak döngüselliği yaratır. Değişmeyene kadar o kendi zamanını ve toplumsallığını yaşar. Biri gelip hâkim olduğunda ki uygarlıklarda böyle oluyor; gerilemiş gibi gözükse de farklılaşarak yine de kendisini devam

ettirir. Dolayısıyla anacıl toplum, uygarlık içinde yaşamaya devam eder. Ama farklılığını ve tikelliğini de devam ettirerek. Yine döngüselliği içinde kimi değişimler, uygarlıkla etkileşimin yarattığı tahribatlar olsa da kendisini tekrar eder. Döngüselliği içerisinde farklılaşarak kendisini sürdürür. Kısacası evrensel tarih içerisinde bu söylenilen özellikler, hem evrim kuşağının bir devamı olarak, hem içinde hiçbir toplumsallığın bitmemesi bakımından çeşitliliğin sürmesine sebep olur. Yani evrensel tarih çok büyük bir çeşitlilikle ve farklılıkla algılanır.

Ahlaki-politik toplum olmasaydı, hiç kimse bugüne gelemezdi. Kök hücre, anacıl toplumun ahlaki-politikliğidir

Evrensel tarih bakış açısı demokratik bir bakış açısı içerir. Evrensel tarih bakışı ile düşünülmeden, bir toplumdan bahsedilir, bütün tarih oraya dayandırılır, bütün gelecek de o toplum üzerine kurulursa geriye kalan tüm çeşitlilik inkâr edilmiş olur. Mesela "Dünyayı Amerikalılar yönetiyor. Zaten geçmişte de Amerikalılar kutsaldı. Gelecekte de onlar yönlendirecek" denirse, başka herhangi bir ulusu anlatmaya bile gerek kalmaz. İktidar bakış açısına göre tarih ve toplum anlatılmış olur. Ama evrensel tarihçilik söz konusuysa, o zaman on dört bin yıllık anacıl toplum geleneği ile doğa ve evren diyalektiği içinde oluşan bütün toplumların takip edilmesi gerekir. Anacıl toplumun kaynak oluşu nedeniyle tekrar tekrar oraya gitmek gerekir. Bu toplum günümüzde nasıl yaşıyor? Üzerine hangi dönemde nasıl toplumsal yapılanmalar eklendi? Neler değişti, neler değişmedi? Kim bu değişimlere katkı sundu? Kim fazla, kim az etkiledi? Bu sorulara cevap temelinde bir evrensellik anlatılınca, tikellikler ve farklılıklar da, bütün çeşitliliğiyle anlatılmış olur.

Bu aşamada, en ciddi ve kritik soru, bu özellikleri anlamak için tarihte neyi izleyeceğimiz sorusudur. A.Fırat bu soruya cevaben "bir olanı, ana kök hücreyi, oluşum kaynağını izlemek lazım" diyor. Yoksa kesinlikle doğru bir tarih ve sosyoloji yapılamaz. Tarihte neyin referans alınıp izleneceği sorusuna bir sürü farklı cevap verilmiştir. Mesela bir yöntem olarak tarihte erkek izleniyor. Şu anda Özgürlük Hareketinin külliyatı dışında kalan, tüm kitaplara bakalım, yoğun bir erkek tarihi buluruz. Yani "herkesin ortak özelliği erkekliktir" deniyor. Toplumun erkekten oluştuğu ve onu yönetenin de erkek olduğu iddia ediliyor. "Bu hep böyleydi, hep de böyle olacak. O nedenle tarih ve sosyoloji yapılıyorsa erkek izlenmelidir" iddiası sunuluyor. Açıktan böyle söylenmezse bile bu durum böyledir. Yine ikinci bir cevap olarak "hepimizin ortak olduğu nokta devlet ve iktidardır, bu nedenle devlet izlenmelidir" deniliyor. Marksistler dahi, bir uygarlık yaratımı olan sınıfın izlenmesi gerektiğini söylüyorlar. "Tarihi tarih yapan sınıf çatışmalarıdır. Hepimizin ortak paydası ezilen sınıf olmaktır. O halde hepimizin ortak olduğu ezilen sınıf izlenmelidir" deniyor. Yani bizi bir yapanın, izlememiz gereken ve tarih ile toplumu doğru kurmamızı sağlayan ortak özelliğin sınıfsal olarak eziliyor olmak olduğu söyleniyor.

Fakat A.Fırat bizi bir yapanın 'ahlaki-politik toplum' olduğunu söyler. O nedenle sosyoloji ve tarihte ahlaki-politik toplumun bizi biz yapan kök hücre olduğunu belirtir. Hepimizin ortak özelliğinin, bütün toplumsallaşmanın, şu anda yaşayan her şeyin; kadın, erkek, ezen ve ezilen sınıflar, dinler vb. herkesin dayandığı temelin ahlaki-politik toplum olduğunu ifade ediyor. Ve görülüyor ki ahlaki-politik toplum olmasaydı, hiç kimse bugüne gelemezdi. Kök hücre, anacıl toplumun ahlaki-politikliğidir. O zaman ana hücre izlenmelidir.

Ana hücre izlenilmeden tarih izah edilemez, toplum anlatılamaz. Sınıfa veya dar bir ulusa dayanarak değil, ana hücre esas alınarak problemler hakkında çözüm önerilmeli. Ahlaki-politik toplumun günümüzde nasıl farklılaştığı, toplumların ahlaki-politik özellikleri nasıl yaşadıkları, ahlaki-politik toplumdaki bozulmalar, doğru yaşamlar, çelişkiler, her toplum, ulus, din, sınıf veya cinsiyette farklılıklar arz eder. Bunların izlenilmesi gerekir. Ama birlik oldukları yan da ahlaki-politik toplumsal yandır. Düzeltilecek, yeniden inşa edilecek yer orası olduğu gibi, var olanın yeniden canlandırılacağı yer de orasıdır.

3. Dünya Savaşı Tarihsel Hesaplaşma Mı?

Kenan Avcı

Dünyanın içinde geçmekte olduğu mevcut kaotik hale, birçok çevre " 3. Dünya Savaşı" demektedir. A. Fırat, 90'ların başında, tam otuz yıl önce bu tanımlamayı ilk defa yaptığında, birçok çevre bunun aşırı ve abartılı tanımlama olduğunu ifade etmekteydi.

3. Dünya Savaşının tüm boyutları Arap Baharı denilen kontrollü patlamanın akabinde su yüzeyine çıktı. Savaşın karakteri konuşan güç odakları asimetrik yapıların formasyonu, çatışmaların yoğunlaştığı alanlar dünyamızın hangi dar boğazdan geçtiğini gösteriyor. Görünmeyen şey bu dar boğazdan nasıl çıkılacağı ve nereye varılacağıdır. Sahada sayısız güç var. Onlarca asimetrik ve konvansiyonel yapı, yıkıcı bir çatışmanın tam göbeğinde yaşama tutunmaya çalışmaktadır. Hangi gücün hangisiyle çatıştığını, kimin tam olarak neyi hedeflediğini ve kimin aslında kime hizmet ettiğini kestirmek bile oldukça zorlanmış durumdadır. Şöyle ki bugün ölümüne çatışan tarafların aniden pozisyon değiştirip aynı mevzudan başka yöne namlu çevirebilmektedir. Bu da savaşın asıl taraflarını ortada görülenler değil de, perdenin arkasında duranların olduğunu doğrulamaktadır. Sahada görülen yapıların tamamı araçsal güçlerdir.

Ortadoğu sathında vuku bulan 3. Dünya Savaşı'nda iki karşıt güç, savaş halindeymiş gibi bir tablo sunulmaktadır. Kazın ayağı gerçekten öyle mi? Bu iki güç kimdir, ne için savaşıyor, neyi temsil ediyor, yıkmaya ve yerine yeniden yaratmaya çalıştığı şey nedir? İşte ilk bakışta, finans kapital güçleriyle Bölgesel Statüko'nun çatışması varmış gibi yansıtılıyor. Teori şu: Kapitalist modernite tarihi kırılmasının eşiğindeydi. Ulus-devlet düzeni ve onun ürettiği milliyetçi ideoloji miadını doldurmuş, sermayenin azmanlaşan ihtiyaçlarına cevap veremez noktaya gelmiştir. Kontrol dışı bir toplumsal yapılanma açığa çıkmadan önce, kontrollü kriz yönetimiyle sistemi revize etmek gerekiyordu. Revizyona Ortadoğu'dan başlaması eşyanın doğası gereğiydi. Zira mevcut düzenin temelleri burada atılmış, kolonları burada dikilmişti. Bu nedenle ilk başta Ortadoğu'daki düzenin aşamalı bir kaosa itilmesi ve en nihayetinde bilinen bölge statükonun (Sykes-Picot) dağıtılması hedeflenmekteydi. Süren savaşın üstü kapalı sunulan sebebi budur! Çok dolaylı ve sonucun özeti bakımından doğru bir dayanakta sayılabilir. Bu sunumda eksik olan yön meselenin tarihselliğidir. Tarihsel oluştaki " zıtların birliği" ilkesi görmezden geliniyor. Savaş düzeyine tırmanan mevcut çatışmanın tarihsel temeline inmeli, felsefi doğrultusunu takip ederek güncel yansımalarına gelmeliyiz. Zira tarih tekerrürlerden ibaret olmasa da günümüzde gizli olan hakikatin bütünlüğüdür. Günümüzdeki o gizin içerisinde saklı bulunan hakikatin üzerindeki ölü toprağını kaldırıp, günceldeki geçmişin neresinde durduğumuzu ve neyi temsil ettiğimizi kavramak önem taşıyor.

Güncel bağlamda kıran kırana çarpışan iki güç değil, iki tarihsel çizgiden bahsetmek gerekir. Bunlar da öyle finans kapital güçleriyle bölgesel statüko güçleri değildir. Kendi aralarında iktidar çatışması bulunsa bile, bu iki güç aynı çizginin, erkek egemen zihniyetli kapitalist modernite yapılanmasının paydaşlarıdır.

Tavuk-yumurta ilişkisi gibi biri diğerini yaratmıştır; hep birbirine dönüşerek kendilerini var kılmaktadırlar.

Ezeli savaşın bir tarafı devletçi çizgiyken (kapitalist modernite), diğer tarafı toplumcu devrim çizgisidir (demokratik modernite). İki maddi yapının, iki askeri-politik entitenin çarpışmasından da öteye ; iki karakter, iki ideoloji, iki dünya savaşıyor. Bu savaşın tarihsel-politik temeli Sümer'in Zigguratına, toplumsal mitolojik temeli İnanna'nın Marduk eliyle parçalanmasına, zihni felsefik temeli doğanın dualistik (eril-dişil) karakterine kadar uzanabilmektedir. Yani izlemekte olduğumuz şey,

sanıldığından çok daha eski, köklü, acımasız bir savaşın sadece en son perdesidir. Erilliğin doğaya, topluma ve insana dayattığı şiddet sapması aşılmadan, bu yozlaşmış zihniyetin yarattığı ve kendisini daima üretme becerisi gösteren yıkıcı sürekliliğinin önüne geçilemez.

"İki nehrin oluşu" metaforunu kullandı A. Fırat. Bir nehirden Enki Marduk şahsında timsalini bulan erillik zihniyetinin Leviathan boyutuna ulaştırdığı güç, iktidar, tahakküm ve egemenlik laneti akmakta; diğer nehirde Ninhursag İnanna şahsında ete kemiğe bürünen toplumsal direniş, üretim, paylaşım ve yaratım erdemleri akmaktadır. Sözün özü, erdemle lanetin 5 bin yıllık hesaplaşması sürmektedir.

Kadın Kurtuluş İdeolojisi sancağı altında buluşan toplumcu devrim çizgisininin tarihsel yenilgilere yol açan kilit noktayı tespit etmiş olmasıdır

---

Günümüzde Ortadoğu'da yaşanan dramatik tablo, binlerce yılın birikimidir. Ne yeneni ne de yenileni olan bu kadim hesaplaşmanın, hali hazırda içinde bulunduğumuz son sahnesini diğerlerinden farklı kılan temel özelliği, Kadın Kurtuluş İdeolojisi sancağı altında buluşan toplumcu devrim çizgisininin tarihsel yenilgilere yol açan kilit noktayı tespit etmiş olmasıdır. Sadece tespit etmek tabiki yetmezdi; kurtuluşun paradigmal örgüsünü (demokratik uygarlık), ideolojik çizgisini (demokratik sosyalizm), politik çerçevesini (demokratik ulus) ve askeri doktrinini (meşru savunma) yaratmak da gerekiyordu. Umudu somutlaştıran temel dayanak noktası burasıdır. Asıl olan da bu değil midir? Devrimi yığınlar değil, ideolojik-politik kitleler yapar. Bütün boyutlarıyla tutarlı ve geçerli bir paradigma oluşturmadan, özgürleştirici devrimci eylem gerçekleştirilemez; tarihteki sayısız deneyim bunu ispatlamıştır.

Karşı devrimci çizginin (kapitalist modernite) marjinal olduğunu, toplumu, sırtındaki ur misali bünyedeki hastalığa benzediğini ve ancak insan nüfusunun % 1-2 'lik kesimini teşkil ettiğini savunuyoruz. O zaman insanlık niçin binlerce yıldır bu uru sırtından söküp atamıyor? Marifet urun kendisini çok iyi örgütlemiş olmasında mıdır? Bağlılık sistemdeki zihniyetin mi bu işin sorumlusudur? Her ikisinin de payı var ama esas faktör bağışıklık sisteminin zayıf olmasıdır. Ur bünyeye yayılmış durumdadır. Ur büyüdükçe bünye yozlaşmakta , erdemliliğini yitirmekte, apolitik olmakta, zayıf düşmekte ve çaresiz kalmaktadır.

Tam bu noktada 3.Yol siyaseti bu toplumun imdadına Hızır gibi yetişmektedir. 3. Yolu, çaresizliğin içinde yaratılan çare, uçurumun kenarından bulunan yol, okyanusun ortasında oluşturulmuş umut adası biçiminde tanımlamak abartı sayılmamalıdır. 3.Yol (demokratik ulus) , 3. Çizginin (demokratik modernite), insanlığa sunduğu alternatif siyasettir. Devletli sapmayı ifade eden birinci çizginin (kapitalist modernite), kendisini iki siyasal üslupla ifade etmektedir. Bunlarda ilki küresel emperyalizm, ikincisi bölgesel emperyalizm siyasetidir. Toplum, aynı çarkın iki dişlisinden farkı olmayan bu kıskacın içinde çaresiz bırakılmaktadır. İşte sanki finans kapital ile bölgesel statüko antagonist bir çatışma içindeymiş de , toplum birinden diğerini seçmek zorundaymış gibi yansıtılmaktadır. Oysa gerçeklik bu değil. Rusya ile ABD'nin, İran ile İsrail'in, İngiltere ile TC'nin özde hiçbir farkı yoktur. Hepsi devletçi , iktidarcı, cinsiyetçi, tahakkümcü ve sömürücülükte sınır tanımayan daimi kapitalist modernite unsurlarıdır. Oyunu bu temelde kurgulamaktadır. Yani topluma "ya finans kapitalin sömürüsü ya bölgesel statünün zulmü" dilenmesinden başka bir alternatif sunmamak, devletli uygarlığın 5 bin yıldır ustalıkla kurguladığı en son tuzağıdır. Toplum, kayıkçı dövüşünden farklı olmayan bu iki eril yola mecbur ve mahkum değildir artık; üçüncü yolun tarihi önemi bu noktada açığa çıkıyor.

Devletçi Uygarlık Tuzak Kurar

Hiç kuşkusuz tarihte devletli uygarlığın ilk baş kaldıran güç Özgürlük Hareketi değildir. Bu tarihsel sapmaya karşı sayısız zaman ve mekanda sayısız

direniş gelişmiştir. Bunlardan bazıları dönemsel politik zaferler de elde etmiştir. Bizzat Özgürlük Hareketinin dayandığı sosyo-politik dokunun öncülleri devletli uygarlık karşısında defalarca zaferler kazanmıştır. Örneğin; Gutilerin Akad'a, Huri-Mitanilerin Babile, Medlerin Asura karşı kazandığı dönemsel zaferler bu kapsam ve niteliktedir. Keza dinsel hareketler Heterodoks isyanlar, peygambersel çıkışlar, kültürel direnişler, vb. hepsi bu kategoriye girer.

Özgürlük Hareketini diğer tüm öncüllerinden farklı, avantajlı ve yetkin kılan özelliği, sistemin karşısında yeni bir sistem kurgulama ferasetine sahip olmasıdır

Özgürlük Hareketini diğer tüm öncüllerinden farklı, avantajlı ve yetkin kılan özelliği, sistemin karşısında yeni bir sistem kurgulama ferasetine sahip olmasıdır. "İkinci çizgi" (demokratik modernite) paradigmasının "Üçüncü Yol" (Demokratik Ulus) yaklaşımı bunun ifadesidir. 5 bin yıllık devletli uygarlık sürecinde açığa çıkan tüm toplumsal direnişler, sadece isyan ettiler. Özgürlük Hareketinin farklı olarak yarattığı şey isyancılığın sınırlarını aşıp insancılık işine soyunması oldu. Devlet sistemini bütün yönleriyle reddeden onunla kısır çatışmalara girmeyi öncelemeyen, kendi alternatif demokratik sistemini olabildiğince geniş toplum kesimlerini içine alacak tarzda yapılandırmaya odaklanan, bunu yaparken de gelişmesi mutlak bütün karşı devrimci saldırıları meşru savunma çizgisinde göğüsleyen; özgüce dayalı, iradi duruşu koruyan, devletli uygarlığın bütün toplumu bölüp çatıştırma numaralarını boşa çıkaran bir anlayışa sahip olduğu için, 3. Yol siyaseti halklar nezdinde karşılığını bulmakta, hak ettiği ilgiyi görmektedir.

Devletli uygarlığın toplumların oyunlarını ve insanlığın önüne kurdukları tuzakları iyi anlamak gerekiyor. A. Fırat, dört tane temel tuzaktan bahseder. Bunlardan ilki; "dinciliktir". Toplumlar binlerce yıl din /mezhep farklılıklarının düşmanlaştırması sonucu birbirlerini kırımdan geçirdiler. Demokratik modernite çizgisi, dinin siyasallaştırılmasının bir tuzak olduğunu anladı ve onu sosyo-kültürel zemine oturtarak, egemenin etkili bir toplum kırım silahı olmaktan kurtardı. İkincisi ;"milliyetçilik"tir. Asırlarca diz dize yaşamış olan halklar, milliyetçilik zehiri ile uyuşturuldu ve birbirine düşürüldü; hiç farkında bile olmadan kapitalist modernite hesabına birbirini kılıçtan geçirdi. Egemenin bu en etkili acımasız silahına karşı "demokratik ulus" yaklaşımını geliştiren A. Fırat, dil, din, tarih ve kültür farkının ulus olmanın önünde engel teşkil etmeyeceğini, demokratik ulus olmak için zihniyet birliğini geliştirmenin yeterli olduğunu ispatladı. Rojava örneğini bunun soluk alıp veren en somut örneğidir. Bu yaklaşım, "tek dil, tek bayrak, tek devlet, tek vatan" nidalarıyla çığıran siyasal faşizmi ters köşeye yatırmış, ontolojik boşluğa sürüklemiş, tarihi çöküşün eşiğine getirmiştir. Egemenin toplum kırım oyunlarından üçüncüsü; "cinsiyetçiliktir". Marks'ın "para metaların kraliçesidir" perspektifine karşılık "metaların kraliçesi kadındır" hakikatine gün yüzüne çıkaran A.Fırat, cinsiyetçi politikaların kadın şahsında gerçekleştirilen derinlikli bir toplum kırım saldırısı olduğunu bilince çıkardı ve buna karşılık " Kadın Kurtuluş İdeolojisini" yapılandırdı. Şu noktanın altını çizmek önemli; birçok devrim kendi saflarında kadına yer vermiştir ama kadının safında yer alan ilk devrimci hareket Özgürlük Hareketi olmuştur. Dördüncü ve son kırım oyunu ise; "bilimciliktir". Descartes ile başlayan ve adına modern felsefe denilen düşünce evresinin açığa çıkardığı pozitivizmin rasyonalist körlüğü, Marks da dahil olmak üzere, toplum adına fikir ürettiğini ve eylem örgütlediğini söyleyen bütün düşünce insanlarının zihin dünyalarını esir almıştır. Son tahlilde kapitalist modernitenin liberal bireyciliğine meşruiyet zemini yaratan bu " modern putçuluk "kapitalizmin mecburi geçiş durağı , devleti zorunlu kötülük olarak bir nevi aklarken, insanlığın kurtuluşuna hizmet ettiklerini düşünmektedir. Çünkü algılama tarzı düşünce sistematiğini ve bakış açısı pozitivizmin dökümhanesinden çıkmıştır. Sömürgeciliğin felsefi yapı taşı olan özne-nesne ayrıştırmasının pozitivist

bilimciliğin başlattığını ve bu felsefi sapma aşılmadan zihniyetin özgürleştirilemeyeceğini gelinen aşamada artık kavramış bulunuyoruz.

Demokratik modernite (ikinci çizgi) paradigması ve demokratik ulus (üçüncü yol) stratejisi, egemenin 5 bin yılda geliştirilebilir ustalığı bütün sömürü tuzaklarını, tahakküm yöntemlerini bastırma taktiklerini yönetme stratejilerini ve hileli ikna tuzaklarını deşifre etmekle sınırlı kalmayıp tüm bunlara ideolojik , politik, düşünsel, kültürel, askeri, ekonomik ve sosyal düzlemde karşı koyuşun yol, yöntem ve araçlarını da yarattı. Ezilen halk kitleleri er ya da genç sabırla örülüp deneyimle sağlamlaştırıldıktan sonra insanlığın dikkatine demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü paradigmasının etrafında kümelenecek, doğru formüle edilmiş sistematik düşünce alternatifinin sağlandığı stratejik üstünlükle, erkek egemen devletçi zihniyeti aşma onuruna nail olacaktır.

Devrimin Bir Zamanı Olabilir Mi?

Bu , kuşkusuz öyle tepeden inme bir devrimle olacak iş değil. 21. yy da devrimci mücadelenin karakteri biraz farklı olmak zorundadır. Kapitalist modernitenin ulaştığı askeri kapasite, ideolojik yaygınlık ve kültürel hegemonya düzeyi, klasik yol ve yöntemlerle devrim mücadelesi yürütmeyi oldukça zorlaştırır. Ne 19.yy 'ın ne de 20. yy'ın koşullarında yaşamaktayız. İçinde yaşadığımız çağda karşı devrim çizgisi toplumun kılcal damarlarına kadar inmiş, teknik üstünlüğü kontrol kapasitesini artırmış durumdadır. 19-20. yüzyılın politik çalkantıları ve iktidar çatışmalarının yarattığı devrimci süreçlerin açığa çıkmasına çağımızın karakteri izin vermiyor. Kapitalist sistem toplumsal alt-üst oluş süreçlerini kontrollü ve denetimli yürütmeye özen göstermektedir. Örneğin; Fransa-Prusya Savaşı'nın Paris Komünü'ne, Rusya-Prusya Savaşının Ekim Devrimi'ne yol açması gibi kontrolsüz gelişmelerin yaşanmaması için devrimci potansiyeli envai çeşit yol ve yöntemle baskılama ve denetimde tutmaya azami özen gösteriyor sistem. Bu da ani politik devrimleri ateşlemesine cevaz vermiyor. Paris Komünü ve Ekim Devrimi, konjonktürün ürünü olan politik devrimlerdi. Süreç içerisinde doğru bir paradigmasal eksende kaderlerini birer toplumsal, kültürel, ideolojik zihniyet devrimlerine dönüştüremedikleri için, birinin ömrü 70 gün ve diğerinin ömrü 70 yılda sınırlı kaldı. Günümüzde devrimlerin baskın karakteri politik değil, ideolojik ve kültürel olmak zorundadır. Politik iktidarı ele geçirmeyi değil, toplumla inşa edilen "kültürel hegemonya"yı kurmayı hedefleyen bu devrim stratejisidir.

Devrimin kalıcı olması , onun zamanın ve mekanın sınırlarına hapsedilmeyen zihniyetle inşa edilmesiyle mümkündür

---

Lenin devrimin zamanı için " bugün erkendir, yarın geç olacak" demişti. Bu söylem Ekim Devriminin konjonktüre bağlı politik yanına işaret eder. Açılım şudur; koşullar oluştuğunda devrim yapılabilir. Politik perspektife çok ayrı bir bakış olmasa da, zihniyet devrimi bakımından yetersiz kalmaktadır. Devrimin bir zamanı olabilir mi? Devrimin süreçleri getirdiği tehlikelerden korumalı ve sunduğu imkanlardan yararlanmalı, elbette olması gerekendir; fakat devrimin kalıcı olması , onun zamanın ve mekanın sınırlarına hapsedilmeyen zihniyetle inşa edilmesiyle mümkündür. Önce devrim yapıp sonra zihniyeti yaratılamaz; ruh olmadan beden yaşatılmaz.

21.yy'ın ilk çeyreğinde gene derin bir kaos ve çatışma içinde olduğumuz görülen bir realite. Fakat bu defakinin belirleyici bir farkı var. Kaos ve çatışmayı doğuran tetikleyici unsur, iktidar odaklarının kendi aralarındaki çıkar ve paylaşım kavgası değil, sistemin varoluşsal krizidir. Kriz çok boyutlu ve derindir. İdeolojik, politik, ekonomik, sosyal, kültürel ve hatta teknolojik bir tükenmişlik hali söz konusudur. Buzullardan Ozon tabakasına, sudan toprağa, bin çeşitlilikten sosyal renkliliğe kadar yüzbinlerce yılın birikimi olan tüm maddi-manevi değerler oburca tüketilmektedir. Kapitalist modernite kendisinin de temel dayanağı olan doğayı ve toplumu yok etmektedir.19-20. yy da zenginliğin, sömürünün

kaynağı görünen insan varlığı, günümüzde, sermayeyi tüketen biçer döver gibi algılanmaktadır. Nüfus planlaması, gıda çeşitliliği gibi arayışlardan sonra aslında yapay zeka tartışmalarını da bu açıdan irdelemek gerekir. Kapitalist modernite, bilinen toplumsallığı yok etmek için mi yapay zekayı geliştiriyor? Yapay zeka teknolojisi iş ve emek gücünün yerini alırsa, kapitalist modernitenin oluşturduğu marjinal toplumsallığın insana ihtiyacı kalır mı? Şimdiye kadar hep " toplum devletsiz olur ama devlet toplumsuz olamaz" diyorduk. Acaba sesimizi duyan devlet, kendi yapay toplumunu yaratım sürecine mi girdi? İnsan nüfusunun azaltılması tartışılıyor ama bunun nasıl yapılacağı bilinmiyor. Bilinen toplumsal düzenin, siyasal sistemin ve insanlık ilişkilerinin gerçekten de sonu geliyor gibi. Kanlı mı kansız mı olacak, kapitalizm mi hakların özgürlük çizgisi mi galebe çalacak, geçici bir uzlaşma mı sağlanacak? Kriz yönetimi taktiğiyle çatışmalar sür git devam mı edecek, hiç öngörülemeyen yeni durumlar mı oluşacak, vb. olasılıkları öngörmek zor olsa da, şurası bir gerçek; Özgürlük Hareketinin elinde insanlığın ve hatta doğanın lehine somut bir çözüm reçetesi var. Süreç hangi yöne akarsa aksın, bu çözüm reçetesi yegane özgürlük yolu olarak varlığını sürdürecek, herkesin dikkatini çekecek, ezilen insanlığın kurtuluş gemisi olacaktır.

Evet, böyle bir tarihi kesitin içindeyiz. Nuh ve Tufan diyalektiği güncelliğini korumaktadır. Önderliksel, toplumsal direniş geleneğinin ilk örneği olan Nuh fenomeni ile egemenin gazabını simgeleyen Tufan saldırısı iyi anlaşılmalıdır. Aynı şekilde gemi metaforu da direniş cephesi olmaktadır. Sümer'in Enuma Eliş Destanı'nda aktarılan ve sonrasında bütün kutsal kitaplarda yer bulan bu mitolojik tasarım, esasından ezen-ezilen çelişkisini anlatmaktadır. Tanrılar katında egemen tanrıları temsil eden Anunnakilerle gök tanrıları temsil eden İgugular arasında başlayan bu özgürlük mücadelesi, insanların yaratılmasına ve çelişkinin tanrıların kendi arasında, tanrılarla insanlar arasına taşınmasına yol açmıştır. Tufan olayına uzanan tarihsel-mitolojik süreç ayrıca incelenmelidir. İşin özü, ezenin ezilene gazabını göstermesidir. Tanrıların (egemenin) tufan kararı almasının nedeni, büyüyen toplumsal direnişin kontrol edilemez boyutlara ulaşmasıdır.

Nuh'un Gemisi efsanesi bu bağlamda toplumsal belleğe işlenmiş beşeri hafızadır. "Nuh" önderliksel çıkışı, "Tufan 'egemenin soykırımcılığını', "gemi" ezilenin direniş cephesini simgeler. Ortadoğu açısından anlamı şudur: devletli uygarlığın zulmü soykırım boyutlarına ulaştığında bir önder çıkıyor; toplumu belli bir ideolojik-politik – askeri cephede topluyor ve insanlığı kurtuluşa taşıyor.

A. Fırat'ın vurguladığı gibi "tarih günümüzde gizlidir". Yani bir tufan soykırım saldırısının tam ortasındayız; fakat paniğe gerek yok! Nuh'un gemisinden çok daha sağlam bir gemi inşa etti A.Fırat. bu gemi Rojava Limanı'nda demirli şimdi; üçüncü yol, ortaya çıkar.

İçindekiler İçin Tıklayınız

3. Dünya Savaşında Kadın Kırımına Karşı Kadın Devrimi

Beritan Gulan - A. Azade Roni

"Biz devrimi genel devrimin sonrasına bırakmadık, bırakmayacağız. Eğer devrim sonrasına bırakılırsa o zaman kadınların Olympe De Gouges gibi başı gidiyor yine kandırılıyor."

Kadınların tarihsel mücadele gerçekliğinin özetidir bu sözler. İlk sömürge, ilk ezilen, ilk köle olmalarından itibaren süregelen mücadelelerin kısa anlatımıdır. İlham Ehmed bu tarihin yalnızca bir dönemecinden örnek vererek ifade etmiş bu hakikati. Bugün 3. Dünya savaşı olarak tanımladığımız sistematik krizin yapıtaşı olan Fransız Devrimi; monarşilerin yıkılması ve ulus-devlet inşasının başlangıcına dikkat çekmek için belki de. Devrimin en önemli adımı 5 Ekim'de birkaç kadının çağrısıyla evlerinden çıkan sekiz bin kadının toplanıp önlerine çıkan askerleri aşıp versailles sarayına yürümesi ve sarayı işgal etmesidir. Kadınlar, barikatlarda, örgütlemede, mevzilerde en aktif şekilde yer aldılar. Olympe "Yurttaş Hakları Bildirgesi" ne karşı " kadın hakları bildirgesini yayınladığı için giyotinle katledildi. Çünkü devrimin özgürlük eşitlik ve yurttaşlık gibi kavramları devrimin en aktif öznesi, sembolü olan kadınları kapsamıyordu. Sonrası devrimler ve savaşlarda da tekrar eden aynı muameledir. 1. Ve 2. Dünya Savaşlarında kadınlar partizan hareketlerinde, cephelerde, mevzilerde en aktif şekilde temel özne oldular. Çin, Vietnam ve Sovyet devrimlerinde de tüm cephelerde, her alanda var oldular, ta ki savaş bitinceye ya da devrim gerçekleşinceye kadar! Hakeza kadınlar tüm bu süreçlerde direndikleri kadar katledildiler de, işkenceye maruz kaldılar, esir alınıp satıldılar, tecavüze uğradılar, fırında çocuklarıyla beraber yakıldılar da maalesef ki tarihin tüm dönemlerinde hiç değişmeyen tek gerçek tüm savaşların birer kadın kırımı olmasıdır. Zira hiyerarşik çıkıştan günümüze iktidar ideolojisi cinsiyetçilik üzerine kurulmuştur. Sınıflaşma ve iktidarlaşma bu ideolojik argüman üzerine inşa edilmiştir. Savaşlar bir yandan kadın kırımı, kadın talanı ve tecavüzüyle kendi hegemonyasını hâkim kılarken, bazen de kadını cephede lojistik ve insan kaynağı olarak kullanmıştır. Erkek zihniyeti asla "özgürlük", "eşitlik", "yurttaşlık" kavramları temelinde bir anlamsallığın kadınlar için oluşmasına izin vermemiştir. Kadınlar ise bu koşulların tümünde kendi öz varlık mücadelesini geliştirme zemini arayışında olmuştur. Bugün 3. Dünya savaşında olduğu gibi.

3. Dünya Savaşı Ortadoğu merkezli yeni bir paylaşım savaşıdır. İki kutuplu sistemin çöküşünü liberaller komünizmin yıkılışı, ideolojilerin sonu ve yeni küresel çağın başlangıcı olarak değerlendirdi oysaki, çöküş yaşayan sağı ve solu ile modernist ideolojilerdi. Bugün sistemin daha derin bir kriz halinde olması ve yeni bir paylaşım savaşına ihtiyaç duyması bunun göstergesidir. Bu krizde kapitalizmin yeni kaynak arayışı, dengelerin yeniden dizayn gerekliliği, Ortadoğu petrol rezervleri, enerji kaynaklarının fiyat kontrol yetkisi, İsrail'in güvenliği gibi konularda stratejik konumdadır. Bunun yanı sıra Ortadoğu'daki toplumsal değişim ve dönüşüm tüm hegemonik güçleri ilgilendirmektedir. İki kutuplu sistemde sosyalist bloğa karşı geliştirilen Radikal İslam, yeşil kuşak projesinin bugün kontrol altında tutulması ve sisteme yeniden entegre edilmesi tüm güçler açısından elzemdir. Mevcut Ortadoğu siyasi dizaynı 1. Dünya Savaşı sırasında dönemin hegemonik güçleri tarafından oluşturulmuştu ve yeniden dizaynı da yeni hegemon güçler tarafından yapılmak istenmektedir. Savaşın gelişmesi ve projelendirilmesinde toplumsal dinamiklerin hepsi bu nedenle önemlidir. Mezhep

çatışmaları ve radikal oluşumlar bu noktada en önemli argümanları olmaktadır. Ortadoğu merkezli savaşın en stratejik bölgesi de Kürdistan'dır. Zira bölgede ulus-devlet sisteminin rol modeli olan dört temel devletçe parçalanmış ve sömürgeleştirilmiştir. Devletlerin yeniden BOP temelinde yapılandırılması, Kürdistan'da savaşın ve sömürünün derinleşmesi demektir. Kürdistan bu minvalde savaşın odak merkezi konumundadır. Savaşın derinleşmesi, kırım-katliam zeminini daha da meşrulaştırmıştır. Dolayısıyla Özgürlük Hareketi öncülüğünde Kürtlerin örgütlü bir dinamik haline gelmesi, alternatif bir duruş sergilemelerinin engellenmesi için Ortadoğu mücadelesini ilk hamlesi olarak Ali Fırat'ın Kürdistan ve Ortadoğu denklemindeki çözüm arayışlarından biride kadın sorununu temel çelişkilerden biri olarak ele almasıdır. Kürt kadınları özgürlük hareketinin başından beri mücadelesinde yer aldılar. Geçmiş deneyimlerinden çıkardıkları sonuç itibariyle kadın özgürlük mücadelesinin köklü ideolojik zihniyetsel sorgulamalar ve tespitlerle gerçekleşebileceği bilinciyle örgütlenmişlerdir. Hiyerarşi ve iktidar kadının sömürüsü, kadın köleliği üzerine inşa edilmiştir. İktidar örgüleri ilk olarak kadın erkek eşitsizliği, cinsiyetçilik temelinde yapılanmıştır. Hegemonyacılık, cinsiyetçilik toplumsal dokunun her bir alanında kök salıp serpilmiştir. Ötekileştirme, inkâr, köleleştirme kavramları cinsiyetçilikten başlayıp din, mezhep, ırk, sınıf farklılıklarının çatışma zemininde iktidarın var olma haline dönüşmüştür. O nedenle Kürt kadını için kendi coğrafyasının tarihsel ilerlemesinde kendi tarihiyle yüzleşme, buluşma, mücadeleyi büyütme, varlığını yeniden yapılandırmaya dönüşmüştür. Kürdistan'ın savaşın odak merkezi olması Kürt kadının da savaşın merkezinde olmasını doğurmuştur. IŞİD'in katliamları, tecavüzleri, köle ve cariyeleştirme saldırılarıyla yüz yüze kalmışlardır. Savaşın yabancısı değiller elbet. "Coğrafya kaderdir" tespitinin somut yaşayanıdırlar. Bu "kaderi" hiçbir zaman kabul etmeyen, direngen bir tarihe de sahiptirler. Bugün ise geçmişin yenilgilerinden, derin sorgulamalarından ilerleyip varlıklarını inşa etme deneyimine vakıftırlar. Bu nedenle dünyada herkesin dehşet duygusuyla kaçtığı IŞİD barbarlığının karşısında direnmiş, savaşmış ve kazanmıştır. IŞİD herkesin korku duyduğu, daha savaşmadan kaçtığı bir güç iken Kürt kadınından korktuğu, kaçtığı bir güç olmuştur. Özgür Kürt Kadını, ilk sömürüden bugüne direnen toplumun, halkların, kadınların var ettiği sonuçtur. Gerçekleşen iki zihniyetin çatışmasıdır. Bu anlamda sistemsel ve siyasal düzlemde hegemonik güçlerin paylaşım savaşı olsa da 3. Dünya Savaşı tarihsel hesaplaşma düzleminde ezilenler açısından zihniyet ve var olma savaşıdır aslında.

Yanlış Bilgi, Yanlış Pratikle Sonuçlanır

Kapitalist modernitenin son 100 yıl içerisinde insanlığa yaşattığı dünya, sürekli gözden kaçırılan boyut; kadınla gelişen toplumsallığın yok edilmesi hedefleniyor olmasıdır. Bunun için toplumlar ve kadınlar sayısız katliam ve kırımdan geçirilmiştir. Sadece 2.Dünya Savaşında tam olarak saptanmamakla birlikte 35 ile 60 milyon arasında insan yaşamını yitirmiştir. Ve elbette siviller içerisinde en çok da kadın ve çocuklar katledilmiştir. Peki, bu savaşın bilançosu bir kırım değilse nedir? Savaşlarda sürekli kadın ve çocukların hedeflenmesi bu savaşların her daim kadına karşı da bir savaş olduğu anlamına gelmez mi? Eril egemen zihniyetin sömürge ve paylaşım savaşlarına en çok kadınların öldürülmesi tüm toplumun hatta, tüm insanlığın hedeflendiği şeklinde bir hakikati açığa çıkarmaz mı? Kuşkusuz sorular çoğaltılabilir ancak uygarlık tarihi daha ilk andan itibaren kadına karşı yürütülen savaşla başlamıştır. Tüm devletçi uygarlığın ama en fazla da kapitalist uygarlığın en mahir olduğu konulardan biri toplumların tarih bilinçlerinin saptırılmasıdır. Bu nedenle savaşlar erkeğin kahramanlıkları olarak tanımlanıp bilimden kültür-sanata, edebiyata kadar birçok argümanla empoze edilip çarpık bir bilinç oluşturulur. Devletli eril uygarlığı ile adım atıldığı andan itibaren bu hakikat hiç değişmemiştir. Gılgamış'ın sedir ormanlarını işgali ve dağ Kürtlerine karşı açtığı savaşın kahramanlık destanın gibi anlatılmasıyla küresel hegemonik güçlerin Ortadoğu'yu işgali arasında anlam olarak ciddi bir fark yoktur. Burada Gılgamış, bir sapma olarak doğan kent devletini ve eril hiyerarşiyi temsil ederken dağ Kürtleri demokratik moderniteyi ve kadın kültürünü temsil etmektedir. Bu nedenle doğru tarih bilinci

doğru mücadele yöntemlerini geliştirmek açısından çok elzem bir yerde durmaktadır. Zira yanlış bir bilgi ve bilinç elbette ki, yanlış pratiklerle sonuçlanacaktır. Dolayısıyla 3. Dünya Savaşına tarihsel hakikatlerin ışığında ele alırsak bu savaşın, "şimdilik" halini yapısal ve sistemsel bir krizle yüz yüze kalan kapitalist modernitenin demokratik moderniteye karşı geliştirdiği bir savaş hali olarak tanımlamamız yanlış bir tespit olmayacaktır. Bu aynı zamanda demokratik moderniteye öncülük eden kadına karşıda yürütülen çok argümanlı ve çok yönlü bir savaş halini almıştır. Sosyal, siyasal, ekonomik, psikolojik, ahlaksal ve kültürel olanların tümünde sistematik bir kadın katliamını zaten her daim devrede tutan küresel hegemonik güçler, ortadoğu'da özelde de Kürdistan'da yürüttükleri 3. Dünya Savaşında kadına karşı geliştirilen katliamların örgütleyicisi, planlayıcısı ve hamisidir. Kürt halkının en otantik toplumu olan Ezidilere ve Ezidi kadınlara karşı geliştirilen soykırım da bu kapsamda ele alınmalıdır. 2014 Ağustosunda Şengal de yaşanan Ezidi katliamında BM insan hakları yüksek komiserliğinin istatistiklerine göre, kaçırılan Ezidi kadın sayısı 7000 civarındadır. Binlerce Ezidi kadın ve çocuk katledilmiş, birçok Ezidi kadın tecavüze uğramış, köle pazarlarında satılmış, zorla müslümanlaştırılmıştır.

Küresel hegemonik güçlerin eliyle inşa edilen bir katil-cani sürüsü olan IŞİD, kapitalizm denen soykırım sisteminin en vahşi örgütlerinden biridir. İç savaş çıkarma, mücadele zeminleri oluşturma, demokratik mücadelelerin önünü alma, sömürü pazarlarına alan açma vb. çoğaltabileceğimiz nedenlerle 20. yy'ın ortalarından itibaren küresel güçlerin eliyle başka paravan, tetikçi örgütler de oluşturuldu. Ancak IŞİD tüm bunların bir sentezi ve yaşanan krizin derinliğine eş değer bir dehşeti barındıran, adeta korkunun efendisi bir örgüt gibi kurgulanıp palazlandırıldı. Hiç kuşkusuz hedefindeki en temel güç ise kadınlardı. Çünkü Ortadoğu'nun bir türlü kapitalist sisteme teslim olmamasının en büyük neden ve dinamik güç, bin yıllardır bunca kapatılmışlığa ve köleliğe rağmen kültürel dünyasında direnmekten vazgeçmeyen kadınlardı. IŞİD'le Ortadoğu'da kadın soykırımının hedeflenmesi bir gerçeklikle de yakından bağlantılıdır. Zira kapitalist hegemonik güç kadına yönelerek doğrudan yaşamı ve direnişi hedeflemiş olmaktadır. Bu yalnızca IŞİD'in silahlı çeteleriyle gerçekleştirilen bir durum değildir. IŞİD daha çok belirgin görünen yüzünü ifade eder. Birçok devletin hegemonya hesaplaşması ve oyunlarıyla halkları ve en fazla da kadınları katletmekte, tecavüz ve şiddet kültürüyle "soykırım cenderesi"nde tutmaktadır. Ortadoğu'da 3. Dünya Savaşını yürüten hegemonik güçler milyonlarca insanın yerinden, yurdundan koparılmasının, mültecileşmesinin ve binlerce insanın göç yollarında katledilmesinin de müsebbidirler. Adeta bir göçmen mezarlığı haline gelen Akdeniz, dünyanın en büyük kimsesizler mezarlığına dönüşmüş durumdadır. Kuşkusuz bu topraksız mezarların çoğu da kadın ve çocuklara aittir. Göç yollarına düşme hali yabancı ülkelerin kıyılarına vuran cesetlerle soykırım yollarına düşme halidir. Mültecilik ve sığınma, soykırım başka bir yüzünü görünür kılar. Türkiye ve Avrupa ülkelerine sığınan mülteciler, karşılaştıkları ırkçı, ayrımcı ve sömürgeci politikalarla ruhsal, kültürel, psikolojik ve ahlaki olarak katledilmeye devam edilirler. Ancak kültürel ve zihinsel soykırıma alınan bu milyonlarca insan "göçmen krizi" olarak tanımlanıp hegemonik güçlerin pazarlık ettiği konulara ve tehdit argümanlarına dönüştürülürler. TC Cumhurbaşkanının uluslararası arenada her sıkıştığında "kapıları açarım" diyerek mülteci ve göçmen tehdidinde bulunması bu hakikatin güncel önemini gösteriyor. Mülteciler için oluşturulan kampların mekânsal ve zamansal hakikatinde savaş hali ve soykırım kapsamında irdelenebileceği birçok boyutu var. Nazi Almanya'sında 1933'te uygulamaya konan toplama kamplarında 5 milyondan fazla insanın katledilmesiyle sonuçlanmıştı. Toplama kamplarına yakın yerlerde inşa edilen çalışma kamplarında çalıştırılanların ortalama ömrü 4-5 ayı geçmiyordu. Ama yine de Alman sanayisinin güçlendirilmesinde ve artı değerin üretilmesinde muazzam bir iş gücü olarak kullanıldılar. SS bünyesindeki iktisadi işler idari amirliği toplama kampındaki bir işçinin verimliliğini 9 aylık bir ömür biçerek hesaplamıştı. 9 ay bir annenin karnında yavaş yavaş gelişerek büyüyen bir insan, faşizmin işkence kamplarında yavaş yavaş öldürülüp yok ediliyordu. Bu kamplarda da yüz binlerce kadın ve çocuk uygulanan soykırımın ilk hedef kitlesiydiler. Gaz

odaları inşa edilmeden önce SS subayları, kadın ve çocukları kurşuna dizmektense gezgin minibüslerin egzoz gazıyla öldürüyordu.

Bu toplama kampları 3. Dünya Savaşının yarattığı bir sonuç olarak bugün mülteci kamplarına dönüşmüş durumdadır. Nazi Almanya'sındaki toplama kampları insanların zorla kapatıldığı yerlerdi, düşman olarak tanımlandıkları ve yok edilmeleri gerektiğini düşündükleri milyonlarca insanın esir tutulduğu ölüm mekânlarıydı. Mülteci kamplarında ise "ölümü gösterip sıtmaya razı etme"nin yarattığı zoraki gönüllülükle toplamış milyonlarca insan, biyolojik yaşamın sınırlarına hapsedildiği varlıkları "kriz ve bela" olarak tanımlanıyor, kültürel ve manevi olarak yok edilmeleri gerektiği saikiyle her türlü insanlık dışı muameleye maruz kalıyorlar. Örneğin Türkiye açtığı mülteci kamplarından sadece ucuz iş gücü ihtiyacını karşılamıyor, aynı zamanda yürüttüğü kirli savaş için eleman devşiriyor, çeteleri barındırıp eğitiyor ve sivil halkı muazzam bir sömürgeye tabi tutuyor. Kadınlar ve çocuklar bu kamplarda alınıp satılan bir nesneden farksız görülüp fuhuşa sürükleniyor. Kadını metalaştıran, bir mülk olarak gören sistem şiddet ve savaş hallerin tümünde kadını ilk hedeflediği ve yöneldiği cins konumunda tutarak ve soykırım uygulamaların sürekelileştirerek halkların ve toplumların direniş iradesini kırmayı hedefliyor.

Ortadoğu'da Kadın Özgürlük Mücadelesi

3. Dünya Savaşı yaşanan kriz ve kaosları daha da derinleştirirken, kadınlar ve halklar üzerindeki talan ve soykırım uygulamalarını envai türlü noktaya ulaştırmıştır. Oryantalizm ile Doğu'yu çözümlemeye kalkan Batı aklı çokça mahkûm ettiği Doğu kaderciliğini kapitalist sistemin tüm argümanlarıyla Ortadoğu'ya dayatmak istemektedir. Dünya savaşlarının merkezinde tutularak adeta "tecavüz, talan ve soykırım senin kaderindir" demek ve öyle düşündürtmek için 200 yıldır denemedik yöntem bırakmamıştır. Fiziki-kültürel soykırımdan zihniyet ve bilinç çarpıtmalarına varana değin dincilik, bilimcilik, cinsiyetçilik silahlarıyla durmadan ateş altında tutmuştur. Eduardo Galeano "Bilinçlerimizin sınırı gerçekliğimizin de sınırıdır. Bir bilinci sömürgeleştirmenin en iyi yolu varlığını ortadan kaldırmaktadır" der. Bunca savaş ve soykırıma rağmen bu varlık ortadan kaldırılabilmiş değildir. İşte bu nedenle kadınlar, halklar bu kadere mahkûm olmadıkları gibi yaşanan kaos ve kriz ortamı kadın devrimini gerçekleştirmek açısından büyük imkânlar ve şanslar doğurmaktadır. Kürt kadını şahsında gelişen özgürlük bilinci ve bir kadın devrimi olarak gelişen Rojava Devrimi sadece bölgedeki kadınlar için değil, tüm dünya kadınları için de bir umut kaynağı haline geldi.

Kürt kadın hareketinin Ortadoğu'da üstlendiği 3. Yol misyonu ve Ortadoğu'da kadın gerçekliğine hem de Kürt kadın hareketinin gelişimine bir bakmak gerekmektedir. Makalemizin sınırlarını baz alınarak kısa bir özetleme ve karşılaştırma çabası içine gireceğiz. Ortadoğu ve yine Mezopotamya kadın tarihi, tarihin başlangıcına dek ele alınması gereken bir konudur. Kadının toplumsal varlık olarak kendini oluşturması insanlık tarihinin, toplumsallaşma tarihinin başlangıcıdır. Neolitikten günümüze süregelen toplumsal yaşam, kadının toplumsallaşması, kadın emeği ve kadın üretimiyle ortaya çıkmıştır. Kadının ilk sömürülen haline getirilmesi erkek egemen iktidara eril zihniyetin gelişimiyle mevcut olmuştur. Eşitlikçi doğal toplumun iktidarcı eril zihniyetle ilk hesaplaşmasını İnnana'nın Enki'ye karşı mücadelesine dek götürebiliriz. Sömürünün hegemonlaşması zihniyetin kodlanmasıyla yani Michael Foucault'nun deyimiyle "bireyin iktidar taşıyıcısı olarak kodlanması " ile şekillenmiştir. İlk kodlanma kadının ötekileştirilmesi, ezilmesi, kadın varlığının inkâr edilmesi temelli söylemler, günümüzdeki söylem ve uygulama şekliyle ideolojik-politik-argümanlar üzerinden inşa edilmiştir. Dolayısıyla bugün içinde bulunduğu kriz yapısaldır. A. Fırat'ın tarih-toplum çözümlemesinde tanımladığı gibi kapitalizmin devletli uygarlık sistemi olarak yapılandırılması krizin başlangıcı olmuştur. 3. Dünya Savaşıyla somutlaşan durum süregelen hegemonyacılığın yayılması, sömürünün derinleştirilmesi gerçekliğidir. Eril egemen hegemonyacılığın başlangıcından günümüze sömürüye maruz kalan Ortadoğu ve Mezopotamya kadınları (ki toplumsallığın ilk şekillendiği coğrafya olması nedeniyle) köleliği çok derin yaşamışlardır. Sorunu çok yönlü ele almalıdır. Bu yapısallığı sistemin oluşum temelleri, erk-iktidar

kurumlarının oluşumu ve zihniyeti üzerinden ele alıyoruz. Siyaset kurumları ve kültürel oluşumlar zihniyetten bağımsız ele alınamayacağı için bu mekanizmadaki değişimlerle sınırlı arayışlarda çözümsüzlüğe yol açmaktadır. Ortadoğu kadının yakın dönem mücadelesine bir göz atarsak; rasyonel seçim yaklaşımlarının sonuçlarını daha iyi görebiliriz. Kadının siyasi katılım ve temsilinde 1 Mayıs 2014 itibariyle yapılan istatistiklerde "Arap ülkelerinde kadının parlamentonun alt kanadına katılım oranı %17.8 parlamentonun üst kanadına siyasi katılım oranı % 7.7 ve her iki kanada toplam siyasi katılım oranı %15.9 ile Pasifik, Asya ve Sahra altı Afrika bölgelerinin yer alarak en düşük ortalamaya sahiptir. "Ülkeler bazında örneklendirecek olursak: Mısır; 1919 bağımsızlık devriminden beri kadınlar siyasette, devrim mücadelesinde yer almışlardır. 1952 ve 1956 Anayasalarına dek siyasi haklar kazanamamışlardır. 1956'da ise kısmi "gönüllüğe başlı" oy kullanma hakkı ile meclis temsiliyeti hakkı kazanmışlardır. Yıllar içinde anayasal düzenlemelerinde belli gelişmeler kat edilmiş, kota uygulaması gibi haklarla kadının kamusal alanda daha fazla yer almasının önü açılmıştır. Hükümetlerin şeriatçı olmaması, milli kalkınma politikaları içinde kadına yer verilmesi hukuki yönü beslemiştir. 25 Ocak 2011'de Arap baharı denilen devrimde kadınlar erkeklerle birlikte sokaklarda özgürlük, sosyal adalet, demokrasi için yürüdüler, eylemlerde yer aldılar. Bir anlamda tüm devrim boyunca aktif öncülük yaptılar. Devrim sonrasında ise anayasa şeriat hükmüne göre düzenlendi ve 1923'den beri Mısır anayasalarının temel prensibini oluşturan devletin kadın erkek eşitliğini sağlama sorumluluğuna tamamen ortadan kaldırdı. Kabul edilen anayasadan "kadının sahip olduğu yegâne rol din ahlak ve ataerkil temeller üzerine kurulan aile" esasları olmuştur.

TUNUS; Arap ülkeleri arasında en ilerici olandır. Devlet seküler rejimle yönetildiğinden kadınlara belli haklar, pozitif ayrıcalıklar tanınmaktadır. İslamcı geleneğin hâkim olduğu toplumsal yapı ve muhalefette ise kadının geleneksel cinsiyet rolleri içinde konumlandırılması gerektiği görüşü hâkimdir. Devrim sırasında kadınlar meydanlarda, gösterilerde, sosyal medyada oldukça aktiftir. Devrimden sonra hükümette gelen En Nahda Partisi kadınların konumunu güçlendirmekten ziyade mevcut hakları da tartışmaya açan, sınırlandırmaya çalışan tutum sergilemiştir. Kadınlar Tunus'da şimdi daha önce kazanılmış hakları koruma mücadelesi vermektedir.

YEMEN; 1990'da birleşene dek Kuzey ve Güney olmak üzere iki ayrı devlet biçimindeydi. Güney Yemen sosyalist esaslarda kadınlara haklar verirken Kuzey Yemen şeriat esaslarına göre yönetilirdi. 90 Anayasası kadın-erkek herkesin eşit hak ve görevlere sahip olduğunu belirtmiştir. Yani Güney'de elde edilen haklar dahi birleşmeyle ortadan kalkmıştır. Şubat 2011'de başlayan ayaklanmalarla kadınlar peçeleriyle yer almışlardır. Ancak ayaklanma sürecinden sonra ve bugünde bütün geçici hükümetler, BM kadın hakları kuruluşları U.S'ye rağmen daha kötü durumdalar.

LİBYA; Libya'da Kaddafi döneminde seçme seçilme eşit hakkı ve siyasi alanlarda yer alma konularında yasal zeminde gelişkin güvenceye sahiplerdi. Aşiretçilik, İslami gelenek ve kültürel yapısı nedeniyle sosyal alanda eşitsizlik ve ayrımcılıkla yüz yüze kalmışlardı. 2011'de ki ayaklanma ve iç savaşta kadınlar önemli roller üstlenmiştir. İstihbarat, askeri lojistik ve çatışmalara katılma dahil her anlamda aktiftiler. Buna rağmen birçok kentte 2000'den fazla kadın tecavüze uğramıştır. Yine binlercesi başka ülkelere kaçmak zorunda kalmıştır ve şiddete uğrayanları sayısızdır. Bugün şeriat hükümleri altında ve eskisinden daha geri koşullarda yüz yüze yaşamaktadırlar.

2019'da Sudan ve Cezayir'de de ayaklanmalar oldu. Yeni bir Arap Baharı beklentisi uyandırsa da daha sonra ayaklanmalar kanla bastırıldı. Sudan da sembol isimlerden olan Alaa Salih kadınlara seslenişinde; "El Beşir karşıtlarının gösterisinde ön saflarda kadınlar niçin katıldı? Beşir, kadınları hedef alan pek çok saldırının mimarıdır. İslami yasaların yürürlüğe girmesinden sonra 15 bin kadın halkından dava açıldı. Pantolon giyen, başını örtmeyen kadınlar dövülerek gözaltına alındı. 10 yaşından küçük kız çocuklarının yasal olarak evlenmelerine izin verildi. Evlilik içi tecavüz yasal hale geldi. "Cezayir'de halk direnişinin öncülüğünü yapan Louisa Hanoune "ordunun ve devletin otoritesine karşı komplo" suçlamasıyla tutuklandı.

Verdiğimiz kısa örnekler Ortadoğu'da yakın zamanda "Arap Baharı" adıyla anılan"devrimsel"süreci yaşamış

ülkeler. Bu ülkelerde ki ayaklanmalar toplumsal dönüşüm ve çatışmalar devrimden çok, Ortadoğu'ya müdahalenin birer parçası haline getirilmiştir. Köklü zihniyetsel ve sistemsel dönüşümler olmadığından koşullar ayaklanmalardan öncesinden daha da geriye gitmiş, şeriat rejimlerini; hâkim olmuştur. Bu nedenle kadınların aktif katılımı, mücadele zemini yaratmaları sonuç alıcı olmamıştır. Arap Baharı yaşamayan ülkelerde ki kadınların koşulları daha da ağırdır. Bir yıl öncesine kadar Suudi kadınlar araba kullanma hakkı için mücadele etmek zorunda kaldılar. Afganistan, Irak, İran gibi ülkelerde de kuşkusuz ki kadınların direnişi, güçlü mücadele arayışları var. Ancak ne bunu örgütlü bir zemine taşıma ne de toplumsal dönüşüm yaratacak noktada değiller. Yıkılan her diktatör rejimin yerine eskiyi aratan yeni rejimler gelmekte, getirilmekte.

Rojava Devrimi kapitalizme karşı kadınların kazandığı önemli bir mevzi ancak henüz yolun çok başında olduğunun da bilmek gerekiyor. Kapitalist modernite muhalif ve alternatif olan ideolojik, siyasi ve sosyal hareketleri kendi yaşam sisteminde eritmesi ve liberalize etmesi 20. yy'nin sonuna gelindiğinde dünya devrimlerinin de yaşadığı temel bir açmaz olarak irdelenmeye başlandı. A. Fırat'ın sistem çözümlenmesi sosyalist, demokratik ve muhalif çevreler için yeni bir tartışma zemini oluşturdu. Rojava Devriminde somutluk kazanan 3. Yol alternatifi kapitalizme ve sözde karşısında duran statükocu güçlere mecbur olunmadığını halkların, kadınların kendi alternatiflerini oluşturabilecekleri hakikatini açığa çıkardı. Yine kapitalist modernite karşısında durması gereken güçlerin kendilerini düşünsel, maddi ve yaşamsal olarak bu moderniteden kopuşu sağlamaları gerçeği ile de yüzleşmelerini yarattı, yaratıyor. Diğer önemli bir boyutta kadın özgürlüğünü esas olmayan hiçbir devrimin kalıcı bir zafer ve başarı elde edemeyeceği hakikatidir. Bu anlamda üçüncü yolu kadın özgürlük yolu olarak da tanımlamamız mümkündür.

Kürt kadın özgürlük mücadelesinde demokratik zihniyeti inşa, eril egemen sistem ve zihniyetle yaşamın tüm varlık akımlarında hesaplaşma, mücadele etme ve kadın özgürlük mücadelesini insanlığın varlık mücadelesi olarak ele alması hem kadının kendisinde hem Kürt toplumunda köklü ve radikal değişimlerin önünü açtı. Bu nedenle devrimi ilk benimseyenler ve özgürlük saflarına akanlar kadınlar oldu. A. Fırat "kadın özgürlüğü vatanın özgürlüğünden önce gelir" dedi ve esasta da Kürdistan'da bir kadın devrimini hedefledi bunun için hem erkek egemen zihniyeti ve onun iktidarcı tahakkümcü kodlarıyla mücadele etti hem de geri geleneksel köle kadının çarpık zihniyetiyle mücadele etti Kürt kadınları önce kendini tanımaya, özgürlük ahlakı ve bilincini oluşturmaya başladı. Ve özgürlük bilinci ve iradesini örgütlü kılma açısından önemli bir kazanım ve deneyim açığa çıkardı. Rojava Devrimine giderken Kürt kadınları demokratik ulus inşasının kurucu özneleri olduklarının bilincini, demokratik modernitenin kadın özgürlük çağı olacağının inancı ve toplumsal özgürlüğün kadın özgürlüğünden geçtiğinin farkındalığıyla destansı bir mücadelenin içine girdiler. İlham Ahmed devrimlerini; Hakikat bizim coğrafyamızda özgürlüktür diye düşünüyorum(…) şimdi kadınların elde ettikleri hakların ve kazanımların çoğu o kadınların (tarihte direnen kadınlar…) emeğinin bir sonucudur. Biz bu kazanımların çoğunu onlara borçluyuz. Ancak onlar özgürlük olgusu güçlü bir şekilde ele almamıştı. Kimisi sorunu erkek ile eşitlenme olarak gördü. Kürt kanının farkı burada ortaya çıkıyor. Eşitlenmeyi değil eksenine kadını oturtan bir sistem hedefleniyor.. Hedef çok büyük. Örneğin hedefte eksiklik varsa örgütlenme de eksik kalır. Amaç küçük olursa örgütlenme küçük olur. Amaç sistemi değiştirmek olursa o zaman toplumun hepsini değiştirmek gerekir ve ona göre örgütlenmek gerekir. O zaman orduda, yaşamın her alanında bir örgütlenmek arayışına gidersin, şeklinde tanımlanmakta.

İçindekiler İçin Tıklayınız

KAYNAKÇA

İlham Ahmed- Jineloji Dergisi Röportaj-D.S.S

Sosyalizm Ansiklopedisi 3. Cilt

Ali Fırat (kap Mod.)

İrem Aşkar Karalar-Müge Aknur Devrimler Sonrası Arap Kadını Siyasal Temsili

Devlet Mi, Toplum Mu?

Nuray Çevirmen

Toplumlar tarihin çok uzun bir dönemini devletsiz olarak yaşamışlardır. Devletsiz yaşama dönemi bütün tarihin yüzde doksanından fazladır. Devletin bir çatallaşma yaratarak, insan ve toplum bünyesine yabancı bir madde gibi zerk edilmesinin süresi yüzde onun altındadır. Yani toplum devletsiz var olabilmiş, yine de var olabileceği ve yaşamını daha özgür ve demokratik sürdürülebileceğini gösteren temel veri ortada dururken; adeta devletsiz yaşanmaz savı bir safsatadan, saptırmadan öte anlamlı olmamaktadır. Dolaysıyla yönetmesi gereken devlet mi olmalı yoksa toplumun kendisi mi olmalı sorusu değer kazanmaktadır günümüzde.

Tarih araştırmalarında ve arkeolojik kazılarda devletlerin varlığının baskın bir şekilde ortaya çıkmış olması ve günümüze kadar kalıntılarının taşınmış olması aslında devletlerin baskınlığının da göstergesidir. Yani geçmişten günümüze devlet modellerinin geneli merkeziyetçidir. Zamanın ve mekanın sahibi olarak görülen devlet tüm yapılanmalarını ve iktidar merkezlerini adeta kendisinin merkezinde olduğu bir çekirdek etrafında toplar. Tarihli toplumların kalıntılarında bunu görmek mümkündür. Bir alan etrafında saray, mabedler, mahkemeler, tiyatrolar gibi. Bu şekilde yapılanmalar hem devletin ne kadar güçlü olduğunu toplumlara hissettirmek hem de kontrolün daha kolay sağlanabilmesi düşüncesiyle gelişmiştir. Büyük ve gösterişli yapılar, yönetenlerin yaşadığı ve hegemonyasını devam ettirdiği büyük binalar kalıcılığını devam ettirmiş ve günümüze kadar taşınma şansını ne kadar elde etmişlerse; daha geniş alanlarda dağınık yaşayan toplulukların kalıcı olmayan yapılarının günümüze kadar taşınabilmesinin imkanı yoktu elbette. O nedenle bizleri yanılgıya sürükleyen ve bu yanılgının sonucunda hayranlık duyulan şeyler devletler ve bu devletlerden geriye kalanlardır. Oysa devletler ve devlet sınırları içinde yaşayanlar erken dönemlerde insanlığın yalnızca çok küçük bir parçasını kapsamaktaydı. Ayrıca bulunan yazılı tabletler ve belgeler devlet odaklı belgelerdir. Bu yanılgılar sonucunda bizler daha çok devlet içinde yaşayanların tarihlerine ilgi duyar hale geldik.

Devlet İdeolojik Ve Yönetimsel Zorun Rızasıdır

Antik devletlerde, kölelerin yalnızca iş gücü olarak görüldüğü ve kurumsallaştığı gerçektir. Aristo'nun tanımı ile köle "İşleri bedenlerinin kullanımından ibaret kalan ve kendilerinden daha iyi bir şey beklenmeyecek olanlar doğadan köledir…. Doğadan köle bir başkasına bağlı olabilen, dolayısıyla da bağlı olan ve akıl yürütme yetisinden anlayacak kadar pay alan, ama ona sahip olacak kadar pay almayan bir kimsedir. Öteki hayvanlar, sahiplerine akıllarını işleterek değil, söz dinleyerek hizmet ederler. Kölelerin kullanılması da, evcil hayvanlarınkinden hiç ayrılmaz; biz her ikisinden de bedensel gereksinimlerimizin giderilmesinde yararlanırız. Bu durumda doğa özgür kişiler ile kölelerin bedenlerini ayrı ayrı yapmayı amaçlamıştır: Köleler zorunlu kol işleri için yeterince güçlü, özgür kişiler ise bu çeşit işlere yarayamayacak biçimde dimdik, ama bir devlet yurttaşının yaşamı için, savaşla barış arasında bölünen bir yaşam için pek uygun olarak yaratılmıştır… Öyleyse, apaçık, doğadan bazıları özgür bazılarıysa köledir ve bunlar için kölelik etmek hem doğru hem de uygundur." Ve yine Aristo'ya göre "İnsanlar sadece devlet sayesinde barbarlıktan kurtulup insanlaşabilirler"

Antik devletler bu anlayışa bağlı kalmışlardır ya da öncülük etmişlerdir ve rızası olmadan insan emeğinden faydalanmışlardır, zorla tutulmuşlardır ve kölelik kurumsallaşarak ilk devletlerin olmazsa olmazlarından biri haline gelmiştir.

Devlet yapılanmaları; çoğunluğun azınlığa, kraliyete, öndere itaatini kural haline getirmiştir. Günümüzde bu itaat edilen kurumlar şekil değiştirse de itaat olgusu olduğu gibi kalmıştır. Devletsiz yani iktidardan yoksun olan topluluklar en eski deyişle barbarlar insanlığın ilerleme tarihinde hep geri plana atılarak, o mecrada tanımlanarak tarihteki yerleri ihmal edilmiştir. Devlet yapılanmalarının özünü siyasal iktidar oluşturur ve siyasal iktidar da, emir-itaat ilişkisidir. Emir-itaat ilişkisinin olmadığı yerde iktidar da yoktur. Siyasal iktidar genel olarak toplumlar üstü bir yapılanma ve kurumsallaşma ile devletleri oluşturmaktadır. Ancak devletlerin siyasal iktidarını toplumların denetleme imkanı kısıtlıdır ya da yok denecek kadar azdır. Ve emir-itaat ilişkisinin sekteye uğradığı yerde devlet iktidarı itaati rededenlere karşı şiddet uygulanmasını sağlar ve yeniden emir-itaat ilişkisini tesis eder. Devlet, emir-itaat ilişkisine zarar gelmesini istemez. Oysa devlet yapılanmalarının dışında kalan toplumlarda bulunan siyasal iktidarın yapılanması basit ve kontrol edilebilir düzeydedir. Karmaşık halde değildir, çeşitli kurumsallıklar içermez. Devletleşmiş ve siyasal iktidara sahip olmuş toplumlar tarihli toplumlardır. Siyasal iktidarın olmadığı ya da çok az zorlayıcı olduğu toplumlar ne yazık ki tarihli olmayan toplumlardır. Devletin sosyo-ekonomik politikalarının çoğunluklara dayatması, entegrasyona ağırlık vermesi (asimilasyon) genel olarak şiddete dayanmaktadır. Toplumların çatı tanımlamalarla, rasyonel olmayan çözümlenmeleri, aslında devletin devamlılığına dönük koruma yollarını ve çeşitli çeşitli rıza yöntemlerini topluma empoze etmesidir. Bütün bu rıza yöntemleri kurumsaldır. Eğitim ve öğrenim kurumları, dini kurumlar, tarih ve kültür yazılamaları, medya ve iletişim araçları, çalışma ve sosyal hayat ve en küçük birim olan aile hayatı da bu kurumlara dahildir. Örneğin devlet üniversiteleri, devlete rızanın kuramsal olarak da verildiği yerlerdir. Devlet yapılanmalarının içinde özgür düşünce üreten hiçbir üniversite bulunmaz. Devlet rızasının dışında kalanların, itiraz edenlerin ya da devlete göre yararsız olarak kodlananların tutulduğu devasa tesisleri de devlet inşaa eder. Emir itaat ilişkisi zincirini bozanlar için hapishaneler, devletin yapılanmalarının içinde verimli olmayan akıl hastaları için hastaneler gibi.

Devlet, özellikle bir veya birkaç tane çoğunluğun baskın olduğu ulus-devlet modellerinde, azınlıktaki etnik gruplara siyasi özerkliklerin ve özgürlüklerin verilmesinin önünde engeller oluşturur. Devlet, bu baskıyı da ‘ulus-devletin bölünmesini’ engellemek amacıyla yaptığını savunur. Bugün birçok toplum sınırlarla bu şekilde bölünmüş, kültürel ve etnik aidiyetleri yok sayılarak egemen siyasal ve kültür içinde eritilmeye çalışılmaktadır. Karşı çıkanlar ise devlet mekanizmaları içinde ölüm de dahil olmak üzere çeşitli cezalara maruz bırakılmaktadır.

Devletlerin diğer alamet-i farikalarından biri de sınırlardır. Dünyayı aslında var olmayan çizgilerle ayıran, toplumları bölen ve birçok travmatik sonucu olan sınırlar...

Emir-itaat ilişkisinin olmadığı yerde iktidar da yoktur

Günümüzde özellikle ulus-devletlerin sınırları, globalleşme ile eski önemini yitirmiş gibi görünse de yoksullar için hala aşılamaz durumdadır. Bu sınırlar transnasyonal grupları oluşturur. Bu gruplar, mülteciler (savaş, siyasal, su, tarım, açlık, etnik, kültürel), işsizler ve yoksullardır. Sınırlar, toplumları bölen ve onların ihtiyaçlarını yok sayan bir erk gücüdür. Burada devletlerin ana yaklaşımı, sınırlarla ayrılmış olan toplumları birbirine yaklaştırmak yerine uzaklaştırmak ve bunun için ya şiddet ya da bürokratik güç kullanmaktır. Sınırlarda bulunan askerler ve giriş çıkışların birçok prosedürlerle sağlanması gibi. Devlet, toplumu zoraki bir iktisadi ve siyasi tahakküm altında tutar. Kültürler ise devletlerin sınırlarla bölmüş olduğu toplulukları birbirine bağlar. Sınırlarda kurulan kültürel ilişki iç içedir ve ayrılamaz derecede bağlantılıdır. Ancak devletler bunu görmek istemez. Hiç bir zaman o kültürel ve çoğu zaman etnik bağı görmeyen ve merkezde olan insanlar tarafından

alınan kararlarla toplumun hafızası yok sayılır. Toplumların ihtiyacı ile devlet baskısı arasında bir uyumsuzluk ve çatışma baş gösterir. Ulus-devletler için sınırlar ve sınır bölgeleri, devletin imajı ve gücü için en önemli prestij alanlardan birini oluşturur. Onun içindir ki bu bölgelerde baskı ve şiddet kendini daha yoğun bir şekilde hissettirir ve aynı zamanda kültürler ile toplumlar arasındaki görünür ya da görünmez çatışmayı da hissettir. Yani kısaca sınırlar devletin gücünün temsil edildiği ve toplumunda direnme gücünün de temsil edildiği yerlerdir.

İktidarı tanımlayan en önemli şey şüphesiz bir baskı mekanizması olmasıdır ve iktidar aynı zamanda bu baskı mekanizmasından doğru bir savaştır da diyebiliriz. Savaş çok çeşitli araçlarla devam ettirilir. Sivil toplum bu araçlara karşı direnir ve devlet yani siyasal iktidar direnmeyi kırmaya çalışarak hem savaşı devam ettirir hem de baskıyı kalıcı kılmaya çalışır. Bu baskı araçları ile insan bedenine, diline, kültürüne, inancına sürekli saldırır. Toplumlar ve devlet arasında bu savaş süreklidir.

İktidar ile toplumlar arasındaki savaş yollarından biri de hukuksal normlardır. Bu normlar şekilsel olarak iktidarı da kontrol altında tutmaya yarayan normlar olsa da asıl hedefi toplumlardır. Toplum ve iktidar arasındaki güç ilişkisini iktidar lehine çeviren araçtır. Tarihli olan ve modern devlet örneklerinde iktidarda bulunan tarafından yaptırılmış ve sonraki dönemlerde şekilsel olarak değişikliğe uğramış olsa da temeli iktidarı korumaya yönelik olan hukuk, toplumların gerçekliğini ve ihtiyaçlarını yok sayarak iktidarın ihtiyaçlarını ve gerekliliğini ön plana koyar. Michel Foucalt'un söylediği söz tam yerindedir "Ortaçağ'dan bu yana hukuk kuramının asal olarak işlevi iktidarın meşruluğunu sabitlemektir." İktidar hukuksal normlarla toplumlara boyun eğme mecburiyeti getirir. Hukuk normlar, tüm yaşam alanlarına girmiş ve kurumsallaşmıştır. Bu normlarla güç çatışması da kurala bağlanmıştır. Aynı zamanda egemen ile boyun eğdirilmeye çalışılan arasındaki çatışmayı sürekli kılar. Bir hiyerarşi zinciri ile tüm güçler arasında iktidar lehine uzanan bağ meydana getirilir. Öyle ki bu zincir; azınlık ile çoğunluk, patron ile çalışan, amir ile memur, öğretmen ile öğrenci, ebeveyn ile çocuk, erkek ile kadına, kolluk vatandaş ve daha birçok örnekle sıralanabilir bir ağ oluşur. Bu görünmeyen ama hissedilen ağ güçlü olana bir iktidar alanı verir ve baskı kurma normalleşir ve dolayısıyla baskı görme de normalleşir.

Devlet yani siyasal iktidar bir ideoloji etrafında da şekillenme ihtiyacı gösterir ve bu daha çok ulus-devlet modellerinde öne çıkar. Etnik milliyetçilik ve uyruklaştırma (asimilasyon) baskısı uygular . Egemen kılınmaya çalışılan etnik kimlik çoğu zaman zor kullanılarak azınlığa dayatılır. Çünkü bu egemen etnisitenin, kültürün ve yanında dinin dayatılması devletin devamlılığını sağlamaya yarar. Devletin şiddet içermeyen güç aygıtları olan kurumlar da bu ayrımcılığa ve uyruklaştırmaya katkı sunar. Çocukların eğitime ilk başladığı zamandan itibaren egemen olan kültür anlatılmaya başlanır. Çeşitli mitler ve kahramanlar yaratılır, milli ve dini figürler üretilir ve bunların gücünden bahsedilir. Devletin ne şekilde meydana getirildiği hep bir kahramanlık ve mazlumiyet çerçevesi çizilerek anlatılırken hangi savaşlara ve insan kırımına neden olunduğu anlatılmaz. Egemen kültürün ne kadar önemli ve paha biçilemez olduğu anlatılır ve tüm kültürlerin üstünde olduğu şeklinde bir rol biçilir. Aidiyetleri olmayan toplumlara egemen toplumun empoze edilmesi daha da vahim bir hal alır.

Sınırlar, toplumları bölen ve onların ihtiyaçlarını yok sayan bir erk gücüdür

Tarih kuramı ve yazılımının da iktidarla yakın bağı vardır. Kalıcı bir şekilde günümüze ulaşan tarihsel bulgular devlet kontrolünde ve gücünden dolayı varlığını korumuştur. Devlet ile tarih, tarih ile devlet bu nedenle iç içedir. Alternatif bir şekilde anlatılan gerçekliği olan tarih ise sözlü olarak anlatılageldiği için bir noktadan sonra taşınmaz hale gelip kayboluyor. Tarih kazananların tarihidir aynı zamanda. Kazananların kahramanlıkları anlatılırken kaybedenlerin mazlumiyetinden bahsedilmez. Kazananların iktidarından, gücünden, ihtişamından, kralların ve imparatorların nasıl güçlü ve adaletli olduğundan bahsedilirken, kaybedenlerin nasıl öldürüldüğünden, kentlerin nasıl yağmalandığından,

çocuklara ve kadınlara nasıl zulmedildiğinden bahsedilmez ya da bahsedilse bile hakettiklerinden dolayı buna layık olduğu ifade edilir ve bunlarla ilgili çeşitli argümanlar üretilir. Yani siyasal iktidarlar tarafından bir yapay toplumsal bellek oluşturulur ve topluma empoze edilir. Devletlerde egemenin yani genel olarak çoğunluğun mensubu olduğu din ya da mezhep üstün kılınır ve devlete biat eden bunu içselleştiren bireyler yetiştirilir. Dolayısıyla emir-itaat ilişkisi bir döngü ile devletin kontrolünde bu şekilde de devam ettirilir. Aslında tarihsel okumalara tersinden bakmak gerekir. Bir devletin zaferi bir başkasının yenilgisidir; yenilenlerin evlerinin yıkılması, katledilmeleri, yoksullaşmaları ve köleleşmeleridir. Burada yine Foucault'a kulak vermek gerek "İktidarın tarafından bakarsak, yeni söylem hukuk, yasa ya da yüküm olan şeyin, öteki tarafa geçtiğimiz anda, kötüye kullanma olarak, şiddet olarak, haraç olarak ortaya çıkacaktır."

Kazananların kahramanlıkları anlatılırken kaybedenlerin mazlumiyetinden bahsedilmez

Devlet mekanizması topluma sürekli olarak sorumluluklar yükler. Vergi verme, üretme, artı değer oluşturma, çalışmak, askere gitme, bir dine inanma (kısmen azalsa da hala var), normlaştırılmış ahlaka uyma ve metnin genelinde de ifade edildiği gibi itaat etme sorumluluğu yükler. Bireylerin bedeninin olduğu kadar ruhunun da sahibi olmaya çalışır devlet. Distopya aslında gerçekliğe hiç uzak değildir. Ruhu ve bedeni esir edilmiş, devletin kontrolünde olan otomat insanlar hiç de az değildir. Ceza sistemi, eğitim sistemi bir havuç sopa ilişkisini dayatır insanlara. Devlet sürekli ve kesintisiz bir şekilde gözetler. Toplumların ihtiyaçları çerçevesinden değildir elbette bu gözetleme. İktidarın sürekliliğini sağlamak ve olası toplumsal başkaldırılardan korunma ve bunlarla ilgili tedbiri çoğunlukla güç kullanarak almaktır amaç. İnsanların ne konuştuğunu ne düşündüğünü bilmek ister devlet. Emir-itaat ilişkisinin, siyasal iktidar zincirinin zayıfladığını hissettiği noktada gücünü kullanmaya başlar ve toplum ile devlet arasında sürekli olan savaş bu zamanlarda şiddetlenir.

Devlet kendi sınırları içindeki topluma karşı dayatmacı, zorlayıcı ve sınırlayıcı savaşını sürdürürken bir yandan da kendi sınırları dışında da yağmacı ve istilacı savaşına da devam eder, etmeye çalışır. Kendinden daha zayıf gördüğü toplumlara ve daha küçük devletlere karşı savaş açar, toplumu köleleştirir, toplumun kendi öz kaynaklarını yağmalar ve bu yağmada o toplumun kendisini köle olarak kullanır. Burada da kendi hukukunu ve zor yöntemlerini onları hiç bilmeyen halka karşı kullanırken iki yüzlü bir şekilde hukuka bağlılıktan söz eder.

Kültürel açıdan da devlet, kontrolünü dayatır. Hemen hemen tüm devlet modellerinde yerel ve farklı kültürlerin önemi yok denecek kadar azdır. Merkeze bağlı ve geniş toplumların kültürleri diğer kültürlere baskın durumdadır. Çünkü devlet destekli ve devlet kontrolündedir. Geçmişi ve aynı zamanda geleceği de içinde barındıran kültürel etmenler, toplumun şeklini oluşturan ana etmenlerdir. Tarihli olan toplumlarda yani devletli toplumlarda tarihsel kalıntılarla kültürler bugün dahi keşfedilmekte ama dağınık ve yerel toplumlar kültürlerini geleceğe taşıma araçlarından yoksun olduklarından dolayı bugün ya hiç bilgi sahibi değiliz ya da çok az bilgimiz var.

Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş sürecinde ve sömürgeceliğin başlaması ile birlikte devlet ile toplumların arasındaki mesafe, sınıflar arasındaki mesafe olarak derin bir hal aldı. Devlet gözetiminde, iktisadi ve ticari politikalar üretilerek ve toplumlar bu politikalara uymaya mecbur edilerek, emek sömürüsü kurumsal hale getirildi. Tarihte devletin gücünün dayandığı ırklar savaşı (kısmen hala devam etmekte), sanayileşme ile birlikte yerini sınıflar savaşına bıraktı. Elbette bu savaşta yenen tarafın yanında olan siyasal iktidardır. Devlet tarafından zorluklarla verilen en küçük sosyal haklar gerek olduğunda egemen lehine tekrar toplumdan alınmaktadır. Sosyo-ekonomik açıdan da toplumlar devlete bağımlı kılınmıştır.

Kropotkin'e göre ise devlet, kısmi eğilimleri ortadan kaldırmaya çalışır, işçilerin ve köylülerin kendi örgütlendikleri birleşmeleri yasaklar ve kendi

hiyerarşik yapılanmalarını tüm toplumsal alana yerleştirmeye çalışır. Devlet, üretim ilişkilerinde ekonomik sömürüyü garanti eder ve yasalarını buna göre oluşturur. Çeşitli sendikal ve özel örgütlenmeleri kendi bünyesinde tutarak emekçilerin hak arama mücadelesini de denetler. Sanayi ve tarım alanlarında tekelleşmiş sermaye ile devlet iç içedir. Aralarında birbirlerinin yararına olan bu dengeyi bozmamak için işçi örgütlenmelerinin önüne geçmeye çalışır.

Devletin içindeki yönetici sınıfların gücü, elbette ki yasallaşmış şiddetten gelmektedir ve göz ardı edilemeyecek bir oranı da rızanın meydana getirilmiş olmasında da yatar. Kültürün, ahlakın, dilin, dinin, tarihin, felsefenin yani genel kabul görmeye uygun olan herşeyin ortaklaştırılması ve bunun toplum tarafından sindirilmesi, geniş kesimlere yayılmış bir rıza ile mümkün hale getirilir. Bu rızanın nüfuz ettiği toplum devletin tehlikeye düştüğüne inandırıldığında, kendisinin özgürleşmesinden daha çok tehlikenin kendine yöneldiğine inanır. Çünkü devletin mikro parçalarından biri olmuştur. O nedenledir ki bugün nefret ve linç psikolojisi yaygın hale gelmiştir. Kendi dilinden başka dil, dininden başka din, tarihinden başka tarih düşmandır. Bu rıza göstermiş olan toplum içindeki bireylere devletin şiddeti uzandığında dahi devletin ne olduğunu irdelemek yerine kendisinin nasıl bir yanlış yaptığı sanrısına kapılır ve devletin büyüklüğüne ve gücüne itaat etmenin yanında korku duymaya da başlar.

Devlet İçin Toplum Gerekli Ama Toplum İçin Devlet Gerekli Değildir

İktidar mekanizmalarında devamlılık esastır. Yasallaşmış şiddetin uygulayıcıları tarafından yapılan her türlü zorbalık ve şiddet cezasız kalır. Çünkü devlet o şiddetin organizasyonunu oluşturur. Yasalarla ve hukuk yolu ile toplumu bir disiplin altında tutma ve korkutma mekanizması olarak cezai yaptırımlar uygulanır. Topluma yasak olan ve suç olarak değerlendirilebilen her türlü organizasyon devlet eliyle yapılabilir durumdadır oysa. Toplum için yasak olan devlet için legaldir. Bireyin bireye uyguladığı şiddet suç ise devletin bireye uyguladığı şiddet güvenlik gerekçesi ile cezasız bırakılıyor. Gustav Landauer'e göre; "Devlet bir ilişki biçimidir, insanlar arasında bir ilintidir, insanların birbirlerine davranışlarının bir tarzıdır." Devlet farklılıkları ve dayanışmayı yok sayarak katmanlaştırır ve adına ulus denilen aynılaştırılmış toplumlar meydana getirmeyi hedefler. Ve insanları devlet düzenlemesi altında yaşatarak bunun gerekliliğine inandırır. Devlet olmazsa düzensizliğin olacağına, başka toplumlara, doğaya ve pek çok şeye dayanamayacaklarını düşünür insanlar. Bu özgürlükten yoksunlaşmadır aslında.

Devletin esası olan merkeziyetçi yönetimden ziyade toplumun kendi ihtiyaçları, kültürlerine göre özerk bir yapılanmaya gidilebilir

---

Devletin doğal yasalarla ve tanrının buyruğuyla ortaya çıktığını söyleyerek ideal devleti anlatan İngiliz siyaset kuramcısı Thomas Hobbes 1651 yılında yayınladığı Leviathan'ında, "Devlet olmadıkça, herkes herkesle savaş halinde bulunur. Buradan şu açıkça görülür ki, insanlar hepsini birden korku altında tutacak genel bir güç olmadan yaşadıkları vakit, savaş denilen o durumun içindedirler; bu savaş herkesin herkese savaşıdır" der. İnsanların barış içinde zorlayıcı bir etken olmadan da yaşayabileceği ve yaşadığı gerçeğini de göz ardı ederek, insanları barışa yönelten şeylerin ölüm korkusu, rahat bir hayat için gerekli şeyleri elde etme arzusu gibi etmenler olduğunu savunur. Egemene mutlak yetki verilmesini koşul olarak kabul eder. Devlet ve devlet gücü olmadan yaşamayı ise Aristotales'in siyasal yaratıklar olarak nitelendirdiği arılar ve karıncaların bir arada yaşamasına benzeterek "Bu yaratıklar insanoğlunun tersine akıldan yararlanmadıkları için, ortak işlerin yönetiminde herhangi bir yanlışlık görmez ve düşünmezler" der. Thomas Hobbes devleti özne ve tek yetkili olarak görerek, insanların doğa yasalarına ve insanların yok olmalarına karşı bir devlet çatısı altında olmaları gerektiğini savunur.

Leviathan'da yazılanların ve tarihsel olarak, neredeyse

topluma zorla kabul gördürülmüş ve toplumun rıza gösterilmesi sağlanmış olan; siyasal iktidarın kurumsallaşmış hali olan devletin tahakküm alanlarından kurtulmak gerekir. Öncelik, kişilerin kendi bedensel ve ruhsal iktidar alanlarından başlar. Devletin bir bedeni yoktur. Siyasal iktidarı oluşturan kurumlar, yapılar, öğretiler, inançlar ve daha pek çok şey devleti oluşturur ve zincirin halkaları gibi birbirine bağlanır. Devletin asıl hedefi aslında sürekli olarak toplumlara eziyet etmek değil; devlete bağlı, bağımlı bireyler meydana getirmek ve bu bireyleri ve iktidarın özneleri olarak tutmak, buna uygun davranmalarını sağlamaktır. Devlet şiddet bu döngüye karşı çıkıldığında başlıyor. Devlet normlarına uygun bireyler olmayı bırakıp bu kurumsallaşmış normlardan kurtulup özgürleşmeye başlamakla birlikte, toplumun talepleri de artıyor, sorguluyor ve devlet denilen aygıtın nasıl küçük küçük iktidar odaklarından oluştuğu görülecektir. Toplumun sivilleşmesi bu noktadan başlamalıdır. Devlet denilen aygıt büyük bir yapıdır fakat hayatları görmez. Ancak, küçük iktidar mekanizmaları parçalanarak yaşamların ve toplumların özne olduğu ortaya çıkarılır. Toplum yoksa nasıl devlet oluşabilir ki? Devlet için toplum gereklidir ama toplum için devlet gerekli değildir ve hatta son tahlilde toplumların parçalanmasını, zayıf düşmesini sağlayan araçlar bütünüdür. Toplumun anti otoriter, anti merkeziyeti olmaktan çıkarak daha büyük hareket alanlarına sahip çıkması gerekir. Özdeşliğin ve temsiliyetin çoğaltılması, tüm hiyerarşilerin reddedilerek dikey bir etkileşim değil yatay bir etkileşime dönüştürülmesi gerekir. Birçok öğretinin ve hatta modern bilimin dahi insanı daha çok köle yapmaya ve sömürgeleştirmeye yarayan araçlar olduğu kavranmalı. Toplumu iyileştirdiği iddia edilen birçok tedavinin dahi daha çok hasta yaptığı unutulmamalıdır (toplu uyum seansları ve terapiler gibi). Genel kabul görmüş ahlakın ve felsefenin insan bedeninin zinciri olduğunu bilmek gerekiyor. Neredeyse bin yıllar boyunca dayatılan tarihe tersinden bakmak ve hatta reddetmek atılan önemli adımlardan olacaktır. Tarih egemenlerin ve kazananların tarihi değildir esasında.

Toplumun devlet tahakkümünden kurtarılması ve devletsizleştirilmesi için çeşitli perspektifler geliştirilmiştir aslında ve daha da geliştirebilir. Devletin tahakkümünü sürekli kılan sistemler ile toplumun bağını koparması gerekmektedir. Toplumların, devlet tarafından kontrol edildiğini ve devletin her bireyin hayatına tek tek tek müdahaleye devam ettiğini, bunun aslında insan doğasına ne kadar aykırı olduğunu bilinmelidir. Örneğin hepimiz birer chip ile dolaşıyoruz. Bize adımız ile birlikte verilen numaralarla vatandaş sayılıyoruz. Bundan kısa bir zaman önce insanlara numara verilmesi distopik olarak anılabilirdi ama şimdi gerçek. Neredeyse tüm hareketlerimiz kameralarla gözetleniyor. Devletin herhangi bir görevlisi dün akşam nerede yemek yediğinize, evimize saat kaçta geldiğimizi bilebilir. Bütün bunların güvenlik nedeniyle olduğunu söyleyebilirler ama o güvenlik bireylerin ve toplumların güvenliği değil, bizzat devletin yani siyasal iktidarın güvenliğini sağlamak içindir.

Daha geniş hareket alanı, özgürlükçü yaşam biçimi, kolektif yapılar, toplumsallaşmaya dönük uzlaşmalar, kooperatileşmeler, toplumların kendilerini yönetebilecekleri ve daha çok söz sahibi olacakları toplum merkezli yönetim şekilleri oluşturulmalıdır. Devletin tahakkümü ve kontrolünden arındırılmış olan toplulukların toplumsallaşması sağlanabilir böylece. Egemenin bir kişi, aile ya da sınıfın değil, toplumun ortak aklına ve ortak faydasına uygun yaşam biçimleri meydana getirmek ütopya değildir. Devletin esası olan merkeziyetçi yönetimden ziyade toplumun kendi ihtiyaçları, kültürlerine göre özerk bir yapılanmaya gidilebilir.

Ve son söz olarak elbetteki toplum ve toplumsallaşma.

İçindekiler İçin Tıklayınız

Ortadoğu'da Sorunlar Ve Üçüncü Yol

Mesut Yurtsever

Güncelde ister makro ölçekte Ortadoğu bağlamında, ister mikro ölçekte tek tek Irak, İran, Suriye, Türkiye, İsrail, Filistin, Kürdistan vb. ülkelerde yaşanan sistemsel ve toplumsal sorunların esas nedenlerini doğru analiz etme, sorunların çözümüne doğru atılmış önemli bir başlangıç adımı olacağı gibi, hangi yolun izleneceğine dair de ipuçları sunacaktır.

Ortadoğu sadece sistemsel ve toplumsal bunalım ve sorunların merkezi değil, "en az Avrupa kadar küresel sorunların çözümünde ve yeni uygarlık sentezlerinde bir ağırlığa sahip" tarihsel bir mekandır. Bu anlamıyla sorunlarını doğru kavramak, yeni bir uygarlığa atılacak ilk adımda olmuş oluyor. Ortadoğu'nun bu ikili karakterini kavramak, güncelliğin sığlığından kurtulmayı, tekil olay ve durumlarla yorumlamaktan kaçınmayı, modern zamanın maskelerine bakıp ele almaktan ve hele hele ulus-devlet düzlemleri üzerinden meseleye yaklaşmaktan kaçınmayı zorunlu kılar. Duruma bütünsel olduğu kadar tarihsel-kültürel birikimi ile bilinçlenerek bir farkındalık yaratıp bakmayı gerektirir. Ortadoğu uzamı kesintisiz bir şekilde sahnesinde "Evrensel Tarih"in rol oynadığı bir coğrafyadır. Son 5. yy'da evrensel tarihin Avrupa'ya taşınması, Ortadoğu'nun ne tarihsel kültürel birikimine, ne de yapısal kriz yaşayan kapitalist modernitedeki payını ortadan kaldırır. Makro ve mikro ölçekte bu coğrafyada küresel (ABD, AB, Rusya vb.) , bölgesel (T.C, İran, İsrail vb.) ve halkların, ilişki, çelişki ve mücadelelerini; izledikleri yolları ele alırken tüm bunların farkında olma bir zorunluluk gibi kendini dayatmaktadır. Kimin ne olduğu, nerede durduğu, hangi yolun yolcusu, hangi hakikatin mirasçısı ve taşıyıcısı olduğunu anlamak, önemli bir zihinsel, kuramsal uğraş gerektirir.

Tıpkı "bana dostunu söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim" halk deyişindeki gibi küresel, bölgesel ve yerel güçler olarak; kapitalist modernitenin temsilcisi, ulus-devletler ve yerel topluluk, halk ve grupların hangi tarihsel-ideolojik zemin üzerinde durduğunu bilirsek; hangisinin hangi yolun yolcusu olduğunu da kavrarız. Yine "her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır" sözünden hareketle her üç ana aktörün her birisinin kendine göre, kendilerini eyleme adabı olduğunu da idrak ederiz. Farklar ve benzerlikler nerede başlayıp nerede bitiyor? Bunları analitiğe tabi tutmak Ortadoğu'da toplumsal ve sistemsel sorunlara çözüm üretme kapasitemizi de zengin kılacaktır. Biz de bu makalemizde kısaca Ortadoğu'nun temel özelliğini gelenek ve güncellikle sıkı diyalektik içindeki sorunlarını ve bu sorunlardan çıkış yolu olarak "3.Yol"un ne olduğunu ana hatları ile dile getirmeye, yorumlamaya ve derinlemeye çalışacağız.

Kök Toplumu Kavramak

"Ortadoğu toplumu, devleti gerçek anlamda bir sorunlar yığınıdır. Kadim tarihten biriken ve bastırılan çeşitli sorunlar, toplumu nefessiz bırakmıştır." Ortadoğu'da sorunların tarihsel soy kütüğü çok eskilere gider. Bugün ile kayıtlı bir sorun algısıyla mevcut sorunlara yaklaşım, sorunu çözmeyi bir tarafa bırakalım anlamanın sınırına bile yaklaşması zor olur. Kapitalist sistemin son iki yüz yıldır bu sorunlara çözüm olsun, bulsun diye dayattığı ulus-devlet yolu bunu gösterir. Ortadoğu'da ulus-devletler bırakalım çözüm üretmeyi, kendileri sorunların kaynağı haline gelerek, katmerleşmelerine yol açmıştır. Kendileri çözümleyici olmadıkları gibi, içte veya dıştan çözüm gücüne sahip güçlerin müdahalesine de fırsat ve olanak sunmamakta, elindeki askeri ve ideolojik araçlarla önlemeye çalışmışlardır.

Batının aydınlanmacı, laik ve pozitivist aklı ile Ortadoğu'daki sorunları bir tek İslam kriziyle adlandırmak sadece büyük bir tanımlama yetersizliği

olamayacak, çoklu nedenlerine inememeden kaynaklı, çözüm eksik, gidilen yol yine çıkmaz sokak olacak ve oluyor. Çünkü Ortadoğu'daki bunalım ve krizin temeli İslamiyet, Hristiyanlık ve Yahudilik gibi tek tanrılı dinleri de aşan kökü neolitik toplum zamanlarına kadar giden zihniyetlerine dayanır. Öncelikle de sınıflı devletli uygarlıkla birlikte bunalım ve krizin temeli, çok köklü atılır. Ve günümüze doğru bunu olgunlaştıracak olguları kümülatif şekilde büyümesine yol açar. Bu zamansal açış mekanda derinleştikçe, toplumun bütün maddi ve manevi dokularına sirayet etmesini doğurur. Güncelde deyim yerindeyse her bir ailenin bir devlet sorunu gibi karmaşıklık taşıması ya da "kadın ve erkek arasındaki uçurumun, devlet ile toplum arasındaki uçurum kadar yabancılaşma yaşaması" geçmişten birikerek gelen bunalım parçacıklarının güncelde olay ve olgularda yoğunlaşması sonucudur.

Tarih bu anlamda günümüzde adeta yeniden canlanmış gibidir. Beş bin yıl önce proto Kürt ve Arap, Hurit ve Amoritlerle Sümerlerin veya Firavun zamanlarındaki Araplarla Yahudiler arasındaki ilişki, çelişki ve çatışmanın bir benzerinin, hem de hızından hiçbir şey kaybetmeden günümüzde yaşanmadığını kim söyleyebilir? Biçimde sorunlar farklı formlarda yansısa da özde sorunlar olduğu gibi duruyor. Fakat fark günümüze doğru daha da keskinleşmesi, karmaşıklaşması ve katmerleşmesidir. Sorunların neden bu hale geldiğini kavramadan atılacak her adım, bunalımı daha derinleştirmekten, krizi yoğunlaştırmaktan öteye anlam taşımayacaktır. Sadece Irak, Suriye, Afganistan ve Libya'ya bakarsak ne denilmek istendiği daha iyi anlaşılacaktır. Neredeyse bütün dünya devletleri birleşmelerine rağmen, bırakalım bu ülkelerde sorunları çözmeyi, eskisinden daha kangrenli hale getirmekten kurtulamadılar. Durumun, sorunların neden bu hale geldiğini kavramaya çalışırsak: "Ortadoğu toplumu, toplumların kök hücresidir." bu 'kök hücre' olması hasebi ile olumlu ve olumsuz tüm maddi ve manevi toplumsal olguların oluşumunun kaynağı durumundadır. Ahlak, politika, din, mitoloji, klan, kabile, aşiret, tarım ve köy toplumu, tanrısallık, hiyerarşi, ataerkillik, devlet, sınıf, bürokrasi, savaş vb. sayısız toplumsal olgunun yaratım merkezidir. Bu kök toplum özelliği kavranılmayı ve ona göre yaklaşılmayı gerektirir. Bunun görmezden gelinmesi sadece olguyu tanımamayı değil, başarısızlığı da getirir. Örneğin; kapitalist modernitenin iki yüzlülük saldırılarına rağmen Ortadoğu'nun halen teslim olmaması, farklı biçim ve formlar şeklinde ayakta durması, bu kök hücre olma konumundan kaynaklanmaktadır. Kök toplum özelliğini kavramama kapitalist sistemin başarısızlığını getirmiştir. Aynı şekilde, Ortadoğu'nun kapitalist moderniteye hem tam teslim olamamasının kaynağı ve hem de direnme gücünün (ister farkında olsun, ister kültürel toplumsal refleks olarak yansısın) kaynağı da kök toplum konumuna derinden olan bağlılıktır. Çünkü Ortadoğu hem demokratik uygarlığın hem de devletli uygarlığın doğuşuna analık yapmış bir mekandır. Her iki uygarlığın anası konumundadır. Bu açıdan güncelde kendisine dayatılan birinci ve ikinci yollar deyim yerindeyse evladın "ana bana benze" demesi ve zorla dayatmasıdır. Normal, doğal olan evladın anaya benzemesidir. Kapitalist modernitenin Ortadoğu hariç tüm dünyayı; Amerika'dan Japonya'ya, Avrupa'dan Avustralya'ya kadar her tarafı kendisine benzetmesine karşın, iki yüz yıldır yerel acentelerine (ulus-devletler) rağmen sayısız aşı, yönelim ve işgale rağmen Ortadoğu'yu kendine benzetememesinin esas sebebi de bu ana toplum, kök toplum konumu, bu konumun tarihsel kültürel genetik kodlarıdır. 3.Yolun yolcuları Ortadoğu'nun bu konumunun bilinciyle hareket etmeyi, tarihsel bilinci bir sorumluluğu olarak kavrar. Kendini onlara göre esas alınması gerekenler ile ret edilmesi gerekenleri tespit edip eylemeye çalışır. Bu açıdan Ortadoğu uygarlığını, toplumunu anlamaya çalışırken veya çözümlemeye tabi tutarken, ilk elden temel bazı noktalara bakma, benzerlerinden farkını ortaya çıkarmak önemlidir.

Ortadoğu uygarlığın zihniyet yapısı bu noktalardan biridir. Günceldeki durumu gibi karışık olmasına rağmen, bilinçli bir yaklaşım mı yoksa üstenci, kolaycı bir anlayışın sonucu mu bilinmez. Ama "Ortadoğu'da zihniyet" denilince total bir bakışla hemen dinsel ve özel de İslami zihniyetin anlaşılması yaklaşımı, gerçekliği sadece perdelemiyor. İç içe geçmiş birbirinden farklı zihniyetlerin göz ardı edilmesine yol açıyor. Ortadoğu sadece İslamiyet'in değil, Hristiyanlık ve Yahudilik gibi tek tanrılı din zihniyetinin doğuş ve kök saldığı coğrafyadır. Bu

coğrafyanın zihniyet kodları sadece bunlar da değildir. Zerdüşt zihniyet geleneğinin mekanıdır. Bölgede halen etkili olan çok köklü bir tarım-köy neolitik toplum değerleri ve zihniyetleri yanında hiyerarşi ile başlayıp iktidar, devlet ve sınıfa dayalı köklü zihniyet kalıpları da söz konusudur. Yani Ortadoğu zihniyet yapısının DNA'sını tarihsel izini sürersek klan, kabile, aşiretçi zihniyetten çok tanrıcı mitolojik zihniyetlere kadar gideriz. Bu bir yönüyle iktidar ve devletle çok köklü bütünleşmiş zihniyet kodları matriksiyle, öte yandan iktidar ve devlet dışında kendini topluma dayalı olarak ayakta tutan toplumsal formları, zihniyet kodları matriksini iç içe olduğu bir durum karşımıza çıkarır. Deyim yerindeyse insanlığın tanıdığı tüm zihniyet kalıplarının bir karmaşası söz konusudur. Ayrıca farklı zihniyet katmanları sadece iç içe geçerek bir zihniyet bulamacı açığa çıkarmamış, devletçi zihniyet katmanlarının tüm kötülük, çirkinlik ve kirlilikleri sorunları içinden çıkılamaz bir raddeye taşırken, topluma dayalı bir zihniyet kodlarının darlığından Ortadoğu toplumunu marjinal ve zamanın ruhunun dışına itmiştir. Bu durum Ortadoğu güncelinde her şeyin flulaşmasına, muğlaklaşmasına yol açmıştır. Zihniyet karmaşası beraberinde "söz ve pratik, kavram ve olgular, hayal ve gerçek, din ve yaşam, bilim ve ideoloji, felsefe ve din, ahlak ve yasalar" ve daha sayısız olgunun bir kaos bozulmaya uğramalarına vesile olur. Özellikle son iki yüzyıl içinde Osmanlı İmparatorluğunu parçalanarak T.C ile sınırlandırılması; Arap coğrafyasının 23 parçaya bölünmesi, Kürtlerin dört parçaya ayrılarak, tüm coğrafyanın kendi içinde katı ulus-devlet zihniyet sınırları içinde tutulması da, beraberinde daha yoğun bir cehalet, gerilik, tutuculuk, parçalılık ve dar görüşlülüğün gelişmesine yol açar. Ortadoğu coğrafyası tüm bundan ötürü adeta modern zihniyet olan liberalizm, milliyetçilik, pozitivizm ve cinsiyetçilik ile arkaik Ortaçağın ataerkil , mitolojik, dincilik vb. zihniyet unsurları arasında en şaibeli bir evliliğin geliştiği mekan olur. Bundan dolayı Ortadoğu'daki bunalım, kriz ve kaos durumunu dar anlamda ekonomi, siyaset veya askerlik gibi olgularla izah etmek yetersizlik olacaktır. Sorunun birincil öğesi zihniyettedir. İlk elden yapılması gereken şey de bir zihniyet devrimidir.

Zihniyet devrimiyle kastedilen, özgür toplum bilinci ve inancıdır. Bilinç sadece olup biteni bilme değildir. Nasıl yapılacağını da bilmedir. İnanç ise bildiğine inanma ve gerekenleri yapmaktır. Küresel ve bölgesel güçler olan kapitalist modernitenin temsilcileri ile ulus-devletler, zihniyet boyutundan bölgeye iki yüzyıldır liberalizm, milliyetçilik, bilimcilik, dincilik, cinsiyetçilik ve militarizm yoluyla yüklenmektedir. Bu yol ile sorunların çözülmediği derinleştiği ortadadır. Halk Özgürlük Güçleri, bu yolda kullanılan hiçbir zihniyet biçimine kendini dayandırmaz. Tersine bunlarla mücadele içerisinde olur. Kendisini 3. Yolun zihniyet biçimleri olan demokratik sosyalist bilinç, kadın özgürlükçü bilinç, ekolojik bilinç üzerinden yürütür. Bunun içinde, Ortadoğu toplumuna egemen kılınan arkaik, orta ve modern çağlara ait tüm zihniyet kalıplarını iyi tanımayı; aşılması ve esas alınması gereken boyutları doğru ayırt etmeyi ve karşı mücadele edilmesi gereken zihniyet kalıplarını tanımayı etkin bir ideolojik mücadele için gerekli görür.

İkinci nokta; hiyerarşi, iktidar ve devlet kurumlaşmalarıdır. Çok katmanlı kümülatif kültürel birikimlerinden ötürü, çözümlenmesi ve anlaşılması en zor toplumsal kurumların başında gelirler. Ortadoğu coğrafyası nasıl ki Neolitik (tarım-köy) toplumuna doğuş ve merkezlik teşkil edip, kültürünü toplum hafızasının en derin durumuna taşıyıp yaşıyorsa aynı şekilde hiyerarşik-sınıflı-devletli uygarlığın kölecil ve feodal sistemlerinin kültürünü de köklü olarak yaşar. Bu ikili kültürel hafıza, toplumun davranış, düşünüş kodlarının itekleyici noktalarıdır. Bu ikili kültürel hafıza üzerine, 19. yüzyıldan itibaren eklemlenmeye çalışan bir Avrupa kültürü söz konusudur. Avrupa kültürünün bu ikili kültür üzerindeki etkisi, tabir yerindeyse "yüzeye vurulmuş cila" rolünü geçmez. Dolayısıyla aktüel duruma, yani kapitalist cilaya bakıp toplumsal sorunlara çözüm üretmeye kalkmak yanıltıcı olabileceği gibi bizleri hakikatin tersi istikametinde bir yola, sonuçlara götürmesi büyük bir olasılıktır. Ortadoğu'da hiyerarşi, devlet ve iktidar gibi toplumsal olguların oluşumları, tarihsel zamanları , zaman ve mekanda yürüyüş şekillerinin kendine özgü yönleri vardır. Aynı zincirin birbirlerini besleyeni olduklarından, toplumsal dokuların tümüne nüfus etme yoğunlukları çok derin ve yoğun olur. Örneğin; hiyerarşi diğer adıyla ataerkilliğin

Ortadoğu toplumsal yaşamının sinmediği hiçbir hücresi yoktur. Hatta devlet kurumundan önce binlerce yıl boyunca Ortadoğu toplumunu yöneten geleneklerin temsilcisidir. Kendisini aile ve hanedanlıkta bunlar aracılığıyla iktidar ve devlet olgularının oluşumlarında kök hücre olarak konumlandırır. Ataerkillik aile, hanedan, iktidar ve devlet kurumlar aracılığıyla yedi bin yıldır Ortadoğu toplumlarının hem içinde (aile, kadın, erkek) ve hem de üzerinde (devlet-iktidar) olarak etkisini sürdürür. Bu anlamda hiçbir toplum Ortadoğu toplumu gibi ataerkil gücü etkisine, derinliğine ve yoğunluğuna maruz kalmamış, bu gücün kuşatıcı, boğucu; kadın ve erkeğin kadükleştirici etkisini yaşamamıştır. Günümüzde aile içi şiddet, namus ve töre cinayeti denilen olguların yoğunluğuna baktığımızda bu etkinin ne denli belirgin olduğu rahatlıkla görülür.

Ortadoğu'da devlet kurumu, binlerce yıllık bir kültürel geleneğe sahip, bu toplumsal olgu (ataerkillik) üzerinden ortaya çıkar. Temeli ataerkillik üzerinden atılan devlet vücutlaşmasını Sümer mitolojisi ile tamamlar. Günümüze doğru kartopu misali köleci, feodal,kapitalist ve reel sosyalist devlet biçimleri ile çok tanrıcılıkta, tek tanrılı din ideolojilerinden milliyetçi ideolojiye dayalı kültürel kodları bağrında biriktiren bir olguya dönüşür.

Batı uygarlığında, devlet kurumlaşmasının soy kütüğünün izi Ortadoğu devlet geleneğine dayansa da, zaman içinde kendini Ortadoğu geleneğinden ayrıştırma gücünü gösterdiğinden, izlediği seyir ve vücudlaşma farklı olur. Antik Yunan site devletleri ile başlayan bu ayrışma, tarihsel sürecin akışı için de daha dünyevi ve laik niteliği baskın olan bir forma dönüşür. Batıda özellikle 1614 İngiliz, 1775-83 Amerika ve 1789 Fransız devrimleriyle bu devlet formu başatlık kazanır ve her tarafa kendini bu form ile taşırmak ister. Ortadoğu devlet geleneği ise M.Ö. 3500 lerde Sümer Rahipleri onu nasıl kurgulamışlarsa, niteliğinden hiçbir şey yitirmeden geometrik bir artış yoğunluğu ile artacak şekilde tanrısal kutsal kılar ve tutuculaştırır. Tutuculaştıkça ve sonuç: Batı devleti karşısında son Ortadoğu devleti Osmanlının dağılması olur. Fakat işin tuhaf yanı Batı devleti Ortadoğu devletini parçalayıp dağıtma gücünü kendinde bulmasına karşın, kendini onun yerine tam ikame de edemez. 19. ve 20. yy boyunca izlediği, uyguladığı tüm sömürgecilik çeşitlerine karşın bir türlü Batı tarzı bir devlet yaratmayı başaramaz. Hala da başarabilmiş değildir. Başarabildiği üçüncü derecede taklit olmaktan öteye gitmez. Çünkü Ortadoğu uygarlığı dönüşüm için kolay kolay yabancı aşı kabul etmez. Biraz da yaşlanmış bir ağacın aşı kaldırmaması gibi. Yeni için ya eski ağacı tümüyle devireceksin ya da bir aşı türü bulacaksın. Bu iki durum içinde ne bölge gerçekliği buna izin veriyor ne de Batı bölge gerçekliğine uygun aşı bulabiliyor. Kuşkusuz 1900' lerin başından itibaren Jöntürk ve daha sonra Kemalist T.C ile bir aşı yapılıyor. Neredeyse yüzyıl geçmesine karşın önce beyaz-siyah milliyetçilik, sonra yeşil milliyetçilik olan dincilik sosuna bandırılmış hallerinin tutmadığı, şu son 4-5 yıllık T.C' nin yaşadıklarına bakılırsa anlaşılır.

Benzer durum, diğer Ortadoğu devletleri içinde geçerlidir. Misal, İran ve Afganistan şahlıkları, modern maskeyi yüzlerine geçirdikten çok kısa bir zaman sonra yıkılmaktan kurtulamadıkları gibi, en geri ilkel(Humeynici- Talibancı) devlet formuna dönüşmüşlerdir. Irak, Suriye, Libya'da devletin yaşadığı durum cenazesinin bile kaldırılmasının ne kadar güç olduğunu göstermektedir. T.C Türk milliyetçiliği ile dinciliğin gayri meşru nikahını kılacak güçlükle ayakta durmaya çalışırken, Arap milliyetçiliği Irak, Suriye örneklerinde görüldüğü gibi can çekişmektedir. Mısır dipten gelen ilk dalga ile sallanıp devrilirken, tekrar modern maskeli firavuni yüzünü göstermekten çekinmemiştir. Siyonist İsrail milliyetçiliği ile Arap milliyetçiliği kol kola girip, Filistin İsrail meselesini trajik bir noktaya getirmiştir. Ortadoğu' da yaşanan sorunlara çözüm anlamında yeniden radikal İslami çıkışlar(Hizbullah'tan El Kaide'ye, IŞİD'den HŞT' ye, El-Nusra'dan ÖSO vb. denilen cihatçılara) özünde kapitalizmin en büyük küresel hamlesine karşı umutsuzluğun doğurduğu intihar eğilimi ve çırpınışlarından öte bir anlam taşımamaktadır. Bu bağlamda devlet olgusunu düşündüğümüzde , Ortadoğu'da toplumsal sorunların temel nedeni olur. Bu olgu doğru kavranılmadığı sürece bırakalım sorunları çözmeyi, çözüme dair öneri, proje geliştirmek bile mümkün değildir.

Batı uygarlığının, Ortadoğu uygarlığı karşısında hegemonik güç olmasının bir yönü devlet olgusunu bir

noktaya kadar çözmesi ve onunla mücadele etmesidir. Ortadoğu uygarlığı, bağrında doğup gelişen devleti kutsallıklardan, üzerindeki ideolojik örtülerden ve tanrısal maskelerinden arındıramamıştır. Batı uygarlığı, rönesans, reform ve aydınlanma ile tam da bunu başarır. Rönesans ile zihniyet devrimi yapmanın yanında devlet üzerindeki ideolojik maskeleri, dini zırhları parçalarken; reformasyon kilisenin tanrı devlet ideolojisi ve bürokrasisinin dokunulmazlık zırhlarını parçalar. Aydınlanma ise , rönesans ve reformla açığa çıkan bu gelişmeleri topluma taşıyarak, devlet etrafındaki dokunulmazlık zırhlarını ortadan kaldırarak, toplumun demokratik gücünün önünü açar. Ortadoğu'da bırakalım devletin dokunulmazlık zırhlarını parçalama, tarihsel süreç boyunca buna vesile olabilecek en küçük bir gelişme veya oluşumu ortadan kaldırmayı temel görev bellemiştir. Mutezile, batıni hareketler, Karmatiler vb. hareketlerin başına gelenler bunu gösterir. Aslında 8.yy ile 11.yy arasındaki süreç bir Ortadoğu Rönesansına ortam hazırlayabilecek potansiyele sahiptir. Fakat 11.yy'da Gazali'nin İçtihad kapılarını kapatması ile Ortadoğu'da rönesans kapısının günümüze kadar açılmamasına sebep olur ki, son Ortadoğu devleti Osmanlı sultanlarının kendilerini Zillullah (Allahın Gölgesi) olarak tanımlaması da, dokunulmazlık zırhının yoğunluk derecesini gösterir. Ortadoğu'da, Batının tersini işleyen süreç, 20.yy 'a geldiğinde bu sefer milliyetçilik maskesi ile kendini kamufle eden bir devlet olarak karşımıza çıkar. Mitolojik ve dinsel zırhlarının üstüne milliyetçilik zırhını da örterek, kendini daha da güçlendirir. Bu durumun Ortadoğu toplumuna yansıması, sorunların normal seyrinden çıkıp kriz evresine sıçramasına yol açması şeklinde olur. Kendini ideolojik kutsal zırhlarla güçlendiren devletin karşılığı; her şeyini yitiren, zayıflayan güçsüzleşen, parça parça olmuş bir toplum olur. Milliyetçilik olgusu, Ortadoğu'nun geleneksel bütünsellik barındıran zihin ve beden dünyasını parçalamakla kalmaz. Ayrıca her parçayı ötekileştirerek düşmanlaştıran bir yapıya sahip olduğu için , Ortadoğu toplumunun bağrına çatışma ve şiddeti taşır. Temel gıdası bu olgular olduğundan deyim yerindeyse milliyetçiliğin bulaştığı toplum hastalıklı bir ruh halini yaşayan topluma dönüşür. Sümerlerden beri, devletin geni olan dinin yanında milliyetçilik, onun modern hali şeklinde bir rol oynayacaktır. Ortadoğu devletinin milliyetçilik ve ulusçulukla ulus-devlet şeklinde dönüştüğünden hareketle çağdaşlaştığı ve eskisinin aşıldığı iddia edilir. Belki , biçimde ulus-devletleşti. Ama eskisinin tam aşıldığı söylenemez. Milliyetçilik belki yeni devletin dini oldu. Ama milliyetçilik Ortadoğu devletini tam çözemedi. Gelenekselliğin kimi kutsallıkların yitirilmesine yol açmış olsa da kendisini farklı bir kutsallık olarak yerleştirdiğinden zırhlar olduğu gibi devam etmiştir. Modernlik , en fazla devlet etrafında objektif bir ajan tabaka açığa çıkarmak olur.

Son iki yüzyılda gerek ulusalcılık-milliyetçilik ve gerekse de İslamcılık adına verilen her mücadele (farkında olunsun ya da olunmasın) özünde kendi toplumlarını kapitalist modernite adına egemenlik altına alma olduğu, mevcut güncel toplum devlet ilişki gerçeği açıkça gösterir. Ortadoğu devleti milliyetçilik ile çözülmedi. Karakterinden beklenen ajanlık kurumuna yanıt verdi. Aslında Batı' da bu durumu kısa vadeli ekonomik-siyasi çıkarları için yeterli gördüğünden tüm çözülmesini çökmesini de istemedi. Hatta tersine tarih bize Osmanlının iki yüzyıl boyunca bir takım ekonomik siyasi çıkar ve dengelerle ayakta tutulmaya çalışıldığını gösterir. Ortadoğu'nun geleneksel devletinin tam çözülmediğini mikro ölçeklerde çoğaltarak Irak'ta S. Hüseyin , T.C'de M.K, Suriye'de Esad, Mısır'da H. Mübarek, İran'da Şah ve Humeyni v.b kişiler şahsında adeta modern tanrı-kral devletinin birer versiyonu ile karşılaşmamız biçim değil ama özün aynı olduğunu gösterir. Batı, bıraksa belki Ortadoğu devleti kendiliğinden de yıkılabilirdi. Fakat 20.yy boyunca yaptığı askeri ve teknik yardımlar ile adete onu sadece ölüm döşeğinden kaldırmamış, öz dinamikleriyle onu yıkacak öz güçler karşısında diri kılmıştır. Ortadoğu, Batıdan aldığı bu güçle kendini, kendi toplumuna karşı koruyarak ayakta tutabilmiştir. Bu yönüyle bakıldığında Ortadoğu'da ulus-devletlerinin temel rolü nasıl ki ajanlık ise; amacıda halklarını, toplumlarını Kapitalist Modernite adına en katı biçimde işgal etmek, sömürmek ve demokratik halk eğiliminin açığa çıkmasını, güçlenmesini önlemek olur. Sadece Türkiye, Irak, İran, Suriye vb. ülkelerde yaşayan güncel-sıcak gelişmeleri bile düşünürsek bahse konu olan tespitin ne kadar yerinde olduğu

görülecektir.

Kapitalist modernite'nin 1970'lerde derinleşen yapısal krizi, 1990'larda Reel Sosyalizmin çöküşüyle birlikte, daha da hızlanınca, Ortadoğu ulus-devletleri eskisi gibi kalmalarının koşulları ortadan kalkar. Afganistan' da başlayıp Irak, Libya, Suriye, Yemen v.b ile devam eden dökülmenin ana nedeni küresel kapitalist sistemin kar ve güvenliği esas alan yaklaşımına ters konumlarıydı. ABD önderliğindeki kapitalist sistemin bölgeye yönelimi, sistemin ana mantığı olan karın ve güvenliğin önünde engel olan bu yapıları terbiye, kontrol veya dönüştürmektir. Mevcutta, Ortadoğu'da yaşanan küresel ve bölgesel güçlerin ilişki, çelişki ve çatışması bunun ifadesidir. Toplumsal sorunları çözme iddiaları olmadığı gibi, toplumsal sorunların temel kaynağı olan kurumlarla hareket ettikleri içinde böyle bir potansiyelleri söz konusu değildir. İster küresel güçlerin izlediği, birinci yol olan liberal devlet modeli olsun, isterse de bölgesel güçlerin izlediği ikinci yol olan, mevcut ulus-devlette ısrar toplumsal sorunlara çözüm değildir. Ortadoğu'da toplumsal sorunların kangrenleşmesinin temel nedeni de bu iki yolun dayandığı zemin ve tarihsel mirastır. 3. Yol ne bu zemine dayanır ne de bu mirasa sahip çıkar. 3. Yolun anlayışı tam bu noktada hem bu kısır döngüyü hem de binlerce yıla devlet olma kaderini parçalayan bir yol izler. Kendini ne küresel güçlerin yoluna; liberal devlet ne de bölgesel güçlerin yoluna; ulus-devlete dayandırır. Dahası üzerinde durduğu tarihsel ve toplumsal düzlemden ötürü, toplumsal sorunların çözümünü devlet ve iktidar odaklı olmakta değil, ahkali ve politik toplumda bulur. 3. Yol, binlerce yıldır toplumların başına "toqa lanete" (lanet tokası) gibi geçirilen, kaderleri haline getirilen devletli olma halini fark eder. Ne yeni ne de eski devlet formu peşinde koşar. Toplumun kendi kendini yöneteceği özgüç, özyönetim ve öz savunma ilkelerine dayalı, konfederal örgütlenmeleri esas alır. İktidarı ele geçirme derdi olmadığı için, egemen olma arayışı ve mücadelesi içinde olmaz. İktidarı ele geçirmeye dayalı mücadelenin 1. ve 2. Yolun beslendiği zemin olduğunun farkındadır. Böyle bir anlayışla hareket ederse, amacının hilafına sonuçlara varacağının tarihsel ve güncel örneklerle sabit olduğunu bilir.

3. Yolun anlayışı, kendilerine yabancı yönetimler olarak tanımladığı devlet ve iktidara götüren yönetimlerine kendilerini teslim etmez. Demokratik siyaseti esas alır. Demokratik siyaset özünde toplumun kendi kendini yönetmesidir. Kendi kendini yönetme nasıl ki demokrasilerin gereği ise, yönetilme de devlet ve iktidarın gereğidir. Toplumun kendisi her alanda yatay veya dikey örgütlemesi demokratik iktidarın gereğidir. Toplum bu kurumlaşmalarla eğitimden sağlığa, diplomasiden savunmaya, ekonomiden kültüre vb. tüm boyutlarda yürütmeyi esas alır. 3. Yol, anlayış olarak kendisini 1. ve 2. Yolun devlet iktidar güçlerine teslim etmez. Öz Savunmayı varlığının olmazsa olmaz koşulu olarak görür. Kendini ideolojik, siyasi, kültürel, diplomatik, askeri vb. alanlarda korumaya çalışır. Öz Savunması olmayan toplum ya köledir ya da zayıf ve acziyet içindedir. Ortadoğu toplumların mevcut durumu, öz savunması olmayan toplumun ne konumda olduğunun göstergesidir. Öz Savunma varlık ve özgürlüğün bir koşuludur. Öz Savunmalı bir toplum sadece güçlenmez, çözüm gücünede ulaşır. Kendi adına düşünen, konuşan, karar alıp bunları uygulayan, uygularken koruyan bir tutum içinde olur. Ortadoğu'da sorunların çözülmesinin temelinde toplumun özgüç, özörgütlülük, özyönetim ve öz savunma gücünden düşmesidir. 3. Yolun devlet odaklı olmaması devleti inkar ettiği anlamına gelmiyor. 3. Yol anlayışı yine ne anarşistler gibi devleti inkar eder, ne de reel sosyalistler gibi devleti ele geçirip, eskiyi yıkıp yeniyi inşa ettikten sonra sönümlendirmeyi amaçlar. Her iki yaklaşımı dünyanın reel gerçekliğine uygun bulmaz. Anarşizmin yaklaşımı Ütopik Marksistlerin yaklaşımı ise amaç sönümleme olsa da seçilen aracı hatalı bulur. Diyalektiğin bir gereği olarak, iki olgu olarak demokrasi +devlet formülünü esas alır. Devletle beraber yürür ama onu demokrasi ile kuşatarak geriletmeye, demokrasiye duyarlı kılmaya çalışır.

Kadın, Aile Ve Erkeği Kavramak

Kadın ve aile etrafında form kazanan toplumsal zihniyet ve davranışlar, Ortadoğu'da devlet sorunu gibi girift ve içinden çıkılmaz bir sorundur. Anlam düzeyi yüksek bir toplumsal çözümleme için bir iki olgunun mevcuttaki muhtevasını açığa çıkarmak önemlidir.

Ortadoğu'da aile olgusunu ele alırken klasik anlamda salt toplumun en küçük birimi olarak ele alırsak yanılırız. Pozitivist sosyolojinin temel yetersizliği tanımdadır. Kuşkusuz aile saf hali ile toplumun en küçük birimidir. Ama bu durum, beş bin yıldır devlet ile 7-8 bin yıldır ataerk olguların yönelimine, dönüşümüne maruz kalmış bir kurumdur. Bu açıdan Ortadoğu'da aileyi ele alırken bu tarihsel hakikatten bağımsız ele alamayız. Hatta devletin ve ataerkin bir prototipi olarak ele alıp yaklaşmak, çözüm olanağımız artıracaktır. Yine günümüz Ortadoğu toplumunda kadın sorunu en az devlet sorunu kadar ağırlaşmışsa, bunun altında yine devletin tarihi kadar uzun ve karmaşık bir kadın kölelik tarihi yatar. O zaman ilk elden yapılması gereken, kadının bu kölelik tarihini, tarihi izlekler dönemler boyutuyla ortaya çıkarmaktır. Kadın ne zaman köleleşti? Köleleşmeden önceki hali nasıldı? Toplumsal rol ve misyonu neydi? Hangi dönemlerde ve nasıl kırıma uğradı? vb. daha pek çok soru cevaplanmalıdır. Yani güncelde Ortadoğu kadınını sosyolojik bir çözümlemeye tabi tutmak erkeği, aileyi, devleti ve toplumu kavramamızda büyük olanaklar sunacaktır. Tabi aynı durum erkek içinde geçerlidir. Ortadoğu erkeği, beş bin yıl önce egemen erkek kültürü karşısında yenilmiş ve dönüşmüş bir erkekliktir. Günümüz doğru yenilgisi her alana yayılmış, dönüşümü yoğunlaşmıştır. Her şeyini kaybeden bu yenilgili kişilik, çaresiz bir ruh haline sahiptir. Elinde bir tek köle kadın ve mülkü konumundaki aile kalır. Sistem karşısında yaşadığı ezilmenin bütün öfkesini aileden çıkarması, bu kişiliği ile alakalıdır. Erkeğin kadına dönük şiddeti özünde yenilgili kişiliğin kendisine olan tepkisinin dışa yansımasıdır. Kendi acizliğini, kadına şiddet yönelterek gizlemeye çalışması, bir psikoterapi ve tatmin etmedir. Ortadoğu'da erkeğin kadına yönelimi yenilmiş güçlü kölenin, yenilmiş zayıf kölesine yönelimidir. Erkeğin kadına bu denli şiddetle yönelmesinin altında köle-yenilgili kişilik olma hali ve tarihi vardır. Kaybedilmiş bir tarih ve toplum söz konusudur. Erkek, bu iki olgu ile yüzleşemediği sürece hiçbir toplumsal sorun çözülmeyecektir. Toplumun her alanında yenilmiş kişiliğin, namus ve onurunu çiğneyen erkeğin, öfkesini kadına yansıtıp sonra bunu adına namus cinayeti, aşk cinayeti demesi kendini kandırmak ve toplumun krizi derinleştirmekten öte anlam taşımayacaktır. Bu yönüyle Ortadoğu toplumunda erkek sorunu, kadın sorunundan daha ağır ve aciliyet kazanmaktadır. Erkekteki egemenlik ve iktidarı çözümleme, kadın köleliğini çözümlemek kadar önemlidir. Güncelde 3. Yolun esas gündemleştirmesi gereken nokta erkek sorunu olmalıdır. Çünkü; erkek dönüşüme kadından daha fazla direnmektedir. Kadının köleliliğinden başka kaybedeceği bir şeyi yok iken erkek, egemen kültürden ötürü kaybedeceği bir kölesi(kadın), mülkü(aile), devlet ve iktidarı olduğunu düşünür, duyumsar ve hisseder. Bunları yitirmeme adına dönüşüme daha uzak ve mesafeli durur.

Ortadoğu'da kadın sorununu çözmeyi ağırlaştıran bir diğer etmen ataerk ve devlet yansımaları ile Batı'nın modern ölçülerinin üst üste binmesidir. Bu, mevcut sorunu daha da ağırlaştırıyor. Çünkü iki uygarlığın ölçüleri biçimde farklı görülse de ikiside özünde eril aklın ve devletin kaba ve inceltilmiş ölçüleridir. Biri arkaik ve Ortaçağın, öteki ise modern çağın eril akıl ve devlet ölçülerinin yansımalarıdır. Bu ikilinin üst üste binmesi sorunu kördüğüm haline getiriyor. Kadın özgürlüğü 3. Yolun ana yoludur. Kadın özgürleşmeden toplumun, toplum özgürleşmeden dünyanın özgürleşmeyeceğini savunur. Kadının güç irade ve özgürleşmesi için 3. Yol kendini eş yaşam tarzına göre konumlandırır. Yaşamın her alanında kadının aktif katılımını düşünce, söz, karar ve eyleyişini hayata yansıtılabilmesi için, eş başkanlık sistemini geliştirir. Yine aynı şekilde ailenin ve erkeğin demokratik değişim ve dönüşümü 3. Yolun önemli amaçlarındandır.

Ortadoğuda etnisite, ulus, sınıf, ekonomi, şiddet ve daha pek çok olgu şoven milliyetçi ve dinsel ideolojik olgularla kavramlaştırıldıkları için, olguların gerçek değeri(bilimsel- felsefi ve sosyolojik olarak) tanımlanmamıştır. Bu olguların, dinsel ve milliyetçi yüklenimleri sadece olguları bulanıklaştırmamakta, toplumsal karmaşaya ve çözümsüzlükle mahkum sonuçlar ortaya çıkarır. İktidar ve devlet düzlemi üzerinden yüklenime tabi oldukları için gerçekçi, adil ve demokratik yaklaşıma şans tanıma temelini de ortadan kaldırmaktadır. Bu açıdan hem bu olguları, hem de bunlar gibi pek çok olguyu doğru tanımlama, hangisinin hangi düzlem üzerinde olduğunu netleştirmek gerekir. 3. Yol, yeni bir kavramsal

çerçeve ile ortaya çıkar. Ortadoğu toplumunda her şeyin bilinmesi kirlenmesi gibi, kavramlarda özleri görünmeyecek düzeyde kirlenmiştir. Kavram ile ifade edilen olgularda bundan fazlasıyla payını almıştır. 3. Yol, hem kavramı hem de onun ifade ettiği olguyu yeniden ele alır. Hangisinin, hangi düzlemde olduğunu tespit eder. Kavram ve olgulara yedirilmiş devlet ve iktidar algılarını ayıklayıp, demokratik toplum algısına göre netleştirir. Mesela etnisite olgusu Ortadoğu toplumunun bir realitesidir. Onu yok sayarak hareket edemeyiz. Toplumsal sorunlara çözüm bulmak, başarılı bir politika yürütmek isteniyorsa aşiret gücünü görmezden gelinerek olmaz. Çünkü Ortadoğuda aşiret olgusu ne sınıflaşma ne de uluslaşma içinde tam erimediğinden toplumsal kargaşayı artırmaktadır. Küçümseme, inkar rasyonel ve yararlı olmadığı gibi hakikat yolunda bir faydası da yoktur. Demokratik dönüşüme hizmet edecek şekilde esas alma ve mikro veya ilkel milliyetçiliğe dönüşen yönlerine karşı çıkma esas olmalıdır.

Aynı şekilde ulus, ulusçuluk ve vatan olguları Ortadoğu toplumunda sorun yanları ağır basan mefhumlardır. Bu olgularda devlet ve iktidar düzleminde şerbetlendirildikleri için çözümden çok sorun üretici rol oynarlar. Ortadoğu'da ulustan ziyade ulusçuluk sahiplenilir. Ulusçuluk, milliyetçilik zayıflayan din bağları yerini tuttuğundan, devletin en temel meşruiyet aracı rolünü oynar. Ortadoğu'da din ve milliyetçiliğe soyunmayan hiçbir devlet ayakta kalamaz. Fakat sadece günceldeki 3.Dünya Savaşını düşününce bu olguların hiçbir toplumsal değerleri olmadığı anlaşılır. Mesela yerleşim yeri olarak vatan mefhumu devletlerin siyasi sınırları ile tanımlanmaya başlanınca Ortadoğu'da sorunlar daha mı azaldı? Tersine, daha çok artma bunun ifadesidir. Kapitalist modernist sistem, Ortadoğu'ya hükmetmek için 1. Dünya Savaşından sonra siyasi sınırlara dayalı yapay vatan kavramlaştırmalarını Ortadoğu toplumuna yedirince, sadce vatan kavramının anlamı çarpıtılmış olmadı. Gerçek vatan sorunlarının doğmasına neden olduğu gibi, daha kolay yönetilmesinin önünü de açtı. Ortadoğu tarihsel diyalektiği bize hem toplum zemininde hem de devlet ve iktidar zemininde iç içe bir bütünlüğü hatırlatır. Mesela ilk imparatorluktan (Akad), son imparatorluğa (Osmanlı) idari ve siyasi yapılanmaları federatiftir. Aynı şekilde Anadolu veya Mezopotamya toplumlarca ortak vatanlar olarak görülürdü. Yine dikkatle bakılırsa Batı'da dil sınırları vatan olarak esas alınırken Ortadoğu'da dil değil de devletin dayandığı sınırın vatan addedilmesi tuzağın kurnazlığını gösterir. Bu kurnaz tuzak ile vatan ulus sınırlarını değil, devletin sınırlarını tarif eder. Bu açıdan da vatan sosyolojik bir olgu değil de siyasi bir olgu olarak karşımıza çıkar. 3. Yolun dayandığı halk özgürlük eğilimi özgür birey ve toplulukların öz iradeleriyle oluşturdukları toplum anlayışı olan demokratik ulusu esas alır. Kendini katı siyasi sınırlara, tek dile, tek kültüre bağlı tutmaz. Çoğulcu özgür ve eşit yurttaş ve toplulukların gönüllüce birlikteliğine dayandırır. Ortak vatan esprisi ile hareket ederek , devletin siyasi sınırları ile adlandırılan savaş ve çatışmalara zemin olan anlayışı ve onunla birlikte savaş ve çatışmanın zeminini ortadan kaldırır. Sınıf olgusuna yaklaşımda da benzer bir çarpıklık söz konusudur. Sınıf olgusu hiyerarşik ve devletçi toplumlara has bir durumdur. Topluma derinden tesir eden şeyler, sınıftan çok ideolojik , siyasi, etnik ve diğer komünal niteliklerdir. Sınıf olmadan da toplum olabilir. Ama sınıfsız bir devlet olamaz. Devlet, hakim sınıfla, mahkum köle sınıf arasındaki diyalektik ikilem üzerinden kendini yaşatır. Bu açıdan sınıf mücadelesi özünde devleti yaşatma mücadelesidir. Toplumun, güvenliği, esenliği ve ihtiyaçlarını gözetmez. Sınıf mücadelesinin şiddeti ne kadar büyük olursa , açığa çıkacak devlet o derece büyük, toplum ise zayıf olur. Ortadoğu'da komünist, sosyalist partilerin çözümleyici olamamaları, İslami örgütler kadar kendilerini yaşatamamalarının önemli noktalarından biri sınıf olgusunu doğru okuyamamalarıdır. 3. Yol için esas olan şey sınıf mücadelesi değil; sınıflaşmama, özgür birey ve komünal topluluklar olmadır.

Yine Ortadoğu'da ekonomi, şiddet, bürokrasi, mülkiyet vb. daha pek çok olgu irdelenebilir. Fakat buna girmeyeceğiz. Burada önemli olan olguların hangi düzlemde durdukları devlet ve iktidar zihniyetinin ne kadar yedirildiğini ayırt edersek, toplumsal düzlemdeki yerlerini rollerini öğrenir. Sorun çözücü mü sorun üretici mi olduğunu kavrarız. Önemli olan bu olguları bir bütün ve birbiriyle ilişki içinde kavramaya çalışmaktır. Ortadoğu'da bütünsellik içinde sorunlara yaklaşarak, toplumsal

sorunlara anlam vermek, çözmek, 3.Yol önemli bir yöntemidir. Yani zihniyeti çözmeden devleti, devleti korumadan aileyi, kadını sosyolojik çözümlemeye tabi tutmadan toplumu kavramak ne kadar yetersizse, tersini yapmadan kavramaya çalışmak, çözüm peşinde koşmak o derecede yetersizlik olur.

Tüm bu vurgular bize, toplumsal gelenek ile güncellik arasında sıkı bir ilişki olduğunu gösterir. Güncelde yaşanan olay ve olguları, güncel ile sınırlayarak kavrayamayız. Çözümde bulamayız. 3. Yol işte bu noktadan geleneğin, güncellik üzerinde etkili olduğu düsturundan hareketle tarih ve günü birbirine bağlayan bir yaklaşımı sergiler.

Özcesi Ortadoğu'da artık ne mevcut statü ne de sorunlar taşınabilir, sürdürülebilir durumundadır. Reel sosyalist blokun yıkılmasından sonra yapay olarak ayakta tutulan denge yıkılmıştır. Her yönü ile bir kaos döneminden geçiliyor. Bu açıdan küresel, bölgesel ve halk özgürlük güçleri tarihsel misyonlarına uygun pozisyon almakta, kendi yollarını ve çözümlerini dayatmaktadır. Birinci yol: Eski konumlarını koruma gayreti içinde olan bölge ulus-devletleridir. Ulus-devlet modellerinde ısrar edenlerdir. Fakat bölgede sorunların ana kaynaklarından biri ulus-devletin kedisi olduğu için, bu yolun çözüm üretici pozisyonu çok gelişkin değildir. Tersine kendi yolunda ısrar, sorunları değiştirmekten öte işlev oynamaz. Fakat, mevcut durumlarını olduğu haliyle koruma koşulları da söz konusu değildir. Hem içten halkların tepkisi , hem de dıştan ABD önderlikli küresel emperyal bir yönelim söz konusudur. ABD'nin küresel bir imparatorluk olarak yönelmesi, mevcut ulus-devletleri ekonomik, siyasi ve kültürel dönüşüme zorlamaktadır. Küreselleşmenin bu hamlesi karşısında ulus-devletlerin tekçi milliyetçi (Kemalizm, Baasizm vb.) dinci oluşumları engel pozisyonundadır. Ya sisteme eklemlenirler ya da sınırlandırılırlar. Mevcutta Afganistan'dan başlayıp Irak, Suriye, Mısır, Yemen ve Libya'yı bir tsunami etkisinde kalmaları bunun ifadesidir. Türkiye, İran, Pakistan vb. güçlerin ayakta tutmaya çalıştıkları statüko ise zorlaşmakta kalmayıp, statüko da ısrar Ortadoğu' da kaosu derinleştirmekten öte olmayacağını gösteriyor. İkinci yol: Küresel Emperyal güçlerin ABD, Rusya, vb. eliyle yeniden yapılanma yoludur. Bu yolun esas amacı neoliberal ekonomi ve politikaların tesisidir. ABD önderlikli gücün yanında AB, BM, ve NATO yer almaktadır. Zaman zaman AB vb. kimi küresel güçlerle çelişkileri yaşansa da Ortadoğu mevzusunda yöntemde farklı ama amaçta aynı yolun yolcularıdır. ABD önderlikli bu güçler, Ortadoğu'da Batı merkeziyetçi, bürokratik yapıları esnetmeyi, küresel şirketlerin önünde engel olacak konumdan çıkarmayı esas alırlar. Ekonomik boyutuyla, ulus-devlete dayalı devletçi ekonomiyi çözdürme ve çok uluslu şirketlere açık ve dayalı bir yapıya ağırlık vermeye çalışır. Bu yol, halklar için katı ve aşırı merkezi ulus-devletleri esnetmesi açısından kısmi nefes almalarına imkan tanıyabilir ama neoliberal politikalarla iliklerine kadar sömürmekten kurtulamazlar. Ayrıca Ortadoğu toplumlarının sorunlarını çözmeden daha da derinleştireceği açıktır. Çünkü hem 1. yolun yolcuları hem de bu ikinci yolun yolcuları aynı düzlemsel zemine dayanırlar. Her iki yolun yolcuları aynı tarihsel mirasın ardılları olup, devletçi uygarlığın yerel ve küresel temsilcileri kapsamındadırlar. Ortadoğu'nun sorunlarının temelinde devlet ve iktidar olduğu için, bu güçler bu sorunların yaratıcıları ve musesibi durumundadırlar. Üçüncü Yol: Halkların özgürlük güçlerinin tercih ettiği, iktidar ve devleti hedeflemeyen onun tüm ideolojik varyantlarına karşı duran, ahlaki ve politik bir yapıya öncelik tanıyan; demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü bir toplumu amaçlayan yoldur. 3. Yol , 1. ve 2. yolun dayandığı kapitalist modernist ve alternatif, demokratik modernite kuramını esas alır. Tekelcilikten kurtulmuş ekonomi, ekoloji ve demokratik ulus sac ayaklarına dayanır. Toplumsal zemini esas aldığından çözümleyici potansiyel mevcut durumda en güçlü olanıdır.

Sonuç olarak sahnesinde evrensel tarihin yeniden rol oynadığı Ortadoğu'da " 3. Yolda yürümek, ikinci çizgi dediğimiz demokratik uygarlık düzleminde durmayı gerektirir. İkinci çizginin tarih, kültür, kavramı kuram, zihniyet, ahlak ve siyaset blincinden beslenmeyen hiçbir duruş Ortadoğu'da ne 3. Yolun yolcusu düzleminde (hegemonik düzlem olduğu için birinci çizgi diyebiliriz) olup, söylemi 3. Yol üzerine kuran hiçbir hareket oluşum veya topluluk toplumsal sorunlara çözüm gücü olamayacağı gibi, birinci çizginin amacına yürümekten kurtulamayacağını bilmelidir.

Ortadoğu'nun Yarını: Demokratik Ortadoğu Konfederalizmi

Hüseyin Dicle

Giriş

Güncelde yaşanan siyasal ve toplumsal gelişmeleri değerlendirirken oluşumun bütünlüğü çerçevesinde tarihsel bağlarına bakarak yaklaşmak hem olgunun doğru anlaşılması hem de yaşanan sorunlu durumun aşılmasını sağlayacak gerçek çözüm biçimlerinin belirlenmesi bakımından önemli olmaktadır. Yaşadığımız dünyanın umulanın tersine sorunlu bir halde olmasının tarihsel gelişimin biçimini belirleyen ve bu şekilde toplumsal sistem inşalarını geliştiren yöntemlerle yakından ilişkisi bulunmaktadır. Doğru bir tarih felsefesi ve metodu olmadı mı toplumsal yapının veya gerçekliğin doğru tanımı, tahlili ve gerçekleştirilmek istenen yeni toplumsal modeller de doğru olamamaktadır. Bunun mümkün olmayacağını gösteren en iyi kanıt kuşkusuz kendi yaşantımızdır. Ne yaşıyorsak bilincimiz ve yaklaşımımız odur. Sorunlu bir dünya yaşıyorken kusursuz bir bilince, onun olay ve olguları doğru değerlendirme biçimine sahip olduğumuzu iddia edemeyiz. İnsan bilincinin anlamını tüm felsefik tartışmaları içerisinde burada doğrudan konu etmemekle birlikte zihniyetimiz başta olmak üzere tüm yapıp ettiklerimizin doğruluk ölçüsünü tarihsel gelişimi içerisinde ve daimi oluşum halinde olan toplumsallık ve toplumsal yaşam olarak görmek en doğru yaklaşım olmaktadır. Bunun dışında ve bunu aşan daha doğru bir ölçü olamaz. Toplumsal gerçekliği ve onun insan yaşamındaki belirleyiciliğini yeterince kavramadan tarihi ve günceli analiz eden yaklaşımların doğru bir sosyolojik çözümleme geliştiremeyeceği ve öngörüde bulunamayacağı günümüzde olduğu kadar tarihteki örneklerinden de anlaşılabilmektedir. Tarihteki altın çağ, asrısaadet yaklaşımları ile çağımızın bilim metoduna dayandırılarak geliştirilen refah toplumu, gelişmiş toplumlar tahayyül ve öngörülerinin ne derecede gerçekleştiğine, daha doğrusu gerçekleşmediğine bakıldığında durum daha iyi anlaşılmaktadır. Yakın bir geçmişe kadar geleceği dünün çok ilerisinde, haksızlığın olmadığı, eşitliğin sağlandığı yaşam olarak olumlu değerlendiren fikirlerin bugün çok uzağında bir yaşam gerçekliği söz konusudur. Ne pozitivizmin sanayileşmenin tamamlanmasına, ne egemen burjuvazinin ulus-devlet ve sermayenin gelişimine bağladığı ve ne de sınıf temelli devrimlerin gerçekleşmesiyle umulan bu tahayyüller gerçekleşmiştir. Sanayileşme, ulus-devlet ve sermaye ile gerçekleştiğine inanılan devrimler, bunların tümü öngörülen şekilde toplumun sorunlarını çözememiş ve beklenen şekilde bir gelecek inşa edememiştir. Buna çoğunlukla negatif bir tarih ve toplum tahliline dayanan post-modern okumaları da dâhil etmek, belki de en başa koymak gerekmektedir. Tüm bu yaklaşımların doğru bir tarih ve toplum çözümlemesine ulaşamamaları toplumsal doğayı yanlış ele alışlarından kaynaklanmaktadır. Zaten varlığı parçalı ve indirgemeci bir şekilde ele alan özelliğinden dolayı mevcut bilimsel metodla son derece bütünlüklü olan toplumsal doğayı doğru tanımlamak ve anlamak mümkün değildi.

Diğer yandan, doğru bir sosyolojik okumanın temeline yerleştirdiğimiz yöntem olgusu da gerçekte toplumsal bilincimizin bir yansıması konumundadır. Zihniyet biçimimiz toplumsallığımızın sınırları içerisinde kaldığından olay ve olgulara yaklaşım biçimimiz bundan etkilenmekte, bunun bir sonucu olmaktadır. Fakat toplumsal bilinci özgür kılan, onun değişimini mümkün kılan bir özellik vardır ki, o da toplumsal yaşamı gerçekleştiren ve ona biçim veren zaman olgusudur. Zaman tüm değişimlerde olduğu gibi toplumsal yaşamdaki değişimi de mümkün kılmaktadır. Edinilen toplumsal bilinç bir taraftan doğayı ve yaşamı algılama biçimimizi şekillendirirken, diğer taraftan zaman boyutu içerisinde devinen toplumsal yaşantımızın özgür

ve sınırsız kıldığı düşüncenin yeni yöntemler geliştirmesini ve bu şekilde bilincimizin yeni algı kalıpları edinmesini sağlamaktadır. Bu şekilde bilincimizin keskin sınırları içerisinde biçimlenen algılama kalıplarımız değişebilmekte ve kendiyle beraber bilinci de değiştirebilmektedir. Dolayısıyla yeni yöntemler geliştirilmeden toplumsallığımızın oluşturduğu bilincimizi değiştirip geliştiremez ve bunun sonucunda da yaşamımızı değiştiremeyiz. Kapitalist modernitenin hegemonyası altında şekillenen çağımız dünyasındaki sorunlu yaşam zaten mevcut algı ve yöntem biçimimizin değişmesi gerektiğini dayatmaktadır.

Ortadoğu uygarlığının ortaya çıkardığı sorunların evrenselliği kadar onun toplumsallığı da bir o kadar evrenseldir

Ortadoğu coğrafyası ve toplumsal kültürü hiyerarşik temelde oluşan sınıflı devletçi uygarlığın saldırı ve sömürüsü altında kalma zamanı uzun süre kapsamındadır ve bu yönüyle benzerlerinden ayrılmaktadır. Toplumsal sorunu doğuran ve geliştiren uygarlık sisteminin ilk adımı olan hiyerarşik yapılanmanın ve akabinde uygarlığın gelişip kurumsallaşmasının merkezi yeridir. Bu durumun Ortadoğu'daki devlet ile toplum biçimlenmesinde önemli bir etkisi olmuştur. Ortadoğu, uygarlık tarihi boyunca uygarlığın kesintisiz saldırısı altında kalmış ve şekillenmiştir. Dünyanın diğer yerleri için aynı durum söz konusu değildir. Avrupa'da, dünyanın diğer yerlerinde bu yoğunlukta ve süreklilikte uygarlığın toplum üzerinde sömürü ve tahribatı gerçekleşmemiştir. Bu durum toplumsal sorunların derinliği ve onlara çözüm geliştirme kabiliyetini de doğrudan etkilemektedir. Batı'nın ve Çin gibi diğer uygarlık alanlarının sistem dönüşümlerinin ve bu arada toplumsal zihniyet ve temel yöntemsel yaklaşımlarda daha fazla değişimin yaşanmasında ve bunun sonucunda toplumsal sorunlara çözüm getirme kabiliyetlerinin görece daha fazla olmasında bu durumun payı yüksektir. Ortadoğu'da değişim ve dönüşümler az yaşanırken diğer uygarlık alanlarında daha fazla olmuştur. Ortadoğu'nun bu durumu, toplumsal sorunları olabildiğince ağırlaştırmıştır. Tarih boyunca Ortadoğu'da büyük toplumsal hareketlerin çıkması, peygamberlerden tutalım sınıf isyanlarına, muhalif mezhep ve tarikatlardan etnisite hareketlerine, aşiret ve kabile başkaldırılarına, ayrıca uygarlık güçlerinin ve merkezlerinin kendi içlerinde ve aralarındaki hakimiyet mücadeleleri, söz konusu ettiğimiz durumun bir sonucuyken, tüm bu yoğunluğun yol açtığı sistemsel dönüşüm, zihniyet ve yöntemsel yaklaşımdaki değişimin az oluşu da aynı durumun sonucudur. Hiçbir yerde olmadığı kadar Ortadoğu'da toplumsal sorunlar ağırlaşmıştır.

Ortadoğu'da tarih boyunca yoğunlukla gelişen toplumsal hareketlere rağmen toplumsal dönüşümün az olması, toplumsal sorunların adeta olduğu gibi sürmesi durumunu Ortadoğu'nun dogmatik zihniyetiyle açıklamak yeterli olmamaktadır. Dogmatik zihniyetin Ortadoğu'da tüm toplumsal doku ve zihniyet biçimlerine egemen olması söz konusu durumun temel sebeplerinden, hatta temel sebebi olduğu doğrudur. Fakat bu duruma da yol açan bir gerçeklik vardır ki, o da Ortadoğu'daki sorunları çözmek dünyanın sorunlarını çözmek anlamına geldiğidir. Toplumsal yapının el verdiği esneklik sonucu gerçekleştirilen yeni bilim ve modellere rağmen Batı toplumsal kültürü başta olmak üzere Ortadoğu dışındaki diğer alanlar uygarlık sisteminin yol açtığı toplumsal sorunlara gerçek ve evrensel bir çözüm getirememektedir. Bu durum Avrupa modernitesinin denenen tüm versiyonları ve bunların dünyanın diğer alanlarında görece değiştirilerek uygulanan tüm halleriyle anlaşılmıştır. Ortadoğu, uzun sürenin nicel ve niteliğinde uygarlığın saldırısı altında kalması ve bu nicel ve nitelik oranında toplumsal sorunlarının ağırlaşmış olması kadar, hatta bundan daha fazla, toplumsallığın oluştuğu merkez olma özelliğini de taşımaktadır. Ortadoğu, sembolik dil ve soyutlama kabiliyetinin gelişkin dil ve kültür gruplarını oluşturduğu, neolitik devrim ve kabile toplumunun doğduğu, konfederasyon tarzı aşiretler arası ilk demokratik ünitelerin geliştiği coğrafya olmuştur. İşte Ortadoğu'yu ve onun toplumsal kültürünü diğer yerlerinkinden ayıran

onun bu özelliği olmaktadır. Ortadoğu uygarlığının ortaya çıkardığı sorunların evrenselliği kadar onun toplumsallığı da bir o kadar evrenseldir. Dolayısıyla Ortadoğu'daki sorunları aşmak, uygarlığın tarihte ve günümüzde yol açtığı sorunları aşmak anlamına gelecektir. Avrupa'nın ve diğer yerlerin tarihsel ve çağdaş zihniyet ve modelleriyle toplumsal sorunlara getirilen çözümler sınırlı olmaktadır. Toplumsallık ile uygarlık kültürü arasındaki çelişkinin yüzeyselliği çarpışma ve çatışma şiddetinin düşük düzeyde olmasını beraberinde getirmekte ve bu durum gerçek anlamda bir dönüşümü sağlatamamaktadır. Düşük düzeyde cereyan eden çarpışma tarih boyunca bir uzlaşma durumunu ortaya çıkarmıştır. Ortadoğu da ise bunun tersi olması, toplumsallık ile uygarlık kültürünün derinlemesine gelişim göstermiş olması şiddetli bir çatışma haline yol açmaktadır. Güçlü iki kültürün yenişememesinin bir sonucu olarak, herkesin kendi köşesine çekilerek kendi gibi kalması ve bir sonraki çarpışmaya hazırlanması olarak, dogmatik tarz denilen zihnen kendini kapatma durumu gelişmiştir.

Tüm bu hususlar Ortadoğu'da gelişecek çözüm modellerinin toplumsal sorunlara gerçek çözümler geliştirmesi oranında gerçekleşme imkânı bulabileceğini göstermektedir. Bu durumda Ortadoğu'daki temel sorunları ve bu sorunların kaynaklarının neler olduğu ve geliştirilecek çözüm modellerinin Ortadoğu'daki toplumsal kültürle bağlarının nasıl kurulacağı en önemli konu olmaktadır. Geliştirilecek çözüm yaklaşımlarının tarihsel toplumla bağları kurulurken demokratik toplum kültürünün zihniyeti ile mücadele araç ve yöntemlerinin nasıl olduğu ve bundan hareketle toplumsal sorunların çözümünde ortaya çıkan başarısızlıkta uygarlık kültürünün zihniyet ve araçlarının etkisinin ne düzeyde olduğu hususu karşımıza çıkmaktadır. Tarih boyunca Ortadoğu'da gelişen uygarlık karşıtı toplumsal hareketler çarpışma ve çatışmada büyük oranda karşı çıktıkları uygarlık güçlerini yenmişlerdir. Ancak sistem olarak uygarlık kültür ve zihniyeti aşılamamış, başka bir değişle uygarlığın aşılmasında başarılı olunamamıştır. Burada karşıtına benzeşme durumu söz konusu olmuştur. Benzeşen, toplum adına hareket eden kesim olurken, uygarlık sisteminde dönüşüm çok az olmuştur. Aynı durum, benzer gelişmeler anlamında Batı'da da yaşanırken, temel çelişkilerdeki keskinliğin az olmasından ötürü benzeşme oranı ölçüsünde uygarlık sisteminde dönüşüm gerçekleşmiştir. Bir denge söz konusu olabilmiştir. Ortadoğu'da ise böyle bir denge oluşmamıştır. Kuşkusuz Avrupa'nın uygarlık ile toplumsallık arasındaki çatışmada geliştirdiği denge ve uzlaşma durumu gerçek bir çözüm modeli olamamıştır. Hatta insanlık tarihinin en gelişkin sömürü sistemi olan kapitalist modernitenin kendini bu tarzın ortaya çıkardığı zemin üzerinde var kıldığı belirtilebilir. Bu anlamda Batı'nın getirdiği çözüm modellerinin Ortadoğu toplumsal kültürünün çözümsüzlüğünün ilerisinde olmamış, hatta toplumsallığı sürekli uygarlık lehine aşındıran özelliğinden kaynaklı gerisinde durmaktadır. Dolayısıyla yoğunlaşmayı Ortadoğu'daki toplumsallığın biçimine, onun uygarlık sistemiyle yaşadığı çelişkilerin derinliğine ve bu keskinlikle gerçekleşen kesintisiz mücadele gerçeğine rağmen toplumsallık adına bir sistemin kurulamamasının nedenlerine vermek daha doğru ve tek çare olmaktadır.

Kuşkusuz Ortadoğu üzerinden uygarlık süreciyle beraber yaşanan toplumsal sorunlara evrensel bir çözüm getirilirken asıl olarak Ortadoğu'da yaşanan toplumun güncel sorunlarının niteliği üzerinde durmak, bunun çağımızın hegemonik sistemi olan kapitalist modernitenin zihniyet ve araçlarıyla bağını kurmak önemlidir. Tarih geçmiş sorunlarımızı çözmez ama sorunlarımızın çözümünde yardımcı olur. Çünkü bugünümüzü şekillendiren tarih dediğimiz olgunun kendisidir. Dolayısıyla tarihsiz bir çözüm de mümkün olmamaktadır. Bu ilişki bağlamında Ortadoğu'da derinleşen, üçüncü dünya savaşı olarak tarif edilen yeni çatışmalı sürecin merkezine dönüşmesine yol açan tarihsel toplumsal sorunların günceldeki taşıyıcıları nelerdir? Kapitalist modernitenin hangi zihniyet ve araçları Ortadoğu'daki toplumsal sorunların çözümsüzlüğüne, sömürü ve çatışmanın derinleşmesine yol açmaktadır? Bu durumda kapitalist modernitenin evrensel oluşumun doğasından kopuk ve uzak pozitivist zihniyet paradigmasının ve yine onun ulus-devlet modelinin etkisi ne düzeydedir? Niçin mevcut sorunlu durumun en temel sebebi konumdadır? Daha da önemlisi hangi zihniyet ve araçlarla kapitalist modernitenin yol açtığı Ortadoğu'nun mevcut sorunsal durumunun aşılmasında, toplumsallık

adına eşit, demokratik ve özgür bir yaşamın inşasında etkili ve çözümleyici bir sisteme ulaşılabilir? Ortadoğu'da gerçekte krizde olan nedir? Yarını neyle nasıl inşa etmeliyiz? Tüm bunların tarihsel ve güncel bağlamlarını içerleyen ve toplumsal yaşamın alternatif zihniyet ve yapılarını mümkün ve gerekli kılan demokratik toplumun çağdaş sistemi olarak Demokratik Ortadoğu Konfederalizmini tartışmak ve onun inşasında yer almak çağımızın en önemli ideolojik, siyasal, bilimsel ve hatta sanatsal ve felsefik çalışması olmaktadır.

Ortadoğu'da Toplumsallık ve Sorunsallık

Toplumsallığı bir yer ve zamandan başlatmak, toplumsal bir gerçekliği ifade eden insanının tarihsel gelişiminde yarmaya sebep olacaktır. İnsan, toplumsallıkla var oldu ve bu anlamda toplumsallığın tarihi insanlığın tarihi anlamına gelir. Ya da tersinden, insanın tarihi toplumsallığın tarihine tekabül etmektedir. Toplumsallığı insanlık tarihinin belli bir dönemiyle başlatmak ve bu şekilde tanımlamak hatalı sonuçlara ulaşmaya neden olmaktadır. Bununla beraber toplumsallığın da içerisinde geliştiği evrensel oluşumun temel unsurlarından biri zaman ve mekân boyutudur. Her oluşumun bir mekânı ve zamanı vardır. Toplumsallığın da böyle bir zaman ve mekân gerçekliği vardır. İnsanın oluşumu, gelişimi ve toplumsal doğasını oluşturarak kendini gerçekleştirmesinin bir zamanı ve mekânı, yani bir tarihi vardır. Yine bu tarihsel gelişmelerin aşamaları da bulunmaktadır. Örneğin insan türünün primatlardan kopuş süreci bir aşamayı ifade etmektedir. İlk aletlerin kullanımı ve bu dönem ki yaşantı insan türünün ve dolayısıyla toplumsallığın tarihsel bir zamanını ve aşamasını ifade etmektedir. Mekânsal olarak da bunun bir karşılığı bulunmaktadır. Örneğin primatlardan kopuş sürecinin gerçekleştiği yer Doğu Afrika coğrafyasıdır.

Ortadoğu toplumsallığı için söz konusu ettiğimiz aşama, tarihsel olarak sembolik dil ile analitik zekânın gelişmesiyle dil ve kültür gruplarını oluşması, neolitik süreç, uygarlığın doğuşu ve kurumlaşması ile uygarlık gelişiminin yol açtığı özgürlük sorunun çözümü için ilk toplumsal hareketlerin gelişmesi sürecine tekabül etmektedir. Ortadoğu bu sürecin ana mekânı konumundadır. Bu sürecin insanın toplumsallaşma aşamasında ağırlıklı bir yeri ifade ettiğini belirtmeye gerek yoktur. Gelişkin bir dil ve zeka seviyesine ulaşan toplumsal yaşam, maddi ve manevi kültürün tüm boyutlarında hızlı bir gelişim ortaya çıkardı. Etik, estetik ve düşünsel dünyanın oluşumundan bahsetmek mümkündür. Etik olarak toplumsal yaşamın değerleri, ahlaki ölçüleri; estetik olarak yaşamdaki çeşitlilik ile gizemin insanda yarattığı duygu derinliği ve bunun ifade etme sanatları, şiir, söylev ve çizimler vb. olarak ilk manzumeler; düşünsel anlamda din, bilim ve felsefe. Tüm bunlar teolojik bir içerikte ve iç içe olacak şekilde oluşmuşlardır. Teolojik düşüncenin mitolojik ve dinsel biçimleriyle Ortadoğu kültüründe bu kadar derin bir yer edinmesinde bu durumun payı vardır. Kuşkusuz bu süreçte tüm bunların ilk halleri söz konusudur. Gelişkin biçimleri zaman içerisinde ortaya çıkmışlardır. Kültürün maddi boyutu da zaten gelişen toplumsal yapının kendisi olmaktadır. Neolitik süreçle birlikte daha da gelişkin bir düzeye gelen toplumsal yapıların tümü bunu ifade etmektedir. Toplumsallığın ilksel ama aynı zamanda katıksız haliyle yoğunlaştığı alan olması itibariyle

---

Toplum içerisinden çıkıp da uygarlık sistemine katılan kişi ve kesimlerin başlarına gelen felaketlerin mitoloji, destan ve hikayeleriyle doludur

---

Ortadoğu'da toplumsallık zihniyet ve yaşantıya damgasını vurmuştur. Derinliğine bir toplumsal bilinç ve şekillenme söz konusu olduğundan, toplumsallığı içermeyen her türlü bilinç ve biçime kapalı bir yapısı oluşmuştur. Ortadoğu kapalılığı olarak kavramlaştırılan ve olumsuz bulunan bu durumun bir de bu açıdan ele alınması, anlaşılması açısından olumlu bir katkısı olabilir. Toplumsallığın bu kadar uzun bir sürede ve derinlikte yaşanmasının bir sonucu olan durumun gerçekte olumsuzluğun değil, toplumsal yaşamı korumanın bir tutumudur. Bu işlevinden uzaklaşıp her türlü değişime karşıt

dogmatik bir zihniyet ve kültüre dönüşmesinin karmaşık ve paradoksal sebepleri vardır.

Toplumsallığın Ortadoğu kültürü ve bilincinde derinliğine yayılmasının bir diğer sebebi uygarlığın saldırıları ve sömürüsüne karşı toplumun sergilediği direniş ve bunun toplumsal bilinç ve kültürün gelişimine yaptığı etkidir. Toplumsallığın yoğunlaştığı mekan olmasından çok daha fazla bir yoğunlukta uygarlığın saldırı ve sömürüsü altında geliştirilen direniş Ortadoğu toplumsal kültürünün derinleşmesine yol açmıştır. Uygarlığın saldırı ve sömürüsü ile yol açtığı toplumsal sorunların daha güçlü bir toplumsal birliktelikle karşılanıp aşılabileceği düşüncesi bu durumu doğurmuştur. Uygarlığın saldırılarını yönelttiği yerlerde kabile ve aşiretlerin aralarında oluşturdukları birliktelikler yeni ve daha gelişkin toplumsal biçimlerin gelişmesini de beraberinde getirmiştir. Yine uygarlık mekanlarında din ve mezhep kimliğiyle gelişen mücadelelerin buna katkısı olmuştur. Bir taraftan kabile, aşiret ve kavimlerin etnisite olarak direnişi ile diğer taraftan din ve mezhep kimliği altında gelişen sınıfsal mücadeleler Ortadoğu toplumsal hafızasında derin izler bırakmıştır.

Ortadoğu'da toplumsallık kadar sorunsallık da yaşamın biçimlenişinde temel bir faktör konumundadır. Uygarlığa giden sürecin ilk adımı olan hiyerarşik zihniyet ve yapılanmanın geliştiği ve bu sürecin daha sonra kentin gelişmesiyle uygarlığa dönüştüğü alan olması sorunların kapsam ve derinliğini çoğaltmıştır. Hiyerarşik zihniyet ile ilk defa toplumsallık dışında bir yaşam tasavvuru söz konusu olmuştur. Bunun ne anlama geldiği uygarlığın tarih boyunca insanlığa yaşattığı savaş, sömürü, katliam ve soykırımlardan anlaşılmaktadır. Toplumsal değerlere el koyma adına toplumun komünal, eşitlikçi ve özgür yaşamının demokratik yapılarına karşı iktidar ve onun aygıtları geliştirilmiştir. Sisteme din, bilim ve düşünce üreten sınıfsallıklar, yönetici hanedan ve aileler, bürokrasi ve askeriye sınıfları oluşturuldu. Uygarlığın topluma karşı saldırıları ile kendi aralarında iktidar ve pay mücadeleleri de bitmeyen bir savaşın başlamasına yol açmıştır. Toplumun her alan ve anlamda sorunsallıklara bürünerek gittikçe toplumun altından kalkamayacağı yapı ve kurumların oluşması, Ortadoğu'daki yaşamı iyice ağırlaştırmıştır. Kent, sınıf, devlet üçlemesi üzerinde kendini inşa eden uygarlık sistemi ayakta kalmak için sürekli bu üçlüyü geliştirme ve büyütmenin arayışı içerisinde olmuştur. Toplumsal değerlere el koyma üzerinde oluşan bu yapıların beslenip geliştirilmesi toplumsal değerlerin daha fazla ele geçirilmesini veya sızdırılmasını gerektirmiştir. Bu da topluma karşı savaşın sürekli geliştirilmesine ve büyütülmesine yol açmıştır.

Ortadoğu gerçekliğinde toplumsal çıkışların uygarlık sistemlerine eklemlenmelerinin nedenlerinin toplumsal doğanın kaynaklarında karşılığı yoktur

Uygarlık süreciyle birlikte Ortadoğu toplumsallığın yoğunlaştığı ve biçimlendirdiği coğrafya olmasının yanında toplumsal sorunların başladığı ve yine bu sorunların aşılması için direniş, mücadele ve arayışların gerçekleştiği bir coğrafya olma özelliğini de almıştır. Bu durum Ortadoğu'daki yaşantının son derece farklı bir şekil almasına yol açmıştır. Demokratik toplum yaşantısı ile uygarlığın sömürü sistemi arasında mücadelenin sert olması sürekli bir şekilde devlet ve toplum ayrışmasını beraberinde getirmiştir. Avrupa'da toplum-devlet ilişkisinde aşamalı olarak bir yakınlaşma yaşanırken, Ortadoğu'da devletten sürekli bir kaçış söz konusu olmuştur. Devlete yakınlaşmak çözümün değil felaketin yeri olarak görülmüştür. Bunda uygarlığın toplumun başına getirdiği felaketlerin yanı sıra, belki de ondan çok daha fazlası, uygarlık yaşamına katılan eski demokratik toplum unsurlarının hem topluma yaşattıkları daha katmerli sömürü ve zulmün, hem de özellikle başlarına gelen felaketlerin toplumsal hafızada derin yer edinmesinin payı yüksektir. Toplum içerisinden çıkıp da uygarlık sistemine katılan kişi ve kesimlerin başlarına gelen felaketlerin mitoloji,

destan ve hikayeleriyle doludur Ortadoğu, toplum ve devlet ayrışmasının bir diğer sebebi; Ortadoğu devlet geleneğinin derin bir tanrısallık, kulluk ve kölelik bilincini içerlemesidir. Uygarlık ve devlet, tanrısal bir öz ile bezenip kurulmuştur. Burada toplum derin bir kulluğa mahkum edilmiştir. Uygarlığın bu biçimi devleti sürekli üstte tutarken toplumu aşağıda yönetilen ve hizmet eden bir konuma itmiştir. Bu da Avrupa ve diğer yerlerde yaşanan devletin kısmi de olsa kendini dönüştürmesini zorlaştırmıştır. Burada temel bir paradoksa düşmemek için dikkate alınması gereken husus Ortadoğu toplumsallığı ve uygarlığının yayılması ve dünyanın diğer alanlarının bu temeller üzerinden gelişmesi gerçekleşirken -hem neolitik devrimin hem de uygarlık sisteminin Ortadoğu'da gelişmesinden sonra dünyaya yayılımı söz konusudur- farklı toplumsal yaşantılar ile uygarlık sistemlerinin ortaya çıktığının bilinmesidir. Bunun sonucunda Ortadoğu'dakinden olumlu veya olumsuz, gelişkin veya cılız gelişmeler yaşanmıştır. Bunların yanında her birinin yol açtığı toplamsal sonuçlar da farklı olmuştur. Örneğin toplum içerisinden devlete taşınan kesimler arttıkça Avrupa'da ve diğer yerlerde devlet-toplum yakınlaşması veya uzlaşmasına yol açarken, Ortadoğu'da hep tersi bir sonucu doğurmuştur. Toplumun tümüyle devlete taşınması gerçekleşmemiştir. Bu durum demokratik toplumdan kopuşlar olarak kalmıştır.

Toplumsal sorunları ortaya çıkaran ve sürekli büyüten uygarlık sistemidir. Ortadoğu, uygarlık sisteminin ana merkezi olmasının sonucunda uygarlık sürecinin yol açtığı sorunların tümünden mustarip olmuştur. Fakat üzerinde durulması gereken hayati husus toplumsal sorunları bu düzeyde ağırlaştıran ve daha da çözümsüz kılarak toplumsal bilinçte derin yaralar açan uygarlık karşıtı toplumsal çıkışların uygarlık sistemine dönüşmeleri olmuştur. Hiçbir gerçeklik bu durum kadar Ortadoğu kültürünü derinden etkilememiştir. Bugün Ortadoğu toplum ve bireyinde yaşanan umutsuzluk hali bu durumun tarihsel birikiminin güncelde toplum ve bireyde yarattığı kırılmanın sonucudur. Bir yandan despotik devlet ve dogmatik geleneğin kuşattığı yaşam ile diğer taraftan toplumsal bilinçte sürekli kırılmaya yol açan bu söz konusu durum, Ortadoğu bireyini kaçmaya meyletmektedir. Kuşkusuz bunda kapitalist modernite kültürünün toplumsallık aleyhine bireyciliği geliştiren etkinin de payı vardır. Fakat bu durum esas olarak bölgenin sorunlarının ağırlaşması, çözümsüzlük halinin uzamasının sonucu olarak gelişmektedir. Toplum adına gerçekleşen uygarlık karşıtı çıkışların bir süre sonra uygarlık sistemine dönüşmeleri Ortadoğu'da böyle bir merkezkaç durumunun gelişmesine sebep olmuştur. Bir taraftan yaşanan her şey Ortadoğu'da bireyi topluma taşırken, diğer taraftan bu sebeplerden ötürü bireyi toplumdan, dolayısıyla da kendinden kaçmaya meyletmektedir. Ortadoğu bireyinin diğer toplumsal kültürlerde tutunamamasının temel nedeni olarak kaçışının bizzat kendisinden olmasıdır. Gittiği her yere kendisini, yani kaçmaya çalıştığı sorunlu hali yeniden taşımaktadır. Ortadoğu'da tarih boyunca gerçekleşen bu durumun, yani karşı olunan uygarlık kültürüne eklemlenme durumunun temel sebeplerinin ortaya çıkarılması ve bunun doğru bir şekilde tahlili, güncelde çözüme kavuşturmak istediğimiz toplumsal sorunların anahtarı olabilir. Niçin kaybedildiği anlaşılırsa kaybedilen bulunur. Ama bu anlaşılmadan kaybedilene ulaşılsa dahi tekrardan yitirmek kaçınılmaz olur. Nitekim Ortadoğu'da bu durum sürekli tekrarlanmaktadır. Konunun hayatiyeti bundan kaynaklanmaktadır.

Ortadoğu gerçekliğinde toplumsal çıkışların uygarlık sistemlerine eklemlenmelerinin nedenlerinin toplumsal doğanın kaynaklarında karşılığı yoktur. Söz konusu çıkışların toplumsal doğadan kaynağını almaları ve uygarlık karşıtı olmaları bunu kanıtlamaktadır. O halde bunun temel nedenlerini toplumsallığın değil uygarlığın kaynaklarında aramak gerekmektedir. Bunun için salt akıl yürütmeye de gerek yoktur. Tarihin kendisi birçok doğruyu zaten ortaya koymaktadır. Bozulmanın, yani toplumsal özden uzaklaşarak uygarlık sistemine eklemlemenin gelişimi, çoğunlukla uygarlık güçlerine karşı başarı elde edilmesinin sonrasına tekabül etmiştir. Uygarlık güçleri alt edildikten sonra kendi elleriyle uygarlığı yeniden geliştirmeleri onların araçlarına başvurulmasının sonucudur. Burada önceden sahip olunan bir uygarlık zihniyetinden bahsedilemez. Öyle olsaydı zaten uygarlık karşıtı olamazlardı. Onları uygarlık zihniyetine taşıyan uygarlığın araçları olmuştur. Toplum adına hareket eden güçlerin kendi öz sistemlerini geliştirmeyerek uygarlığın araçları

olan devlet ve iktidar araçlarına başvurmaları Ortadoğu toplumsal krizinin derinleşmesinin ve Ortadoğu'da bugün de süren tıkanmanın temel nedeni konumundadır. Bu sorunu çözmek, uygarlık araçlarına başvurmadan toplumsal kurtuluş ve inşaya yönelmek sadece Ortadoğu'da değil dünya ölçeğinde toplumsal bunalım ve çıkmazın evrensel çözümüne ulaşmak anlamına gelmektedir. Ayrıca sadece toplumsal sorunların değil, başta ekoloji olmak üzere toplumumuzun yol açtığı tüm sorunların çözümünün yolu da buradan geçmektedir.

Ulus-devlet ve Ortadoğu Krizinin Derinleşmesi

Ortadoğu'da sorunların içinden çıkılamaz bir hal alarak kriz ve kaosun derinleşmesinde kapitalist modernite unsurlarının Ortadoğu'ya taşınmasının payı başattır. Ortadoğu merkezi uygarlık sisteminin çözülmesi ve Avrupa merkezli kapitalist modernite sisteminin uygarlığın başat merkezi haline gelmesi, Ortadoğu toplumsal sisteminin yeni bir altüst oluş sürecinden geçmesine yol açmıştır. Kapitalist modernitenin başta ulus-devlet sistemi olmak üzere zihniyet ve yapıları Ortadoğu'nun en az beş bin yıldır yaşadığı tahribatın toplamından katbekat fazlasını son iki yüzyıllık süreçte yaşatmıştır. Ortadoğu, ulus-devlet sistemi altında dünyanın geri kalanından çok daha fazla tahribat yaşayan bölge konumunda olmuştur. Her iki durumda da kapitalist modernite unsurlarının Ortadoğu toplumsal geleneğiyle derinden çelişmesi ve bu çelişkinin yol açtığı çatışma oranının yoğunluğu temel sebep olmuştur. Ortadoğu merkezi uygarlık sisteminin tüm tahribatlarına rağmen toplumsal kültür Ortadoğu'da yaşamın başat kültürü olma konumunu korumuştur. Uygarlık güçleri bile gerçekte karşı olmalarına rağmen toplumsallığın ahlaki örgüsünü doğrudan karşılarına almaktan imtina etmişlerdir. Kapitalist modernite ise ahlaki örgünün yırtığından peydahlanan bir sistem olması itibariyle topluma ve ahlaki örgüye cepheden bir karşı duruş içerisinde bulunmaktadır. Kapitalizmin ulus-devlet modeli ise Ortadoğu'da toplumsal sorunların temelinde yer alan ve toplumsal değerlerin sızdırılarak sömürüyü mümkün kılan iktidar aygıtlarının en gelişkin halini teşkil etmektedir. Ulus-devlet sisteminin Ortadoğu'ya taşınması yaşamın tüm unsurlarının krize girmesine yol açtı ve bu krizli durum tüm şiddetiyle sürmektedir.

Ulus-devlet sistemi, kapitalist modernitenin azami kar düsturunu gerçekleştirmek için geliştirdiği üç temel ayaklarından biridir. Endüstriyalizm ve sermaye unsurlarıyla beraber kapitalist modernitenin hegemonik sistemini tamamlamaktadır. Bu ayaklardan her biri diğerlerini kendi içerisinde taşır, birinin inşası diğerlerini de zorunlu kılmaktadır. Sermaye birikimi, artı değer olmadan ulus-devlet sistemi ayakta kalamayacağı gibi, kendisinin de artı değer üreten bir özelliği bulunmaktadır. Esasında da ulus-devlet, artı değeri sağlamanın bir aracı olarak oluşturulmuştur. Dolayısıyla ulus-devlet modeliyle girilen yol toplumun maddi ve manevi değerlerine el koyma yoludur. Bunu sağlamak için de toplumun demokratik, komünal bilinç ve yapısını ortadan kaldırması gerektiğinden topluma karşı bir savaş içerisinde girmektedir. Özü bu şekildeyken ona farklı bir anlam yüklemenin bilinçli bir çarpıtma olduğu; özellikle ulus-devlet sisteminin Ortadoğu'daki serüvenine bakıldığında açıkça anlaşılmaktadır.

Milliyetçilik ideolojisiyle homojen toplum yaratma projesi kapsamında soykırım ve katliamdan geçmedik halk bırakılmadı

Ortadoğu'ya ulus-devlet sisteminin ihracı başta Britanya olmak üzere hegemonik güç merkezlerinin Ortadoğu'da hakimiyet kurma politikalarının bir gereği olarak gerçekleşmiştir. Bu şekilde kapitalist sistem sömürgeleştirdiği yerlerde bir süre sonra ulus-devletler kurarak sömürüsünü sürekli kılmıştır. Bu yöntemle kapitalist sistem sömürüsünü sürekli kılarken, kendisine karşı gelişecek tepkileri dindirerek olası bir toplumsal devrimin önünü kesmeyi başarmıştır. Ortadoğu'ya ulus-devletin girmesi de bu şekilde olmuştur. Kapitalist modernite ile birlikte uygarlığın hegemonik bir sistem haline gelmesi ve uygarlık merkezinin Doğu'dan Batı'ya kayması, Osmanlı ve İran-Hint imparatorluk

devletlerinin aşamalı olarak çöküşünü beraberinde getirmiştir. Britanya'nın bölgede kapitalist sistemin hegemonik çıkarlarını sağlayacak rejimler kurma politikasını, deyim yerindeyse, bir devlet bulma arayışında olan çöken imparatorlukların eski devlet bürokrasisinden devşirerek gerçekleştirdi. Bu şekilde daha baştan Ortadoğu'daki ulus-devletler kapitalist hegemonik sistemin uydu devletleri olarak tasarlanıp geliştirilmiştir. Zaten oluşturulan yeni yönetim eliti de kapitalist modernitenin kültür ve zihniyetiyle yetiştirilmişlerdir. Jön Türk hareketi bunun model örneğidir. Daha sonra kurulan ulus-devletler Jön Türk hareketinin bizzat içinden veya etkisinde olan kesimlerce gerçekleştirildi. Türk, Arap ve İran ulus-devletleri Britanya'nın bu politikası çerçevesinde kuruldular. Gerçeklik böyleyken yeni yönetici elitler ulus-devletlere özgürlük, bağımsızlık atfederek kendilerine meşruiyet ve toplumdan destek sağlamaya çalışmışlardır. Değil bağımsızlık, en bağımlı rejim konumunda olduğu günümüzde Ortadoğu'da yaşanan krizde Türk, Arap ve İran ulus-devletlerinin hegemonik merkezler karşısında içerisine girdikleri durumdan anlamak mümkündür. Ulus-devletçi politikalardan ötürü yaşanan sıkışmışlığın sonucunda ABD ve Rusya arasında çaresizce gelip gitmekte, hegemonik politikaların sağlayıcıları olmaktan kurtulamamaktadırlar. 28 Ağustos 2019 tarihinde Tayyip Erdoğan'ın Rusya'ya yaptığı ziyarette Rusya hava araçlarının tanıtım fuarına katılırken bölge politikalarında ABD ile olan sorunlarda kendisi açısından Rusya alternatifini anlatmak istemiştir. Türkiye'deki rejimin ortaya attığı söylemler dikkate alındığında, ulus-devletlerin, hegemonik sistemin uydu devletleri olmanın ötesine geçemeyeceğini kanıtlamaktadır.

Ulus-devlet sistemi, uygarlığın yol açtığı sorunları daha da ağırlaştırarak Ortadoğu'da sorunları içinden çıkılmaz hale getirmiştir. Ulus-devletçilik, sorunların kaynağında yer alan devlet ve iktidar sistemini azami bir şekilde geliştirerek toplumdaki gerçek soykırımların önünü açmıştır. Milliyetçilik ideolojisiyle homojen toplum yaratma projesi kapsamında soykırım ve katliamdan geçmedik halk bırakılmadı. Başta Ermeniler olmak üzere Kürt, Alevi-Şii, Süryani, Türkmen, Arap, Rum ve daha birçok halk ve cemaat soykırımdan geçirildi. Halklar kendi aralarında ve içlerinde birbirine düşman haline getirildi. Ortadoğu'daki kavim, din ve mezhep milliyetçiliği yerine geçen ulus-devlet milliyetçiliği, sadece bir kesimini değil toplumun tüm kesimlerini kırımdan geçirmiştir. Çünkü toplumda ulus-devlet sisteminin sosyolojik bir karşılığı yoktur. Yapay ulus yaratımlarıyla kendini var etme politikasını gütmüştür. Yine ulus-devlet modelinde bir toplumsal işleyiş yoktur. Ulus-devlet, kapitalist modernitenin pozitivist paradigması çerçevesinde tahayyül edilen nesneleştirilmiş insan ve toplum tasarımıdır. Bu çerçevede oluşmuş bir toplum ve sistem ancak faşizmle yürüyebilir ve nitekim faşizm olmadan ulus-devlet ayakta kalamamaktadır. Uygarlığın tanrılar adına köleleştirdiği insan, ulus-devlet sisteminde kapitalist modernitenin pozitivist paradigması adına robotlar haline getirilmiştir. Tek devlet ve millet tasarımı ulus-devletin en temel özelliğidir ve bunun varacağı nihai nokta tek tip insan, yani robotlaşmış insan gerçeğidir. Ulus-devlet, toplumsal doğaya dayatılacak en yanlış zihniyettir.

Tek devlet ve millet tasarımı Ortadoğu'daki halklar çeşitliliğine tamamen aykırı bir sistemdir. Toplumdaki çeşitlilik ve farklılık itibariyle ulus-devlet sistemi genelde dünyada, özelde de Ortadoğu'da büyük katliamlar pahasına var olabilmektedir. Özellikle Ortadoğu'daki çeşitlilik düşünüldüğünde Ortadoğu'da ulus-devlet soykırımlarının neden bu kadar yoğun olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Ortadoğu için halkların mozaiği denilir. Ulus-devlet ise tekliğin sistemidir. Bu sistemin Ortadoğu gerçeği karşısındaki konumunun katliam ve soykırım olması kaçınılmazdır. Ulus-devlet sisteminde toplumun bir unsuru esas alınırken toplumun geri kalanı ile diğer tüm ulus ve halklar ya fiziki olarak ya da kültürel olarak kırıma uğratılır. Bu anlamıyla ulus-devlet sistemi soykırımcı bir özelliğe sahiptir. Bu anlamda Ortadoğu için geliştirilecek çözüm yaklaşımlarında toplumsal doğadaki farklılık ve çeşitlilik gerçeği mutlaka dikkate alınmalıdır. Bugün Ortadoğu'da temel sorunlardan biri ulus-devlet sisteminin tekçi modern kültür yaratma uğruna toplumdaki tüm kültürel çeşitliliği, dolayısıyla zenginlik ve yeteneği yok etmek üzere gerçekleştirdiği soykırım sonucu büyük bir sorun haline gelen toplumdaki farklılık ve çeşitliliğin yaşatılması sorunudur.

Kapitalist modernite ve ulus-devlet sistemi, üniter devlet modeliyle toplumdaki politik bilinci yok ederek toplumu yönetim çalışmalarından tümüyle uzaklaştırır. Bireyi de vatandaş düzeyine indirgeyerek sadece seçimde oy kullanan, bunun dışında hiçbir siyasal ve toplumsal işe bulaştırmayan bir pozisyonda tutar. Toplumdaki çeşitlilik, yetenek ve politik bilinç ve yapılar üniter devlet modeliyle tümüyle bitirilmek istenir ve bu da bireyin ve toplumun kendine ve yaşama yabancılaşmasına yol açar. Ortadoğu'daki toplumsal sorunlardan biri de üniter devletin yol açtığı tekçi yönetim sistemi nedeniyle toplumun kendine yabancılaşmasıdır.

Kapitalist modernite ve ulus-devlet sisteminin Ortadoğu toplumsal gerçeğiyle uyuşmayan en temel özelliği, ahlaki ve politik toplum değerleri karşısındaki duruşudur. Kapitalist sömürü sistemi, sınıflı uygarlığın en az beş bin yıl boyunca geliştirmeye çalışıp da toplumsallığın baskın kültüründen ötürü başaramadığı azami sömürü sisteminin Avrupa modernitesiyle biçimlenmiş halinin dışarıdan kendisine sunulması anlamına gelir. Tüm diğer sınıflı uygarlık sistemlerinden farklı olarak kapitalist modernite sistemi, toplumdaki ahlaki örgüyü tümüyle yırtmaya çalışmaktadır. Azami kar düsturunun sağlanması için toplumsallığın tümüyle bitirilmesi gerekmektedir. Kapitalist modernitede bireyciliğin bu düzeyde geliştirilmesi sistemin bu amacıyla bağlantılıdır. Kapitalist sömürü sisteminin Ortadoğu'da gelişememesinin sebebi olan toplumsal duruş, bugün de kapitalist modernite sisteminin Ortadoğu gerçeği karşısında eğri kalmasının, bir sistem olarak benimsenmemesinin sebebi konumundadır. Ortadoğu, ahlaki ve politik toplumun zihniyet ve kültürüyle bezenmiş bir gerçekliğe sahiptir. Toplumsal öze dayanmayan hiçbir olgu kendine yer bulamamaktadır. Bunun dışındaki her dayatma yaşamın sıkışması ve çatışma anlamına gelmektedir. Ulus-devlet modelinin kendi istikrarını yaratamamasının en büyük nedeni Ortadoğu'daki bu güçlü toplumsal gelenektir. Tek başına bu durum kapitalist modernite ve ulus-devlet sistemini Ortadoğu'da sadece sorunların kaynağı kılmayıp aynı zamanda onun bir sistem olamayacağının da yeteri sebebi konumundadır. Bu anlamda Ortadoğu'da doğru bir toplumsal inşa çalışması yapılırken dikkate alınması gereken en önemli boyut bu olmaktadır. Uygarlık sisteminin binlerce yıllık savaşı ve ideolojik saldırılarına rağmen Ortadoğu'da toplumsallık hala güçlü bir konumdadır. Ortadoğu gerçekliğindeki bu durum, kapitalist modernite çağında toplumsallığın zayıflatılması üzerinden geliştirilen ve büyük özgürlük yitimine yol açan modern iktidar sisteminin aşılmasında insanlık için büyük bir avantaj sunmaktadır.

Ortadoğu'da geliştirilecek toplumsal dönüşüm ve inşanın kadın özgürlüğü ve iradesi temelinde olması gerekmektedir

Kadın özgürlüğü sorunu Ortadoğu'da tüm sorunların temelinde yer bulunmaktadır. Kadın özgürlüğü tüm özgürlüklerin, dolayısıyla tüm toplumsal sorunların çözüm anahtarıdır. Ortadoğu'da kadına yaklaşım yaşama yaklaşım anlamına gelmektedir. Bu durum, Ortadoğu'nun köklü toplumsal geleneğinden kaynaklanmaktadır. Kadın Ortadoğu'da uygarlık tarihi boyunca herkesin uğraştığı ama kimsenin üstesinden gelemediği en önemli toplumsal olgu olmuştur. Hiyerarşik süreçle başlayıp uygarlık sistemi boyunca süren ve günümüzde kapitalist modernite ile devam eden tarihsel gelişme, kadın doğasına karşı dayatılan büyük zorbalık ve kölelik sürecini ifade eder. Erkek egemen kültürün bir icadı olan sınıflı uygarlık sisteminin kadını zapturapt altına alarak yaşamın öznesi olmaktan çıkarması gerçekleştirmek istediği sömürü ile ilgili bir durumdur. Toplumsal doğanın komünal demokratik özünün kadın doğasıdaki temsili, uygarlığın kadın doğasını tümüyle bastırıp itmesini gerekli kılmıştır. Aksi halde toplumun maddi ve manevi değerlerinin sömürüsü, uygarlığın sömürü araçlarının gelişimi mümkün olmayacaktı. Tüm bunların geliştiği yer olarak Ortadoğu'da kadın özgürlüğü köklü toplumsal dönüşümleri zorunlu kılmaktadır. Ulus-devletin bu anlamda en çok ağırlaştırdığı hususların başında kadın olgusu olmuştur. Ulus-devlet en gelişmiş iktidar sistemi

olarak uygarlık sistemleri içerisinde cinsiyetçiliği en çok geliştiren sistem olmaktadır. Sanılanın aksine kapitalist modernitenin girdiği yerlerde cinsiyetçiliğin azalmadığı, kadın aleyhine daha da arttığı kadın kurtuluş hareketinin güçlenmesiyle bilince çıkmakta, anlaşılmaktadır. Bu yönüyle Ortadoğu'da geliştirilecek toplumsal dönüşüm ve inşanın kadın özgürlüğü ve iradesi temelinde olması gerekmektedir.

Demokratik Konfederalist Çözüm

Ortadoğu'da toplumsal sorunlar uygarlık süreciyle başladı ve kapitalist modernitenin son iki yüzyıllık hakimiyeti altında daha da ağırlaşan ve krize dönüşen bir hal aldı. Ortadoğu'daki ulus, kavim, sınıf, mezhep, din ve bir bütünen toplumsal sorunların son iki yüzyıldır kapitalist modernitenin ulus-devlet sistemi eliyle daha da büyütülmesi ve bunun sonucunda güncelde krizli bir hal alarak toplumsal dokuların çözülmesine ve günlük yaşamın dahi çatışmalı bir şekilde sürmesi, kapitalist modernitenin zihniyet ve unsurlarının Ortadoğu krizine çare olamayacağını yeterince kanıtlamıştır. Hem ulus-devlet yöntemleriyle hem de geleneksel dinsel-mezhepçi yöntemlerle Ortadoğu'da kendini ayakta tutmaya veya hakimiyet kurmaya çalışan güçler bulunmaktadır ki, bu yaklaşımlar Ortadoğu krizinin derinleşmesinin nedenleri konumundalardır. Öyle ki bu güçler ancak faşizmle ayakta kalabilmektedir. AKP-MHP rejiminin ulus-devlet, DAİŞ'in dincilik üzerine kurulu siyasetleri bunun en somut örnekleri konumundadır. Kapitalist modernitenin pragmatist politikaları sonucu zemin bulan bu ve benzer siyasi yaklaşımların gerçekte bir karşılıkları yoktur. Çünkü sahip oldukları zihniyet ve araçlarla Ortadoğu krizinin birer parçası durumundadırlar. Kapitalist hegemonik güçlerin ise çözüm geliştiremedikleri zaten ulus-devletçi faşizm ile dinci-mezhepçi faşizmin ortaya çıkışından anlaşılmaktadır. Ulus-devletçi faşizm ile dinci-mezhepçi faşizmin Ortadoğu'da etkili olma çabaları hegemonik güçlerin içerisine düştüğü çözümsüzlük sonucunda bu güçlerle geliştirdiği pragmatik ilişkiler nedeniyledir. Kapitalist modernitenin yapısal krizi derinleştikçe faşizmle pragmatik ilişkilerini derinleştirerek güncel krizlerini hafifletme çabası içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Mevcut ABD yönetiminin izlediği politika bu olmaktadır. Bu durum faşizme güç ve meşruiyet sağlamakta ve Ortadoğu krizinin daha da derinleşmesine yol açmaktadır.

Toplumsal gerçekliklerin geleceği tasavvur edilirken güncelde yaşanan sorunlara ne düzeyde çözüm bulunacağı veya bulunduğu belirleyici olmaktadır. Yine yaşanan sorunların temel sebeplerinin çare olarak sunulmak istenen yeni sistemin içerisinde ne düzeyde çözüldüğü aynı derecede önemli olmaktadır. Bu anlamda Ortadoğu'nun yarını tasavvur edilirken tarihsel bağları kurularak güncelde yaşanan krizden çıkışın doğru zihniyet ve araçlarının ne düzeyde geliştirildiği önemli olmaktadır. Ortadoğu'da krizli durumun DAİŞ vahşeti örneğinde görüldüğü gibi trajediye dönüşme boyutuna ulaşması, uygarlık paradigmalarıyla çözümün mümkün olmadığını ortaya koymuştur. Daha da önemlisi, sorunların ve çözümsüzlüğün sebebi olan bu paradigmaların aşılması ve yeni bir paradigma ile sorunların ele alınması çözümün ilk ve en temel adımı niteliğindedir. Bu da yapılırken çözümü toplumsal doğada, onun ahlaki politik toplum sisteminde aramak, güncelleştirip geliştirmek en doğru yöntem olmaktadır. Uygarlığın zihniyet ve paradigmalarıyla çözüm olmayacağına göre ahlaki ve politik toplumun zihniyet ve paradigmalarını esas almak ve krizli durumdan çıkışı burada aramak en doğru yöntem olmaktadır. Sümerlerde uygarlığın geliştirilmesi esas olarak ahlaki ve politik toplumun dağınık haldeki temel yaşam ilkelerini, doğayı ve yaşamı kavrama, anlamlandırma ve estetize etme hakikatinin bir sistem haline getirilmesiyle olmuştur. Bu yapılırken hakikatin özü çarpıtılmış, sınıflı ve devletçi bir sistemin geliştirilmesi için kullanılmıştır. Uygarlığın ilk kavrama biçimi olan mitolojik-teolojik yöntem, doğal toplumun canlı doğa ve yaşam tasavvurunun bir sisteme kavuşturulmasıyla geliştirilmiştir. Uygarlığın bile kaynak olarak ahlaki ve politik toplum gerçeğini esas alması söz konusudur. Bunu yaparken uygarlık iki yönlü bir faaliyet içerisinde bulunmuştur. Birincisi, ahlaki ve politik toplumun dağınık haldeki yaratımlarını bir araya getirip bir sisteme kavuşturmak, ikincisi, bu hakikatleri çarpıtarak oluşturulan sınıflı ve devletçi sistemin hizmetine koşturmak. Son olarak krizden çıkış ve çözüm biçimleri tartışılırken ahlaki ve politik

toplumun, Demokratik Toplum Sistemi olarak hep var olduğunu bilmek ve bu şekilde hareket etmek önemli olmaktadır. Demokratik Toplum Sistemi, ahlaki ve politik toplumun toplumsal sorunlara karşı getirdiği çözüm yöntemlerini ve onun temel kurumlarını ifade eder ki, uygarlığın saldırılarına karşı tarih boyunca direnişlerin geliştirilmesi ve devletçi sistem içerisinde erimeyip alternatif yaşam biçimleriyle toplumsallığın ayakta tutulması bunun somut ifadesidir.

Kürt halkının sorunlarının gerçek çözümü Kürdistan ve Ortadoğu'nun diğer halklarıyla demokratik ulus anlayışıyla ortak yaşamasından geçmektedir

Tüm bu gerçeklikler doğrultusunda Ortadoğu'da sorunların çözümü demokratik toplumun tarihsel sistemini güncel duruma getirmekle, güncelde yaşanan sorunlara çözüm geliştiren bir biçime kavuşturmakla mümkündür. İşte demokratik konfederalizm, demokratik toplumun tarihsel sisteminin güncelleştirilmiş biçimini, ulus-devlet sisteminin yol açtığı kriz ve kaosun aşılması için demokratik toplumun ulus-devlete karşı alternatif sistemini ifade etmektedir. Demokratik Konfederalizm, devlet ve iktidara dayanmadan toplumun tüm demokratik ünitelerinin bir araya gelerek oluşturduğu demokratik yaşam ve yönetim biçimidir. Devlet ve iktidara dayanmaması, demokratik toplum zihniyetini esas alması, toplumsal farklılık ve çeşitliliği oluşumunun gerekçesi yapması, ulus-devlet ulusçuluğuna karşı demokratik ulus anlayışına sahip olması Demokratik Konfederalist sistemin temel özellikleridir. Demokratik konfederalizm, tarihsel olarak demokratik toplumun uygarlık sistemine karşı oluşturduğu demokratik duruş ve direniş örgütlenmesinin çağımıza uyarlanmış halidir. Bu uyarlanış, demokratik modernite anlayışı temelinde kapitalist modernitenin ulus-devlet sistemine alternatif bir sistem olarak ahlaki ve politik toplum unsurlarının en geniş örgütlenmesini ifade eder. Bu anlamıyla demokratik konfederalist sistem güncel olduğu kadar tarihsel, tarihsel oluğu oranda güncel bir sistemdir. Ortadoğu'da güncelde yaşanan kriz, ulus-devlet sisteminin milliyetçilik ve dincilik ideolojisiyle toplumların parçalanmasının ve birbirine düşman kılınmasının, toplumun ulus-devletlere bölünerek hegemonik güçlere hizmet eder duruma getirilmesinin ve toplumun demokratik komünal zihniyetine dayatılan devletçi-iktidarcı zihniyetin yol açtığı sorunlardan kaynaklanmaktadır. Bunları bir çırpıda sayarsak, zihniyet sorunu, devlet ve iktidar sorunu, yönetim sorunu, demokratik yaşam sorunu, ulus, kavim, inanç ve gelenek sorunu, toplumun öz savunma sorunu, kadın özgürlüğü sorunu, ekonomi ve ekoloji sorunu, sağlık ve eğitim sorunu… Bu temelde somutlaşan Ortadoğu'daki toplumsal sorunların çözülememesinin en temel nedeni bugüne kadar kapitalist modernitenin ulus-devlet zihniyetiyle sorunlara yaklaşılmış olmasıdır. Demokratik konfederalizmin demokratik modernite zihniyetiyle, iktidar ve devlete dayanmadan tüm toplumsal farklılıkları özgünlükleri içerisinde bir araya getiren anlayışıyla, sorunların çözülmemesi beklenemez. Uygarlık sisteminin yol açtığı ve çağımızda kapitalist modernitenin ulus-devlet sistemiyle krizli duruma getirdiği ve üçüncü dünya savaşının merkezi haline gelen Ortadoğu'daki sorunların çözümünün kaynağı ahlaki ve politik toplumun güncellenmiş sisteminde çözülebilir.

Bu temelde tüm toplumsal sorunların yanında Ortadoğu'nun çözümsüz bırakılan ve ağırlaşan başta Kürt, Arap-Filistin ve Yahudi sorunu olmak üzere ulusal sorunların doğru ve gerçek çözümleri Demokratik Ortadoğu Konfederalizmin dayandığı siyasal ve toplumsal zemini ifade etmektedir. Ulus-devlet milliyetçiliğiyle Ortadoğu'da ulusal sorunların çözülemeyeceği kanıtlanmıştır. Tekçiliğe dayanmayan ve özerk yönetim modeliyle devlet kurmayı ön görmeyen demokratik ulus anlayışıyla ulusal sorunların çözümü, ulus-devletçiliğin halkları birbirine düşman eden ve düşüren siyasetinin son bulmasının stratejik çalışmasıdır. Bu çalışma Demokratik Ortadoğu Konfederalizminin geliştirilmesiyle sağlanabilir. Bu temelde Ortadoğu kültürünün tarihsel bir parçası olan Yahudi halkının geleceği ulus-devlet milliyetçiliği ile dinci fanatizmin aşılarak Yahudi halkının ahlaki ve politik toplum kaynağında bulunan demokratik

toplum değerleri temelinde yeni bir sistem inşasına girmesi ve başta Filistin halkı olmak üzere tüm Ortadoğu halklarıyla barış içerisinde yaşaması Ortadoğu'daki toplumsal sorunların çözümünde çok önemlidir ve bu gelişme Demokratik Ortadoğu Konfederalizmi anlayışla mümkün olabilir. Aynı şekilde Filistin halkının da şii ve selefi fanatizmin ve katı ulus-devletçi anlayışların etkisinden çıkarak mücadele felsefesindeki demokratik-sosyalist değerler temelinde Yahudi halkıyla demokratik ortak yaşam, ortak vatan ve demokratik yönetim sistemini geliştirmesi Filistin halkının yaşadığı yüzyıllık trajedinin sonlanmasının yegane yoludur. Bununla koşut olarak Arap toplumunun ulus-devlet milliyetçiliğinin baskı ve sömürüsü altındaki parçalı durumu Arap toplumunu adeta bezdirmiş durumdadır. Ulus-devlet sisteminin yol açtığı köktenci-mezhepçi hareketlerin gerçekleştirdikleri vahşetlerle beraber düşünüldüğünde Arap halkının sorunlarının çözümünün aciliyeti ortaya çıkmaktadır. Arap halkının demokratik birliğini sağlamak demokratik konfederalizmin Ortadoğu ölçeğinde örgütlenmesini ifade etmektedir.

Ortadoğu'da çözümsüz bırakılan diğer önemli sorun da Kürt sorunudur. Kürt sorununun çözümü, Ortadoğu'da sömürgeciliğin sonlanması ve halkların özgürleşmesinin önünü açacaktır. Kürdistan üzerindeki sömürgeciliği sonlandırmak ve Kürdistan halklarının demokratik bütünlüğünü yeniden sağlamak için demokratik konfederalizm en uygun çözüm modelidir. Kürt halkının kırk yılı aşkın bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinin açığa çıkardığı pratik ve düşünsel tecrübe ile demokratik konfederalizm çizgisinde önemli mesafeler kat etmiş durumdadır. Başta Kuzey ve Doğu Suriye deneyiminde somutlaşan boyutu olmak üzere mücadelenin yoğunlaştığı diğer yerlerde de bunun düşünsel temelleri atılmıştır. Kürt halkının sorunlarının gerçek çözümü Kürdistan ve Ortadoğu'nun diğer halklarıyla demokratik ulus anlayışıyla ortak yaşamasından geçmektedir. Kapitalist sistemin neden olduğu Kürt sorununun sistemin araçlarıyla çözülemeyeceği yeterince anlaşılmıştır. Bu anlamda Kürt halkının kırk yılı aşkın mücadelesiyle açığa çıkan sonuçların Demokratik Ortadoğu Konfederalizmi temelinde Ortadoğu'daki diğer halkların mücadelesiyle birleştiğinde Kürt sorununun çözümünü getirmekle kalmayacağı, diğer halkların özgürleşmelerine belirleyici katkı yapacağı Kuzey ve Doğu Suriye pratiğine bakılarak öngörülen bir durum olmaktadır.

Kadın özgürlüğü sorunu da en doğru çözümünü Demokratik Ortadoğu Konfederalizminde gerçekleştirebilir. Ortadoğu'da diğer tüm sorunları çözümsüz bırakan, kendisi çözülmedikçe diğer tüm çabaları anlamsız bırakan ve toplumsallığın komünal demokratik özünü ifade eden kadın özgürlüğü sorunu güncel olduğu kadar tarihsel bir gerçekliği ihtiva etmektedir. Başta kapitalist modernite ve ulus-devlet sistemi olmak üzere tüm uygarlık sistemleri cinsiyetçi topluma dayanan, bu yönüyle kadın doğasına karşıt olan ve onu sömüren bir karaktere sahiptir. Kadının örgütlü iradesiyle Demokratik Ortadoğu Konfederalizmine katılımı hem kadın özgürlüğü sorununun çözümü hem de Ortadoğu'daki tüm sorunların çözümü açısından stratejik bir anlam arz etmektedir.

Demokratik Ortadoğu Konfederalizmi, demokratik modernite anlayışıyla demokratik toplumun evrensel çözümüne giden yolun da temel adımını ifade etmektedir

DAİŞ faşizminin saldırılarında görüldüğü gibi demokratik toplum sisteminin geliştiği yerleri hedefleyen saldırılar gelişmektedir. Yine Afrin örneğinde görüldüğü üzere ulus-devletin saldırıları gelişebilmektedir. Bu durum toplumu ve demokratik yönetim sistemini savunmanın önemini ortaya koymaktadır. Demokratik konfederalist sistemde öz savunma anlayışı esastır. Ulus-devletten ve DAİŞ faşizminde görüldüğü gibi kapitalist modernite zihniyetli kesimlerden gelecek saldırılara karşı öz savunma sistemini geliştirmek en başat çalışma olmaktadır. Ortadoğu Üçüncü Dünya Savaşı sürecinde mücadelenin çatışmaya dönüştüğü,

savaşın gittikçe yoğunlaştığı merkez konumundadır. Hem hegemonik güçlerin hem de statükocu ulus-devletlerin doğrudan veya vekaleten yürüttükleri savaşlar söz konusudur. Ortadoğu'daki bu gerçeklik dikkate alınarak Demokratik konfederalist sistemde tüm birimlerin öz savunma sistemlerini geliştirmesi, demokratik yönetim sistemini savunması önemli olmaktadır. Bu da geliştirilecek Demokratik Ortadoğu Konfederalizmi ile sağlanabilir. Hem hegemonik sistemin saldırıları, hem de dinci ve ulus-devletçi faşizmin saldırıları ancak tüm bölge ölçeğinde inşa edilmiş savunma sistemiyle kırılabilir. Hegemonik sistem, ulus-devlet ordularına dayanarak Ortadoğu'da hakimiyet geliştiriyor. Konfederal sistem içerisinde savunma sisteminin geliştirilmesiyle orduların işgalci bir güç olarak hegemonik güçlere hizmet etmesinin zemini ortadan kalkmış olacaktır. Ulus-devlet orduları yanı sıra ulus-devletin çıkarına hizmet eden tüm paramiliter güçlerin dayandığı zemin de toplumun gerçek öz savunma sisteminin geliştirilmesiyle ortadan kalkmış olacaktır.

Demokratik konfederalizmin vurgulanması gereken önemli özelliklerinden biri de hegemonik bir sistem olmamasıdır. Uygarlık sistemleri devlet ve iktidara dayanan hegemonik sistemlerdir. Uygarlık sistemleri merkezi iktidar, merkezi uygarlık ve hegemonik merkez sistemine dayanırlar. Tarih boyunca merkezi iktidar ve hegemonik merkez sistemiyle demokratik toplumun bulunduğu her yere uygarlık sistemi taşınarak toplum zapturapt altına alınmış, herkes ve her şey hegemonik merkezin çıkarlarına koşturulmuştur. Uygarlığın kesintisiz sömürü ve toplum üzerindeki hakimiyeti, dolayısıyla tüm yaşamın hegemonik çıkarların kurbanı yapılması hegemonik karakterinden ötürüdür ve bu durum önemli bir toplumsal sorunu ifade etmektedir. Demokratik konfederalist sistem öz yönetim ve doğrudan demokrasiye dayanan özelliğiyle hegemonik ilişkiler değil, özgür ve demokratik birliktelikler geliştirme kabiliyetinde olan bir sistemdir. Demokratik konfederal sistemde demokratik ünitelerin geliştirilmesiyle hegemonik ilişki ve merkezin gelişmesinin önü alınmakta ve bu şekilde hegemonik sistemin aşılmasının gerçek zeminini oluşturmaktadır.

Tüm bu sonuçlar ışığında, tüm toplumsal kesimlerin ve toplumun tüm alanlarının demokratik konfederal örgütlenmelerini sağlamaları temelinde Demokratik Ortadoğu Konfederalizminin inşası Ortadoğu'daki sorunların çözümü ve krizin aşılmasının stratejik adımını ifade etmektedir. Ortadoğu'da ulus-devletçilik sürdürülebilir bir sistem olmaktan çıkmıştır. Tüm sorunların kaynağı olan bir sistemin gerçekte bir çözüm olması zaten söz konusu değildi. Böylesi bir iklimde koşullar toplumun demokratik örgütlenmesinin geliştirilmesi için tarihsel fırsatlar sunmaktadır. Tarihsel tecrübeler ışığında inşa edilecek Demokratik Ortadoğu Konfederalizmi, demokratik modernite anlayışıyla demokratik toplumun evrensel çözümüne giden yolun da temel adımını ifade etmektedir. Ortadoğu, toplumsallığın yoğunlaştığı alan olması itibariyle evrensel bir özellik ihtiva etmektedir. Ortadoğu'nun bu karakteri dikkate alındığında geliştirilecek Demokratik Ortadoğu Konfederalizmi ile sadece Ortadoğu'daki krizin aşılması değil, kapitalist modernitenin yapısal kriz yaşadığı bir süreçte demokratik toplumun evrensel çözüm gücünün öncü merkezi olacağı beklenen bir gerçeklik olmaktadır. On dokuzuncu yüzyılda Avrupa'da inşa edilip geliştirilmek istenen enternasyonal denemeleri kapitalist modernitenin zihniyet, araç ve yapıları aşılamadığından başarılı olamamıştı. Bunda tarih ve toplumun sınıf ve ekonomiye dayalı tahlil edilmesi ile devrimin öz araç ve yapılarının geliştirilememesi etkili olmuştu. Reel sosyalizm ve ulusal kurtuluş hareketleriyle bu yaklaşım aşılamadığından, çözülüp dağılmaları söz konusu olmuştur. Adına Sovyet denilmesine rağmen Sovyet sistemi gerçekte işletilememiştir. Konfederal bir örgütlenme yerine ulus-devletçi ve hegemonik sistemin inşası geliştirilmiştir. Yirminci yüzyıl boyunca yapısal krizlere rağmen kapitalist modernite sisteminin yıkılıp dağılmaması esas nedeni de bu olmuştur. Tarihsel dersler ışığında Demokratik Ortadoğu Konfederalizminin inşası, bir önceki dönemde denenen ancak başarılı olunamayan Enternasyonal çalışmayla amaçlanan mücadele ortaklığının sağlanmasıyla sınıfsız, sömürüsüz, baskısız bir dünya özleminin bu sefer demokratik modernite zihniyeti ve paradigması ışığında atılan öncü ve stratejik adımı olacaktır.

İçindekiler İçin Tıklayınız